

A woman with long dark hair, wearing a light-colored jacket and dark pants, is walking from left to right. She is in the foreground, slightly out of focus. Behind her is a large mural of a woman's face, which is the central focus of the background. The mural is rendered in a dark, textured style. The overall scene is set in what appears to be an urban or public space.

**IZAZOVI
INTEGRACIJE
IZBJEGLICA
U HRVATSKO
DRUŠTVO:
STAVOVI
GRAĐANA I
PRIPREMLJENOST
LOKALNIH
ZAJEDNICA**

DEAN AJDUKOVIĆ

DINKA ČORKALO BIRUŠKI

MARGARETA GREGUROVIĆ

JELENA MATIĆ BOJIĆ

DRAGO ŽUPARIĆ-ILJIĆ

IZAZOVI
INTEGRACIJE
IZBJEGLICA
U HRVATSKO
DRUŠTVO:
STAVOVI
GRAĐANA I
PRIPREMLJENOST
LOKALNIH
ZAJEDNICA

DEAN AJDUKOVIĆ
DINKA ČORKALO BIRUŠKI
MARGARETA GREGUROVIĆ
JELENA MATIĆ BOJIĆ
DRAGO ŽUPARIĆ-ILJIĆ

Zagreb, siječanj 2019.

NASLOV:

Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo:
stavovi građana i pripremljenost lokalnih
zajednica

AUTORI:

Dean Ajduković, Dinka Čorkalo Biruški,
Margareta Gregurović, Jelena Matić Bojić,
Drago Župarić-Iljić

IZDAVAČ:

Vlada Republike Hrvatske
Ured za ljudska prava i prava nacionalnih
manjina, Mesnička 23, 10 000 Zagreb

ZA IZDAVAČA:

Alen Tahiri, univ. spec. pol.

Zagreb, siječanj 2019.

RECENZENTI:

izv. prof. dr. sc. Dragan Bagić
doc. dr. sc. Ana Opačić

LEKTURA:

Ana Šimić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE:

Renato Pongrac

TISAK:

ACT PRINTLAB d.o.o.

NAKLADA:

600 primjeraka

ISBN:

978-953-7870-08-9

Publikacija je nastala u okviru projekta „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“ koji je sufinanciran iz Nacionalnog programa Fonda za azil, migracije i integraciju Europske unije.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

Sufinancirano iz Fonda za azil,
migracije i integraciju
Europske unije

PREDGOVOR

Integracija državljana trećih zemalja postala je jedna od ključnih tema u diskursu koji je uslijedio nakon izbijanja migrantske krize 2015. godine, kada je više od milijun ljudi napustilo svoje domove u ratom zahvaćenim područjima. Na razini Europske unije kao i na razini njezinih država članica, potrebno je bilo iznaći nova rješenja kojima će se na adekvatan način odgovoriti na novonastalu situaciju, te omogućiti održiva integracija državljana trećih zemalja kao punopravnih članova društva zemalja domaćina.

Pojam integracija u ovom smislu ne odnosi se na jednostranu prilagodbu državljana trećih zemalja, već uključuje i djelovanje usmjereno k osnaživanju kapaciteta za njihov prihvata. Integracija se naime shvaća kao proces promjene koji je: dinamičan i dvosmjernan, u smislu da pretpostavlja zahtjeve i za državljane trećih zemalja i za zemlju domaćina; dugoročan, budući da podrazumijeva postajanje punopravnim, aktivnim članom društva; te multidimenzionalan, s obzirom da se odnosi na participaciju u gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom i političkom životu, ali i na percepciju osobe migrantskog porijekla da pripada tom društvu.

Taj dinamični dvosmjerni proces integracije znači ne samo očekivanje da državljani trećih zemalja „integriraju“ u zemlju domaćina, nego i ponudu prilika za njihovo sudjelovanje u društvu zemlje u koju se integriraju. Stoga, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, koji koordinira radom svih ministarstava, nevladinih organizacija i drugih tijela koje sudjeluju u postupku uključivanja u društvo državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita, aktivno djeluje u procesu jačanja integracijskih kapaciteta Republike Hrvatske.

Jedan od ključnih, ali često zanemarenih dionika u procesu integracije jesu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Državljanima trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita smještaju se i borave u lokalnim zajednicama, naročito gradovima. Stoga je jasno da se i integracija ne događa na nacionalnoj razini, već upravo u pojedinoj ulici, naselju, općini, gradu ili županiji. Ona se događa u susjedskom razgovoru, u školama, u kontaktu sa službenicima prilikom ostvarivanja prava, na radnom mjestu te društvenim aktivnostima. Stoga, od izuzetne je važnosti procijeniti potrebe i izazove integracije na lokalnoj razini.

Svrha ovog istraživanja, nastalog u okviru projekta „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“ sufinanciranog iz Nacionalnog programa Fonda za azil, migracije i integraciju, pružiti je podršku jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u prepoznavanju izazova i mogućnosti integracije. Konačan cilj i indikator uspješnosti integracijskih politika jest cjelovito uključivanje i sudjelovanje državljana trećih zemalja u gospodarskom, kulturnom i društvenom životu svojih zajednica, čuvajući pritom i vlastiti identitet i kulturu. Ovaj cilj važan je ne samo za naše nove sugrađane već i doprinosi izgradnji uključivih, održivih i uspješnih zajednica.

ALEN TAHIRI, univ. spec. pol.

Ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske

SADRŽAJ

1. SAŽETAK ISTRAŽIVANJA
2. KONTEKSTUALNA I TEORIJSKA PODLOGA ISTRAŽIVANJA
3. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA
4. ETIČKA PITANJA
5. ANKETNO ISTRAŽIVANJE STAVOVA GRAĐANA PREMA INTEGRACIJI OSOBA POD MEĐUNARODNOM ZAŠTITOM
5.1. Sudionici anketnog istraživanja i uzorkovanje
5.2. Mjerni instrumenti
5.3. Postupak prikupljanja anketnih podataka
5.4. Postupci obrade kvantitativnih podataka
5.5. Rezultati anketnog ispitivanja građana
5.5.1. Sociodemografska obilježja ispitanog uzorka
5.5.2. Metrijska analiza primijenjenih instrumenata
5.5.3. Deskriptivna statistika izmjerenih konstrukata
5.5.4. Regionalne razlike u izmjerenim konstruktima
5.5.5. Povezanost svih varijabli u istraživanju
5.5.6. Mogućnost predviđanja socijalne bliskosti i spremnosti na pomaganje integracije azilanata
6. ISPITIVANJE POTREBA I IZAZOVA LOKALNIH ZAJEDNICA U PROCESU INTEGRACIJE
6.1. Sudionici kvalitativnog istraživanja i uzorkovanje
6.2. Postupci prikupljanja kvalitativnih podataka i instrumenti
6.3. Postupci obrade kvalitativnih podataka
6.4. Rezultati ispitivanja potreba lokalnih zajednica
6.4.1. Iskustva s azilantima i primjena Akcijskog plana
6.4.2. Važnost dimenzija integracije i procjena njene uspješnosti u lokalnim zajednicama
6.4.3. Kapaciteti lokalnih zajednica prema dimenzijama integracije
6.4.4. Potrebe lokalnih zajednica i njihove mogućnosti uključivanja u integracijske aktivnosti
7. RASPRAVA I PREPORUKE
8. OGRANIČENJA I PREDNOSTI ISTRAŽIVANJA
9. ZAKLJUČCI
10. LITERATURA
11. PRILOZI

8
16
23
27
29
29
32
34
36
36
36
38
39
44
57
58
66
66
67
68
69
69
74
80
88
94
101
104
107
112

POPIS TIJELA, INSTITUCIJA I ORGANIZACIJA TE KRATICA NJIHOVIH NAZIVA KORIŠTENIH U IZVJEŠTAJU

Agencija za odgoj i obrazovanje (AZOO)

Centar za socijalnu skrb (CZSS)

Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ)

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (HZZO)

Jedinica lokalne samouprave (JLS)

Jedinica regionalne (područne) samouprave (JRS)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO)

Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP)

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (MDOMSP)

Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje (SDUOSZ)

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske (ULJPPNM)

Fond za azil, migracije i integraciju (AMIF)

Are You Syrious (AYS)

Centar za mirovne studije (CMS)

Hrvatski Crveni križ (HCK)

Međunarodna organizacija za migracije (IOM)

Isusovačka služba za izbjeglice¹ (JRSe)

Organizacije civilnog društva (OCD)

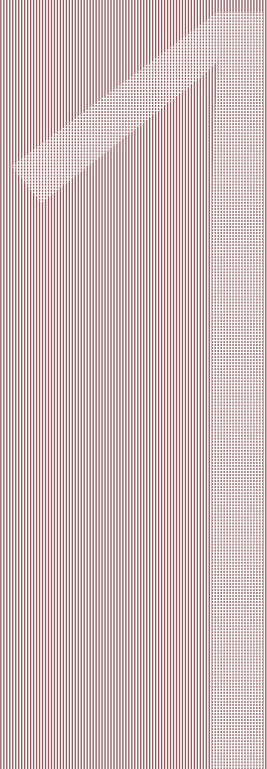
Rehabilitacijski centar za stres i traumu (RCT)

United Nations Children's Fund (UNICEF)

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

¹ Premda je službena kratica Isusovačke službe za izbjeglice (Jesuit Refugee Service) JRS, u ovom smo izvještaju koristili kraticu JRSe, kako bi se ona razlikovala od kratice za jedinicu regionalne samouprave (JRS).

SAŽETAK ISTRAŽIVANJA

1 SAŽETAK ISTRAŽIVANJA

Integracija i uključivanje osoba pod međunarodnom zaštitom (azilanata, izbjeglica) u društvo ostvaruje se u procesu njihova kontakta i interakcije s institucijama i građanima u lokalnim zajednicama u kojima se organizira njihov prihvata i smještaj. Pri tome je ostvarenje društvenih, ekonomskih, kulturnih i svih drugih dimenzija integracije u lokalnim zajednicama posredovano aktivnostima različitih nacionalnih i lokalnih dionika u sustavu integracije. Stvaranje preduvjeta za upoznavanje hrvatskih građana s izbjeglicama iziskuje zajedničke napore svih dionika sustava i rad na informiranju i senzibiliziranju građana na prisutnost, prava i obveze osoba pod zaštitom, kako bi se prevenirale i ublažile moguće negativne pojave diskriminacije, isključivanja i marginalizacije, te kako bi osobe pod međunarodnom zaštitom postale prihvaćeni i integrirani članovi lokalnih zajednica i društva u cjelini. Stoga ovo istraživanje analizira kapacitete i izazove te procjenjuje resurse i potrebe jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave s obzirom na dosadašnje ili na buduće iskustvo prihvata i integracije osoba pod zaštitom. Osim toga, u ovom se istraživanju utvrđuju i stavovi hrvatskih građana prema osobama pod zaštitom te spremnost građana za prihvata i integraciju azilanata u njihove lokalne zajednice.

Opća svrha projekta je pružanje podrške jedinicama lokalne (gradovi, općine) i područne (regionalne) samouprave (županije) u prepoznavanju potreba i izazova integracije državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita. Za postizanje svrhe istraživanja korištena je kvantitativna i kvalitativna istraživačka metodologija, te je ono provedeno mješovitom metodologijom, kao dvije povezane studije. Kvantitativni dio istraživanja odnosi se na prvi istraživački cilj: *Utvrđiti stavove hrvatskih građana te njihovu spremnost za prihvaćanje i integraciju državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj*, a kvalitativni dio na drugi istraživački cilj: *Utvrđiti potrebe lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava u procesu integracije državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj, kao i izazove s kojima se one susreću ili će se susretati prilikom integracije azilanata u hrvatsko društvo*. Treći istraživački cilj: *Izraditi Liste za procjenu potreba i izazova integracije lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava te osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita*, ostvaren je sintezom nalaza iz prethodna dva cilja i izradom dviju lista. Jedna lista namijenjena je čelnicima i službenicima u JLS i JRS kako bi mogli procijeniti postojeće potrebe, resurse i kapacitete u svojoj zajednici pod vidom planiranja ili provedbe aktivnosti za integraciju. Druga je lista namijenjena azilantima i služi samoprocjeni potreba i stupnja njihovog zadovoljavanja. Sukladno navedenom, polazište za odabir i razradu instrumenta je multidimenzionalni koncept integracije stranaca u domicilno društvo, koji je usmjeren na procese i dimenzije integracije osoba pod međunarodnom zaštitom (s punim statusom azila i sa statusom supsidijarne zaštite) u hrvatsko društvo u cjelini, ali i u pojedinačne lokalne zajednice u hrvatskim regijama obuhvaćenih istraživanjem.

Zbog specifičnosti kvantitativnog i kvalitativnog metodološkog pristupa, u izvješću se odvojeno predstavljaju metodološke odrednice i rezultati prvo kvantitativne studije provedene anketnim ispitivanjem stavova građana o integraciji osoba pod međunarodnom zaštitom, a potom kvalitativne studije potreba i izazova lokalnih zajednica u procesu integracije.

Ciljna skupina sudionika anketnog dijela istraživanja definirana je kao građani koji žive u odabranim županijama (jedinicama područne [regionalne] samouprave) te gradovima i općinama (jedinice lokalne samouprave). Kako bi se formirao uzorak sudionika za potrebe ovog istraživanja, definirane su četiri regije Hrvatske: istočna, središnja i sjeverozapadna, primorska i istarska te dalmatinska. U svakoj regiji u uzorak su ušle 2 do 5 županija (ukupno 12) i 3 do 5 gradova (ukupno 15). Istočna regija obuhvatila je Osječko-baranjsku, Vukovarsko-srijemsku i Požeško-slavonsku županiju. Središnja i sjeverozapadna regija uključila je Grad Zagreb, Zagrebačku, Sisačko-moslavačku, Bjelovarsko-bilogorsku i Varaždinsku županiju. Primorska i istarska regija obuhvatila je Primorsko-goransku i Istarsku županiju. Dalmatinska regija uključila je Zadarsku i Splitsko-dalmatinsku županiju.

U odabranim gradovima veličina je uzorka bila proporcionalna veličini grada u regiji, a izbor sudionika u svakom gradu bio je probabilistički. Uzorak građana u dobi od 18 do 65 godina bio je 318 u svakoj regiji, a probabilističko uzorkovanje, uz korištenje dvije razine svrhovito odabranih klastera (regija i grad), osiguralo je da struktura uzorka po sociodemografskim osobinama odgovara populacijskim obilježjima regije na temelju javno dostupnih statističkih podataka. Ovako formirani uzorak i njegova veličina ($N = 1\,272$) omogućili su usporedbu između regija po relevantnim obilježjima sudionika i mjerenih konstrukata. Prikupljanje podataka metodom CAPI (*Computer Aided Personal Interviewing*) trajalo je od 14. svibnja do 10. lipnja 2018. Stopa odaziva iznosi 57%, što je vrlo dobar odziv u ovakvom tipu istraživanja.

Primijenjeni anketni upitnik sadržavao je 67 čestica formiranih u sljedeće konstrukte i skale: 1. Stav prema azilantima, 2. Percepcija realne prijetnje, 3. Percepcija simboličke prijetnje, 4. Podrška pravima azilanata, 5. Percepcija negativnih promjena u zajednici, 6. Spremnost na pomaganje azilantima, 7. Učestalost kontakata s azilantima, 8. Kvaliteta kontakata s azilantima, 9. Izvori informiranja o azilantima, 10. Prikaz azilanata u medijima, 11. Socijalna bliskost s azilantima, 12. Stav prema obliku akulturacije, 13. Procjena broja azilanata, 14. Promjena broja azilanata, 15. Sociodemografska obilježja sudionika. Skale korištene u ovom upitniku imaju vrlo dobre metrijske karakteristike: koeficijent unutarnje pouzdanosti tipa Cronbach alfa u rasponu od 0.77 do 0.93, te jasnu konstruktivnu valjanost i jednofaktorsku strukturu.

Na prikupljenim podacima proveden je niz statističkih analiza koji je uključivao izračun deskriptivne statistike (raspon, učestalost, mjere središnje vrijednosti, mjere varijabiliteta) na razini čitavog uzorka i pojedinih regija, te usporedbe rezultata ispitivanih konstrukata između regija (analize varijance, t-testovi, hi-kvadrat testovi). Također je pomoću regresijske analize postavljen model predviđanja dvaju oblika ponašajnih namjera domicilnog stanovništva: 1. spremnost na socijalne odnose s azilantima različitog stupnja bliskosti, i 2. spremnost na pomaganje u integraciji azilanata. Ova su dva oblika ponašajnih namjera služila kao kriterijske varijable, koje su predviđane na temelju skupa prediktora koji je uključivao individualna obilježja sudionika (sociodemografske varijable i regionalna pripadnost), religioznost i političko opredjeljenje, mišljenje o broju azilanata koje zemlja treba primiti u budućnosti i prema strategijama njihove prilagodbe u društvo (tj. odnos prema akulturacijskim strategijama), učestalost kontakata s azilantima, te doživljaj prijete i očekivanih promjena u zajednici uzrokovanih dolaskom azilanata (doživljaj realistične i simbolične prijete, očekivanja negativnih promjena u zajednici).

Prosječni rezultati dobiveni na ukupnom uzorku pokazuju da u pogledu *stavova prema azilantima* sudionici u prosjeku iskazuju neutralne stavove. No prilikom procjene *percepcije prijete*, iskazuju blagu realističnu, te nešto izraženiju simboličku prijete. Sudionici također u prosjeku iskazuju neutralni odnos u pogledu *očekivanih negativnih promjena u zajednici*. Kada je riječ o *spremnosti na osobno pomaganje azilantima*, sudionici su također neutralni, odnosno navode da nisu sigurni u svoju spremnost u tom pogledu, no iskazuju blagu *podršku pravima azilanata*. U pogledu *učestalosti kontakata s azilantima* nešto je više od polovine sudionika (52.1 %) imalo kontakata s njima, pri čemu ga u prosjeku ocjenjuju neutralno – niti pozitivno niti negativno. Među onima koji su ostvarili kontakt većina ističe da se taj kontakt ostvaruje rijetko.

Iz dobivenih je podataka razvidno da su javni mediji (tiskana i online izdanja novina, televizija i radio) *najčešći izvor informiranja građana RH* – preko 90 % građana se upravo na taj način informira o azilantima, a potom su to društvene mreže, koje kao izvor informacija o azilantima koristi gotovo polovina sudionika (45.8 %). Pritom je utvrđeno da građani procjenjuju medijski prikaz azilanata blago negativnim.

Socijalna bliskost koju su sudionici u prosjeku spremni ostvariti s azilantima na razini je prihvaćanja azilanta kao kolege na poslu i susjeda, pri čemu je uočljivo da građani za sada nisu spremni na najbližije odnose s azilantima, premda bi ih gotovo 61 % bilo spremno na prijateljske odnose.

Sudionike se pitalo i o prihvatljivim *akulturacijskim strategijama*, odnosno o tome kako bi azilanti trebali postupati u pogledu prihvaćanja hrvatske kulture i zadržavanju vlastite kulture, pri čemu najveći broj sudionika (70.7 %) odabire integraciju kao poželjnu akulturacijsku strategiju (zadržavanje i vlastite kulture i prihvaćanje kulture primateljice). Oko petine sudionika zagovara asimilaciju kao najpoželjniju akulturacijsku strategiju, tj. očekuju da se azilanti odreknu svoje specifične kulture i prihvate samo domicilnu. Separaciju kao najpoželjniju akulturacijsku strategiju, odnosno mišljenje da azilanti trebaju zadržati samo svoju kulturu, bez prihvaćanja hrvatske kulture podržava 3.7 % sudionika. Razmatrajući akulturacijske strategije kao kontinuum (od asimilacije preko integracije do separacije ili obratno), sudionici su u prosjeku skloni podržati kulturnu integraciju azilanata.

U pogledu procjene broja osoba s odobrenim azilom u vrijeme ispitivanja tek oko petine sudionika procjenjuje taj broj približno točnim. Nešto više od četvrtine sudionika procjenjuje da je azilanata manje nego ih zaista ima, dok ih gotovo polovica procjenjuje broj odobrenih statusa azila. Ovim su rezultatima sukladni odgovorima o poželjnim projekcijama broja azilanata u budućnosti, tako da najveći broj sudionika (45.8 %) smatra da bi broj azilanata trebalo ostaviti istim, smanjilo bi ga tek neznatno manje sudionika (45.6 %), dok manje od desetine smatra da bi broj azilanata u Hrvatskoj u budućnosti trebalo povećati.

Analiza regionalnih razlika pokazuje najmanje pozitivne stavove prema azilantima, najvišu percepciju i realistične i simbolične prijetnje, najnižu podršku pravima azilanata, najviša očekivanja negativnih promjena, te najmanju spremnost za pomoć kod sudionika u dalmatinskoj regiji. Nakon ove regije slijedi istočna Hrvatska, potom primorska i središnja Hrvatska, u kojima su ovi stavovi pozitivniji. Učestalost kontakta s azilantima je u svim regijama niska, a najniža u istočnoj, te u dalmatinskoj regiji. U kvaliteti kontakta, međutim, nema regionalnih razlika i u svima se on procjenjuje neutralnim. Spremnost na bliske kontakte najmanja je u dalmatinskoj regiji, potom u istočnoj Hrvatskoj, a najviša u primorskoj i središnjoj. U svim regijama stanovnici preferiraju integraciju kao poželjnu akulturacijsku strategiju, dok su u dalmatinskoj regiji sudionici podijeljeni između preferiranja asimilacije i integracije. Broj azilanata se ne procjenjuje točno niti u jednoj regiji, no dok se on u svim regijama procjenjuje, u istočnoj Hrvatskoj se taj broj podcjenjuje. Također, dok su stanovnici središnje i primorske Hrvatske skloniji broj azilanata ostaviti istim i u budućnosti, stanovnici istočne i dalmatinske regije skloniji su ga u budućnosti smanjiti.

U predviđanju spremnosti na socijalnu bliskost s azilantima najvažniji prediktori su odnos prema broju azilanata u budućnosti i akulturacijskim strategijama. Na veći stupanj bliskosti spremniji su oni građani koji smatraju da broj azilanata u budućnosti treba povećati, kao i oni koji zagovaraju integraciju. Rubno su značajni prediktori prakticiranje vjere, pri čemu su sudionici koji se ne izjašnjavaju kao praktični vjernici spremniji na veći stupanj bliskosti s azilantima, te percepcija simboličke prijetnje i strah od negativnih promjena u zajednici. Pri tome su oni koji percipiraju veću simboličku prijetnju od azilanata i koji očekuju negativnije promjene u zajednici u povodu dolaska azilanata spremni na manji stupanj bliskosti s njima. Ovi rezultati uglavnom vrijede za sve četiri regije.

I u slučaju predviđanja spremnosti na osobno pomaganje azilantima može se reći da su uz manje regionalne specifičnosti najvažniji činitelji mišljenje sudionika da se broj azilanata u budućnosti treba povećati, te ponovo doživljaj izraženije simboličke i realistične prijetnje. Oni sudionici koji misle da je broj azilanata u budućnosti potrebno povećati spremniji su na pomaganje, dok su oni čiji je doživljaj prijetnje od azilanata viši, ujedno manje spremni osobno im pomoći. Visoko značajan prediktor je i učestalost kontakta s azilantima, pa su oni sudionici koji su bili u češćem kontaktu s azilantima ujedno spremniji na pomaganje. Na kraju, rubno su značajne varijable spola i političkog opredjeljenja prema kojima bi

žene i sudionici lijeve političke orijentacije bili spremniji pomoći azilantima.

Provedene regresijske analize pokazuju da su najčešći prediktori za oba kriterija (socijalnu bliskost i spremnost na osobno pomaganje) simbolična i realistična prijetnja, očekivanje negativnih promjena u zajednici zbog dolaska azilanata, procjena da broj azilanta u budućnosti u Hrvatskoj treba povećati i prepoznavanje integracije kao poželjne akulturacijske strategije. Iz toga proizlazi da se povoljniji odnos građana Hrvatske prema azilantima može očekivati ako građani doživljavaju manju prijetnju od azilanata, dakle, ako razumiju da njihov dolazak ne predstavlja prijetnju postojećem identitetu i kulturi, niti da ugrožava resurse lokalnih zajednica, ako očekuju manje negativnih promjena u svojim zajednicama povodom dolaska azilanata, ako misle da broj azilanata u budućnosti u RH treba povećati i ako vjeruju da je integracija prikladna akulturacijska strategija u Hrvatskoj.

Drugi dio ovog istraživanja tiče se ispitivanja potreba i izazova, ali i procjenjivanja kapaciteta i resursa za integraciju s kojima se susreću ili će se susresti JLS i JRS s obzirom na trenutni ili predviđeni smještaj i boravak azilanata u njihovim lokalnim zajednicama.

Ovaj dio istraživanja proveden je kroz niz intervjuva i fokusnih grupa s različitim dionicima sustava integracije, koji su na različite načine uključeni ili će ubuduće biti odgovorni za procese prihvata i integracije azilanta. Dionike iz JLS i JRS čine predstavnici županijskih i gradskih javnih tijela i različitih stručnih institucija, dok dionici iz OCD uključuju predstavnike nevladinog sektora, vjerskih organizacija te građanskih inicijativa. Perspektive integracijskih procesa, kada je to bilo moguće, nadopunjene su i perspektivama azilanata iz lokalnih zajednica u kojima žive. Za potrebe uzorkovanja formiran je popis od 30 jedinica (9 županija i 21 grad) vodeći se kriterijima regionalne zastupljenosti, veličine grada, iskustva s integracijom azilanata, očekivanim dolaskom azilanta i raspoloživim stambenim fondom u državnom vlasništvu. Uz četiri regije Zagreb je izdvojen zbog toga što se bitno razlikuje od drugih regija po broju dionika integracije i kapacitetima te po broju azilanata koji u njemu žive. Osobe u uzorku imale su obilježja ključnih informatora na temelju svoje uloge i funkcije koju obnašaju, iskustva te uvida u potrebe i izazove oko integracije azilanata u lokalnu zajednicu. Slijedeći načelo maksimaliziranja varijabiliteta ključnih informatora provedeno je ukupno 168 intervjuva i četiri fokusne grupe s 227

sudionika, od čega su 26 bili intervjui s azilantima. Nakon zadovoljenja svih metodoloških koraka u postupku prikupljanja kvalitativnih podataka, analizirano je 158 transkripata dobivenih od 216 sugovornika. Ostali transkripti nisu sadržavali korisne informacije, budući da su neki sugovornici bili potpuno neinformirani o temi istraživanja. Od ukupnog broja analiziranih transkripata u njih 143 su podaci od 191 predstavnika općina, gradova i županija, ureda državne uprave u županijama, stručnih institucija, te civilnog sektora, a u 15 transkripata intervjuva ili fokusnih grupa su informacije dobivene od 26 azilanata. Analiza je omogućila utvrđivanje specifičnosti u iskazima o potrebama, izazovima, mogućnostima i očekivanjima predstavnika odabranih lokalnih zajednica. Učinjena je usporedba između četiri regije i grada Zagreba, te sličnosti i razlike između iskaza dionika koji pripadaju različitim sektorima.

Rezultati u svim regijama podjednako (osim Grada Zagreba) upućuju na to kako većina dionika sustava integracije iz JLS i JRS (gradova, općina i županija) uglavnom nije imala neposredno iskustvo kontakta i rada s azilantima ili, ako su ga imali, onda su se s azilantima susretali u rijetkim pojedinačnim slučajevima. S druge strane, sugovornici iz Zagreba navode i opisuju iskustva izravnog i posrednog susreta s azilantima, ponajviše kroz sudjelovanje u projektima s OCD i ULJPPNM, dok OCD u svim regijama imaju vrlo malo direktnog iskustva s azilantima. Veliki dio JLS i JRS u svakoj regiji izjavljuje kako nisu upoznati s Akcijskim planom za integraciju, ili su upoznati samo djelomično i tek odnedavno. Dionici u različitim sektorima i regijama nisu razvili vlastiti plan i protokol djelovanja za integraciju neovisno od Akcijskog plana. Ni stručne institucije nemaju svoje planove, no mnoge od njih poslove vezane uz integraciju azilanata obavljaju u skladu s djelokrugom svakodnevnog posla i nadležnosti, a poneke imaju vlastite interne protokole za postupanje, najčešće na temelju dosadašnjeg iskustva s marginaliziranim skupinama ili naputaka nadležnih ministarstava. Svi dionici u svim regijama slažu se kako je nedostatak financijskih sredstava ozbiljno strukturno ograničenje i kako je potrebno izdvajati više novca za integracijske aktivnosti. Ističu kako je cijeli proračun centraliziran i nemaju posebna sredstva namijenjena za integraciju, ali kako bi mogli prenamijeniti stavke proračuna u tu svrhu, ili bi ih bilo moguće aktivirati ako i kada se ukaže potreba.

Između sektora kao niti između regija nema bitnijih razlika u razumijevanju važnosti i pokazatelja uspješne integracije. Kao najvažniju dimenziju

integracije svi dionici u svim regijama navode sporazumijevanje, odnosno učenje hrvatskog jezika, kao temeljni preduvjet svih drugih aspekata integracije, posebno za uključivanje djece u obrazovni sustav, te odraslih na tržište rada, rješavanje stambenog pitanja, kao i opće snalaženje azilanata u lokalnim zajednicama. U središnjoj regiji stručne institucije navode i kako bi olakšavajući faktor u integraciji moglo biti iskustvo zajednice u Domovinskom ratu s izbjeglicama, te povijest suživota s nacionalnim manjinama. U središnjoj regiji procjenjuju da bi integracija bila uspješnija kada bi se azilante smještavalo u zajednici, ne izolirano, i kada bi im bila omogućena odgovarajuća skrb i uključenost u život zajednice. Svi dionici u svim regijama izražavaju neki oblik zabrinutosti, jer u slučaju smještanja azilanata očekuju negativne reakcije domicilnog stanovništva zbog razlika u vjeri i kulturi, posebno u manjim sredinama, dok je opće mišljenje da bi veći gradovi bili spremniji prihvatiti azilante. Sugovornici u Zagrebu najkritičniji su prema lokalnoj zajednici kao povoljnom mjestu za integraciju, pri čemu stručne institucije najveći problem vide u negativnim sentimentima koji primarno potječu iz straha od nepoznatog kod domaćeg stanovništva. Naprotiv, gotovo svi sugovornici azilanti navode da su imali pozitivna iskustva prihvaćenosti u lokalnoj zajednici, ali da je trebalo neko vrijeme da se počnu osjećati prihvaćeno od susjeda. Samo troje od 26 sugovornika navodi da su imali negativna iskustva prilikom doseljenja u zajednicu, većinom neugodne verbalne komentare. Azilanti uglavnom ne vide postojanje bitnih kulturnih prepreka njihovom životu u RH, ali smatraju da sustav potpore integraciji nije dobro uređen i da postoje kontradikcije.

Dionici integracije iz različitih lokalnih zajednica prilično se razlikuju u procjeni kapaciteta lokalnih zajednica za integraciju već na unutar-regionalnoj razini, a poglavito na međuregionalnoj razini. JLS većinom smatraju da je za organizaciju tečajeva jezika odgovorno Ministarstvo znanosti i obrazovanja, pri čemu se problematizira trajanje tečaja (premali broj sati) te nejasnoće oko financiranja tečajeva, a JRS k tomu ističu da nemaju kadrovske i logističke kapacitete za organizaciju tečaja. Stručne institucije odgovornost za organizaciju tečajeva jezika prebacuju na tijela uprave – od lokalne, preko regionalne do državne razine. Jedino su predstavnici OCD iz Zagreba izravnije uključeni u organiziranje tečajeva te ih neki nude u formaliziranim obliku, ili pak kroz volonterski angažman. U vezi uključivanja u obrazovni sustav, većina dionika ističe problem spore administracije i naglašava veliko nastavno opterećenje, pri čemu

se procjenjuje da postoji potreba za dodatnim nastavnicima, a upućuje se i na nužnost dodatnog rada s djecom azilantima. Ističu se poteškoće vezane uz nepostojanje osobnih dokumenata, pitanje priznavanja svjedodžbi i ranije stečenih kvalifikacija. U primorskoj i središnjoj regiji izdvajaju i nedostatak prevoditelja i asistenata u nastavi nad čim nemaju utjecaj, nego ovise o resornom ministarstvu.

Većina dionika JLS i JRS zapravo nemaju informacije o postojećim kapacitetima smještaja, jer oni u vlasništvu nemaju nikakav stambeni fond ili je postojeći već raspoređen korisnicima određenih socijalnih kategorija. Kao moguće rješenje vide prenamjenu postojećih praznih objekata ili najam privatnih stanova, pri čemu izvješćuju o problemima s najmodavcima, odnosno nespremnosti iznajmljivača da iznajme stanove za smještaj azilanata i nameću visoke cijene najma. Azilanti primjedbe iznose većinom na prvotni smještaj u prihvatilištu s kojim su bili djelomično (ne)zadovoljni, a uz predrasude stanodavaca sugovornici su još istaknuli i previsoku cijenu.

Azilanti su u svim lokalnim zajednicama prepoznati kao poželjna radna snaga u sektorima gdje za to postoji potreba. Predstavnici JLS ističu potrebu za stručnom radnom snagom u građevinskom sektoru i javnim radovima, te u poljoprivredi u istočnoj regiji. Uz to što smatraju da poslodavce treba informirati o mogućnostima zapošljavanja azilanata, JLS nešto učestalije promišljaju o mogućim mehanizmima prekvalifikacije i dokvalifikacije te prevladavanju jezične barijere, pa upućuju na stručne službe koje bi taj posao trebale preuzeti. Mnogi vide mogućnosti zapošljavanja azilanata ponajprije u niskokvalificiranim i pomoćnim zanimanjima poput pomoćnika u kuhinji, u skladištu i slično. Iako su sami azilanti visoko motivirani za uključivanje na tržište rada, jer zaposlenje smatraju osnovnim uvjetom za osamostaljivanje, svjesni su ekonomske situacije u RH, te ne žele biti na teret državi nego aktivni i produktivni dio društva.

Gotovo svi sugovornici pridaju veliki značaj programima informiranja i senzibilizacije javnosti, a većina njih prepoznaje i ulogu medija u tom procesu te smatra kako je izrazito važno lokalnom stanovništvu približiti dobre prakse i primjere uspješne integracije azilanata, informirati o njihovoj kulturi i običajima. Na taj način bi se preveniralo razvijanje predrasuda i diskriminacije, pri čemu predstavnici JLS često svoju ulogu vide u ovim aktivnostima, a od JRS samo poneki. Stručne institucije također ulogu senzibilizacije prepuštaju medijima, a za sad aktivnosti senzibilizacije u

obliku radionica i kulturnih događaja provode ponajviše uz pomoć OCD u Zagrebu. Edukacija djelatnika i stručnjaka također je istaknuta kao izrazito važna, no i uglavnom nerealizirana u većini institucija, ureda i organizacija.

Gotovo svi dionici iz svih regija suglasni su u procjeni da je azilantima pružena prikladna socijalna skrb, kao i svim drugim korisnicima. Neki od predstavnika JLS i stručnih institucija iz dalmatinske i istočne regije napomenuli su kako azilante ne bi trebalo posebno izdvajati, odnosno davati im veća prava i prioritete u odnosu na domaće korisnike socijalne skrbi. Procjena je u svim lokalnim zajednicama da je azilantima osigurana prikladna zdravstvena zaštita, no sugovornici upozoravaju na nedostatak liječnika i prekapacitiranost zdravstvenog sustava, kao i na poteškoće u sporazumijevanju. U pružanju prikladne socijalne i zdravstvene skrbi najčešće se kao generalni problem koji ističu u svim regijama navodi podkapacitiranost institucija, a kao druge otegotne okolnosti sporost sustava, neinformiranost službenika, nedostaci u praćenju azilanata, nejasnoće oko financiranja zdravstvenih usluga te neusklađenost različitih dionika, što ističu i sami azilanti.

Stručne institucije u najvećoj su mjeri već ostvarile suradnju s gotovo svim dionicima uključenima u proces integracije i najčešće se tu izdvajaju resorna ministarstva, a također se ističe i značajna suradnja s OCD. Tek se u središnjoj regiji (uključujući i Zagreb) ističe postojeća suradnja s JLS i ULJPPNM, ili s međunarodnim organizacijama. Predstavnici JLS i JRS nešto češće očekuju značajniji angažman i suradnju s OCD, za koje procjenjuju da su sposobnije u pisanju projekata i privlačenju sredstava za rad s azilantima ili računaju na njihove ljudske resurse. Neke stručne institucije su također usmjerene međugradskoj i međužupanijskoj suradnji, primjerice s drugim centrima za socijalnu skrb radi usporedbe iskustava i prenošenja dobrih praksi. Dionici iz OCD ističu da državne i lokalne razine ne koriste dovoljno kapacitete i iskustva lokalnih OCD.

Kod svih dionika većina je kritika upućenih državnoj upravi usmjerena ponajprije na nedostatak pravovremene i transparentne razmjene informacija, budući da su oni percipirani kao odgovorni za cijeli sustav. Dionici u lokalnim zajednicama smatraju da funkcioniraju bez konkretnih uputa i odluka te da se sve prepušta improvizaciji. Stručne institucije procjenjuju da

mjere definirane *Akcijskim planom* nisu primjenjive u stvarnoj situaciji na terenu, te ističu nespremnost sustava da odgovori na trenutne izazove i potrebe, primjerice osiguranje smještaja i prevoditelja. Također se upozorava na preklapanja u djelovanju različitih institucija i organizacija, te na prebacivanje odgovornosti na OCD. Ističe se nužnost protokola s opisom i uputama za provedbu koraka u integraciji azilanata, koji treba definirati slijed provođenja mjera integracije, njihove nositelje i odgovornosti, te oblike međusobne suradnje. Protokol i upute bi omogućili da se JLS i JRS mogu u svojem radu pozivati na te dokumente i u skladu s njima postupati. Svi dionici naglašavaju nužnost dobivanja pravodobnih i pouzdanih informacija o broju, strukturi i vremenu dolaska azilanata na njihovo područje, jer je to preduvjet da se mogu pripremiti za različite aspekte njihove integracije. Plan razmještaja je dokument koji sve jedinice samouprave navode kao nužnu pretpostavku za započinjanje priprema za prihvatazilanata, sukladno spomenutom protokolu.

Kao vrlo istaknutu potrebu u svim regijama svi dionici navode potrebe za prevoditeljima i kulturnim medijatorima. Istaknuto je da prevoditelji trebaju biti stručno osposobljeni, a ne priučeni, članovi obitelji, a posebno ne djeca. Svi dionici vide da je stambeno zbrinjavanje ključna pretpostavka prihvata i integracije azilanata za čije rješavanje je odgovorna država, a ne lokalna zajednica. U istočnoj i dalmatinskoj regiji posebno je naglašena potreba primjerenog smještaja djece bez roditeljske pratnje pod međunarodnom zaštitom. Također, svi dionici integracije smatraju da treba omogućiti ubrzavanje administrativnih postupaka, zbog nesklada između onoga što je predviđeno propisima i otežane provedivosti toga zbog tehničkih prepreka, poput upisa djece u školske e-matice, zdravstvenu evidenciju, pristup učenju hrvatskog jezika, utvrđivanje prethodno stečenih obrazovnih kvalifikacija i radnih kompetencija kao preduvjeta za školovanje ili zapošljavanje, a ostvarenje svega ovoga pretpostavlja dobru međusektorsku suradnju.

Jednoznačna je potreba dionika integracije u svim regijama za pripremu, senzibilizaciju i izobrazbu za susret i pružanje usluga azilantima onih zaposlenika koji su izravno uključeni u proces integracije. Budući da su stručne institucije mjesta gdje se s azilantima neposredno i trajno kontaktira, postoji potreba za kontinuiranom izobrazbom stručnih radnika. Izobrazba među svim dionicima integracije treba uključivati upoznavanje kulture

i običaja azilanata i temeljiti se na načelima interkulturalne komunikacije. U nekim stručnim institucijama u kojima zaposlenici neposredno i intenzivno rade s obiteljima azilanata, poput savjetovanja i psihosocijalne podrške, naglašena je potreba kontinuirane brige o mentalnom zdravlju i prevenciji stresa kod službenika putem supervizije i profesionalne podrške.

Smatrajući da je odgovornost za pitanja integracije azilanata prvenstveno na razini države, veći broj JRS, stručne institucije i dio OCD očekuju da država snosi s time povezane troškove. JRS u središnjoj regiji vide mogućnost osiguravanja financijskih sredstava u javljanju na EU projekte i povlačenju sredstava iz EU fondova. U dalmatinskoj regiji JLS od države očekuju manje uputa, a više da izravno preuzme brigu o azilantima. Pomoć u zadovoljavanju potreba zajednice u procesu integracije i svojem djelovanju JLS očekuju od Vlade RH, prvenstveno od ULJPPNM kao središnjeg koordinativnog tijela. U dijelu JRS procjenjuju da će uspješno provoditi sve zadaće koje proizlaze iz zakona i zadatke koje dobiju od nadležnih državnih tijela, a da će probleme rješavati tek kada azilanti dođu na njihovo područje. JLS i JRS svoju ulogu vide u koordiniranju različitih aktera u procesu integracije, poput stručnih institucija i OCD, na razini grada odnosno županije. Neke JLS svoju ulogu vide i u podržavanju drugih dionika kad im nedostaje kapaciteta u procesu integracije, te povezivanju s drugim institucijama unutar zajednice. Pri tome ističu ulogu u informiranju azilanata i unapređenju međusektorske suradnje jer „imaju dobar pregled aktivnosti raznih službi“. U nekim JLS drže da u svakom dioniku integracije treba odrediti jednu osobu kao glavnog informatora o načinima ostvarivanja prava azilanata.

JRS svoj prvenstveni doprinos integraciji vide u senzibilizaciji i informiranju javnosti o dolasku i procesu integracije azilanata, svjesni da u nekim sredinama postoji otpor njihovom dolasku. U istočnoj regiji upozoravaju da se u zajednicama koje su tradicionalno zatvorenije i s većim brojem doseljenika iz BiH, koji su morali napustiti svoje domove zbog ratnog sukoba s muslimanima, može očekivati veći otpor dolasku azilanata. U središnjoj i primorskoj regiji i u Gradu Zagrebu smatraju da će im u procesu integracije azilanata pomoći iskustvo koje imaju s provjerenim mehanizama integracije socijalno ranjivih skupina, referirajući se na pripadnike romske nacionalne manjine. JLS mogućnosti svojeg neposrednog podupiranja integracijskih aktivnosti također vide u početnoj financijskoj podršci azilantima, pomažanju u procesu prihvata i njihovog smještaja,

pomoći u hrani i higijenskim potrepštinama, te procesu uključivanja djece u odgojno-obrazovne ustanove, podmirivanja troškova pohađanja dječjih vrtića (istočna i primorska regija, Zagreb), a navodi se i pomoć u zapošljavanju azilanata. Stručne institucije će na integraciji raditi u okviru svoje redovite djelatnosti pružajući usluge azilantima kao i svim drugim korisnicima. JLS, JRS i stručne institucije vide ulogu OCD kao važne dopune uslugama koje će azilantima pružati stručne institucije. Većina OCD namjerava proširiti svoje dosadašnje aktivnosti ususret specifičnim potrebama azilanata, te one predstavljaju značajan integracijski potencijal lokalne zajednice, ističući mrežu volontera kao bitnog resursa u radu s azilantima. OCD smatraju da je na razini JLS potrebno ustrojiti koordinaciju koja bi okupila sve dionike, uključujući i civilni sektor i omogućila transparentno financiranje usluga za azilante.

U Hrvatskoj je malo zajednica koje imaju iskustvo prihvata i integracije te većina lokalnih zajednica obuhvaćenih istraživanjem zapravo o tome ne razmišlja niti se priprema. Ipak, dionici integracije u svim jedinicama uključenima u ovo istraživanje ističu da su im pravodobne i vjerodostojne informacije o planovima dolaska i razmjesta azilanata ključna potreba, te da će im informacije od nadležnih ministarstava, ali ponajprije od ULJPPNM, omogućiti da započnu pripreme za integracijske aktivnosti i eventualni prihvata azilanata. Konačno, preporuke utemeljene na ovom istraživanju omogućuju unapređenje politika i praksi integracije osoba pod međunarodnom zaštitu kako bi se lakše i bezbolnije postigli ciljevi koji proizlaze iz obaveza Hrvatske kao članice Europske unije, zakona i akcijskih planova Vlade RH.

KONTEKSTUALNA
I TEORIJSKA
PODLOGA
ISTRAŽIVANJA

2

KONTEKSTUALNA I TEORIJSKA PODLOGA ISTRAŽIVANJA

Integracija je jedna od temeljnih politika i skup mjera kojima se mogu ostvariti dugotrajna i održiva rješenja za prihvat i uključivanje izbjeglica u društvo (Strang i Ager, 2010.). Uobičajeno je da se, sukladno definiciji Europskog vijeća za izbjeglice i raseljene osobe (*European Council on Refugees and Exiles* – ECRE)², integracija razumije kao dinamičan, dvosmjernan, dugoročan i multidimenzionalan proces međusobne prilagodbe stranaca i domicilnih državljana na etničku, kulturnu i jezičku raznolikost, koja nastaje kao posljedica useljavanja u postmigracijskoj fazi. Integraciju se može shvatiti i kao dvosmjerni proces susreta domicilne kulture i kultura osoba koje su stekle međunarodnu zaštitu u Hrvatskoj, a multidimenzionalan je jer je potrebno omogućiti ekonomsku, društvenu, kulturnu i političku participaciju izbjeglica u društvu primitka, te razviti svijest o prihvaćenosti i pripadanju u novoj sredini. Penninx (2007:16) piše o integraciji kao o „procesu postajanja prihvaćenim članom društva“, razlikujući tri dimenzije integracije: pravno-političku (što obuhvaća ostvarenje statusa, spajanje obitelji i izbornog prava glasa), društveno-ekonomsku (obuhvaća stanovanje, zaposlenje, obrazovanje, zdravstveno i socijalno osiguranje), te kulturno-vjersku (autonomija kulturnih i religijskih praksi, percepcije i interakcije imigranata i članova domicilnog društva); relacije integracijskog procesa koje obuhvaćaju useljenike i društvo useljavanja (primitka); kao i tri razine integracijskog procesa: pojedinci, grupe/kolektivi i institucije.

Republika Hrvatska (RH) je još od razdoblja potpisivanja *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU* iz 2001. godine počela raditi na preuzimanju EU zakonodavstva i usklađivanju svog pravnog i institucionalnog okvira migracijskih, azilnih i integracijskih politika s pravnom stečevinom EU. Sve do pristupanja Europskoj uniji Republika Hrvatska je područje integracije stranaca uređivala sukladno vlastitom nacionalnom zakonodavstvu, te pravima i obvezama što su proizlazile iz odredbi u ondašnjem *Zakonu o strancima* i *Zakonu o azilu*. Stupovi integracijske politike prema strancima na razini Europske unije vezani su uz nekoliko direktiva i programa koje je i RH preuzela i prilagodila svom nacionalnim zakonodavnom i institucionalnom okviru. Bez ulaženja u ekstenzivna nabranja i tumačenja tih dokumenata vrijedno je spomenuti *Akcijski plan za integraciju državljana trećih zemalja* koji uključuje i izbjeglice, koji je donijela Europske komisije u lipnju 2016.³

Sredinom 2007. Vlada RH je usvojila prvu *Migracijsku politiku Republike Hrvatske za 2007./2008. godinu*, koja je već tada, iako je u Hrvatskoj postojao tek jedan slučaj osobe s odobrenom međunarodnom izbjegličkom zaštitom (azilom), istaknula odredbu kojom se uređuje pitanje integracije stranaca. Među najvažnijim uvjetima za njihovu integraciju u društvo naveden je pristup tržištu rada, sustavu školstva, zdravstvenog i socijalnog osiguranja, te suradnju sa zemljama podrijetla. Početkom 2013. godine usvojena je druga *Migracijska politika Republike Hrvatske za razdoblje od 2013. do 2015.*, koja je uključivala i pitanja tražitelja međunarodne zaštite i osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita (azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom) i njihova prihvata i integracije u društvo, sukladno *Zajedničkim*

² <http://www.refworld.org/docid/4652feff2.html>

³ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_action_plan_integration_third-country_nationals_en.pdf

osnovnim principima za integracijske politike Vijeća Europske unije iz 2004., Europskom migracijskom programu iz 2015. i već spomenutom Akcijskom planu za integraciju državljana trećih zemalja. U povezanom i iz migracijske politike izvedenom dokumentu *Akcijskog plana za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine*, usvojenom u srpnju 2013., mjere su usmjerene u većoj mjeri na reguliranje položaja i integraciju upravo osoba pod međunarodnom zaštitom kao posebno ranjive kategorije stranaca u hrvatskom društvu.

Nakon iskustva masovnog prolaska preko 650 000 izbjeglica i drugih migranta kroz Hrvatsku, kao dio Balkanskog koridora od rujna 2015. do travnja 2016., RH se obvezala sudjelovati u EU programu kvota premještanja i preseljenja državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite. Do kraja 2018. godine je kroz oba programa u Hrvatsku pristiglo oko 150 osoba, čime je RH zadovoljila preuzetu kvotu za 2017. i 2018. godinu, od ukupno 1583 osobe na koje se država obvezala u budućnosti. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova do listopada 2018. bilo je oko 650 odobrenih zahtjeva, od čega 510 puni status azila i 140 supsidijarnih zaštita. Novonastala situacija dolaska novih izbjeglica putem programa premještanja i preseljenja, kao i povećan broj onih koji su u RH ostvarili zaštitu u standardnoj proceduri zahtjeva za azilom, poslužila je kao povod za donošenje novog *Akcijskog plana za integraciju*. On je bio usmjeren samo na osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, a donesen je u lipnju 2017. za razdoblje od 2017. do 2019. godine. Kako je navedeno u samom *Akcijskom planu* „povod kreiranja mjera ovog Akcijskog plana upravo je posebna ranjivost osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te je cilj pružiti im pomoć i zaštitu kako bi lakše prebrodili tešku situaciju izbjegličko-humanitarne krize koja ih je pogodila, a koja je zatekla ne samo zemlje članice EU nego i našu državu.“ (ULJPPNM, 2017:5).

Cilj oba dosadašnja akcijska plana za integraciju (za razdoblja 2013.-2015. i 2017.-2019.), koje možemo shvatiti kao oblik nacionalne integracijske politike, sastojao se u osiguravanju određenih temeljnih prava zajamčenih *Zakonom o strancima*, i puno konkretnije, *Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*. Ta prava, izvedena iz zakona, obuhvaćaju: 1. boravak u RH, 2. spajanje obitelji, 3. smještaj, 4. rad, 5. zdravstvenu zaštitu, 6. obrazovanje, 7. slobodu vjeroispovijesti, 8. besplatnu pravnu pomoć, 9. socijalnu skrb, 10. pomoć pri

integraciji u društvo, 11. kupovinu nekretnine i 12. stjecanje hrvatskog državljanstva. Prvim Akcijskim planom za integraciju je pobliže naznačeno kako pomoć pri integraciji u društvo znači i pomoć u učenju hrvatskog jezika, povijesti i kulture, a govori se i o važnosti sprječavanja diskriminacije te podizanja svijesti o problemima ranjivih skupina stranaca, što izbjeglice svakako jesu.

Ono što je bila specifičnost svih dosadašnjih dokumenata i procesa njihova donošenja jest da su u tome sudjelovali predstavnici nadležnih ministarstava, središnjih državnih ureda, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Vladin ured za udruge, predstavnici organizacija civilnoga društva, kao i međunarodne i nacionalne humanitarne organizacije koje su direktno uključene u rad s izbjeglicama. Međutim, veći angažman i uključenost predstavnika jedinica lokalne i regionalne samouprave prisutan je tek odnedavno, s otvaranjem procesa premještanja i preseljenja tražitelja zaštite i izbjeglica iz trećih zemalja u Hrvatsku sukladno kvotama koje je RH preuzela kao članica EU, te potrebi da se na nacionalnoj razini razradi operativni plan sustavnog, ravnomjernog i održivog modela razmještaja te populacije u lokalne zajednice po Hrvatskoj.

Jedan od glavnih ciljeva migracijske politike koju je Hrvatski sabor utvrdio još 2013. jest da migracijska kretanja trebaju biti u korist gospodarskog i socijalnog razvitka hrvatske države i društva. Stoga je za praćenje i vrednovanje učinaka migracijske i integracijske politike RH potrebno poznavati stavove građana prema strancima, imigrantima i izbjeglicama, njihov doživljaj mogućih prijetnji zbog naseljavanja izbjeglica u Hrvatsku, te odnos prema različitim aspektima njihove integracije. Na razini Europske unije provedeno longitudinalno istraživanje *European Social Survey (ESS, 2016.)* o stavovima prema imigraciji sugerira uglavnom neutralan stav prema imigraciji u 2014. u usporedbi s 2002. No, postoje značajne razlike u stavovima europskog sjevera i zapada, gdje su oni nešto pozitivniji, i država europskog juga i istoka, s više negativnih stavova prema imigraciji. Postoji negativna percepcija posljedica migracije na kriminalitet i javne usluge, i ta je percepcija porasla od 2002. do 2014., a istovremeno je porasla i negativna percepcija posljedica migracije na simboličke aspekte kulturnog života u zemljama destinacijama.⁴ Istraživanje agencije Gallup o Indeksu prihvaćanja migranata (*Migrant Acceptance Index*) provedeno

⁴ https://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS7_toplevels_issue_7_immigration.pdf

2016. u 138 zemalja, kojim se mjerilo prihvaćanje migranata na temelju stupnjeva osobne bliskosti, pokazalo je kako Hrvatska pripada skupini od deset zemalja koje imaju najmanju sklonost prihvaćanju migranata (s rezultatom 2.39 od mogućih 9, i globalnim prosjekom od 5.29 bodova).⁵

Istraživanje nadalje pokazuje kako su sedam od deset zemalja koje imaju najniže indekse prihvaćanja države srednje i jugoistočne Europe (osim Izraela, Latvije i Estonije, koje su također u ovoj skupini), koje su u većoj ili manjoj mjeri iskusile „migrantsku krizu“ 2015. godine. Jedno prethodno istraživanje dodatno upućuje na to da su već i prije „migrantske krize“ postojala predispozicije za stavove da se razine imigracije u zemljama centralne i istočne Europe trebaju smanjiti, iako su rezultati izraženi po kontinentima, a ne pojedinačnim državama, jer većina sudionika (52%), u nekoj od europskih država smatra kako stopu imigracije treba smanjiti.⁶ Drugo slično Gallupovo istraživanje pokazalo je da se građani istih istočnoeuropskih država koji se općenito protive useljavanju migranata također snažno protive i prihvatu sirijskih izbjeglica u svoju zemlju.⁷ U 2016. kada je ovo istraživanje provedeno 5 % hrvatskih građana je iskazalo kako treba prihvatiti sve sirijske izbjeglice koje zatraže zaštitu u Hrvatskoj, 39 % je reklo da Hrvatska treba prihvatiti samo ograničen broj njih, dok je 40 % izjavilo da ne treba primiti nikoga.

U nas su rijetka istraživanja odnosa građana prema tražiteljima azila i azilantima, no ona dosljedno upućuju na postojanje predrasuda i strahova od njihova dolaska u većem broju u Republiku Hrvatsku. Istraživanje o specifičnom odnosu prema tražiteljima azila provedeno na uzorku studenata i studentica Sveučilišta u Zagrebu (Župarić-Iljić i Gregurović, 2013.) pokazalo je kako su oni, u prosjeku, najviše osjećali zdravstveno-ekonomsku prijetnju, a sukladno teoriji društvenog kontakta prijateljstvo s tražiteljima azila bilo je povezano s pozitivnijim odnosom i stavom prema njima. Istraživanje Gregurović, Kuti i Župarić-Iljić (2016.) na uzorku odraslih iz Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije pokazuje kako građani migrantske radnike izraženije percipiraju kao kulturnu prijetnju uz značajan stupanj socijalne distance, dok tražitelje azila doživljavaju kao sigurnosnu i ekonomsku prijetnju. Istraživanje provedeno na uzorku učenika, studenata i odraslih u Zagrebu (Ajduković, Bakić, Stanković i Matić, 2017.), pokazalo je da najmlađi i najstariji sudionici imaju izraženije predrasude prema azilantima, veću percepciju prijetnje od njih, imaju veću socijalnu distancu i manje podupiru njihova zakonom zajamčena prava.

Druga istraživanja stavova punoljetnih građana prema stranim radnicima u Hrvatskoj pokazuju da građani imaju visoku razinu otpora prema njima i doživljavaju strance kao socioekonomsku i sociokulturnu prijetnju, te zauzimaju prema njima visoku razinu socijalne distance. Jedno istraživanje sugerira da je za uspješnu integraciju kao dvosmjerni proces potrebno „temeljito društveno djelovanje usmjereno na povećanje osjetljivosti domaćega stanovništva za sudjelovanje u tome procesu“ (Čačić-Kumpes, Gregurović i Kumpes, 2012: 305). Etnografsko istraživanje Petrović i Pozniak (2014.) je pokazalo kako se tražitelji azila smješteni u zagrebačkom prihvatilištu Porin nerijetko doživljavaju kao vrsta sigurnosne prijetnje u lokalnoj zajednici, ističući kako je potrebno raditi na sustavnom informiranju i senzibilizaciji javnosti. Istraživanje CMS (2017.) na nacionalnom uzorku pokazuje kako veći dio građana ima restriktivne stavove prema useljavanju izbjeglica i odgovoru Hrvatske spram toga u novonastaloj situaciji i nakon iskustva „migrantske krize“. Naposljetku, istraživanje Matić, Löw i Bratko (2018.) provedeno u proljeće 2016. na nacionalnom uzorku mladih pokazuje umjerene razine antiimigrantskih predrasuda povezanih s ličnošću i ideološkim predispozicijama ispitanika. Sva navedena istraživanja pomažu rasvijetliti predmet ovog istraživanja koji se specifično fokusira na razumijevanje i raščlambu stavova opće populacije prema azilantima u hrvatskom društvu.

⁵ <https://news.gallup.com/poll/216377/new-index-shows-least-accepting-countries-migrants.aspx>

⁶ <https://news.gallup.com/poll/186209/europeans-negative-toward-immigration.aspx>

⁷ <https://news.gallup.com/poll/209828/syrian-refugees-not-welcome-eastern-europe.aspx>

Nadalje, potrebno je naglasiti da su rađena istraživanja o integraciji azilanata u hrvatsko društvo, no ona nisu toliko opsežna, sustavna i kontinuirana. Posebno nedostaje longitudinalnih istraživanja i onih koja bi bila komparabilna s rezultatima u drugim zemljama. Dosadašnja istraživanja više se usmjeravaju na analizu pravnog okvira integracije izbjeglica ili pak na *policy* analizu integracijskih politika u nacionalnom kontekstu. Postoje i ona koja, često u formi izvještaja, prikazuju implementaciju integracijskih mjera, kao i istraživanja koja donose etnografske opise procesa integracije, te uključuju i glasove samih izbjeglica. Primjerice, istraživanje koje mjeri indeks politika integracije migranata (Huddleston i sur., 2015.), Hrvatsku s rezultatom 43/100 smješta u red srednjeeuropskih i istočnoeuropskih zemalja u kojima postoje jedva polovični uvjeti, tj. politike za integraciju useljenika, i to ponajviše zbog nedovoljne državne potpore tim politikama kao i zbog diskrecijskih praksi kod njihove provedbe. U svom nacionalnom izvještaju o integracijskim politikama Hrvatske, Kuti (2014.) zaključuje kako bi bilo potrebno proširiti opseg integracijskih mjera ne samo na dotad ciljanu populaciju tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, nego i na različite druge kategorije imigranata u hrvatskom društvu, s obzirom na promjenu migracijskog obrasca i sve veći broj useljenika iz drugih zemalja EU. Ipak, s donošenjem novog *Akcijskog plana* za 2017.-2019. zauzet je drugačiji pristup i u odnosu na prvi *Akcijski plan* (za razdoblje 2013.-2015.), tako da su politike i prakse integracije sada usmjerene samo na osobe pod međunarodnom zaštitom.

U svom izvještaju koji se izravno bavi integracijskim politikama i praksama u sustavu azila u Republici Hrvatskoj, Bužinkić i Kranjec (2012: 8-9) zaključuju kako je, između ostalog, potrebno raditi na strukturnim poboljšanjima sustava integracije u smislu poticanja „suradnje i koordinacije među tijelima državne upravne kao i između državnih i institucija lokalne samouprave u osiguranju uvjeta integracije izbjeglica, (...) suradnje državnih i lokalnih institucija s organizacijama civilnoga društva i građanima u pružanju potpore u integraciji izbjeglica, (...) dugoročno kvalitetnih rješenja u svim područjima integracije, primarno u učenju hrvatskoga jezika, obrazovanju, zapošljavanju i stambenom zbrinjavanju kao i ostvarivanju drugih socijalnih prava te uključivanju u društveno-političke procese i kulturne sadržaje.“ Etnografsko istraživanje Jurković i Rajković Iveta (2016.) provedeno s azilantima i tražiteljima azila, uz sudjelovanje s promatranjem na radioinicama kuhanja i promocijama hrane, u kolektivu

koji zapošljava izbjeglice kroz model etničkog poduzetništva, problematizira načine prepoznavanja, prihvaćanja ili isključivanja azilanata od strane hrvatskih građana, ali i drugih azilanata međusobno, pružajući ilustrativne primjere o spremnosti Zagrepčana na interakciju, načinima ostvarenja socijalne bliskosti i pomoći azilantima u integraciji. Sva navedena istraživanja u fokusu imaju ili opći nacionalni kontekst ili pak specifično fokusirano područje Grada Zagreba kao mjesta u kojem po odobrenju statusa boravi najviše osoba pod zaštitom, ili jednim dijelom i Grada Kutine kao mjesta gdje je smješteno jedno od dva prihvatilišta za tražitelje azila u Hrvatskoj. Tecilazić (2018.) analizira relevantne javne politike na nacionalnoj razini s fokusom na izazove socijalne integracije azilanata, a posebno na ulogu obrazovanja kao sredstva osnaživanja izbjeglica. Istraživanje Župarić-Ilić i Mlinarić (2015.) usmjerava se na statusna pitanja maloljetnih tražitelja zaštite i izbjeglica bez pratnje, analizirajući detaljnije politike i prakse učenja hrvatskog jezika i uključivanja u odgojno-obrazovni sustav, među ostalim i one koje su realizirane u lokalnim zajednicama gdje su smještene prihvatilišta za tražitelje azila.

Integracija se uvijek realizira paralelno na razini pojedinaca (pripadnika određene većinske ili manjinske populacije), organizacija (organizacija u državi useljenja/prihvata, uključujući organizacije civilnog društva i manjinska udruženja) i institucija (javnih službi i specifičnih državnih tijela koja brinu za ljudska i manjinska prava) (Penninx i Garcés-Mascareñas, 2016.). U tom je smislu, tvrde ovi autori, uvijek uputno u analizi početi od globalnog i nacionalnog zakonodavnog okvira i javnih politika da bi se došlo do konkretnih integracijskih mjera koje su nerijetko vrlo lokalno orijentirane i implementirane s više izvodivih i održivih rješenja na lokalnoj razini, nego što su to uniformirajući propisi na nacionalnoj razini. Posebno se posljednjih godina polaže pažnja i na modele integracije koji uvažavaju podjednako nacionalni, lokalni, ali i transnacionalni kontekst (gdje se onda u raspravu uključuju i države porijekla), kao i sve razlike i specifičnosti među njima s obzirom na utjecaj koje različiti dionici na različitim razinama mogu imati kod implementacije integracijskih mjera.

Dobar dio lokalnih zajednica u Hrvatskoj sa svojim lokalnim samoupravama posjeduju određene resurse u smislu socijalnog kapitala i organizacijskih kapaciteta potrebnih za nošenje s praktičkim izazovima „kriznog upravljanja“, što je bilo iskazano ne samo kod zbrinjavanja prognanika i izbjeglica tijekom 1990-ih, nego i kod masovnog tranzita izbjeglica 2015. i 2016.

Ipak, malo je istraženo i poznato u kojoj mjeri su lokalne zajednice, sa svojim resursima i kapacitetima, spremne za dugotrajan smještaj i održivu integraciju izbjeglica – pojedinca i obitelji, koje bi u Hrvatsku trebale doći u narednom razdoblju, putem programa preseljenja ili kroz standardnu proceduru odobrenja međunarodne zaštite (usporedi Giljević i Lalić Novak, 2018; Lopižić i Lalić Novak, 2018.).

Osim Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske kao glavnog nacionalnog koordinativnog tijela za integraciju, Ministarstvo unutarnjih poslova odgovorno je za mjere prvotnog prihvata, postupke odobrenja zaštite i početne integracije u smislu rješavanja zakonskog statusa osoba koje su dobile međunarodnu zaštitu. Druga ministarstva pomažu svatko iz svoje nadležnosti za ostale dimenzije integracije, direktno s centralne razine, a puno više u praksi u lokalnim zajednicama preko svojih programski i proračunski visoko centraliziranih stručnih službi (poput centara za socijalnu skrb), preko onih manje centraliziranih, a značajnu podršku daje i civilni sektor ili primjerice Hrvatski crveni križ. No, i dalje se čini da lokalna samouprava ima manje prostora za samostalno osmišljanje i samostalnu provedbu integracijskih mjera. S druge strane, čak ni proces „spuštanja” državnih politika na lokalnu i regionalnu razinu ne teče glatko. Lopižić i Lalić Novak (2018.) ističu kako državna administracija u vidu uređâ državne uprave po županijama ima nisku razinu političke moći za donošenje diskrecijskih odluka i nizak administrativno-tehnički kapacitet za koordiniranje i suradnju s drugim dionicima sustava integracije. Zalažući se za veći angažman i uključivanje županijskih ureda državne uprave u koordiniranje provedbe integracijskih mjera u jedinicama lokalne i regionalne samouprave, autorice smatraju kako bi uz njihovu pomoć bila osigurana uniformnija primjena integracijskih politika za izbjeglice, uz nastojanje za ujednačavanjem dostupnosti javnih usluga i kvalitete tih usluga podjednako na čitavom teritoriju Hrvatske.

Gregurović i sur. (2016:9) tvrde kako je donedavna „neučinkovitost integracijskih politika djelomično [bila] rezultat i slabe međusektorske suradnje nadležnih institucija s lokalnim zajednicama i organizacijama civilnoga društva, akademskom zajednicom i općenito stručnjacima koji se bave integracijom.” Problem je predstavljalo i to što do prije godinu-dvije predstavnici lokalne i regionalne samouprave nisu bili uključeni u Radnu skupinu za operativnu provedbu zadaća Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u

hrvatsko društvo, no ta je praksa sad promijenjena. Giljević i Lalić Novak (2018.) podsjećaju kako provedba integracijske politike mora podrazumijevati interakciju između različitih javnih tijela, organizacija civilnog društva i privatnih aktera, poput poslodavaca. No u kritičkoj perspektivi postavljaju pitanje na koji način različite službe i institucije unutar javne uprave, dakle i onih u jedinicama lokalne i regionalne samouprave, s ograničenim zadaćama, kompetencijama i resursima zapravo mogu riješiti problem održivog i koherentnog modela integracije izbjeglica? Autori ističu kako je korak k rješenju sistematski oblikovan pristup i koordinacija međusobnih aktivnosti, a ne prepuštanje sustava na volonterizam i entuzijazam civilnog sektora.

Naposlijetku, istraživanje koje izravno propituje preduvjete uspješne integracije u lokalnu zajednicu povezuje pitanje integracije migranata i izbjeglica s problematikom nacionalnih manjina, te raspravlja o važnosti i ulozi lokalne samouprave u tom procesu (Lalić Novak i Vukojičić Tomić, 2017.). Postavlja se teza da je integracijska politika u velikoj mjeri koncentrirana na nacionalnoj razini, te da bi postojeći model politike spram nacionalnih manjina možda bio prikladan za osmišljavanje decentraliziranog modela integracijske politike migranata u lokalnim zajednicama. U radu se stoga zaključuje: „Uzevši u obzir iskustva pojedinih zemalja, primjere dobrih praksa, preporuke međunarodne zajednice te specifičnosti hrvatske lokalne samouprave i provedbene probleme, za uspješnu integraciju migranata i manjina potrebno je: 1. osigurati da se nacionalne integracijske politike razvijaju uz aktivno uključivanje lokalnih zajednica kako bi se osigurala provedba u praksi; 2. osvijestiti ulogu lokalnih zajednica u procesu integracije; 3. osigurati potrebna financijska sredstva za integraciju manjina (iz lokalnih ili državnog proračuna); 4. ojačati ulogu manjinskih vijeća i predstavnika, ne samo osiguranjem potrebnih financijskih sredstava već i informiranjem/edukacijom o njihovoj važnosti u procesu integracije; 5. proširiti opseg tijela koja imaju obvezu zapošljavanja nacionalnih manjina na lokalne javne službe kako bi se na taj način, s jedne strane, udovoljilo zahtjevu razmjerne zastupljenosti i, s druge, povećalo njihovo zapošljavanje u službama koje su u neposrednom doticaju s korisnicima manjinskog porijekla; 6. osigurati transparentan proces razmjешtanja izbjeglica u različite lokalne zajednice, uvažavajući stanje na tržištu rada, obrazovne kvalifikacije izbjeglica, mogućnosti stanovanja i učenja jezika; 7. prevenirati diskriminatorno postupanje lokalnih službenika kroz podizanje znanja i

vještina, osobito u lokalnim javnim službama; 8. poticati razvoj lokalnih pilot programa integracije.“ (Lalić Novak i Vukojičić Tomić, 2017: 290).

Jasno je kako se integracija i uključivanje u društvo prvenstveno realizira u procesu kontakta i interakcije osoba pod zaštitom s institucijama i građanima u lokalnim zajednicama u kojima se odvija njihov prihvata i ostvaruje smještaj.

Upravo su lokalne zajednice mjesta gdje se odvija smještaj i integracija osoba pod međunarodnom zaštitom, počevši od inicijalnog prihvata tražitelja azila u prihvatilištima dok još traje procedura za odobrenje njihovog statusa zaštite, preko pronalaska prikladnog smještaja po dobivanju zaštite, kao i svih daljnjih koraka u njihovom zbrinjavanju, integraciji i priželjkivanom osamostaljenju unutar lokalnih zajednica. Iako Europska unija od 2016. ima jedinstven *Akcijski plan za integraciju državljana trećih zemalja*, koji također uključuje izbjeglice, države članice sukladno tom planu razvijaju vlastite nacionalne integracijske politike, s različitim uspjehom u njihovoj implementaciji. Razlike među njima mogu se objasniti prvenstveno razlikama u shvaćanju migracija i migracijskih politika (kojih je integracijska politika dio), te razlikama u institucionalnim kapacitetima na nacionalnoj i lokalnoj razini. U Republici Hrvatskoj trenutno važeći nacionalni *Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine* propisuje niz integracijskih mjera iz područja smještaja i stanovanja, socijalne skrbi i zdravstvene zaštite, učenja jezika i obrazovanja, zapošljavanja, međuresorne i međunarodne suradnje, te senzibilizacije javnosti i stručnih djelatnika, kojima se utvrđuje institucionalni okvir sustava integracije u Hrvatskoj. *Akcijski plan* također navodi glavne nositelje i pomoćne sunositelje svake od navedenih mjera integracije, propisane rokove njihova ostvarenja, potrebna financijska i druga sredstva za ostvarenje mjera, te pokazatelje provedbe, tj. priželjkivane rezultate. U tom smislu pitanje integracije azilanata u JLS i JRS treba staviti u kontekst razdiobe nacionalnih politika (posebice integracijske) i politika regionalnog i lokalnog razvoja te više ili manje centraliziranih, ali i decentraliziranih funkcija pojedinih dionika u sustavu integracije, kako među nadležnim ministarstvima tako i među izvedbenim dionicima u lokalnoj zajednici (općinskim, gradskim i županijskim strukturama, stručnim institucijama, službama, civilnom sektoru i ostalima). U tom smislu daje se velika važnost poticanju međuresornog i međusektorskog funkcioniranja i suradnje, kako bi se osvijestilo postojanje resursa i kapaciteta, prepoznalo potrebe i očekivanja, te

povezalo različite vertikalne i horizontalne razine odlučivanja i implementacije integracijskih mjera u lokalnim zajednicama.

Ostvarenje društvenih, ekonomskih, kulturnih i svih drugih dimenzija integracije tako u lokalnim zajednicama biva posredovano aktivnostima različitih dionika u sustavu integracije. Stoga je važno raspravljati i analizirati nacionalnu politiku, ali i lokalne, više decentralizirane modele integracije, učiti na iskustvima drugih, usvajati dobre prakse, a popravljati one problematične, te pokušati raditi na zajedničkom, sinergijskom djelovanju različitih dionika te poticati međusektorsku suradnju jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave, stručnih institucija i civilnog sektora. Stvaranje preduvjeta za upoznavanje hrvatskih građana s izbjeglicama iziskuje zajedničke napore navedenih dionika sustava i rad na informiranju i senzibiliziranju građana na prisutnost, prava i obveze osoba pod zaštitom, da bi se prevenirale i ublažile moguće negativne pojave diskriminacije, isključivanja i marginalizacije, te kako bi osobe pod zaštitom postale prihvaćeni i integrirani članovi lokalnih zajednica i društva u cjelini. Stoga ovo istraživanje analizira kapacitete i izazove te procjenjuje potrebe jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave s obzirom na dosadašnje ili na buduće iskustvo prihvata i integracije osoba pod zaštitom. Osim toga, u ovom se istraživanju utvrđuju i stavovi hrvatskih građana prema osobama pod zaštitom te spremnost građana za prihvata i integraciju azilanata u njihove lokalne zajednice.

SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

33

SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

3

Opća svrha istraživanja bila je utvrditi potrebe i izazove integracije državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita u jedinicama lokalne (gradovi, općine) i područne (regionalne) samouprave (županije). Ova se svrha ostvaruje putem sljedećih ciljeva:

1. Utvrditi stavove hrvatskih građana⁸ te njihovu spremnost za prihvaćanje i integraciju državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj.
2. Utvrditi potrebe lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava u procesu integracije državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj, kao i izazove s kojima se one susreću ili će se susretati prilikom integracije azilanata u hrvatsko društvo.
3. Na temelju provedenog istraživanja izraditi *Liste za procjenu potreba i izazova integracije lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava*.

Kako bi se odgovorilo na ciljeve istraživanja korištena je kvantitativna i kvalitativna istraživačka metodologija, te je istraživanje provedeno mješovitom metodologijom, kao dvije povezane studije. Kvantitativni dio istraživanja odnosi se na prvi istraživački cilj, a kvalitativni dio na drugi istraživački cilj. Treći istraživački cilj ostvaren je sintezom nalaza iz prethodna dva cilja.

Zbog specifičnosti anketnog (kvantitativnog) i kvalitativnog metodološkog pristupa, u ovom izvješću će prvo predstaviti studija provedena anketnim ispitivanjem stavova građana o integraciji osoba pod međunarodnom zaštitom, a zatim kvalitativna studija potreba i izazova lokalnih zajednica u procesu integracije. U *Raspravi i preporukama* te *Zaključcima* će se integrirati nalazi dviju studija.

Istraživački problemi i hipoteze u vezi prvog cilja:

1.1. Ispitati kakav je stav hrvatskih građana prema integraciji azilanata u hrvatsko društvo koristeći sljedeće konstrukte: stavove prema azilantima, percepciju azilanata kao grupne prijete, percepciju mogućih negativnih promjena u lokalnoj zajednici, podršku zakonom zajamčenim pravima azilanata, socijalnu bliskost s azilantima, spremnost na pomaganje azilantima u integraciji i podršku oblicima prilagodbe na hrvatsko društvo (akulturacije). Budući da je riječ o prvom istraživanju stavova prema integraciji azilanata u hrvatsko društvo na ovako velikom i svrsishodno odabranom uzorku u hrvatskim regijama, istraživački je problem eksplorativan, bez postavljanja hipoteza o očekivanim rezultatima.

1.2. Utvrditi sličnosti i razlike u gore navedenim konstruktima između sudionika koji žive u četiri hrvatske regije. Kao i u prethodnom problemu, ne postavljamo hipoteze o očekivanim rezultatima jer je namjera utvrditi stanje, te opisati regionalne sličnosti i razlike u stavovima prema integraciji azilanata i srodnim konstruktima.

⁸ Riječi navedene u muškom rodu (poput sudionik) jednakovrijedno se odnose na muški i ženski gramatički rod.

1.3. Ispitati povezanosti između korištenih mjera odnosa prema integraciji azilanata (stav prema azilantima, podrška pravima azilanata, percepcija realistične i simboličke prijetnje, očekivanje negativnih promjena u zajednici, spremnost na pomaganje azilantima i spremnost na bliske odnose s njima), učestalosti i kvalitete osobnog kontakta s azilantima, doživljaja brojnosti azilanata sada i u budućnosti, percepcije medijskog prikaza azilanata te sociodemografskih obilježja sudionika, njihove političke orijentacije i religioznosti.

S obzirom na dosadašnja istraživanja na ovu temu u hrvatskom kontekstu (v. Župarić-Iljić i Gregurović, 2013; Ajduković, Bakić, Stanković i Matić, 2017.) očekivano je da će pozitivniji odnos spram integracije azilanata imati osobe više razine obrazovanja, ženskog spola, bolje kvalitete osobnog kontakta s azilantima, te veće spremnosti na pomaganje azilantima u procesu integracije. Također se očekuje pozitivni odnos između stavova prema azilantima, manje percipirane grupne prijetnje i percepcije negativnih promjena u lokalnoj zajednici, veće socijalne bliskosti, veće spremnosti na pomaganje azilantima u procesu integracije, te podrške integrativnom modelu akulturacije.

1.4. Utvrditi mogućnost predviđanja spremnosti građana Hrvatske za integraciju azilanata. Postavljen je analitički regresijski model pomoću kojega je moguće na temelju odabranih obilježja sudionika istraživanja predvidjeti spremnost na prihvaćanje i integraciju azilanata u hrvatsko društvo. Pri tome je spremnost građana za integraciju azilanata operacionalizirana preko dva jasna indikatora odnosa prema njima: 1. spremnost na različito bliske socijalne odnose s azilantima i 2. spremnost na pomaganje u integraciji azilanata. Oba ova indikatora mjere ponašajnu namjeru, dakle iskazivanje namjere sudionika da se ponaša na određeni način (da uspostavi neki oblik odnosa, odnosno da se osobno angažira pomažući azilantima), pa su zato bolji pokazatelji mogućega stvarnog ponašanja u budućnosti, nego je to mjera npr. stava prema azilantima (npr. Kim i Hunter, 1993.). Zato su odabrana dva oblika ponašajnih namjera služila kao kriterijske varijable, koje su predviđane na temelju sljedećeg skupa prediktora: individualnih obilježja sudionika (sociodemografske varijable i regionalna pripadnost), religioznosti i političkog opredjeljenja, odnosa prema broju azilanata koje zemlja treba primiti u budućnosti i prema strategijama njihove prilagodbe u društvo (percepcija potrebe za

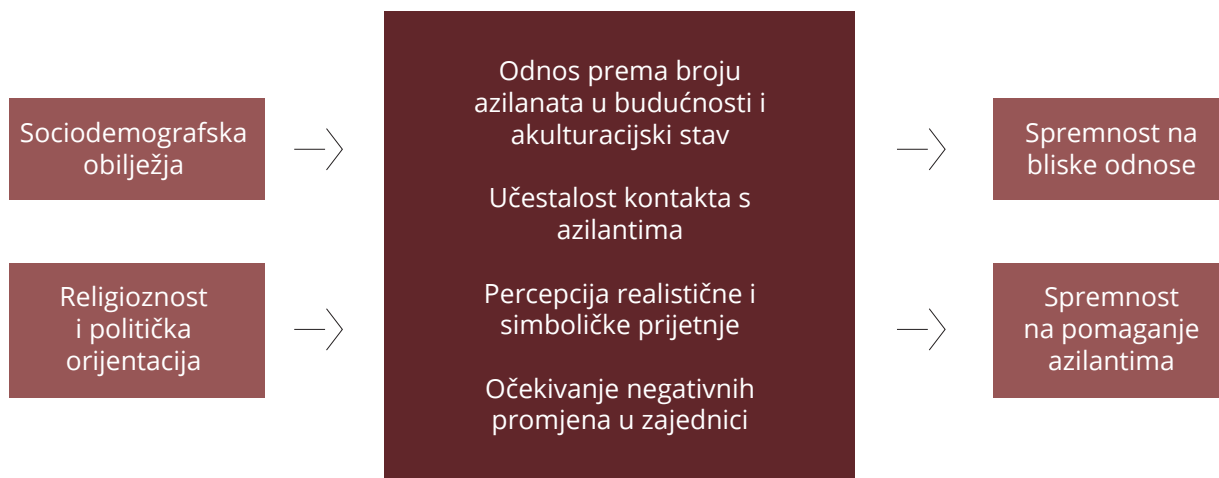
azilantima u budućnosti i odnos prema akulturacijskim strategijama), učestalosti kontakta s azilantima, te doživljaja prijetnji i promjena u zajednici uzrokovanih dolaskom azilanata (doživljaj realistične i simbolične prijetnje i očekivanja negativnih promjena u zajednici).

Istraživački problemi i hipoteze u vezi drugog cilja:

2.1. Utvrditi iskustva, potrebe, izazove i očekivanja predstavnika jedinica lokalne samouprave (gradovi i općine) i regionalne samouprave (županije) u postojećoj i budućoj integraciji azilanata u njihovu društvenu sredinu. S obzirom da je ovo prvo istraživanje ove vrste u nas, a osim toga i kvalitativne metodologije, te općenito malo istraženo područje (usporedi Lalić Novak, i Vukojičić Tomić, 2017; Tecilazić Goršić, 2018.) nije opravdano postaviti hipoteze o očekivanim rezultatima.

Istraživački problem u vezi trećeg cilja:

3.1. Izraditi *Liste za procjenu potreba i izazova integracije azilanata lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava* koje će omogućiti samoprocjenu potreba, izazova i mogućih rješenja za unaprjeđenje procesa integracije azilanata u lokalne zajednice.

Slika A. Model predikcije spremnosti na različito bliske odnose s azilantima i spremnosti na pomaganje azilantima na temelju individualnih obilježja ispitanika i različitih aspekata njihovih stavova prema azilantima

ETIČKA PITANJA

4

ETIČKA PITANJA

4

U ovom istraživanju prikupljeni su podaci u osobnom kontaktu sa sudionicima, što zahtijeva pridržavanje specifičnih i preciznih postupaka sukladno pravilima etičkog postupanja u istraživanjima s ljudima, koji su predviđeni Kodeksom etike psihološke djelatnosti i zakonskim propisima.

Sudionici u intervjuima s osobama na čelnim pozicijama u lokalnim i regionalnim samoupravama i važnim institucijama zbog prirode svoje funkcije nisu bili sasvim anonimni. Taj se podatak sudionicima jasno predočio, a povjerljivost podataka je zaštićena izvještavanjem na razini grupe. Moguća odstupanja od toga su unaprijed usuglašena sa sudionicima. Informacije o identitetu sudionika imaju samo istraživači. Podaci azilanata su potpuno zaštićeni: transkripti fokusnih grupa su sasvim anonimizirani, uz pažljiv prikaz sociodemografskih podataka koji ne omogućavaju identifikaciju osobe.

Iz poziva na sudjelovanje u istraživanju bilo je razvidno da kontaktirana osoba pristankom na intervju ujedno daje i pristanak na sudjelovanje. No, uz to je prije svakog intervjua provjerena dobrovoljnost sudjelovanja i sugovornici su još jednom detaljno upoznati sa svrhom i ciljevima istraživanja.

U intervjuima i fokusnim grupama s azilantima sudionici su bili temeljito informirani o svrsi i ciljevima istraživanja, jasno je naglašena njihova potpuna dobrovoljnost i anonimnost, te se nastavak sudjelovanja u fokusnoj grupi smatrao pristankom na istraživanja. Ove informacije su bile prevedene na arapski jezik. Radi očuvanja odnosa povjerljivosti s istraživačima i zbog toga što su azilanti posebno osjetljiva skupina sudionika, od njih nije traženo potpisivanje informiranog pristanka, jer traženje potpisa može izazvati sumnjičavost i nespornost na daljnju suradnju, kako to pokazuju istraživanja s drugim ranjivim skupinama (npr. Wiles, Heath, Crow, i Charles, 2005; Čorkalo Biruški, 2014.). Na poseban oprez u tom pogledu upozorava i Europska komisija u svojem *Naputku za istraživanja s izbjeglicama, tražiteljima azila i migrantima*.⁹

Istraživači su osigurali nepristrano prikazivanje dobivenih podataka i njihovo korištenje u najboljem interesu sudionika, posebno kada je riječ o osobama koje su u Hrvatskoj dobile međunarodnu zaštitu. Korist za sudionike je u tome što su sugovornici iz lokalnih zajednica mogli podijeliti svoje brige i dvojbe u vezi pripremljenosti za prihvata i integraciju azilanata, te što će potrebe lokalnih zajednica biti prezentirane nadležnim tijelima. Azilanti su mogli upozoriti na teškoće i izazove s kojima se susreću, što može poslužiti nadležnima u unaprjeđenju javnih politika njihove zaštite.

Sudionici nisu bili izloženi riziku većem od minimalnog, odnosno onom koji je uobičajen u svakodnevnim situacijama.

Na temelju rezultata istraživanja izrađene su *Liste za procjenu potreba lokalnih i područnih samouprava* kao svojevrsna povratna informacija lokalnim zajednicama o kapacitetima i potrebnim poboljšanjima. Rezultati istraživanja će biti javno dostupni sudionicima istraživanja i zainteresiranoj javnosti.

Etičko povjerenstvo Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu je na temelju detaljnog nacrtu istraživanja izdalo Odobrenje za provedbu istraživanja.

⁹ http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/hi/guide_research-refugees-migrants_en.pdf

ANKETNO ISTRAŽIVANJE
STAVOVA GRAĐANA
PREMA INTEGRACIJI
OSOBA POD
MEĐUNARODNOM
ZAŠTITOM

5

ANKETNO ISTRAŽIVANJE STAVOVA GRAĐANA PREMA INTEGRACIJI OSOBA POD MEĐUNARODNOM ZAŠTITOM

5

Za potrebe provedbe istraživanja bilo je potrebno razviti instrumente za kvantitativni (anketni) dio istraživanja stavova hrvatskih građana prema osobama pod zaštitom¹⁰ te spremnost građana za njihov prihvata. S druge strane, bilo je potrebno razraditi instrumentarij za ispitivanje potreba i izazova u jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave s obzirom na kapacitete koje imaju za prihvata i integraciju osoba pod zaštitom u lokalne zajednice. Sukladno tome, polazište za odabir i razradu instrumenta je multidimenzionalni koncept integracije stranaca u domicilno društvo, koji je usmjeren na procese i dimenzije integracije osoba pod međunarodnom zaštitom (s punim statusom azila i sa statusom supsidijarne zaštite) u hrvatsko društvo cjelini, ali i u pojedinačne lokalne zajednice u hrvatskim regijama obuhvaćenih istraživanjem.

U svrhu ostvarenja prvog cilja istraživanja pristupilo se pripremi i provedbi anketnog istraživanja.

5.1. SUDIONICI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA I UZORKOVANJE

Ciljna skupina sudionika anketnog dijela istraživanja definirana je kao građani koji žive u odabranim županijama (jedinicama područne (regionalne) samouprave), gradovima i općinama (jedinice lokalne samouprave), u daljnjem tekstu navedene kao *jedinice*. U svrhu formiranja uzorka sudionika za potrebe ovog istraživanja su u dogovoru s Naručiteljem definirane četiri regije Hrvatske: istočna, središnja i sjeverozapadna, primorska i istarska, dalmatinska. One su odabrane jer u njima ili već ima smještenih azilanata i njihovih obitelji ili je vrlo vjerojatno da će tamo biti smješteni. U daljnjem se tekstu za središnju i sjeverozapadnu, te za primorsku i istarsku regiju povremeno koriste i skraćeni nazivi: središnja odnosno primorska regija. U svakoj regiji u uzorak je ušlo dvije do pet županija (ukupno

¹⁰ U tekstu naizmjenično i u jednakom smislu koristimo pojmove osobe pod (međunarodnom) zaštitom i izbjeglice, pod kojima podrazumijevamo azilante i osobe pod supsidijarnom zaštitom, dakle, osobe koje su u Hrvatskoj ostvarile zaštitu sukladno odobrenju statusa u redovitoj proceduri prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, ili su pak u tom statusu u Hrvatskoj sukladno kvotama premještanja i preseljenja na koje se Hrvatska obvezala 2015. i 2017. godine.

12) i tri do pet gradova (ukupno 15). Istočna regija obuhvatila je Osječko-baranjsku, Vukovarsko-srijemsku i Požeško-slavonsku županiju. Središnja i sjeverozapadna regija uključila je Grad Zagreb, Zagrebačku, Sisačko-moslavačku, Bjelovarsko-bilogorsku i Varaždinsku županiju. Primorska i istarska regija obuhvatila je Primorsko-goransku i Istarsku županiju. Dalmatinska regija uključila je Zadarsku i Splitsko-dalmatinsku županiju.

U odabranim gradovima veličina uzorka je bila proporcionalna veličini grada u regiji, a izbor je sudionika u svakom gradu bio probabilistički. Prvi korak u formiranju uzorka bila su dva klastera (regija i grad) koji su namjerno odabrani kombinacijom sljedećih kriterija: podjednaki broj stanovnika u pojedinoj regiji, pripadnost pojedinoj regiji, podatak o tome žive li azilanti na tom području i imaju li jedinice lokalne samouprave iskustvo s integracijom azilanta, očekivani dolazak azilanata, raspoloživi državni stanovi za useljavanje azilanata u budućem razdoblju, veličina grada, te raznolikost zemljopisne lokacije unutar pojedine regije. Na temelju ovih podataka izrađen je popis odabranih jedinica koji je usuglašen s Naručiteljem istraživanja. Drugi korak je bilo određivanje minimalne veličine uzorka u svakoj regiji kako bi se osigurala prihvatljiva veličina marginalne pogreške uz značajnost od 95 %. U idućem koraku je probabilističkim uzorkovanjem na svakog lokaciji osigurano da struktura uzorka po sociodemografskim osobinama odgovara populacijskim obilježjima regije na temelju javno dostupnih statističkih podataka. Ovako konstruirani uzorak i njegova veličina omogućili su usporedbu između regija po relevantnim obilježjima sudionika i mjerenih konstrukata.

Za formiranje uzorka korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku (prema popisu stanovništva iz 2011. godine), koji su kombinirani s procjenama stanovništva Republike Hrvatske iz 2015. godine (DZS, 2016.11). Koristeći podatke o ukupnom broju muških i ženskih stanovnika u dobnoj skupini od 18 do 65 godina za ciljane jedinice svake regije, izračunati su udjeli muških i ženskih stanovnika ciljane dobi, te je izračunat potreban broj sudionika i početnih točaka uzorkovanja u svakoj jedinici. Na taj način je postotni udio ispitanih u svakoj jedinici (gradu) proporcionalan njenoj veličini u regiji, odnosno, njihovom udjelu u pojedinoj regiji. Za izradu okvira uzorkovanja korišten je popis ulica, a početne točke uzorkovanja za svaku jedinicu (izbor ulice i kućnog broja) određeni su slučajnim izborom.

Ukupna veličina ostvarenog uzorka je $N = 1\ 272$ građana u dobi od 18 do 65 godina. Uzorak je podjednako raspoređen na četiri regije kako bi se osigurala zadovoljavajuće populacijske procjene uz prihvatljivu marginalnu pogrešku od 5% do 7% uz značajnost od 95%. U svakoj regiji uzorak čini 318 građana jer je to bila minimalna veličina uzorka kojom se mogla osigurati procjena na populaciju u svakoj regiji i zatim usporedbe između regija, a veličina ukupnog uzorka bila je unaprijed zadana od Naručitelja istraživanja.

Odabrane jedinice u regijama, te struktura planiranog i realiziranog uzorka (broj sudionika u svakoj jedinici) prikazani su u Tablici 1. Kako je iz nje vidljivo, realizirani uzorak minimalno odstupa od planiranoga, odnosno u tri lokalne jedinice odstupanje je za po jednoga sudionika.

¹¹ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2013, <http://www.dzs.hr/>; Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2015., Priopćenje 7.1.4., Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2016, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/07-01-04_01_2016.htm.

Tablica 1. Planirana i realizirana struktura uzorka

Regija	Lokacija (grad)	Ukupno (m, ž; 18-65)	% (m, ž; 18-65)	Predviđeni broj sudionika	Realizirani broj sudionika	Broj početnih točaka uzorkovanja
Istočna regija	Osijek	71382	57%	180	181	18
Istočna regija	Požega	16726	13%	42	42	4
Istočna regija	Slavonski Brod	37660	30%	95	95	10
Središnja regija	Zagreb	520567	82%	262	262	26
Središnja regija	Velika Gorica	42167	7%	21	21	2
Središnja regija	Sisak	31225	5%	16	16	2
Središnja regija	Daruvar	7579	1%	4	4	1
Središnja regija	Varaždin	30613	5%	15	15	2
Primorska regija	Rijeka	86046	60%	192	192	19
Primorska regija	Crikvenica	7262	5%	16	16	2
Primorska regija	Pula	37860	27%	84	85	8
Primorska regija	Poreč	11426	8%	25	25	3
Dalmatinska regija	Zadar	48651	27%	86	86	9
Dalmatinska regija	Solin	15865	9%	28	28	3
Dalmatinska regija	Split	116361	64%	205	204	20

Na razini uzorka u svakoj regiji dobivena je reprezentativna sociodemografska struktura (udjeli spolnih i dobni skupina sudionika u uzorku su u okviru +/- 5 % populacijskih parametara) za uključena područja istraživanja. U tri je regije (istočna, primorska i dalmatinska) zabilježeno nešto veće odstupanje (8 % za najstariju skupinu žena u dalmatinskoj regiji, odnosno 6 % za istu skupinu u primorskoj), koje se može pripisati promjenama u populacijskoj strukturi u odnosu na podatke Državnog statističkog zavoda od prije više godina i pojačanim iseljavanjem mlađih osoba posljednjih nekoliko godina (*Prilog: Tablica A*). Ova odstupanja su u okviru očekivanih u sličnim nacionalnim istraživanjima.

Kako bismo bili sigurni da odstupanja u uzorku ne proizvode pristranosti u rezultatima, izračunali smo relevantne pokazatelje deskriptivne statistike za sve korištene varijable na realiziranom uzorku, a potom na uzorku ponderiranom s obzirom na navedena odstupanja po dobi i spolu. Razlike u aritmetičkim sredinama i standardnim devijacijama na ovako uspoređenim podacima za pojedine čestice bile su minimalne, no ponderiranije je proizvelo ozbiljne promjene u broju sudionika u pojedinim regijama, neproporcionalno povećavajući njihov udio u središnjoj regiji, a smanjujući u preostale tri regije. Budući da bi to jako narušilo logiku formiranja uzorka (u svakoj od njih četvrtina uzorka, odnosno jednak broj od 318 sudionika), povećalo pogrešku prognoze populacijskih rezultata i ugrozilo mogućnost provedbe složenijih analiza osjetljivih na velike razlike u broju sudionika po grupama, sve analize provedene su na izvornom, neponderiranom uzorku.

Valja istaknuti da realizirani uzorak, premda dovoljno velik, ne omogućuje generalizaciju rezultata na područja Hrvatske koja nisu obuhvaćena istraživanjem, kao niti na mala mjesta čiji bi se stanovnici po svojim obilježjima mogli razlikovati od stanovnika gradova uključenih u istraživanje. No, kako je istaknuto, odabir klastera županija i gradova u njima svrsishodno je napravljen pod vidom postojećeg ili očekivanog iskustva susreta domaćeg stanovništva i azilanata.

5.2. MJERNI INSTRUMENTI

Pripremljen je anketni upitnik kojim se mjere sljedeći konstrukti: kognitivne, afektivne i bihevioralne odrednice stavova prema azilantima, percepcija međugrupne prijateljnosti, podrška ostvarivanju zakonom zajamčenih prava azilanata, percepcija negativnih promjena u lokalnoj zajednici zbog dolaska azilanata, spremnost na osobni angažman u integraciji azilanata, iskustva kontakata s azilantima, izvori informiranja o azilantima, stav prema oblicima akulturacije te sociodemografske varijable. Primijenjeni upitnik sadržavao je 67 čestica, a temelji se na predistraživanju s različitim i velikim uzorcima (Ajduković i sur., 2017; Župarić-Iljić i Gregurović, 2013.), koja su omogućila da skale unutar ovoga instrumenta imaju vrlo dobre metrijske karakteristike. Pojedine skale imaju koeficijent unutarnje pouzdanosti tipa Cronbach alfa u rasponu od 0.77 do 0.93, jasnu konstruktnu valjanost i uglavnom jednofaktorsku strukturu.

Ispitani konstrukti i broj čestica za operacionalizaciju pojedine varijable naveden je u Tablici 2. U Prilogu 1. nalazi se *Anketni upitnik*.

Tablica 2. Varijable uključene u istraživanje, s brojem čestica i redni broj čestice u upitniku

Konstrukt	Broj čestica (k)	Redni broj čestice u upitniku
1. Stav prema azilantima	19	1_1-19
2. Percepcija realne prijateljnosti	4	1_20-23
3. Percepcija simboličke prijateljnosti	5	1_24-28
4. Podrška pravima azilanata	13	1_29-41
5. Percepcija negativnih promjena u zajednici	5	1_42-46
6. Spremnost na pomaganje azilantima	4	2_1-4
7. Učestalost kontakata s azilantima	1	3
8. Kvaliteta kontakata s azilantima	1	4
9. Izvori informiranja o azilantima	1	5
10. Prikaz azilanata u medijima	1	6
11. Socijalna bliskost s azilantima	1	7
12. Stav prema obliku akulturacije	1	8
13. Procjena broja azilanata	1	9
14. Promjena broja azilanata	1	10
15. Sociodemografska obilježja ispitanika	9	11_1-9

► Opis primijenjenih instrumenata

Skala stavova prema azilantima sastoji se od 19 čestica koje ispituju kognitivni, afektivni i bihevioralni aspekt stava prema azilantima i njihovoj integraciji. Sudionici svoje slaganje ili neslaganje s tvrdnjama iskazuju birajući broj na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva, gdje 1 znači *uopće se ne slažem*, a 5 *potpuno se slažem*. Ukupni individualni rezultati na ovoj skali može varirati između 1 i 5 i predstavlja prosjek skalnih vrijednosti. Viši rezultat upućuje na pozitivniji stav prema azilantima.

Skala percepcije realne prijetnje sastoji se od 4 čestice koje ispituju percepciju da azilanti predstavljaju stvarnu prijetnju u odnosu na zadovoljavanje važnih potreba pojedinca: zapošljavanje, sigurnost i ekonomski prosperitet. Sudionici svoje (ne)slaganje s tvrdnjama iskazuju zaokružujući broj na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva, gdje 1 znači *uopće se ne slažem*, a 5 *potpuno se slažem*. Individualni rezultat formira se kao prosjek skalnih vrijednosti i može varirati između 1 i 5. Viši rezultat na skali upućuje na veću percipiranu realnu prijetnju od azilanata.

Skala percepcije simboličke prijetnje sastoji se od 5 tvrdnji koje mjere percepciju simboličke prijetnje (doživljaj da azilanti predstavljaju prijetnju očuvanju kulture i načina života domicilne zajednice) koju sudionici mogu doživljavati uslijed prisutnosti azilanata u zajednici. Zadatak sudionika je da svoje slaganje ili neslaganje s tvrdnjama iskažu tako da zaokruže odgovarajući broj na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva, gdje 1 znači *uopće se ne slažem*, a 5 *potpuno se slažem*. Individualni rezultat je prosjek skalnih vrijednosti i može varirati između 1 i 5. Viši rezultat upućuje na veću percipiranu simboličku prijetnju od azilanata.

Skala podrške pravima azilanata sadrži 13 tvrdnji koje ispituju podršku koju sudionici (ne)iskazuju pravima koja su azilantima u Republici Hrvatskoj zakonom zajamčena. Sudionici svoje slaganje ili neslaganje s pojedinim pravom koje azilanti imaju iskazuju tako da odaberu broj na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva, gdje 1 znači *uopće se ne slažem*, a 5 *potpuno se slažem*. Individualni rezultat je prosjek skalnih vrijednosti i može varirati između 1 i 5. Viši rezultat na skali pokazuje veći stupanj podrške ostvarivanju zakonom zajamčenih prava azilanata.

Skala očekivanja negativnih promjena u zajednici sadrži 5 čestica koje opisuju moguće negativne promjene u zajednici koje se mogu dogoditi zbog

dolaska azilanata. Sudionici izražavaju svoj stupaj slaganja sa svakom tvrdnjom na skali Likertovog tipa od 1 (*uopće se ne slažem*), a 5 (*potpuno se slažem*). Ukupni se rezultat formira kao prosjek skalnih vrijednosti koji može varirati od 1 do 5, a viši rezultat upućuje na viša očekivanja negativnih promjena u zajednici zbog dolaska azilanata.

Skala bihevioralne spremnosti na pomaganje u integraciji azilanata sadrži 4 čestice koje opisuju različite oblike osobnog angažmana koje bi sudionici bili spremni poduzeti kako bi olakšali integraciju azilanata. Sudionici na skali od pet stupnjeva koja se kreće od 1 (*sigurno ne*), do 5 (*sigurno da*) iskazuju bi li bili spremni poduzeti neko od ponuđenih ponašanja. Ukupni se rezultat formira kao prosjek skalnih vrijednosti koji može varirati od 1 do 5, a viši rezultat upućuje na veću spremnost na pomaganje azilantima u procesu integracije.

Čestina kontakta s azilantima ispitana je jednom česticom na skali od 5 stupnjeva, a sudionici su odgovarali koliko često susreću azilante u svojoj zajednici, od 1 (*uopće ne*), do 5 (*vrlo često*). Viši rezultat upućuje i na češći kontakt sudionika s azilantima.

Kvaliteta kontakata s azilantima mjerena je također jednom česticom koja opisuje kvalitetu susreta koje su sudionici naveli da imaju s azilantima. Predviđeni su odgovori na skali od 3 stupnja, pri čemu 1 znači da su susreti *uglavnom negativni*, a 3 da su oni *uglavnom pozitivni*. Viši rezultat pokazuje pozitivnije iskustvo kontakata s azilantima.

Izvori informiranja o azilantima ispitani su pomoću ček liste u okviru koje su sudionici trebali obilježiti tri glavna izvora iz kojih se informiranju o azilantima. Ponuđeni izvori informiranja bili su javni mediji (tiskana i *online* izdanja novina, televizija, radio), društvene mreže, nevladine organizacije/organizacijske civilnog društva, lokalna ili državna uprava, osobni kontakt ili nešto drugo.

Percepcija medijskog prikaza azilanata mjerena je jednim pitanjem sa sedmostupanjskom skalom bipolarnog tipa. Zadatak sudionika bio je da se izjasne o tome smatraju li da su azilanti u medijima prikazani vrlo negativno (-3), neutralno (0) ili vrlo pozitivno (3). Ova je skala transformirana na skalu od 1 do 7, pri čemu viši rezultat znači pozitivniju ocjenu medijskog prikaza azilanata.

Skala spremnosti na socijalnu bliskost izrađena je po uzoru na klasičnu Bogardusovu mjeru socijalne distance, ali je smisao skale prilagođen tako da se sudionike pita o bliskosti prema drugima

(od najmanje spremnosti prihvaćanja azilanata samo kao prolaznika kroz Hrvatsku, preko prihvaćanja azilanata kao državljana Hrvatske, kolegu na poslu, susjeda, potom prijatelja, intimnog partnera i, konačno, kao člana svoje obitelji). Za svaki stupanj bliskosti sudionici su odgovorili bi li ga bili spremni prihvatiti ili ne, a ukupan je rezultat izražen kao zbroj svih odgovora *da*, te viši rezultat upućuje i na viši stupanj bliskosti, odnosno na veću spremnost za prihvaćanje bliskih odnosa s azilantima. Raspon mogućih rezultata je od 0 (ne bi prihvatiti niti jedan ponuđeni odnos) do 7 (prihvatili bi svaki od ponuđenih odnosa).

Preferirana akulturacijska strategija mjerena je jednim pitanjem u okviru kojeg su se sudionici trebali izjasniti s kojom se tvrdnjom najviše slažu: tvrdnjom da bi azilanti trebali zadržati svoju izvornu kulturu i ne bi trebali usvojiti hrvatsku kulturu, tvrdnjom da bi azilanti trebali zadržati svoju izvornu kulturu i također usvojiti hrvatsku kulturu ili tvrdnjom da bi se azilanti trebali odreći svoje izvorne kulture i usvojiti hrvatsku kulturu.

Procijenjeni broj azilanata u Republici Hrvatskoj izmjeren je jednim pitanjem kojim se nastojalo provjeriti znaju li sudionici koliko u Hrvatskoj ima osoba s odobrenim azilom. Za slučaj da sudionici ne znaju o kojoj se broji (otprilike) radi, ovim je pitanjem moguće provjeriti podcjenjuju li ili pak precjenjuju taj broj, odnosno odgovaraju li (približno) točno ili netočno. Ponuđene opcije odgovora bile su: a) manje od 50, b) 51 – 100, c) 101 – 400, d) 401 – 700, e) 701 – 1000 te f) više od 1000.

Preferirani broj azilanata u Republici Hrvatskoj izmjeren je jednim pitanjem kojim se ispitala preferencija sudionika u pogledu toga treba li broj azilanata u Hrvatskoj a) jako smanjiti, b) smanjiti, c) ostati isti, d) povećati ili e) jako povećati u odnosu na broj azilanata koji je u Hrvatskoj bio aktualan u vrijeme prikupljanja podataka.

5.3. POSTUPAK PRIKUPLJANJA ANKETNIH PODATAKA

Terensko prikupljanje podataka provela je tvrtka za ispitivanje javnog mnijenja Valicon d.o.o. Tvrtka ima mrežu iskusnih terenskih anketara i sustav osiguravanja unutarnjeg nadzora procesa prikupljanja podataka, te se pridržava ESOMAR standarda. Pripremljena je i provedena izobrazba anketara posebno za ovaj projekt u kojoj su sudjelovali i članovi istraživačkog tima. Anketari su dobili detaljne usmene i pisane upute za ponašanje na terenu i način prikupljanja podataka, te je objašnjeno kako će se kontrolirati kvaliteta prikupljanja podataka.

Prikupljanje podataka trajalo je od 14. svibnja do 10. lipnja 2018. godine. Realiziranim su uzorkom, kako je i predviđeno, obuhvaćena 1 272 građana u odabranim lokacijama, po 318 u svakoj regiji, te je u svakoj lokaciji anketiran predviđeni broj sudionika. Kako bi se postigao ovaj broj sudionika, kontaktirano je 2 214 kućanstava, tako da je odziv bio 57 %, što je vrlo dobar odziv u ovakvom tipu istraživanja.

Prikupljanje podataka provedeno je anketiranjem građana u njihovim domovima metodom računalno podržanog osobnog anketiranja (*Computer Aided Personal Interviewing* - CAPI). Anketi je sudionik pristupio nakon davanje informiranog pristanka za sudjelovanje u istraživanju i obaveznog čitanja upute. Svaki sudionik je pred sobom imao tiskani oblik upitnika i nakon pročitane pojedinačnog pitanja glasno je izrekao svoj odabrani odgovor kojeg je anketar upisao u računalo (tablet). Ukoliko je odabrani sudionik zatražio, anketar je čitao pitanja i predložene odgovore. Za pitanja na koja se odgovara odabirom broja na skali, anketar je sudioniku pokazao karticu na kojoj su iznad brojeva napisana objašnjenja njihovog značenja. Trajanje anketiranja je bilo od 15 do 20 minuta (sa slabije obrazovanim sudionicima).

Na svakoj odabranoj lokaciji probabilističko uzorkovanje osigurano je slučajnim odabirom početnih točaka uzorkovanja, slučajnim odabirom kućanstava (metodom slučajnog kretanja na terenu), te slučajnim odabirom potencijalnog sudionika u kućanstvu (metodom "posljednjeg rođendana"). Slučajan odabir kućanstava (pravilo „desne strane“ i svakog trećeg kućanstva) definirano je preciznim uputama za anketare. Radi dodatnog osiguravanja heterogenosti u slučaju stambene zgrade do 4 kata u njoj se moglo anketirati samo jedno kućanstvo. U jednom kućanstvu bilo je dozvoljeno anketirati samo jednog člana

kućanstva izabranog po načelu „posljednjeg rođendana“. Ukoliko je osoba koja je posljednja imala rođendan odbila anketiranje ili nije bila sposobna odgovarati (duže je odsutna, mentalno ili fizički nesposobna, ne govori hrvatski jezik i slično), anketar nije anketirao nekog drugog člana tog kućanstva, nego je birao sljedeće kućanstvo prema pravilima odabira kućanstva. Ukoliko osoba koja je posljednja imala rođendan nije bila prisutna tijekom dolaska anketara ili je zakazala drugi termin anketiranja, anketar se u to kućanstvo vraćao još dva puta. Ukoliko odgovarajući sudionik ni treći put nije bio prisutan ili je drugi puta odbio anketiranje, anketar je odabrao sljedeće kućanstvo. Jedna od tri posjete je morala biti tijekom vikenda, a dvije posjete tijekom radnog tjedna nakon 16 sati.

U prikupljanju podataka sudjelovalo je 59 anketara te 6 supervizora u 6 gradova (Zagreb, Split, Varaždin, Sisak, Rijeka, Osijek). U svrhu terenske kontrole (provjera ispravnosti vođenja dnevnika anketiranja) bila su angažirana tri terenska kontrolora (po jedan u Zagrebu, Rijeci i Splitu), koji su pratili zapise iz dnevnika anketiranja i koji nisu izvijestili o nepravilnostima. Supervizori su svakodnevno provjeravali dnevnike anketiranja, te su na temelju njihove kontrole suspendirana četiri anketara. Njihove ankete (ukupno 30 anketa) ponovili su ostali anketari.

Provedeni postupci kontrole i osiguravanje kvalitete prikupljanja i prikupljenih podataka

Kontrola i osiguravanje kvalitete prikupljenih podataka postignuti su sljedećim postupcima prije, tijekom i nakon prikupljanja podataka.

1. Prije terenskog prikupljanja podataka

Priprema i izobrazba anketara provedena je u obliku radionica u grupama od oko 10 anketara u Zagrebu uz sudjelovanje istraživačkog tima. Kada to nije bilo moguće organizirati, izobrazba s manjim brojem anketara provedena je putem *Skype* sastanaka. Anketari su na izobrazbi dobili pisane upute koje sadrže informacije o svrsi i ciljevima istraživanja, ponašanju anketara i načinu predstavljanja, detaljan opis postupka prikupljanja podataka i motiviranja sudionika za sudjelovanje, određivanju polaznih točaka uzorkovanja, smjeru kretanja, izboru kućanstava i sudionika, primjere specifičnih kućanstava, postupaka u slučaju odbijanja sudjelovanja i izbora zamjenskog kućanstva, garancije povjerljivosti sudionikovih odgovora,

načina kontrole rada anketara i posljedicama nepridržavanja propisanih postupaka. Na izobrazbi su anketari detaljno upoznali strukturu i logiku anketnog upitnika i dobili informacije o podršci koja im je bila na raspolaganju.

2. Osiguravanje kvalitete korištenjem CAPI metode

Provođenjem osobnog anketiranja CAPI metodom (koristeći tablet na kojem je instaliran poseban programski paket) osigurana je kvaliteta procesa anketiranja, jer su programiranjem anketnog upitnika automatski definirani svi filteri, te je mogućnost pogrešaka anketara prilikom registriranja odgovora sudionika smanjena na najmanju moguću mjeru. Osim toga, obzirom da je svaka akcija anketara automatski pohranjena u CAPI sustav koji je sinkroniziran s glavnim serverom tvrtke, rad anketara moguće je bilo pratiti i kontrolirati u trenutku provođenja ankete i naknadno. Ova metoda omogućuje i praćenje vremena i trajanja anketiranja, te utvrđivanja lokacije gdje se anketiranje provodi.

3. Osiguravanje kvalitete tijekom prikupljanja podataka

Anketari su bili posebno obučeni za ovo istraživanje, s minimalno dvomjesečnim iskustvom u anketiranju. Svi su potpisati izjave o pridržavanju ESOMAR standarda¹², povjerljivosti podataka, pridržavanju postupaka prikupljanja podataka pomoću kompjutorski podržanog anketiranja, te ostalih uputa. Kako bi se izbjegao utjecaj anketarske pristranosti, niti jedan anketar nije anketirao više od 5% uzorka, odnosno maksimalno 63 sudionika sa šest točaka uzorkovanja. Kako bi se održao standardni postupak odnosa sa sudionikom, najveći broj anketa koje je pojedini anketar smio napraviti u jednom danu ograničen je na sedam.

Anketari su tijekom prikupljanja podataka vodili „Kontakt liste / Dnevnike anketiranja“ u koje se upisuju adresa, datum i vrijeme, te ishod svakog pokušaja anketiranja (za originalna i zamjenska kućanstva, za svaki redni broj pokušaja), te su ih svakodnevno dostavljali koordinatorskom provedbe terenskog istraživanja. Svrha ovog postupka je praćenje stope pristajanja na sudjelovanje, uvid u razloge zamjene kućanstava i kontrola rada pojedinog anketara. Tijekom prikupljanja podataka kontrola rada anketara vršena je i provjerom

¹² https://www.esomar.org/uploads/public/knowledge-and-standards/codes-and-guidelines/ICESOMAR_Code_English_.pdf

na terenu temeljem podataka iz „Kontakt liste / Dnevnika anketiranja“ (postoje li navedene adrese, jesu li na njima kućanstva) te kontrolom popunjenih anketnih upitnika.

4. Osiguravanje kvalitete nakon prikupljanja podataka

Za svakog anketara provjeren je određeni broj anketa telefonskim kontaktiranjem sudionika. U slučaju bilo kakvih nedosljednosti ili utvrđene falsifikacije, sve ankete dotičnog anketara su zanemarene. Telefonska provjera je standardni postupak koji se radi jedan do tri dana nakon anketiranja, kako bi se eventualni nepouzdana anketar odmah udaljio iz postupka anketiranja. Od ukupnog broja sudionika 84,8 % ih je nakon ispunjavanja anketnog upitnika pristalo anketarima dati svoj telefonski kontakt i podatke radi moguće kontrole kontaktiranjem sudionika. Na taj je način provjereno između 15 i 30 % anketa po anketaru, ukupno 293 anketa, odnosno, 23 %. Za tri anketara (ukupno 12 anketa) utvrđene su nepravilnosti, te ankete nisu uzete u obzir već su drugi anketari napravili zamjenske ankete, dok su u svi ostali sudionici potvrdili da su bili anketirani na tablet uređajima, u svojim vlastitim kućanstvima, o stavovima prema azilantima.

5.4. POSTUPCI OBRADE KVANTITATIVNIH PODATAKA

Izrađen je plan statističke analize podataka kojima se odgovorilo na specifične ciljeve i postavljene hipoteze. Plan uključuje izračun deskriptivne statistike (raspon, učestalost, mjere središnje vrijednosti, mjere varijabiliteta) na razini čitavog uzorka i pojedinih regija koja je prikazana tablicama i grafički, usporedbe rezultata ispitivanih konstrukata između regija (analize varijance, t-testovi, hi-kvadrat testovi). Frekvencijske analize prikazane su grafički stupićima, tortama i profilima. Izračunat je ukupni rezultati za relevantne konstrukte koji je korišten u daljnjim analizama. Postavljen je model predviđanja osobne spremnosti na uspostavu različito bliskih odnosa s azilantima, te spremnosti na pomaganje u integraciji azilanata pomoću regresijske analize na temelju niza prediktora: individualnih obilježja sudionika (sociodemografske varijable i regionalna pripadnost), religioznosti i političkog opredjeljenja, odnosa prema broju azilanata koje zemlja treba primiti u budućnosti i prema strategijama njihove prilagodbe u društvo (tj. odnos prema

akulturacijskim strategijama), učestalosti kontakta s azilantima, te doživljaja prijetnje i promjena u zajednici uzrokovanih dolaskom azilanata (doživljaj realistične i simbolične prijetnje i očekivanja negativnih promjena u zajednici).

5.5. REZULTATI ANKETNOG ISPITIVANJA GRAĐANA

U nastavku prvo opisujemo sociodemografska obilježja ispitivanog uzorka građana, zatim metrijske osobine primijenjenih instrumenta, deskriptivnu statistiku izmjerenih konstrukata, povezanost između varijabli u istraživanju, a potom usporedbe između regija. Na kraju donosimo rezultate mogućnosti predviđanja spremnosti građana na socijalnu bliskost s azilantima te njihove spremnosti na pomaganje u integraciji azilanata.

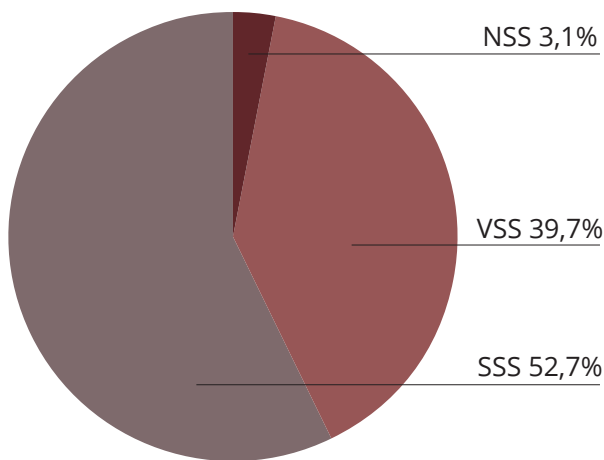
5.5.1. SOCIODEMOGRAFSKA OBILJEŽJA ISPITANOG UZORKA

Kako je prethodno navedeno, u istraživanju je sudjelovao uzorak od 1 272 odrasla punoljetna građana Republike Hrvatske u dobi od 18 do 65 godina, prosječne dobi $M = 40.69$ ($SD = 13.45$), koji je bio reprezentativan za odabrani klaster gradova. Pri tome je mlađih od 29 godina bilo 25.8 %, srednja dobna skupina od 30 do 49 godina činila je 43.9 % uzorka, dok su stariji u dobi od 50 do 65 godina činili 30.3 % ispitanika.

U uzorku je bilo 55.1 % žena i 44.9 % muškaraca.

S partnerom u istom kućanstvu živi 52.6 % sudionika, a odvojeno od partnera ih živi 9 %, dok je 38.4 % samaca.

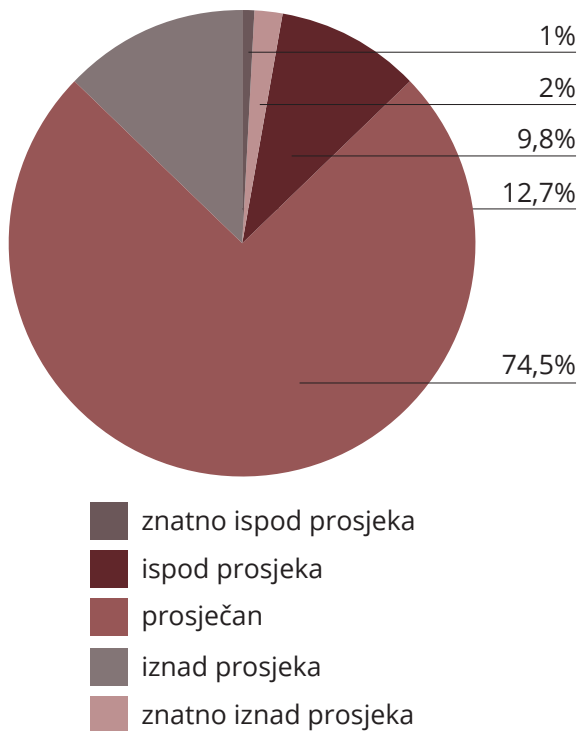
Sudionici su u prosjeku završili $M = 13.20$ godina školovanja ($SD = 2.41$), što znači da su u prosjeku sudionici nešto obrazovaniji od razine završenoga srednjoškolskog obrazovanja. Nasuprot rutinskom obliku iskazivanja razine završenog školovanja (npr. nezavršena osnovna škola, osnovna škola, trogodišnja i četverogodišnja srednja škola, viša škola, fakultet) u ovom istraživanju korišten je precizniji pokazatelj iskazan kao broj završenih godina školovanja. No zbog uobičajenog načina grafičkog prikazivanja, obrazovna struktura uzorka na Slici 1 prikazana je pomoću tri obrazovne kategorije. Budući da je uzorak zbog ranije navedenih razloga uključivao stanovnike gradova, njihov obrazovni status je viši nego kada se uključe i ruralna mjesta.

Slika 1. Obrazovna struktura uzorka (N=1 272)

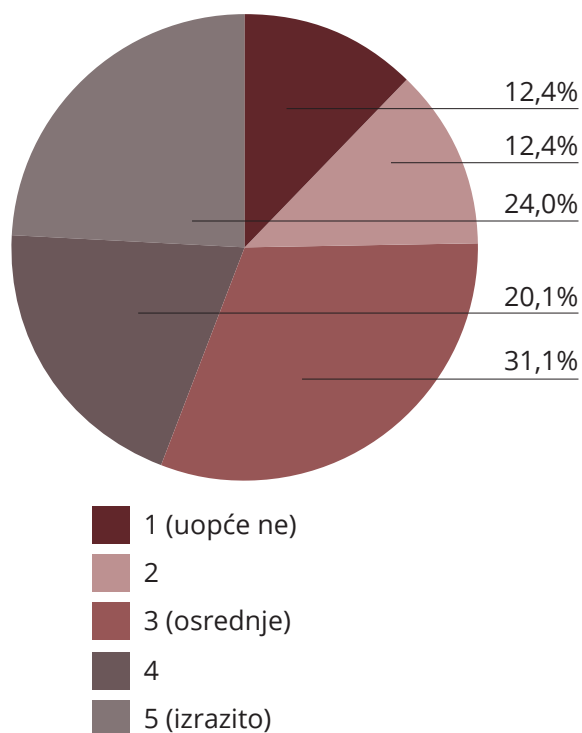
S obzirom na radni status, većina od 66.4 % sudionika je zaposlenih, 12.1 % nezaposlenih, 12.3 % umirovljenika i 9.3 % studenata.

U pogledu samoprocjene životnoga standarda velika većina, njih 74.4 % procjenjuje svoj životni standard prosječnim, 11.8 % ih procjenjuje svoj standard ispodprosječnim, dok njih 13.7 % procjenjuje da im je standard iznadprosječan. Na Slici 2 prikazana je detaljnija distribucija odgovora sudionika s obzirom na samoprocjenu životnog standarda.

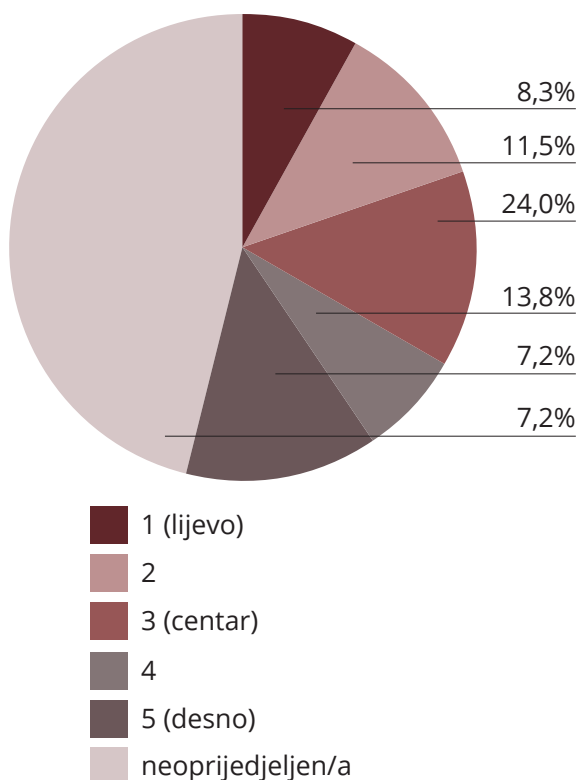
Slika 2. Samoprocijenjeni životni standard sudionika (N=1 272)

U uzorku je 60.1 % praktičnih vjernika (dakle, onih koji odlaze na bogoslužja i žive u skladu sa svojim religijskim uvjerenjima, kako je bilo formulirano pitanje) i 39.9. % onih koji nisu praktični vjernici. Pri tome sudionici u prosjeku vjeru procjenjuju srednje važnim elementom u svojem životu (prosječne procjene važnosti vjere na skali od 1 do 5 su $M = 3.31$ ($SD = 1.30$)). Distribucija ovih odgovora prikazana je na Slici 3.

Slika 3. Važnost vjere u životu sudionika (N=1 272)

U ovom istraživanju sudionici su mogli svoje političko opredjeljenje izraziti na skali od pet stupnjeva (od krajnje lijevog do krajnje desnog), ali im je ponuđena i mogućnost da iskažu da nisu politički opredijeljeni. Smatrali smo da je to bolje rješenje nego da se sudionike prisili da izaberu odgovor koji neće odražavati njihovo stvarno mišljenje. Pokazalo se da gotovo polovina sudionika, njih 46%, navodi da je politički neopredijeljena, dok ih 13,8 % kao svoje političko uvjerenje izabire centar. Oko petine ispitanika, njih 19,8 %, izabire lijevo i njih 20,4 % desno političko opredjeljenje. Zanimljivo je da je udio politički neopredijeljenih praktički isti kao kod odraslih sudionika (47 %) i studenata (45 %) u Zagrebu u istraživanju Ajdukovića i suradnika (2017.). Distribucija odgovora o političkom uvjerenju sudionika dana je na Slici 4.

Slika 4. Političko opredjeljenja sudionika (N=1 272)

5.5.2. METRIJSKA ANALIZA PRIMIJENJENIH INSTRUMENATA

U Tablici 3 prikazani su rezultati analize pouzdanosti primijenjenih skala stavova i bihevioralnih namjera (i pripadajući broj čestica u svakoj od njih), izračunati kao koeficijenti unutarnje konzistencije (Cronbachov α).

Koeficijenti pouzdanosti u rasponu od 0.78 do čak 0.95 upućuju na to da je riječ o instrumentima visoke pouzdanosti, pri čemu je čak i ona najniža, za skalu realistične prijetnje, vrlo prihvatljiva, budući da skala ima svega četiri čestice.

U nastavku analize instrumenata donosimo rezultate eksploratorne faktorske analize navedenih skala stavova i bihevioralnih namjera. Rezultati na varijablama ne distribuiraju se prema normalnoj distribuciji (K-S test značajan je za sve čestice). Stoga je za sve skale kao metoda ekstrakcije faktora korištena metoda zajedničkih faktora. Prethodna analiza pogodnosti za faktorizaciju matrice interkorelacija čestica za sve skale pokazala je u svim slučajevima vrijednosti Kaiser-Meyer-Olkinova mjera (KMO koeficijent) znatno više od kritične vrijednosti 0.60 (kreću se u rasponu od 0.71 do 0.96), te značajne vrijednosti hi-kvadrata Bartlettovog testa sfericiteta, upućujući na opravdanost korištenja postupka faktorske analize.

Tablica 3. Pouzdanosti skala korištenih u istraživanju

Skale	Cronbachov α	Broj čestica
Skala stavova prema azilantima	0.94	19
Skala realistične prijetnje	0.78	4
Skala simbolične prijetnje	0.83	5
Skala podrške pravima azilanata	0.95	13
Skala očekivanja negativnih promjena u zajednici	0.89	5
Skala bihevioralne spremnosti na pomoć	0.83	4
Skala socijalne bliskosti	0.89	7

Faktorska analiza **Skale stavova prema azilantima** pokazala je inicijalno trofaktorsku strukturu temeljem Kaiser-Guttmanovog kriterija veličine karakterističnog korijena većeg od 1 ($F_1 - 9.45$; $F_2 - 1.31$; $F_3 - 1.16$). Ova su tri faktora objasnila 56.23 % varijance. Nakon provedene oblimin rotacije pokazalo se da je prvi faktor povezan s česticama pozitivnog smjera (osim 19. čestice), dok su drugi i treći povezani s negativnim (rekodiranim) česticama. Zasićenja svih čestica relevantnim faktorom bila su viša od 0.30 (osim čestice 19. U Hrvatskoj se pitanju azilanata pridaje prevelika važnost sa zasićenjem 0.26, no u skali je ostavljena i ova čestica jer pridonosi raznolikosti opisa stavova prema azilantima). Međusobne povezanosti faktora kretale su se od -0.69 do 0.50, te je provedena dodatna

analiza metodom glavnih komponenti na faktorskim bodovima, kako bi se utvrdilo postojanje faktora višega reda. Na ovaj je način ekstrahiran jedan faktor koji objašnjava visokih 77.46 % varijance te se može reći da ova skala ima jednofaktorsku strukturu.

Jednofaktorsku strukturu su pokazale i skale percepcije prijete. Za **Skalu realistične prijete** ekstrahiran je jedan faktor karakterističnog korijena većeg od jedan, koji je objasnio 50.88 % varijance rezultata, uz visoka opterećenja čestica u matrici faktorske strukture (zasićenja u rasponu od 0.57 do 0.91). **Skala simbolične prijete** pokazala je također jednofaktorsku strukturu, a ekstrahiranim je faktorom objašnjeno 50.71 % varijance. Faktorska zasićenja čestica kreću se od 0.47 do 0.85.

Čestice **Skale podrške pravima azilanata** formirale su također jedan faktor, koji je objasnio 58 % zajedničke varijance. Zasićenja čestica faktorom kreću se od 0.63 do 0.85.

Skala očekivanja negativnih promjena u zajednici pokazala je također jednofaktorsku strukturu, a taj je faktor objasnio 63 % varijance rezultata, uz zasićenja čestica između 0.66 i 0.90.

Skala (bihevioralne) spremnosti na pomaganje azilantima, odnosno na osobni angažman u procesu integracije azilanata pokazala je također jednofaktorsku strukturu uz 56 % objašnjene varijance. Faktorska zasićenja čestica kreću se od 0.66 do 0.83.

Skala socijalne bliskosti pokazala je inicijalno dvofaktorsku strukturu, a ovi su faktori objasnili nešto preko 66 % varijance rezultata. Pri tome su se na prvi faktor projicirale čestice koje označavaju udaljenije odnose, a na drugi faktor dvije čestice koje označavaju odnose najvećeg stupnja bliskosti (partnerstvo i obiteljski odnos). Korelacija ova dva faktora iznosila je 0.57. Stoga je ponovljena faktorska analiza uz zadani jedan faktor, a zasićenja u matrici faktorske strukture pokazuju vrijednosti između 0.51 i 0.88. Ovim je faktorom objašnjeno 55 % varijance rezultata socijalne bliskosti. Opravdanost korištenja jednofaktorske strukture potvrđena je i faktorskom analizom drugoga reda koja je pokazala da su oba inicijalno dobivena faktora visoko zasićena faktorom višega reda (0.91), a on objašnjava preko 82 % varijance socijalne bliskosti.

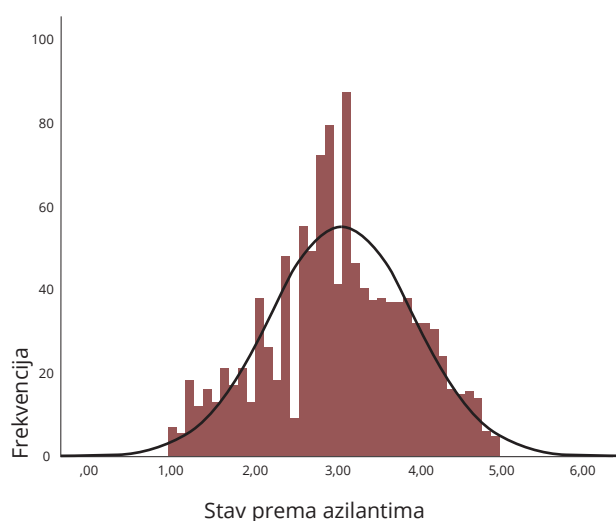
5.5.3. DESKRIPTIVNA STATISTIKA IZMJERENIH KONSTRUKATA

Pod vidom prvog cilja *Utvrđiti stavove hrvatskih građana te njihovu spremnost za prihvaćanje i integraciju državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj* izračunate su prosječne vrijednosti i raspršenja za svaki od konstrukata koji upućuju na različite aspekte stavova i ponašajnih namjera sudionika prema integraciji azilanata. Kako je ranije definirano u istraživačkom problemu 1.1., odnos hrvatskih građana prema integraciji azilanata u hrvatsko društvo ispitan je koristeći sljedeće konstrukte: stavove prema azilantima, percepciju azilanata kao grupne prijete (realistične i simboličke), percepciju negativnih promjena u lokalnoj zajednici koje mogu nastati dolaskom azilanata, podršku zakonom zajamčenim pravima azilanata, spremnost na socijalnu bliskost s azilantima, spremnost na pomaganje azilantima u integraciji i odabir preferiranog oblika uključivanja i prilagodbe na hrvatsko društvo (akulturacije). Ti podaci prikazani su ovom poglavljju.

Provedena analiza metrijskih karakteristika instrumenta (faktorska struktura i analiza pouzdanosti) omogućava formiranje ukupnoga rezultata kao jednostavne linearne kombinacije (zbroja) rezultata svih čestica kojima je mjeren pojedini konstrukt. Uz to je, radi zornije interpretacije, ukupni rezultat za svaku varijablu izračunat kao prosječna vrijednost skalnih vrijednosti čestica, te se na taj način rezultat uvijek izražava u jedinicama od 1 do 5. Vrijednost 3 (*niti se slažem, niti se ne slažem*) označava središnju i neutralnu točku skale. Deskriptivna statistika rezultata za ispitivane varijable prikazana je u Tablici 4.

Tablica 4. Deskriptivna statistika (aritmetičke sredine M , standardne devijacije SD , minimalne i maksimalne vrijednosti, te broj sudionika¹³) po pojedinim varijablama

Instrumenti i skale	N	M	SD	Min	Max
Skala stavova prema azilantima	1129	3.03	0.86	1.00	4.95
Skala realistične prijetnje	1239	3.23	0.95	1.00	5.00
Skala simbolične prijetnje	1223	3.43	0.86	1.00	5.00
Skala podrške pravima azilanata	1117	3.32	0.96	1.00	5.00
Skala očekivanja negativnih promjena u zajednici	1189	3.06	1.06	1.00	5.00
Skala spremnosti na osobno pomaganje	1200	2.91	0.96	1.00	5.00
Učestalost kontakata s azilantima	1264	1.81	0.93	1.00	5.00
Kvaliteta kontakata s azilantima	643	2.07	0.55	1.00	3.00
Percepcija medijskog prikaza azilanata	1234	3.24	1.42	1.00	7.00
Skala socijalne bliskosti	959	3.88	2.46	0.00	7.00

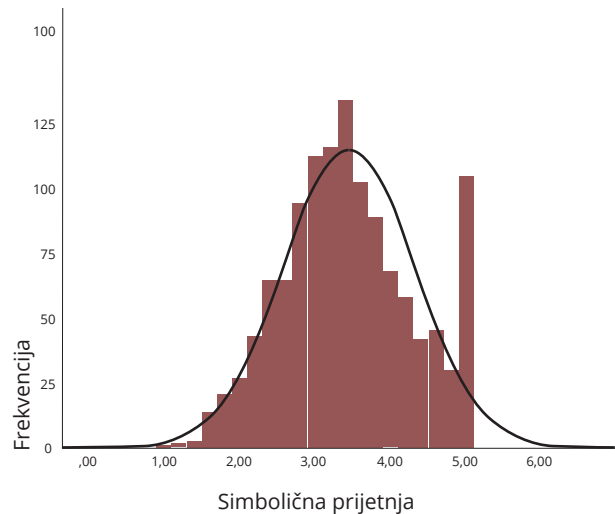
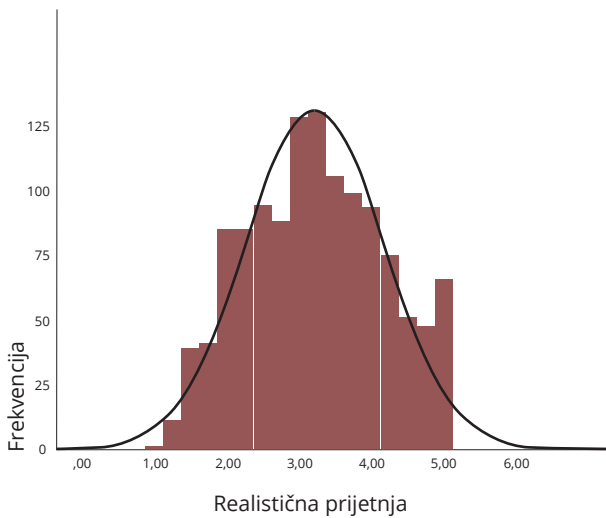

U pogledu *stavova prema azilantima* sudionici u prosjeku iskazuju neutralne stavove; prosječna vrijednost odgovora ispitanika iznosi $M = 3.03$. Analiza distribucije odgovora (Slika 5) pokazuje više-manje simetričnu raspodjelu rezultata, uz vrlo blagu tendenciju prema grupiranju u zoni pozitivnih stavova (indeks zakrivljenosti = - 0.13). Pri tome jasno negativan stav (vrijednosti dva i niže) ima 14.1 % sudionika, a jasno pozitivan stav (vrijednosti četiri i više) njih 15.3 %.

Slika 5. Distribucija odgovora na *Skali stavova prema azilantima* (raspon rezultata od 1 do 5)

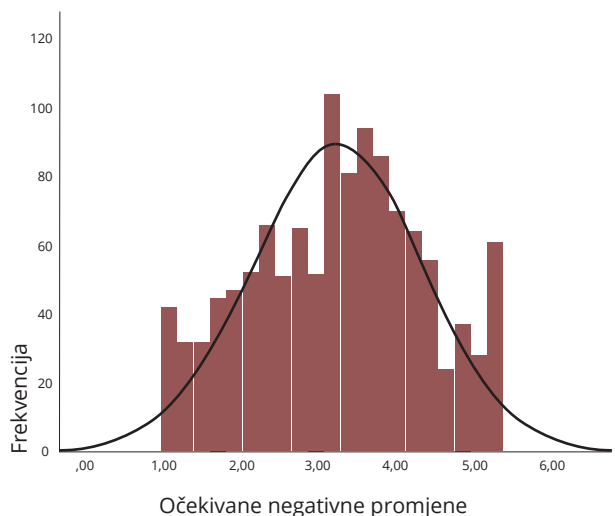
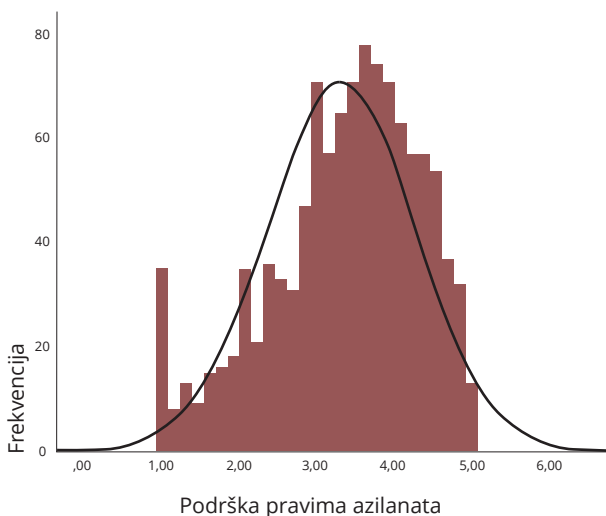
Što se tiče percepcije prijetnje, sudionici iskazuju blagu realističnu, te nešto izraženiju simboličku prijetnju. Prikaz distribucije rezultata (Slika 6) za obje vrste prijetnje pokazuje simetrične distribucije (indeks zakrivljenosti za realističnu prijetnju = 0.04, za simboličku prijetnju = 0.08). Nizak doživljaj realistične prijetnje (vrijednosti dva i niže) iskazalo je 14.3 % sudionika, a visoku realističnu prijetnju (vrijednosti četiri i više) iskazalo je nešto više od četvrtine sudionika – njih 26.9 %. Kada je riječ o simboličnoj prijetnji, nisku je prijetnju iskazalo 5.6 % ispitanika, a visoku nešto više od četvrtine sudionika – njih 28.2 %.

¹³ Broj sudionika koji je odgovorio na pitanja u pojedinim skalama se razlikuje jer su mogli ne odgovoriti na pojedino pitanje, deklariranjem odgovora „ne želim odgovoriti“. Ti su odgovori (a onda i sudionici) u analizama ispušteni, pa nejednaki broj sudionika proizlazi iz činjenice da su odbijanja bila različita na različitim pitanjima: od gotovo četvrtine sudionika koji nisu željeli odgovoriti na neko od pitanja u Skali socijalne bliskosti, do preko 99 % sudionika koji su odgovorili na pitanje o učestalosti kontakata s azilantima ili preko 97 % na Skali realistične prijetnje. Činjenica nejednakog broja sudionika koji su odgovarali na pojedina pitanja posebno je važna za razumijevanje deskripcije rezultata. Stoga upozoravamo da su svi postoci izračunavani u odnosu na broj sudionika koji su na konkretno pitanje odgovorili, a ne na ukupni broj sudionika. Kako bi to bilo sasvim razvidno, uz postotke odgovora uvijek navodimo i frekvenciju sudionika na koju se taj postotak odnosi.

Slika 6. Distribucija odgovora na skalama percepcije realne (lijevo) i simbolične (desno) prijetnje

Sudionici također iskazuju blagu podršku pravima azilanata ($M = 3.32$). Uz indeks zakrivljenosti od -0.58 , distribucija rezultata pokazuje blagu negativnu asimetriju, odnosno rezultati su više u zoni pozitivnih vrijednosti (Slika 7). Pri tome samo 11.6 % sudionika jasno ne podržava prava azilanata (vrijednosti niže od dva), dok je onih koji jasno podržavaju prava azilanata (vrijednosti više od četiri) 27.9 %.

Slika 7. Distribucija odgovora na Skali podrške pravila azilanata (raspon rezultata od 1 do 5)

Slika 8. Distribucija odgovora na Skali očekivanih negativnih promjena u zajednici (raspon rezultata od 1 do 5)

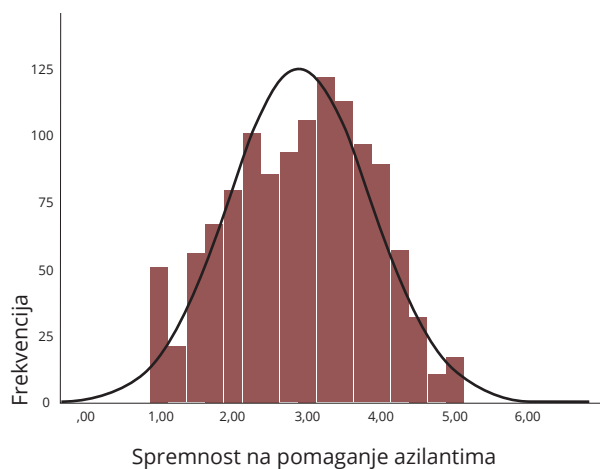
Sudionici iskazuju neutralni odnos u pogledu očekivanih negativnih promjena u zajednici ($M = 3.06$). Distribucija rezultata je simetrična (Slika 8), uz indeks zakrivljenosti $= -0.08$. Pri tome oko petine sudionika ne predviđa negativne promjene u svojim zajednicama u povodu dolaska azilanata (vrijednosti niže od dva iskazuje 21 % sudionika), dok je onih koji jasno predviđaju takve promjene (vrijednosti više od četiri) tek nešto više – 22.7 %.

Kada je riječ o spremnosti na osobno pomaganje azilantima, sudionici navode da nisu sigurni u svoju spremnost u tom pogledu, kako to pokazuje prosječni rezultat, koji se nalazi oko srednje vrijednosti skale raspona od 1 do 5 ($M = 2.91$). Mali i negativan indeks zakrivljenosti $= -0.12$ upućuje na neznatno veće grupiranje rezultata u zoni pozitivnih vrijednosti, no distribucija je zapravo simetrična (Slika 9). Pri tome nešto manje od četvrtine sudionika, njih 22.9 % ne bi bilo spremno na osobni angažman u pomaganju azilantima

(vrijednosti niže od dva), dok njih 17.2 % iskazuje da bi bili spremni angažirati se i osobno u procesu integracije azilanata u njihove zajednice.

Što se tiče učestalosti kontakata s azilantima, prosječna vrijednost na čitavom uzorku od $M = 1.81$ upućuje na to da sudionici dolaze u kontakt samo rijetko, pri čemu oni koji uopće imaju kontakt (nešto više od polovine uzorka, točnije 52.1 %) ga procjenjuju neutralnim ($M = 2.07$) na skali od 1 do 3. Od onih sudionika koji su naveli da imaju kontakt s azilantima njih 28,9 % ih susreće rijetko, samo ponekad ih susreće 17,9 %, dok ih često susreće 5 %, odnosno vrlo često njih 0.4 %. Stoga ovi rezultati pokazuju da su susreti građana Hrvatske s azilantima .

Izvori informiranja građana Hrvatske o azilantima prikazani su u Tablici 5.

Slika 9. Distribucija odgovora na Skali spremnosti na pomaganje azilantima (raspon rezultata od 1 do 5)

Tablica 5. Frekvencija i postotak sudionika koji do informacija o azilantima dolaze iz različitih izvora

Izvori informacija o azilantima	Frekvencija	Postotak (%)
Javni mediji (tiskana i online izdanja novina, televizija, radio)	1150	90.4
Društvene mreže (Facebook, Twitter i sl.)	583	45.8
Nevladine organizacije / Organizacije civilnog društva	98	7.7
Lokalna ili državna uprava	56	4.4
Osobni kontakt	97	7.6
Preko prijatelja	12	0.9
Ne informiram se o azilantima	69	5.4
Nešto drugo	1	0.1

Podaci u Tablici 5 pokazuju da su javni mediji (tiskana i online izdanja novina, televizija i radio) najčešći izvor informiranja građana RH (preko 90 % građana se upravo na taj način informira o azilantima), potom su to društvene mreže, koje kao izvor informacija o azilantima koristi gotovo polovina sudionika (45.8 %). Ostali se izvori informiranja koriste znatno rjeđe. Iz idućega najvažnijeg izvora informiranja – preko nevladinih organizacija – informira se svega 7.7 % sudionika, a sličan je postotak i onih koji o azilantima dobivaju informacije temeljem osobnog kontakta (7.6 %). Nešto više od 5 % sudionika uopće se ne informira o azilantima.

Budući da su mediji tako značajan izvor informiranja, važno je znati kako sudionici procjenjuju

prikaz azilanata u medijima. Izvorna skala odgovaranja od -3 preko 0 kao neutralne vrijednosti do 3 transformirana je na skalu od 1 do 7, pri čemu vrijednosti od 1 do 3 predstavljaju negativan kraj skale, a vrijednosti do 5 do 7 pozitivan kraj skale. Vrijednost 4 predstavlja neutralnu točku. Utvrđeno je da građani procjenjuju medijski prikaz azilanata blago negativnim ($M = 3.24$).

Socijalna bliskost koju su sudionici u prosjeku spremni imati prema azilantima iznosi $M = 3.88$, što je stupanj koji se nalazi između prihvaćanja azilanta kao kolege na poslu (stupanj 3) i susjeda (stupanj 4). Nikakve odnose s azilantima ne želi čak 15 % sudionika, a gotovo četvrtina (24.6 %) ih nije željela odgovoriti na ovo pitanje. Distribucija odgovora prikazana je u Tablici 6.

Tablica 6. Frekvencija i postotak sudionika koji su spremni na pojedine stupnjeve bliskosti s azilantima

Stupanj bliskosti	Frekvencija	Postotak (%)
Prihvatio/la bih ljubavnu vezu s azilantom/icom.	222	19.9
Prihvatio/la bih azilanta/icu za člana/icu svoje obitelji.	308	27.5
Prihvatio/la bih azilanta/icu za prijatelja/icu.	706	60.5
Prihvatio/la bih azilanta/icu za susjeda/u.	821	69.7
Prihvatio/la bih azilanta/icu za kolegu/icu na poslu.	876	73.6
Prihvatio/la bih azilanta/icu za državljanina/anku Hrvatske.	784	67
Prihvatio/la bih azilanta/icu kao prolaznika/icu kroz Hrvatsku.	1073	86.5
Ne bih prihvatio/la nikakav odnos	144	15

Sudionike se pitalo i o prihvatljivim *akulturacijskim strategijama*, odnosno o tome kako bi azilanti trebali postupati u pogledu prihvaćanja hrvatske kulture i zadržavanju vlastite kulture. Ovi rezultati prikazani su u Tablici 7, te pokazuju da najveći broj sudionika, njih 70.7 % odabire integraciju kao poželjnu akulturacijsku strategiju (zadržavanje i vlastite kulture i prihvaćanje kulture primateljice). Oko petine sudionika, 20.8 % zagovara asimilaciju kao najpoželjniju akulturacijsku strategiju, tj. očekuju da se azilanti odreknu svoje specifične kulture i prihvate samo domicilnu. Separaciju kao najpoželjniju akulturacijsku strategiju, odnosno da azilanti trebaju zadržati samo svoju kulturu, bez prihvaćanja hrvatske kulture podržava 3.7 % sudionika.

Tablica 7. Frekvencija i postotak sudionika koji odabiru određenu akulturacijsku strategiju kao najpoželjniju

Poželjna akulturacijska strategija	Frekvencija	Postotak (%)
Asimilacija	265	21.9
Integracija	899	74.2
Separacija	47	3.9

Na kraju, od sudionika je traženo da procijene broj osoba s odobrenim azilom u vrijeme ispitivanja (svibanj-lipanj 2018. godine), te da iskažu svoj stav o tome treba li u Hrvatskoj u budućnosti broj azilanata smanjiti, povećati ili ostaviti istim. Ovi su rezultati prikazani u Tablici 8.

Tablica 8. Frekvencija i postotak sudionika koji različito procjenjuju broj azilanata i koji se različito prema tom broju odnose

		Frekvencija	Postotak (%)
Procjena sadašnjeg broja azilanata	Manje od 50	120	10.1
	51 - 100	224	18.9
	101 - 400	249	21
	401 - 700	213	18
	701 - 1000	152	12.8
	više od 1000	226	19.1
Procjena sadašnjeg broja azilanata (odgovori u tri kategorije)	Podcjenjuju	344	29.1
	Procjenjuju točno	249	21
	Precjenjuju	591	49.9
Odnos prema broju azilanata u budućnosti	Jako smanjiti	237	21.1
	Smanjiti	275	24.5
	Ostaviti istim	514	45.8
	Povećati	95	8.5
	Jako povećati	2	0.2
Odnos prema broju azilanata u budućnosti (odgovori u tri kategorije)	Smanjiti	512	45.6
	Ostaviti istim	514	45.8
	Povećati	97	8.6

Iz Tablice 8 je vidljivo da oko petine uzorka (21 %) broj azilanata procjenjuje približno točno (dakle, odabire ponuđeni raspon od 101-400). Naime, broj odobrenih azila u Republici Hrvatskoj prema podacima MUP-a se u vrijeme provedbe istraživanja kretao oko 400. Nešto više od četvrtine sudionika (29 %) procjenjuje da je azilanata manje nego ih zaista ima, dok ih gotovo polovica (49.9 %) precjenjuje broj odobrenih azila. U skladu s time su i odgovori o poželjnim projekcijama broja azilanata u budućnosti – najveći broj sudionika, njih 45.8 % smatra da bi broj azilanata trebalo ostaviti istim, smanjilo bi ga tek neznatno manje sudionika (45.6), dok manje od desetine, njih 8.6 % smatra da bi broj azilanata u Hrvatskoj u budućnosti trebalo povećati.

5.5.4. REGIONALNE RAZLIKE U IZMJERENIM KONSTRUKTIMA

U ovom poglavlju donose se podaci u vezi istraživačkog problema 1.2. u okviru kojega se utvrđuju sličnosti i razlike u stavovima i drugim relevantnim varijablama između sudionika u četiri hrvatske regije: istočne, središnje, primorske i dalmatinske. Test homogenosti varijanci (Levenov test) pokazao se značajnim za sve ključne varijable, pa je stoga korištena Welchova metoda analize varijance (ANOVA). Ovi su rezultati prikazani u Tablici 9. Za testiranje post-hoc (naknadnih) usporedbi korišten je Games-Howellov test, koji je posebno osmišljen za situacije kada homogenost varijanci nije ostvarena. Također, taj test daje pouzdane rezultate i kada veličine uzorka kod različitih grupa nisu jednake. Kako je iz Tablice 9. vidljivo, klasičan ANOVA F-test i Welchov test pokazuju jednake, tj. statistički značajne razlike u svim, osim u jednom slučaju (u pogledu procjene kvalitete kontakta s azilantima, gdje F-omjer pokazuje da su razlike statistički značajne, dok stroža Welchova metoda ne prepoznaje te razlike kao statistički značajne).

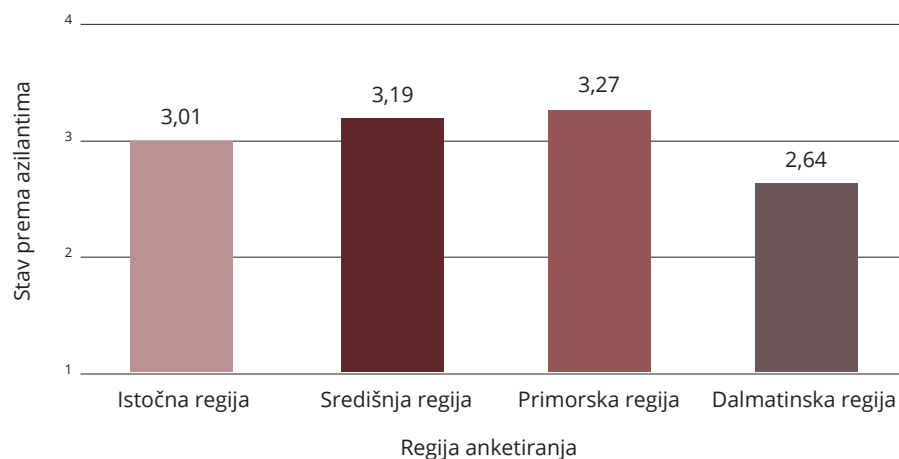
Tablica 9. Razlike između četiri regije u istraživanim varijablama

	Regija	N	M	SD	F	df	η^2	Welchov F
Stavovi prema azilantima -	istočna	298	3.01	0.88	31.44**	3/1125	.08	29.96** (df=3/612.28)
	središnja	255	3.19	0.81				
	primorska	305	3.27	0.70				
	dalmatinska	271	2.64	0.92				
Realistična prijetnja	istočna	312	3.22	0.97	15.19**	3/1235	.04	14.92** (df=3/683.43)
	središnja	310	3.05	0.99				
	primorska	316	3.15	0.83				
	dalmatinska	301	3.53	0.93				
Simbolična prijetnja	istočna	302	3.45	0.93	16.06**	3/1219	.04	15.79** (df=3/672.41)
	središnja	292	3.31	0.81				
	primorska	314	3.27	0.73				
	dalmatinska	315	3.70	0.91				
Podrška pravima azilanata	istočna	301	3.22	0.94	55.09**	3/1113	.13	56.92** (df=3/594.56)
	središnja	241	3.49	0.86				
	primorska	297	3.75	0.65				
	dalmatinska	278	2.82	1.11				
Očekivanje negativnih promjena u zajednici	istočna	307	3.04	1.14	18.84**	3/1185	.05	20.03** (df=3/656.69)
	središnja	277	2.80	0.99				
	primorska	309	2.97	1.00				
	dalmatinska	296	3.43	1.02				
Spremnost na pomaganje azilantima	istočna	312	2.87	0.96	20.70**	3/1196	.05	21.59** (df=3/655.99)
	središnja	294	2.94	0.94				
	primorska	315	3.20	0.82				
	dalmatinska	279	2.60	1.02				
Učestalost kontakta s azilantima	istočna	314	1.49	0.76	21.31**	3/1260	.05	24.98** (df=3/696.10)
	središnja	317	2.05	0.93				
	primorska	317	1.90	1.06				
	dalmatinska	316	1.80	0.83				

	Regija	N	M	SD	F	df	η^2	Welchov F
Kvaliteta kontakta s azilantima	istočna	111	2.10	0.47	3.01*	3/639	.01	2.36 (df= 3/330.55)
	središnja	209	2.11	0.54				
	primorska	153	2.11	0.48				
	dalmatinska	170	1.96	0.66				
Percepcija medijskog prikaza azilanata	istočna	314	3.19	1.45	4.18**	3/1230	.01	5.03** (df= 3/675.78)
	središnja	309	3.48	1.23				
	primorska	316	3.14	1.25				
	dalmatinska	295	3.14	1.68				
Socijalna bliskost	istočna	276	3.87	2.16	48.38**	3/955	.13	42.27** (df= 3/516.10)
	središnja	212	4.40	2.20				
	primorska	252	4.77	2.26				
	dalmatinska	219	2.36	2.55				

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Kako je iz Tablice 9. vidljivo, *stav prema azilantima* se razlikuje između četiri hrvatske regije (Welchov F, dalje F_w) = (3, 612.28) = 29.96; $p < 0.01$. Ove su razlike zorno prikazane na Slici 10. Veličina te razlike, odnosno veličina efekta, izražena koeficijentom kvadrirane eta-e (η^2) od 0.08 upućuje na to da je riječ o maloj do srednjoj veličini učinka, odnosno da se svega 8 % varijance stava prema azilantima može objasniti regionalnim razlikama.

Slika 10. Stav prema azilantima kod sudionika iz različitih regija (veći rezultat pozitivniji stav)

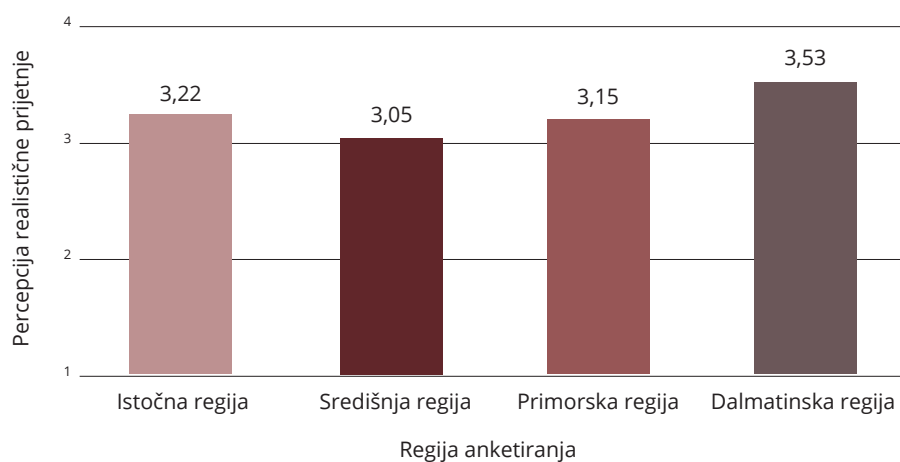
Post-hoc testovi (analiza koja pokazuje između kojih regija postoje statistički značajne razlike), prikazani su u Tablici 10. Ovi testovi pokazuju da sudionici iz središnje i primorske Hrvatske imaju podjednako blago pozitivan stav prema azilantima i taj je stav pozitivniji nego u drugim hrvatskim regijama. Blago negativan stav, i najnegativniji od svih regija, imaju sudionici iz dalmatinske regije. Sasvim neutralan stav iskazuju sudionici u istočnoj

regiji. Dakle, kada bismo poredali po rangu stav prema azilantima, tada bi taj poredak išao od blago negativnog stava u Dalmaciji, preko neutralnoga u istočnoj Hrvatskoj, do blago pozitivnoga u središnjoj i primorskoj Hrvatskoj.

Tablica 10. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u stavu prema azilantima

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	-0.19	0.07	<.05
istočna – primorska	-0.26	0.07	<.01
istočna – dalmatinska	0.36	0.08	<.01
središnja – primorska	-0.07	0.07	>.05
središnja – dalmatinska	0.55	0.08	<.01
primorska – dalmatinska	0.62	0.07	<.01

Sudionici iz četiri regije razlikuju se i s obzirom na prijetnju koju percipiraju od azilanata, i to kako s obzirom na *realističnu prijetnju* $F_w = (3, 683.43) = 14.92$; $p < 0.01$, tako i za *simboličnu prijetnju* $F_w = (3, 672.41) = 15.79$; $p < 0.01$. Veličina učinka je u oba slučaja mala ($\eta^2 = 0.04$), što znači da je samo 4 % varijance percipirane prijetnje od azilanata objašnjeno regionalnim razlikama. Regionalne razlike u percepciji realistične prijetnje prikazane su na Slici 11.

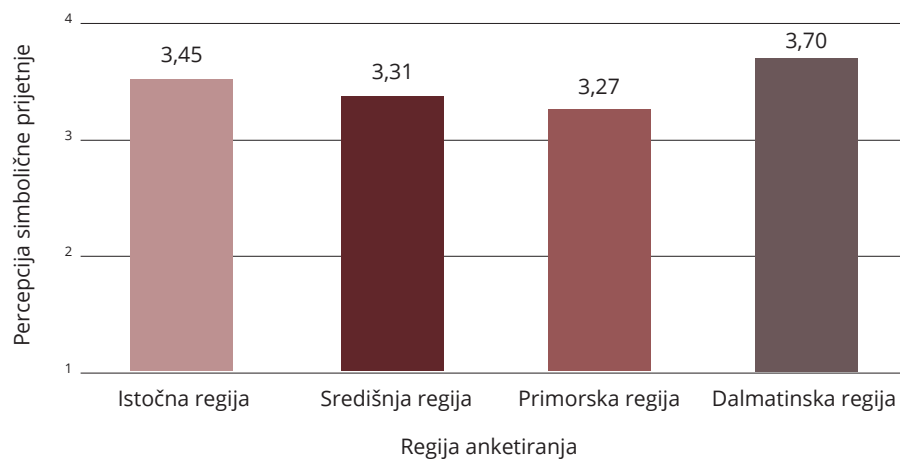
Slika 11. Percepcija realistične prijetnje od azilanata kod sudionika iz različitih regija

Post-hoc testovi prikazani u Tablici 11. pokazuju značajne razlike u percepciji realistične prijetnje između istočne i dalmatinske regije, pri čemu sudionici u dalmatinskoj regiji percipiraju višu razinu realistične prijetnje od azilanta od onih u istočnoj Hrvatskoj, ali i od onih u središnjoj i primorskoj regiji. Drugim riječima, sudionici u dalmatinskoj regiji percipiraju najvišu razinu realistične prijetnje, te je ona statistički značajno viša od razine realistične prijetnje koju percipiraju stanovnici istočne, primorske i središnje Hrvatske. Pri tome razlike između drugih hrvatskih regija nisu statističke značajne.

Tablica 11. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u percepciji realistične prijetnje od azilanata

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	0.17	0.08	>.05
istočna – primorska	0.07	0.07	>.05
istočna – dalmatinska	-0.31	0.08	<.01
središnja – primorska	-0.10	0.07	>.05
središnja – dalmatinska	-0.48	0.08	<.01
primorska – dalmatinska	-0.38	0.07	<.01

Regionalne razlike u *percepciji simboličke prijetnje* prikazane su na Slici 12.

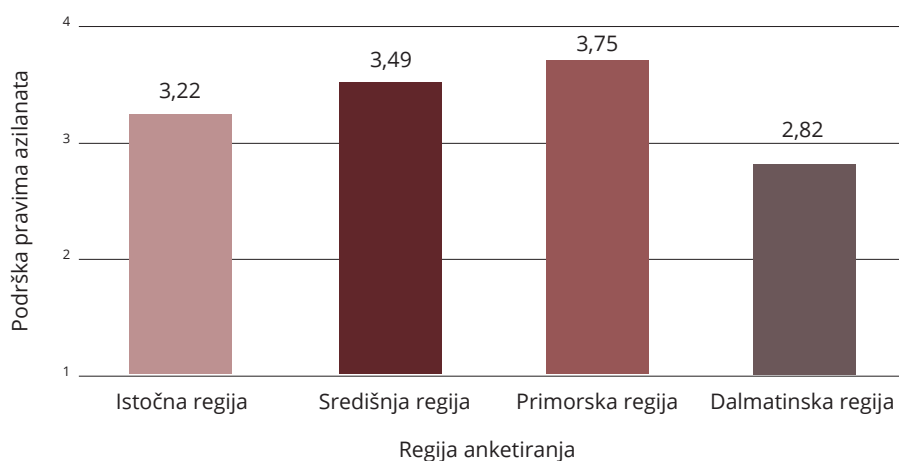
Slika 12. Percepcija simbolične prijetnje od azilanata kod sudionika iz različitih regija

Naknadne međusobne usporedbe percepcije simbolične prijetnje u različitim regijama prikazane su u Tablici 12., te pokazuju isti obrazac značajnih regionalnih razlika kao i u slučaju percepcije realistične prijetnje. Dakle, postoje značajne razlike u percepciji simbolične prijetnje između istočne i dalmatinske regije, pri čemu sudionici u dalmatinskoj regiji percipiraju višu razinu simboličke prijetnje od azilanta od onih u istočnoj Hrvatskoj, ali i od onih u središnjoj i primorskoj regiji. Drugim riječima, sudionici u dalmatinskoj regiji, kao i u slučaju realistične prijetnje, percipiraju najvišu razinu simboličke prijetnje, te je ona statistički značajno viša od razine simbolične prijetnje koju percipiraju stanovnici istočne, primorske i središnje Hrvatske. Pri tome razlike između drugih hrvatskih regija nisu statistički značajne.

Tablica 12. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u percepciji simbolične prijetnje od azilanata

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	0.14	0.07	>.05
istočna – primorska	0.17	0.07	>.05
istočna – dalmatinska	-0.25	0.07	<.01
središnja – primorska	0.04	0.06	>.05
središnja – dalmatinska	-0.39	0.07	<.01
primorska – dalmatinska	-0.43	0.07	<.01

U pogledu stavova podrške zakonskim pravima azilanata također postoje regionalne razlike $F_w = (3, 594.56) = 56.92$; $p < 0.01$, te su one prikazane na Slici 13. Riječ je o velikoj vrijednosti veličine učinka ($\eta^2 = 0.13$), te se oko 13 % varijance razlika u podršci pravima azilanata može pripisati regionalnim razlikama.

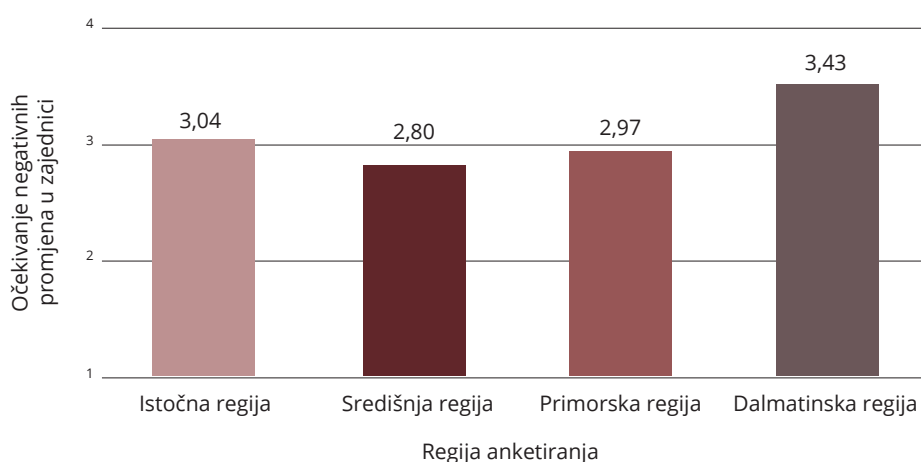
Slika 13. Podrška zakonskim pravima azilanata kod sudionika iz različitih regija

U Tablici 13. prikazane su naknadne međusobne usporedbe regija s obzirom na iskazivanje podrške pravima azilanata iz koje je vidljivo da su sve regionalne razlike međusobno značajne. Najveću podršku pravima azilanata iskazuju sudionici iz primorske regije, potom oni iz središnje, te iz istočne Hrvatske. Najmanju podršku pravima azilanata iskazuju sudionici iz dalmatinske regije, a njihova je vrijednost podrške nešto niža od neutralne točke skale ($M = 2.82$).

Tablica 13. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u podršci pravima azilanata

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	-0.27	0.08	<.01
istočna – primorska	-0.53	0.07	<.01
istočna – dalmatinska	0.40	0.09	<.01
središnja – primorska	-0.26	0.07	<.01
središnja – dalmatinska	0.67	0.09	<.01
primorska – dalmatinska	0.93	0.08	<.01

Regionalne razlike postoje i s obzirom na očekivanje negativnih promjena u zajednici koje bi se mogle dogoditi zbog dolaska azilanata $F_w = (3, 656.69) = 20.03$; $p < 0.01$, te su ove razlike prikazane na Slici 14., a naknadne usporedbe razlika između pojedinih regija u Tablici 14. Premda su razlike značajne, riječ o umjerenom veličini učinka ($\eta^2 = 0.05$). Najmanje negativnih promjena očekuju stanovnici središnje i primorske Hrvatske, te među njima nema statistički značajne razlike, a njihova se očekivanja kreću u zoni neutralne vrijednosti skale. U istočnoj Hrvatskoj stanovnici očekuju statistički značajno više negativnih promjena od onih u središnjoj Hrvatskoj, a njihove su vrijednosti točno na neutralnoj točki skale. Drugim riječima, stanovnici u ove tri regije zapravo ne očekuju negativne promjene u svojim zajednicama ili procjenjuju da će te promjene biti sasvim blago negativne. U dalmatinskoj regiji, međutim, stanovnici očekuju negativne promjene i njihova su očekivanja statistički značajno negativnija od onih u svim drugim regijama Hrvatske.

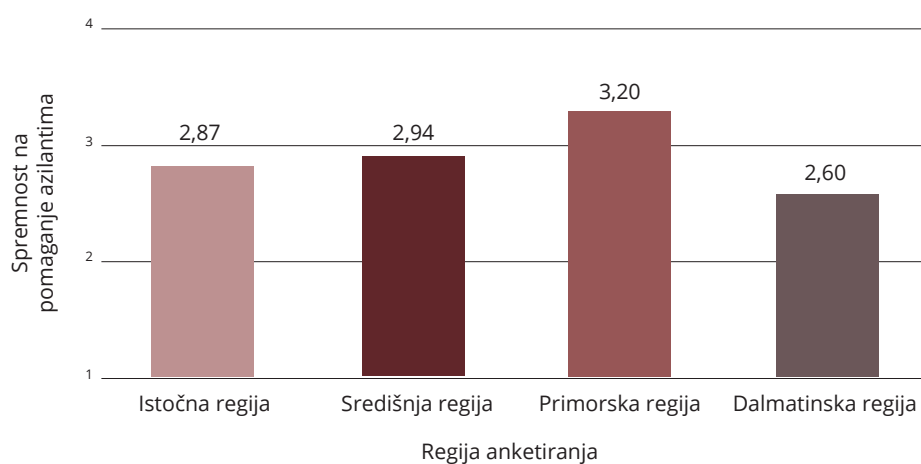

Slika 14. Očekivanja negativnih promjena u zajednici kod sudionika iz različitih regija

Tablica 14. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u očekivanjima negativnih promjena u zajednici

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	0.24	0.09	<.05
istočna – primorska	0.07	0.09	>.05
istočna – dalmatinska	-0.39	0.09	<.01
središnja – primorska	-0.18	0.08	>.05
središnja – dalmatinska	-0.63	0.08	<.01
primorska – dalmatinska	-0.45	0.08	<.01

U pogledu spremnosti na osobni angažman u pružanju pomoći azilantima također postoje razlike između sudionika iz različitih hrvatskih regija $F_w = (3, 655.99) = 21.59$; $p < 0.01$, uz srednju veličinu učinka ($\eta^2 = 0.05$), a ove su razlike prikazane na Slici 15, uz naknadne usporedbe razlika u Tablici 15. Tako su najviše spremni osobno se angažirati stanovnici primorske regije, a potom, i statistički značajno manje, oni iz središnje hrvatske. Važno je naglasiti da su obje vrijednosti oko neutralne točke skale, koja je sudionicima bila prezentirana kao „nisam siguran/na“. Drugim riječima, najviši iskazi spremnosti na pomaganje azilantima označavaju upravo ovaj odgovor – da sudionici nisu sigurni. Stanovnici preostalih hrvatskih regija – istočne i dalmatinske – statistički su značajno manje spremni osobno se angažirati u pomoći azilantima, pri čemu se spremnost stanovnika dalmatinske regije razlikuje od svih drugih i ima najnižu vrijednosti ($M = 2.60$), te se, dakle, njihovi odgovori u prosjeku nalaze između odgovora da se vjerojatno ne bi osobno angažirali i da nisu sigurni bi li.

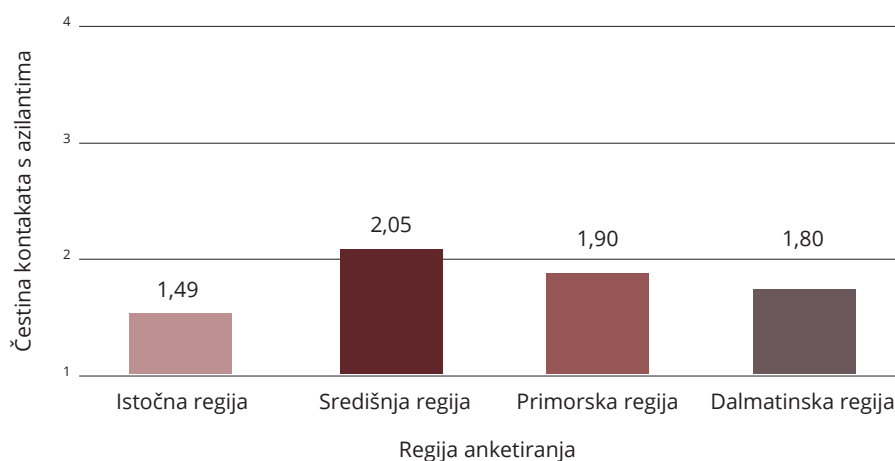

Slika 15. Spremnost na pomaganje azilantima kod sudionika iz različitih regija

Tablica 15. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u spremnosti na poma-
ganje azilantima

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	-0.08	0.08	>.05
istočna – primorska	-0.34	0.07	<.01
istočna – dalmatinska	0.26	0.08	<.01
središnja – primorska	-0.26	0.07	<.01
središnja – dalmatinska	0.34	0.08	<.01
primorska – dalmatinska	0.60	0.08	<.01

Četiri hrvatske regije razlikuju se i u pogledu *učestalosti i kvalitete kontakta s azilantima*. Prethodno smo istaknuli da je samo 52 % stanovnika Hrvatske imalo ikakav kontakt s azilantima. Procjene njegove učestalosti razlikuju se između četiri regije $F_w = (3, 696.10) = 24.98$; $p < 0.01$, uz srednju veličinu učinka ($\eta^2 = 0.05$). Ove su razlike prikazane na Slici 16 i u Tablici 16. Najčešći kontakt, no i to samo rijetko, imali su sudionici iz središnje, a potom primorske Hrvatske, a između ovih regija nema razlika u učestalosti kontakta s azilantima. Potom slijedi dalmatinska regija, a sudionici u istočnoj regiji gotovo da uopće nisu imali kontakta s azilantima i njihove se procjene učestalosti kontakta razlikuju od onih u svim drugim regijama.

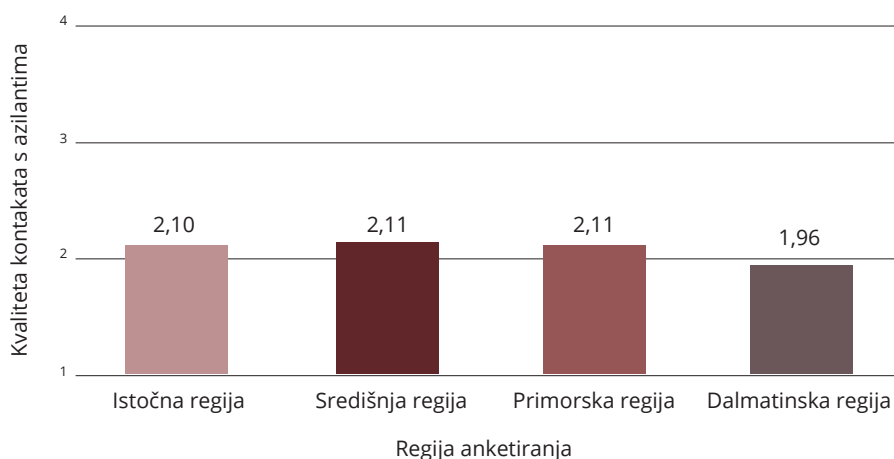

Slika 16. Učestalost kontakata s azilantima sudionika iz različitih regija

Tablica 16. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u učestalosti kontakta s azilantima

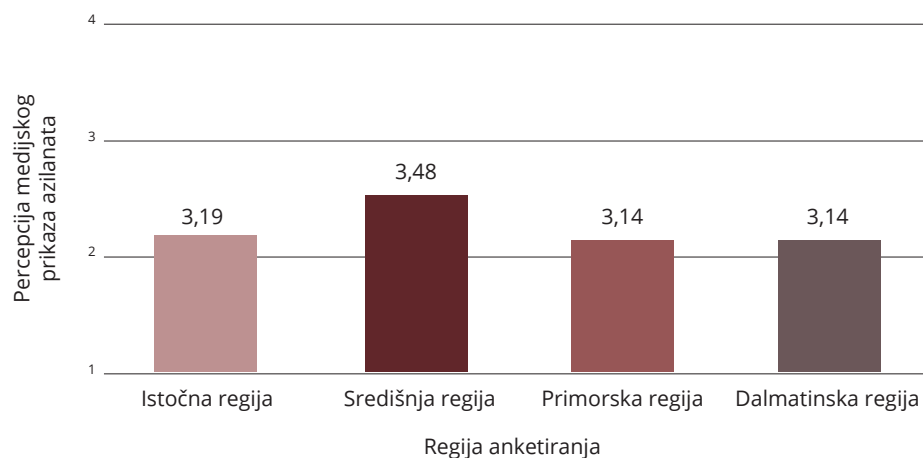
Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	-0.56	0.07	<.01
istočna – primorska	-0.41	0.07	<.01
istočna – dalmatinska	-0.31	0.06	<.01
središnja – primorska	0.15	0.08	>.05
središnja – dalmatinska	0.25	0.07	<.01
primorska – dalmatinska	0.10	0.08	>.05

U pogledu kvalitete kontakta s azilantima ne postoje regionalne razlike između stanovnika Hrvatske $F_w = (3, 330.55) = 2.36$; $p > 0.05$. Sve procjene, kako je vidljivo na Slici 17, kreću se oko vrijednosti 2, koja znači da sudionici kvalitetu kontakta procjenjuju neutralno, odnosno „niti pozitivno, niti negativno“.

Slika 17. Kvaliteta kontakata s azilantima sudionika iz različitih regija

Percepcija medijskog prikaza azilanata također se razlikuje po regijama $F_w = (3, 675.78) = 5.03$; $p < 0.01$, uz malu veličinu učinka te razlike ($\eta^2 = 0.01$). Ove su razlike prikazane na Slici 18. i u Tablici 17, te pokazuju da stanovnici središnje Hrvatske percipiraju medijski prikaz azilanata najpozitivnijim (no, zapravo blago negativno) i njihove se procjene razlikuju od procjena sudionika u svim drugim hrvatskim regijama. Druge se regije ne razlikuju međusobno, a njihove ocjene medijskog prikaza azilanata kreću oko procjene 3, koja označava blago negativnu ocjenu medijskog prikaza azilanata.

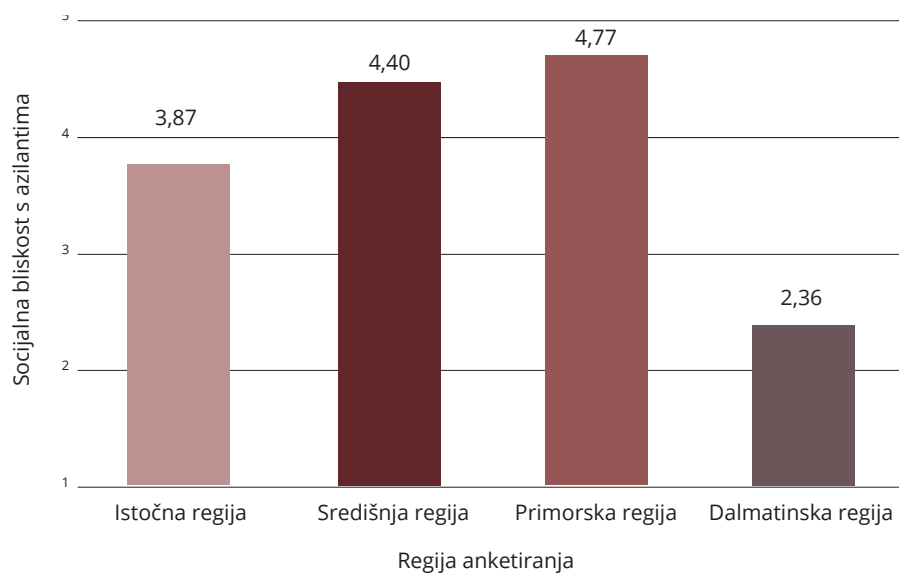

Slika 18. Percepcija medijskog prikaza azilanata kod sudionika iz različitih regija (viši rezultat pozitivniji prikaz)

Tablica 17. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u percepciji medijskog prikaza azilanata

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	-0.29	0.11	<.05
istočna – primorska	0.06	0.11	>.05
istočna – dalmatinska	0.06	0.13	>.05
središnja – primorska	0.34	0.10	<.01
središnja – dalmatinska	0.34	0.12	<.05
primorska – dalmatinska	0.00	0.12	>.05

Regije se statistički značajno i znatno razlikuju u pogledu *socijalne bliskosti* na koju su njihovi stanovnici spremni s azilantima $F_w = (3, 516.10) = 42.27; p < 0.01$, uz veliku veličinu učinka te razlike ($\eta^2 = 0.13$). Ove su procjene prikazane na Slici 19 i u Tablici 18. Na najveći stupanj bliskosti – prijateljske odnose – spremni su sudionici primorske regije, a potom središnje, a ovi se odgovori ne razlikuju statistički značajno. Sudionici iz istočne regije spremni su na susjedske odnose, te su dakle spremni na statistički značajno manji stupanj bliskosti od ljudi u primorskoj i središnjoj Hrvatskoj, ali ipak veći nego u dalmatinskoj regiji, gdje su sudionici spremni na najmanji stupanj bliskosti – njihovi odgovori u prosjeku upućuju na spremnost da azilanti budu samo državljani Hrvatske. Odgovori stanovnika dalmatinske regije statistički se značajno razlikuju od svih drugih.

Slika 19. Spremnost na socijalnu bliskost s azilantima kod sudionika iz različitih regija

Tablica 18. Naknadne (post-hoc) usporedbe regionalnih razlika u spremnosti na socijalnu bliskost s azilantima

Usporedba regija	ΔM	Games-Howell	
		SE	p
istočna – središnja	-0.54	0.20	<.05
istočna – primorska	-0.90	0.19	<.01
istočna – dalmatinska	1.51	0.22	<.01
središnja – primorska	-0.37	0.21	>.05
središnja – dalmatinska	2.04	0.23	<.01
primorska – dalmatinska	2.41	0.22	<.01

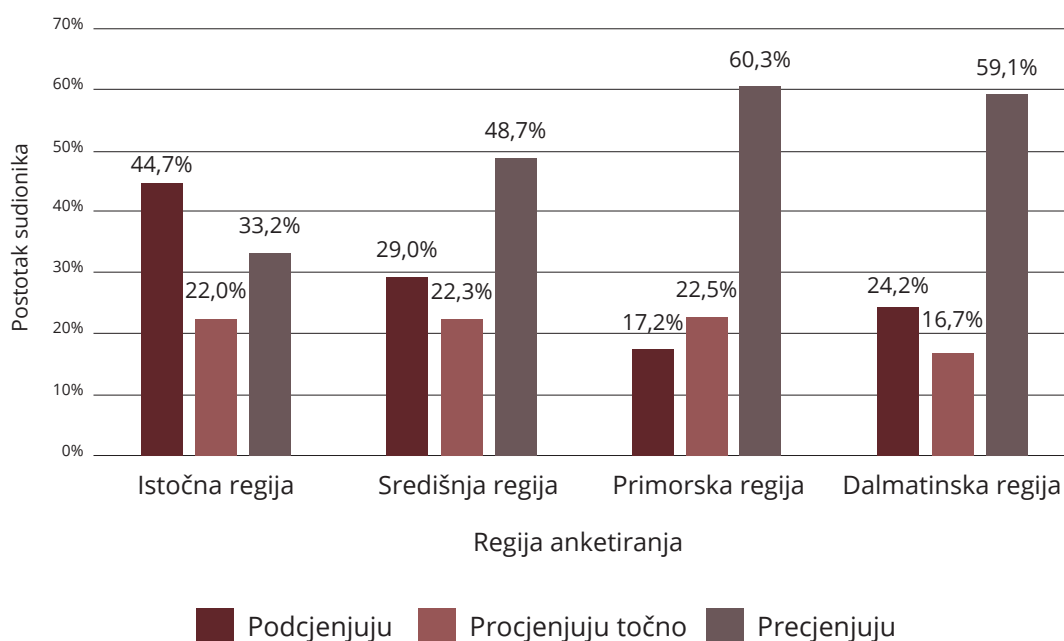
Konačno, postoje regionalne razlike i u *preferenciji akulturacijskih strategija za azilante*. Raspodjela odgovora ispitanika po regijama prikazana je u Tablici 19. Vrijednost hi-kvadrat testa, koja je i statistički značajna, pokazuje da su distribucije ovih odgovora različite u različitim regijama. Inspekcija vrijednosti u tablici upućuje na to da je, premda je integracija najpreferiranija akulturacijska strategija u svim regijama, u dalmatinskoj regiji ona prilično izjednačena s asimilacijom, pa je moguće reći da sudionici iz ove regije podjednako preferiraju integraciju kao i asimilaciju azilantata. U drugim regijama preferirana akulturacijska strategija je integracija.

Tablica 19. Distribucija preferencija akulturacijskih strategija za azilante u četiri regije

	Frekvencija (postotak)				χ^2	
	Istočna	Središnja	Primorska	Dalmatinska		
Percepcija poželjnosti akulturac. strategija	Asimilacija	64 (20.8%)	35 (11.9%)	42 (13.3%)	124 (42.5%)	116.32**
	Integracija	238 (77.3%)	250 (84.7%)	261 (82.6%)	150 (51.4%)	
	Separacija	6 (1.9%)	10 (3.4%)	13 (4.1%)	18 (6.2%)	

** $p < 0.01$

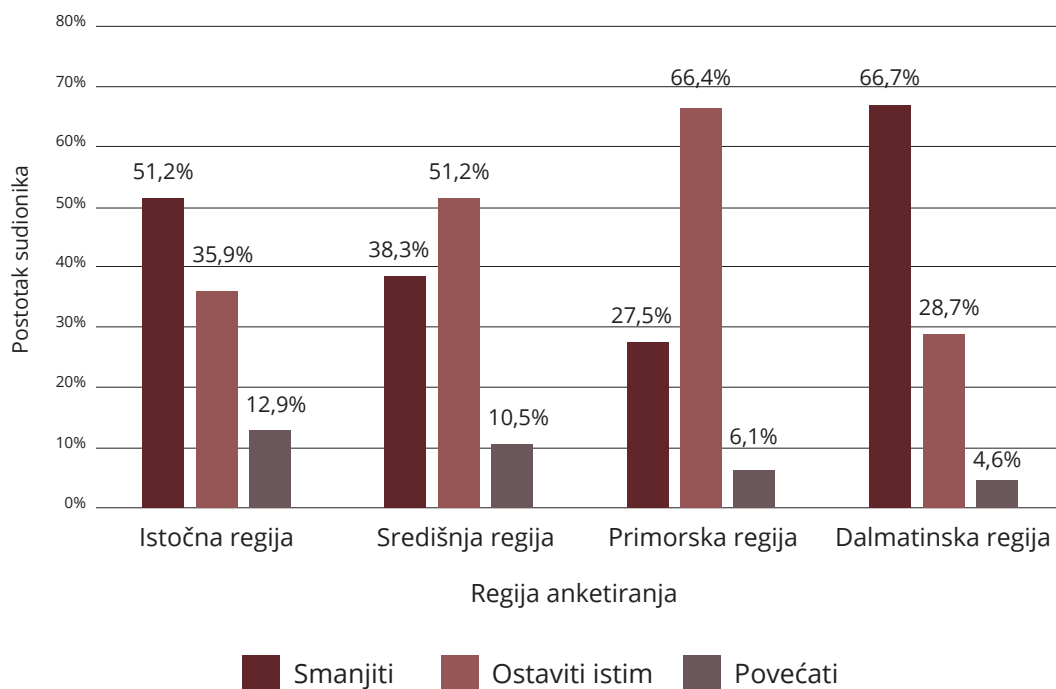
Na kraju navodimo i regionalne razlike u procjenama broja osoba kojima je u Hrvatskoj odobren azil, te u procjenama poželjnog broja azilanata u budućnosti. Na Slici 20. prikazane su *procjene broja azilanata u Hrvatskoj* sudionika u četiri regije, s obzirom na to precjenjuju li, podcjenjuju ili procjenjuju točno broj azilanata, a međuregionalne razlike izračunate su pomoću hi-kvadrat testa, koji pokazuje da su ove razlike statistički značajne $\chi^2(6, N = 1184) = 74.91, p < .01$. Inspekcija distribucije rezultata pokazuje da ova razlika proizlazi iz jasnog precjenjivanja broja azilanata u primorskoj i dalmatinskoj regiji i donekle u središnjoj, te jasnog podcjenjivanja broja azilanata u istočnoj regiji.

Slika 20. Procjene broja azilanata u Hrvatskoj u četiri regije

Prikaz procjena *poželjnog broja azilanata u budućnosti* (dakle, procjenu treba li broj azilanata, odnosno odobrenih azila, smanjiti, povećati ili ostaviti jednakim) dan je na Slici 21. Testiranje međuregionalnih razlika u procjenama poželjnog broja azilanata dalo je statistički značajan hi-kvadrat test $\chi^2(6, N = 1123) = 115.94, p < .01$, upućujući na to da se regije međusobno razlikuju u ovim procjenama. Inspekcija distribucija odgovora

pokazuje jasan obrazac odgovora koji je izvor ovih razlika: dok su stanovnici središnje i primorske Hrvatske skloniji broj azilanata ostaviti istim i u budućnosti, stanovnici istočne i dalmatinske regije skloniji su ga u budućnosti smanjiti.

Slika 21. Procjene poželjnog broja azilanata u budućnosti u četiri regije

5.5.5. POVEZANOST SVIH VARIJABLI U ISTRAŽIVANJU

U okviru istraživačkog problema 1.3. ispitana je povezanost između korištenih mjera odnosa prema integraciji azilanata (stav prema azilantima, podrška pravima azilanata, percepcija realistične i simboličke prijetnje, očekivanje negativnih promjena u zajednici, spremnost na pomaganje azilantima i spremnost na bliske odnose s njima), učestalosti i kvalitete osobnog kontakta s azilantima, doživljaja brojnosti azilanata sada i u budućnosti, percepcije medijskog prikaza azilanata te sociodemografskih obilježja ispitanika, njihove političke orijentacije i religioznosti.

U *Tablici A (Prilog 2)* prikazani su Pearsonovi koeficijenti korelacije između svih varijabli korištenih u istraživanju. Za potrebe ove deskriptivne analize komentirat ćemo povezanosti ključnih varijabli stavova. Tako je iz tablice vidljivo da su stavovi prema azilantima, obje mjere prijetnje, te podrška pravima azilantima međusobno visoko povezani i očekivanoga smjera. Očekivano, pozitivni stavovi prema azilantima i veća podrška njihovim pravima su u visokoj i pozitivnoj korelaciji.

Također su međusobno pozitivno i visoko povezane mjere simboličke i realistične prijetnje, upućujući na to da doživljaj visoke realistične prijetnje prati i percepcija visoke simbolične prijetnje. Objе vrste prijetnji visoko su i negativno povezane sa stavovima i s podrškom pravima azilantima, što znači da visoke razine percipirane realistične i simbolične prijetnje prate i negativniji stavovi prema azilantima, kao i manja podrška njihovim pravima.

S ovim varijablama visoko su i u očekivanom smjeru povezana i očekivanja negativnih promjena u zajednici i spremnost na osobno pomaganje azilantima. Tako oni koji očekuju da će dolazak azilanata u njihovu zajednicu dovesti do negativnih promjena u njoj ujedno imaju i negativnije stavove prema azilantima, doživljavaju veću realističnu i simboličnu prijetnju, manje podržavaju prava azilanata, te su manje spremni osobno se angažirati u pomaganju azilantima. S druge strane, oni koji su spremniji osobno se angažirati u pomaganju imaju pozitivnije stavove prema

azilantima, percipiraju manje prijete, daju veću podršku ostvarivanju prava azilanata i ne očekuju negativne promjene u zajednici.

S navedenim varijablama stavova visoko je i u očekivanom smjeru povezana mjera socijalne bliskosti. Tako je veća spremnost na socijalnu bliskost s azilantima praćena pozitivnijim stavovima prema njima, nižim doživljajem prijete, većom podrškom njihovim pravima, očekivanjem manje negativnih promjena u zajednici i većom spremnosti na osobni angažman u pomaganju azilantima.

Sa stavovima su srednje visoko povezane mjere odnosa prema očuvanju kulture azilanata, te procjene poželjnog broja azilanata u budućnosti. Tako su, općenito govoreći, povoljniji stavovi pozitivno povezani sa stajalištem očuvanja azilantske kulture (te manje izraženim stavom da je najpoželjnija akulturacijska strategija za azilante asimilacija), kao i s ocjenom da broj azilanata u budućnosti treba povećati. Srednje visoke povezanosti sa stavovima ima i procjena kvalitete kontakata s azilantima. Stoga oni koji imaju uglavnom pozitivne kontakte s azilantima, ujedno imaju i pozitivnije stavove prema njima, percipiraju nižu prijete, izražavaju veću podršku pravima azilanata i očekuju manje negativnih promjena u zajednici, te su spremniji pomoći azilantima.

Sociodemografske varijable uglavnom nisu u korelaciji sa stavovima, a kada jesu, te su povezanosti niske. Sa stavovima nisko koreliraju i varijable religioznosti i političkoga opredjeljenja: tako se pokazuje da negativnije stavove prema azilantima, višu percepciju prijete, manju podršku pravima azilanata i veća očekivanja negativnih promjena iskazuju sudionici koji su praktični vjernici, te oni desnoga političkog opredjeljenja. Općenito se može reći da je varijabla političkog opredjeljenja važnija determinanta stavova od religioznosti, odnosno da je političko opredjeljenje povezano s većim brojem ključnih varijabli u istraživanju nego je to religioznosti, premda te povezanosti nisu visoke.

5.5.6. MOGUĆNOST PREDVIĐANJA SPREMNOSTI NA SOCIJALNU BLISKOST I SPREMNOSTI NA POMAGANJE INTEGRACIJE AZILANATA

Istraživački problem 1.4. usmjeren je na utvrđivanje mogućnosti predviđanja spremnosti građana Hrvatske za integraciju azilanata. Postavljen je analitički model na temelju hijerarhijske regresijske analize pomoću kojega je moguće na temelju odabranih obilježja sudionika istraživanja predvidjeti spremnost na prihvaćanje i integraciju azilanata u hrvatsko društvo. Kao kriterij odabrane su dvije mjere bihevioralne namjere – spremnost na socijalnu bliskost s azilantima, te spremnost na pomaganje azilantima u procesu prilagodbe na život u Hrvatskoj. Donosimo prikaz rezultata na ukupnom uzorku građana, koji se ne razlikuje bitno u odnosu na rezultate u poduzorcima regija. Međutim, kada takve razlike postoje, na to ćemo posebno upozoriti.

Predviđanje rezultata za dva kriterija – spremnost na socijalnu bliskost i spremnost na pomaganje azilantima – proveli smo metodom hijerarhijske regresijske analize u kojoj se na temelju stupnjevito uvođenja blokova varijabli (prediktora) promatra njihov doprinos, kako bi se utvrdila korisnost pojedinog skupa prediktora uz kontrolu ostalih. U odabiru prediktora vodili smo se kriterijima njihove teorijske i metrijske relevantnosti. Kada je metrijska relevantnost (npr. nulta ili vrlo niska korelacija prediktora s kriterijem) bila mala, prediktor nismo uvrstili u regresijsku jednadžbu, budući da sociodemografske varijable uglavnom jesu značajne u predikciji različitih društvenih stavova, bilo je važno kontrolirati ih i uvrstiti u regresijsku jednadžbu unatoč njihovoj uglavnom niskoj povezanosti s kriterijima.

Dvije kriterijske varijable predviđali smo na temelju šest blokova prediktora: u *prvom koraku* uveli smo sociodemografske varijable (dob, spol, bračni status: rekodiran kao slobodan ili u vezi, neovisno o tome je li osoba u braku ili drugoj vrsti partnerstva; radni status: rekodiran kao nezaposlen ili zaposlen; stupanj obrazovanja izražen kao broj završenih godina obrazovanja, te samoprocjena životnog standarda); u *drugom koraku* uvedene su varijable koje mjere religijsko i političko opredjeljenje sudionika (prakticiranje vjere: rekodirano u značenju nisam ili jesam praktični vjernik; važnost vjere iskazana kao samoprocjena stupnja važnosti, te političko opredjeljenje iskazano kao samoprocijenjeno pozicioniranje sebe na

skali od lijevo prema desno)¹⁴, u *trećem koraku* uvedene su mjere odnosa prema broju azilanata u budućnosti i poželjnim akulturacijskim strategijama (varijabla promjene broja azilanata rekodirana je kao stav prema tome treba li broj azilanata u budućnosti smanjiti, ostaviti istim ili povećati, a varijabla poželjnih akulturacijskih strategija rekodirana je tako da mjeri zagovaraju li sudionici ili ne zagovaraju strategiju integracije azilanata u hrvatsko društvo)¹⁵; u *četvrtom koraku* uvedena je varijabla učestalosti kontakta s azilantima (od uopće ne do često)¹⁶, u *petom koraku* uvedene su varijable simbolične i realistične prijetnje, a u *posljednjem, šestom koraku*, uvedena je varijabla negativnih promjena u zajednici.¹⁷

U nastavku ćemo prikazati rezultate predikcije spremnosti na socijalnu bliskost i spremnosti na osobno pomaganje azilantima.

¹⁴ Izvorno varijabla političkog opredjeljenja bila je izmjerena kako je navedeno – sudionik se pozicionirao na skali od lijevo (1) do desno (5), no mogao je odabrati i odgovor da nije politički opredjeljen. Kako smo pokazali u deskriptivnoj analizi rezultata, 46 % sudionika izabralo je upravo tu opciju, pa je uzorak za predikciju smanjen za gotovo polovicu. Smatramo, međutim, da je varijabla političkog opredjeljenja u domaćem kontekstu (a i u drugim kontekstima) suviše važna da bismo je izostavili iz analize kada je riječ o predviđanju stavova i drugih mjera odnosa prema azilantima, te smo odabrali uključiti je u analizu, uz opisano smanjenje uzorka.

¹⁵ Za ovakav način iskazivanja varijable odnosa prema akulturacijskim strategijama odlučili smo se iz dva razloga: prije svega, zanimalo nas je je li odnos prema integraciji kao poželjnoj akulturacijskoj strategiji važan prediktor ciljanih kriterijskih varijabli. Drugo, kako je pokazano u Tablici 7 manje od 4 % sudionika zagovara separaciju kao poželjnu akulturacijsku strategiju, pa se činilo opravdanim varijablu poželjne akulturacijske strategija izraziti dihotomno: kao podržavanje integracije i nepodržavanje integracije.

¹⁶ Osim učestalosti kontakta, sudionicima koji su s azilantima imali kontakt postavili smo i pitanje o kvaliteti kontakta s njima, na trostupanjskoj skali od uglavnom negativnih do uglavnom pozitivnih kontakata. Socijalnopsihologijska istraživanja su uvjerljivo pokazala (npr. Tropp i Pettigrew, 2011.) da je kvaliteta kontakta ključan činitelj u uspostavi pozitivnih međugrupnih odnosa. Stoga je opravdano upravo ovu mjeru uključiti kao teorijski relevantan prediktor. Kvaliteta kontakata je, kako je vidljivo iz korelacijske tablice A (vidi Prilog) i metrijski relevantan prediktor. Međutim, činjenica da tek nešto više od polovice uzorka (52,1 %) ima ikakav kontakt s azilantima dodatno bi smanjila uzorak sudionika u analizi predviđanja rezultata kriterijskih varijabli, te smo odustali od uvođenja ovog prediktora u regresijsku jednadžbu.

¹⁷ Varijablu stava prema azilantima i njihovoj integraciji nismo uključili u predikciju dva odabrana kriterija zbog mogućeg problema multikolinearnosti: naime, premda je visoko povezana s oba kriterija, ova je varijabla ujedno i u vrlo visokim korelacijama s drugim prediktorima koji na različite načine zahvaćaju opći odnos prema azilantima i pitanjima njihove integracije. Stoga smo odlučili kao prediktore uključiti upravo te pojedinačne, a ne opći aspekt odnosa prema azilantima.

5.5.6.1. SOCIJALNA BLISKOST S AZILANTIMA

U Tablici 20 navedeni su rezultati hijerarhijske regresijske analize na uzorku građana Hrvatske kojom se predviđa socijalna bliskost s azilantima.

Tablica 20. Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa sociodemografskim varijablama - prakticanjem i važnošću vjere, političkim opredjeljenjem, odnosno prema broju azilanata, akulturacijskim strategijama, učestalošću kontakata s azilantima, percepcijom realistične i simbolične prijetnje te percepcijom negativnih promjena u zajednici kao prediktorima socijalne bliskosti s azilantima (N=472)

	korak 1	korak 2	korak 3	korak 4	korak 5	korak 6	
Prediktori	β	β	β	β	β	β	
1. Dob	.03	.01	-.05	-.04	-.04	-.03	
2. Spol	.03	.02	-.03	-.03	-.05	-.05	
3. Bračni status	-.15**	-.11*	-.07*	-.07*	-.05	-.05	
4. Radni status	.04	.01	-.01	-.02	-.01	-.00	
5. Stupanj obrazovanja	.11*	.10*	-.01	-.01	.00	.00	
6. Životni standard	-.02	.01	.03	.03	.00	-.00	
7. Prakticiranje vjere		-.27***	-.12*	-.12*	-.11*	-.10*	
8. Važnost vjere		.17*	.05	.06	.05	.03	
9. Političko opredjeljenje		-.21***	-.07	-.07	-.06	-.06	
10. Promjena broja azilanata			.47***	.46***	.28***	.25***	
11. Akulturacijske strategije			.29***	.29***	.20***	.19***	
12. Učestalost kontakata				.04	.04	.06	
13. Realistična prijetnja					-.15**	-.10	
14. Simbolična prijetnja					-.20**	-.14*	
15. Percepcija negativnih promjena u zajednici						-.17**	
	<i>R</i>	.18	.36	.71	.71	.75	.75
	<i>R</i> ²	.04	.13	.50	.50	.56	.56
	<i>Korigirani R</i> ²	.02	.11	.49	.49	.54	.55
	<i>F (df)</i>	2.80*	7.60***	42.22***	38.83***	40.63***	39.31***
		(6, 456)	(9, 462)	(11, 460)	(12, 459)	(14, 457)	(15, 456)
	ΔR^2	.04	.09	.37	.00	.05	.01
	$\Delta F (df)$	2.80*	16.63***	172.59***	1.24	26.04***	9.85**
		(6, 465)	(3, 462)	(2, 460)	(1, 459)	(2, 457)	(1, 456)

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

Kako je iz Tablice 20 vidljivo, u zadnjem, šestom koraku, odabranim je skupom prediktora objašnjeno 56 % varijance socijalne bliskosti s azilantima ($F(15, 456) = 39.31; p < 0.001$). Sociodemografske karakteristike sudionika ne pridonose značajno objašnjenju spremnosti na socijalnu bliskost s azilantima. Rubno je značajan prediktor prakticiranje vjere, pri čemu su sudionici koji se ne izjašnjavaju kao praktični vjernici spremniji na veći stupanj bliskosti s azilantima. Odnos prema broju azilanata u budućnosti i akulturacijskim strategijama zapravo su najvažniji prediktori spremnosti na bliskost s azilantima (njihov je samostalni doprinos 37% u ukupno objašnjenjanoj varijanci). Na veći stupanj bliskosti spremniji su oni građani koji smatraju da broj azilanata u budućnosti treba povećati, kao i oni koji zagovaraju integraciju. Konačno, rubno je značajna percepcija simboličke prijetnje, a značajnom se pokazuje i strah od negativnih promjena u zajednici: oni koji percipiraju veću simboličku prijetnju od azilanata i koji očekuju negativnije promjene u zajednici u povodu dolaska azilanata spremni su na manji stupanj bliskosti s njima.

Opisani nalazi na ukupnom uzorku uglavnom vrijede i za poduzorke u četiri regije: u istočnoj regiji odabranim je prediktorima objašnjeno 79 % varijance spremnosti na bliskost s azilantima ($F(15, 84) = 20.91; p < 0.001$), u središnjoj 62 % ($F(15, 94) = 10.07; p < 0.001$), u primorskoj samo 21 % ($F(15, 140) = 2.46; p < 0.01$), te u dalmatinskoj regiji 76 % ($F(15, 90) = 18.47; p < 0.001$).

Međutim, za predikciju socijalne bliskosti važno je naglasiti neka odstupanja i specifičnosti u pojedinoj regiji. Tako npr. u istočnoj regiji u posljednjem koraku prakticiranje vjere ne određuje socijalnu bliskost ($\beta = -.02, p > 0.05$), a ostaju rubno značajnima varijable promjene broja azilanata ($\beta = .18, p < 0.05$) i akulturacijske strategije ($\beta = .16, p < 0.05$), te simbolička prijetnja ($\beta = -.32, p < 0.01$) i percepcija negativnih promjena u zajednici ($\beta = -.43, p < 0.01$); u središnjoj Hrvatskoj značajne su akulturacijske strategije ($\beta = .19, p < 0.05$) i, zanimljivo, doživljaj realistične prijetnje ($\beta = -.29, p < 0.05$). To znači da su u središnjoj Hrvatskoj oni stanovnici koji doživljavaju da azilanti predstavljaju prijetnju resursima domicilnog stanovništva (npr. da će im ugroziti radna mjesta, predstavljati socijalni teret i sl.) ujedno spremni i na manji stupanj bliskosti s njima. U primorskoj regiji u kojoj je ujedno objašnjen i najmanji dio varijance socijalne bliskosti, odnosno u kojoj je ovaj skup prediktora najmanje koristan za predviđanje koliko će domaće stanovništvo biti spremno na bliskije socijalne kontakte s azilantima, u posljednjem koraku regresijske jednadžbe (rubno) značajnima ostaju samo akulturacijske strategije ($\beta = .22, p < 0.05$). Ponovno, sudionici skloniji integraciji spremniji su i na bliskiji socijalni kontakt s azilantima. Konačno, u dalmatinskoj regiji, značajnima se u predikciji pojavljuju i neke sociodemografske varijable: samci ($\beta = -.17, p < 0.01$) i osobe koje procjenjuju svoj životni standard višim ($\beta = .15, p < 0.05$) spremne su na bliskije odnose s azilantima, kao i oni koji smatraju da je u budućnosti potrebno povećati broj azilanata u RH ($\beta = .36, p < 0.001$) i oni koji predviđaju manje negativnih promjena u zajednici u povodu dolaska azilanata ($\beta = -.25, p < 0.01$).

Zaključno se može reći da na temelju ovog skupa prediktora moguće predvidjeti spremnost na socijalnu bliskost s azilantima domaćeg stanovništva. Poznavanje elemenata koje smo uključili kao prediktore korisno je ako se želi stvoriti povoljne uvjete za unapređenje kontakta domicilnog stanovništva s azilantima. Čini se da je uz manje regionalne specifičnosti pri tome najvažnije poznavanje odnosa prema povećanju broja azilanata u budućnosti i odnos prema načinu integracije azilanata u hrvatsko društvo. Oni građani koji misle da treba povećati broj azilanata u budućnosti i da je integracija primjerena akulturacijska strategija ujedno su spremniji i na bliskije socijalne odnose s azilantima. Građani opisanih stavova mogu biti važni saveznici u lokalnim zajednicama u provedbi integracijskih politika. S druge strane, doživljaj simboličke prijetnje, te očekivanje negativnih promjena u zajednici negativno će utjecati na spremnost građana na bliskije kontakte s azilantima. Stoga se može preporučiti da je u postupku uključivanja azilanata u lokalne zajednice i osiguravanju uvjeta koji će omogućiti uspostavu bliskih odnosa s domicilnim stanovništvom nužno proaktivno djelovati, kako kod građana ne bi rasla zabrinutost za očuvanje kulture i načina života u njihovim zajednicama.

5.5.6.2. SPREMNOST NA POMAGANJE AZILANTIMA

U Tablici 21 navedeni su rezultati hijerarhijske regresijske analize na uzorku građana Hrvatske kojom se predviđa spremnost na osobno pomaganje azilantima.

Tablica 21. Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa sociodemografskim varijablama - prakticanjem i važnošću vjere, političkim opredjeljenjem, odnosno prema broju azilanata, akulturacijskim strategijama, učestalosti kontakata s azilantima, percepcijom realistične i simbolične prijetnje te percepcijom negativnih promjena u zajednici kao prediktorima spremnosti na pomaganje azilantima (N=543)

	korak 1	korak 2	korak 3	korak 4	korak 5	korak 6
Prediktori	β	β	β	β	β	β
1. Dob	.08	.06	-.01	.00	.02	.02
2. Spol	.16***	.13**	.09**	.09**	.07*	.07*
3. Bračni status	-.06	-.03	.00	.01	.04	.04
4. Radni status	.02	-.01	-.03	-.05	-.04	-.04
5. Stupanj obrazovanja	.08	.07	-.04	-.04	-.03	-.03
6. Životni standard	.02	.05	.08*	.08*	.05	.05
7. Prakticiranje vjere		-.14*	-.02	-.02	-.01	-.00
8. Važnost vjere		.17**	.06	.07	.06	.05
9. Političko opredjeljenje		-.26***	-.12**	-.10**	-.08*	-.08*
10. Promjena broja azilanata			.54***	.53***	.29***	.28***
11. Akulturacijske strategije			.17***	.18***	.06	.05
12. Učestalost kontakata				.15***	.15***	.16***
13. Realistična prijetnja					-.15**	-.13**
14. Simbolična prijetnja					-.31***	-.28***
15. Percepcija negativnih promjena u zajednici						-.08
<i>R</i>	.20	.33	.68	.70	.76	.76
<i>R</i> ²	.04	.11	.47	.49	.58	.58
<i>Korigirani R</i> ²	.03	.09	.46	.48	.57	.57
<i>F (df)</i>	3.54** (6, 356)	7.16*** (9, 533)	42.40*** (11, 531)	42.10*** (12, 530)	51.60*** (14, 528)	48.51*** (15, 527)
ΔR^2	.04	.07	.36	.02	.09	.00
$\Delta F (df)$	3.54** (6, 536)	13.91*** (3, 533)	179.40*** (2, 531)	21.13*** (1, 530)	56.08*** (2, 528)	2.81 (1, 527)

*p < .05; **p < .01; ***p < .001

U Tablici 21 je pokazano da je u zadnjem, šestom koraku, odabranim skupom prediktora objašnjeno 58 % varijance spremnosti na osobno pomaganje azilantima ($F(15, 527) = 48.51; p < 0.001$). Sociodemografske karakteristike sudionika niti ovdje ne pridonose značajno objašnjenju spremnosti na pomaganje osim (rubno) varijable spola – žene će biti spremnije pomoći. Nadalje, rubno je značajno i političko opredjeljenje sudionika – oni s lijeve strane političkog spektra bit će spremniji pomoći. I u predikciji spremnosti na pomaganje odnos prema broju azilanata u budućnosti pokazao se značajnim – oni koji misle da je broj azilanata u budućnosti potrebno povećati spremniji su na pomaganje. Visoko značajan prediktor je i učestalost kontakta s azilantima – naime, oni sudionici koji su bili u češćem kontaktu s azilantima ujedno su i spremniji na pomaganje. Konačno, i u predviđanju spremnosti na pomaganje značajnima su se pokazale varijable realistične i simboličke prijetnje – oni sudionici čiji je doživljaj prijetnje od azilanata viši ujedno bi bili i manje spremni osobno se angažirati da im pomognu.

Opisani rezultati uglavnom vrijede i za četiri hrvatske regije, uz neke specifičnosti. Tako je ovim skupom prediktora u istočnoj regiji objašnjeno 70 % varijance spremnosti na pomaganje azilantima ($F(15, 94) = 14.26; p < 0.001$), u središnjoj 56 % ($F(15, 112) = 9.67; p < 0.001$), u primorskoj 37 % ($F(15, 159) = 6.20; p < 0.001$), a u dalmatinskoj regiji čak 86 % ($F(15, 110) = 46.77; p < 0.001$). Važni prediktori u zadnjem koraku regresijskog modela u istočnoj regiji ostaju rubno značajni spol sudionika ($\beta = .17, p < 0.05$), kao i percepcija simboličke prijetnje ($\beta = -.32, p < 0.05$), dok očekivanje negativnih promjena u zajednici ostaje visoko značajan prediktor ($\beta = -.43, p < 0.001$). U središnjoj su regiji rubno značajni radni status sudionika ($\beta = -.17, p < 0.05$), pa će spremniji na osobni angažman biti nezaposleni sudionici, te simbolička prijetnja ($\beta = -.26, p < 0.05$). Visoko značajnom ostaje prihvaćanje većeg broja azilanata u budućnosti ($\beta = .43, p < 0.001$). U primorskoj regiji spremnost na pomaganje rubno predviđa samoprocjena životnog standarda sudionika ($\beta = .16, p < 0.05$) (pri čemu bi oni višega standarda bili i spremniji pomoći), te realistična prijetnja ($\beta = -.23, p < 0.05$). Političko opredjeljenje sudionika je također važno ($\beta = -.25, p < 0.01$), a učestalost kontakta javlja se kao visoko značajni prediktor ($\beta = .38, p < 0.001$). Konačno, u dalmatinskoj regiji se kao rubno značajno javlja nekoliko prediktora: dob ($\beta = .11, p < 0.05$), pri čemu su stariji spremniji na osobno pomaganje azilantima, životni standard ($\beta = .13, p < 0.05$), prakticiranje vjere ($\beta = -.14, p < 0.05$), te procjena broja azilanata u budućnosti ($\beta = .17, p < 0.05$). Dva su prediktora visoko značajna: prvi se puta kao značajan javlja prediktor važnosti vjere ($\beta = .27, p < 0.001$), pri čemu bi oni kojima je vjera važnija u životu bili i spremniji pomoći. Drugi je visoko značajan prediktor ponovo doživljaj simboličke prijetnje od azilanata ($\beta = -.51, p < 0.001$)

Zaključno se može reći da je na temelju ovog skupa prediktora moguće podjednako dobro predvidjeti spremnost na osobni angažman sudionika u pomaganju azilantima kao što je bilo moguće predvidjeti i spremnost na socijalnu bliskost s azilantima domaćeg stanovništva. I u ovom se slučaju može reći da su uz manje regionalne specifičnosti najvažniji činitelji spremnosti na osobno pomaganje azilantima mišljenje sudionika da se broj azilanata u budućnosti može povećati, te ponovo procjena postojanja simboličke i realistične prijetnje. Prema tome, moguće je donijeti zaključak u pogledu spremnosti domicilnog stanovništva na angažman u pomaganju azilantima: u postupku integracije azilanata u lokalne zajednice i osiguravanju spremnosti građana da se i osobno angažiraju kako bi prilagodba azilanata bila uspješnija važno je umiriti zabrinutost građana u pogledu očuvanje resursa i kulture lokalnih zajednica, pri čemu građani koji vjeruju da bi se broj azilanata u budućnosti trebao povećati mogu biti važni partneri integracijskih politika.

Sažeti pregled svih varijabli koje omogućuju predviđanje spremnosti građana na uspostavljanje socijalno bliskih odnosa s azilantima i spremnosti na osobno pomaganje azilantima naveden je u Tablici 22.

Tablica 22. Pregled varijabli pomoću kojih se može predvidjeti spremnost na socijalno bliske odnose s azilantima, te spremnost na osobno pomaganje azilantima

Prediktori	Spremnost na socijalnu bliskost					Spremnost na pomaganje				
	uk	is	sr	pr	dal	uk	is	sr	pr	dal
1. Dob										✓
2. Spol						✓	✓			
3. Bračni status					✓					
4. Radni status								✓		
5. Stupanj obrazovanja										
6. Životni standard					✓				✓	✓
7. Prakticiranje vjere	✓									✓
8. Važnost vjere										✓
9. Političko opredjeljenje						✓			✓	
10. Promjena broja azilanata	✓	✓			✓	✓		✓		✓
11. Akulturac. strategije	✓	✓	✓	✓						
12. Učestalost kontakata						✓			✓	
13. Realistična prijetnja			✓			✓			✓	
14. Simbolična prijetnja	✓	✓				✓	✓	✓		✓
15. Percepcija negativnih promjena u zajednici	✓	✓			✓		✓			

Legenda: Uk. značajni prediktori na cjelokupnom uzorku; ist. značajni prediktori u istočnoj regiji; sr. značajni prediktori u središnjoj regiji, pr. značajni prediktori u primorskoj regiji, dal. značajni prediktori u dalmatinskoj regiji. Crveno su bojom označeni prediktori na cjelokupnom uzorku, a crnom po regijama.

Kako je vidljivo iz Tablice 22, najčešći prediktori su za oba kriterija prije svega očekivanje negativnih promjena u zajednici zbog dolaska azilanata, simbolična, ali i realistična prijetnja, procjena da broj azilanta u budućnosti u Hrvatskoj treba povećati i prepoznavanje integracije kao poželjne akulturacijske strategije (posebno za kriterij spremnosti na socijalnu bliskost). Drugim riječima, veću spremnost na uspostavu kontakata s azilantima, mjerenu spremnošću na bliskije odnose i spremnošću na osobni angažman u pomaganju, može se očekivati ako građani doživljavaju manju prijetnju od azilanata, dakle, ako razumiju da njihov dolazak ne predstavlja prijetnju postojećem identitetu i kulturi, niti da ugrožava resurse lokalnih zajednica, ako očekuju manje negativnih promjena u svojim zajednicama u povodu dolaska azilanata, ako misle da broj azilanata u budućnosti u RH treba povećati i ako vjeruju da je integracija prikladna akulturacijska strategija u Hrvatskoj.

Zaključno, odabrani skup prediktora umjereno dobro predviđa ponašajne namjere (spremnost na bliske odnose s azilantima i namjeru osobnog pomaganja azilantima u procesu prilagodbe). Rezultati kazuju da integracijske politike u lokalnim zajednicama u čitavoj Hrvatskoj, usmjerene na izgradnju općeg pozitivnog odnosa prema azilantima, a posebno na spremnost građana na kontakte i osobni angažman u njihovoj integraciji, trebaju voditi računa da smanje bojazan građana od toga da će se njihove lokalne zajednice promijeniti u kulturnom pogledu ili kakvom drugom neželjenom smjeru. Najbolja strategija je pravodobno davanje informacija lokalnim zajednicama, angažiranje lokalnih resursa koji će brinuti o novodošlim pojedincima i obiteljima i uvesti ih kao svojevrsni kulturni medijatori u život zajednice, te pažljivo praćenje procesa integracije i sa stajališta azilanata i sa stajališta lokalnih zajednica.

ISPITIVANJE
POTREBA I
IZAZOVA LOKANIH
ZAJEDNICA
U PROCESU
INTEGRACIJE

6

ISPITIVANJE POTREBA I IZAZOVA LOKALNIH ZAJEDNICA U PROCESU INTEGRACIJE

Drugi cilj projekta usmjeren je na utvrđivanje potreba lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava u procesu integracije državljana trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj, kao i izazove s kojima se one susreću ili će se susretati prilikom integracije azilanata u hrvatsko društvo.

Da bi se taj cilj postigao, trebalo je utvrditi iskustva, potrebe, izazove i očekivanja predstavnika JLS i JRS u vezi postojeće i buduće integracije azilanata u njihovu društvenu sredinu. Stoga je provedeno kvalitativno istraživanje koje je uključivalo niz razgovora s ključnim dionicima integracije. Pod dionicima integracije mislimo na predstavnike jedinica lokalne samouprave (JLS), jedinice regionalne samouprave (JRS), stručnih institucija i organizacija civilnog društva (OCD), te vjerskih zajednica koje su na različite načine odgovorne ili uključene u procese prihvata i integracije azilanta.

Njihove su perspektive integracijskih procesa nadopunjene perspektivama azilanata, te je to, kada je relevantno, u tekstu jasno označeno. Izjave koje potkrepljuju nalaze označene su kurzivom i završavaju zagradom u koju je unesena šifra koja označava pojedinog sugovornika.

6.1. SUDIONICI KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA I UZORKOVANJE

Prva ciljna skupina su predstavnici županijskih i gradskih javnih tijela iz odabranih jedinica regionalne i lokalne samouprave, te stručnih ustanova koje pružaju usluge azilantima. To su ustanove poput centara za socijalnu skrb, škola i drugih odgojno-obrazovnih ustanova, zdravstvenih ustanova, zavoda za zapošljavanje, pučkih učilišta, domova za djecu i mladež, organizacija Crvenog križa, organizacija civilnog društva, vjerskih organizacija, te građanskih inicijativa iz tih zajednica. Druga ciljna skupina su azilanti koje žive u odabranim jedinicama.

Za potrebe uzorkovanja formiran je popis od 30 jedinica vodeći se kriterijima regionalne zastupljenosti, veličine grada, iskustva s integracijom azilanata, očekivanim priljevom azilanta, raspoloživim stambenim fondom u državnom vlasništvu. Jedinice su uključivale 9 županija i 21 grad, razmještene u četiri regije definirane za potrebe ovog istraživanja: istočna, središnja i sjeverozapadna, primorska i istarska, dalmatinska i grad Zagreb. Glavni grad izdvojen je zbog toga što se on razlikuje od drugih regija po broju dionika integracije i kapacitetima, te po broju azilanata koji u njemu žive. Ovaj popis usklađen je s Naručiteljem istraživanja.

Osobe u uzorku su imale obilježja ključnih informatora na temelju svoje uloge (funkcije koju obnašaju), iskustva te uvida u potrebe i izazove oko integracije azilanata u lokalnu zajednicu. Broj sugovornika u pojedinim jedinicama varira od 2 (Tovarnik, Duga Resa, Solin), jer su to zajednice u kojima nije bilo dionika koji su imali relevantne informacije

za procjenu potreba ili nisu pristali sudjelovati usprkos višekratnim pokušajima intervjuera. Najviše sugovornika (31) je iz Zagreba, gdje ima daleko najviše dionika integracije azilanata i samih osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. U većini jedinica obavljen je planirani broj od 5 intervjuera. Ukupno je obavljeno 168 intervjuera i četiri fokusne grupe s 227 sudionika, od čega su 26 bili azilanti. Sudionici azilanti su bili oba spola, različite razine obrazovanja i iskustva življenja u Hrvatskoj, s i bez obitelji, te iz različitih zemalja porijekla, tako da je zadovoljeno načelo maksimiziranja varijabiliteta ključnih informatora. Popis sugovornika s kontaktnim podacima čuva se na sigurnom mjestu, kako bi se zaštitili podaci o njihovom identitetu sukladno predviđenom postupku.

6.2. POSTUPCI PRIKUPLJANJA KVALITATIVNIH PODATAKA I INSTRUMENTI

Priprema za prikupljanje podataka

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina uputio je dopis najave istraživanja županima i gradonačelnicima kako bi ih obavijestio o istraživanju i zamolio njihovu podršku. Nakon toga je istraživački tim putem elektroničke pošte poslao pozivni dopis predstavnicima lokalne i područne (regionalne) samouprave (pročelnicima relevantnih županijskih i gradskih uprava za društvene djelatnosti tj. čelnicima koji su odgovorni za područja obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, smještaja), predstojnicima ureda državne uprave u županijama, čelnicima javnih službi (centar za socijalnu skrb, odabrane osnovne i srednje škole, pučka učilišta, domovi zdravlja, zavod za zapošljavanje, zavod za javno zdravstvo), te ostalim dionicima (poput Hrvatskog crvenog križa, vjerskim organizacijama, drugim organizacijama civilnog društva). Članovi istraživačkog tima i drugi intervjueri zatim su izravno kontaktirali ključne dionike i dogovarali sastanak i intervjuiranje.

Azilantima se pristupilo u suradnji s organizacijama koje rade na njihovu zbrinjavanju, ponajprije s Hrvatskim Crvenim križem, Isusovačkom službom za izbjeglice, udrugom Are You Syrious, Međunarodnom organizacijom za migracije, te drugim lokalnim kontaktima. S oko trećinom sudionika azilanata komuniciralo se na engleskom ili hrvatskom jeziku, a kod ostalih je bio uključen prevoditelj.

Instrumenti

Izrađeni su vodiči za vođenje polustrukturiranog intervjuera i za vođenje fokusnih grupa. Za svaku vrstu sugovornika (npr. predstavnik tijela vlasti jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, ureda državne uprave u županiji, javnih službi na razini grada i županije, organizacija civilnog društva) vodiči su prilagođeni kako bi sadržajem odgovarali ulozi sugovornika. Za intervjue i fokusne grupe s azilantima izrađeni su posebni vodiči. Sadržaji vodiča za hrvatske aktere uključuju pitanja o iskustvu i aktivnostima zajednice, s naglaskom na ključne dimenzije integracije: učenje jezika i obrazovanje, smještaj i stanovanje, zapošljavanje, socijalna skrb i zdravstvena zaštita, međuresorna suradnja, senzibilizacija javnosti i stručnih djelatnika. Uz vodiče je izrađen popis pitanja za produbljivanje pojedine teme.

Sastavni dio vodiča je potpuna i detaljna informacija o postupku intervjuiranja, pravima sugovornika na odustajanje od daljnjeg sudjelovanja, načinu korištenja podataka i zaštiti privatnosti sugovornika i njenom ograničenju, postupanju sa zvučnom snimkom i izradi transkripata u kojima će podaci sugovornika biti anonimizirani. Za intervjuiranje azilanata i fokusne grupe s njima izrađeni su pristanci na sudjelovanje, koji su prevedeni na arapski jezik kako bi sugovornicima bilo potpuno jasno pod kojima uvjetima pristaju na intervjuiranje.

Radi očuvanja odnosa povjerljivosti i zbog toga što su azilanti posebno osjetljiva skupina sudionika, od njih nije traženo potpisivanje informiranog pristanka, jer bi to moglo izazvati uznemirenost i nespremnost za daljnju suradnju, kako to pokazuju istraživanja sa sličnim ranjivim skupinama.

Prikupljanje kvalitativnih podataka

U provedbi intervjuera sudjelovali su svi članovi istraživačkog tima (5) i još 11 intervjuera. Svi su imali višegodišnje iskustvo u vođenju intervjuera, obrazovanje iz područja društvenih znanosti, dobili su detaljne upute za intervjuiranje u ovom specifičnom istraživanju, te ključne dokumente poput *Akcijskog plana za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita* kako bi se temeljito upoznali s izazovima koji stoje pred lokalnim zajednicama.

Intervjui su u gotovo svim slučajevima tonski snimani uz prethodno dopuštenje sudionika, a također su snimani i razgovori na fokusnim grupama. Intervjui su trajali između 15 i 60 minuta, a fokusne grupe 90 minuta. Snimke razgovora

intervjua i fokusnih grupa su transkribirani, a zatim su tonske snimke izbrisane o čemu postoji ovjereni zapisnik.

Na početku fokusnih grupa s azilantima sudionici su ponovno temeljito informirani o svrsi i ciljevima istraživanja, jasno je naglašena njihova potpuna dobrovoljnost i anonimnost, te se nastavak sudjelovanja smatrao njihovim pristankom na istraživanje.

Prikupljanje kvalitativnih podataka provedeno je u razdoblju od polovine travnja do kraja lipnja 2018. godine.

Kvaliteta prikupljanja podataka osigurana je tako što su u tome sudjelovali iskusni intervjueri i voditelji fokusnih grupa, koji uz to odlično poznaju problematiku integracije azilanata. Upute za intervjuiranje, dobro pripremljeni vodiči za intervjuiranje i interakcija intervjuera s dvoje članova istraživačkog tima tijekom prikupljanja podataka omogućili su razjašnjavanje dvojbi i pridržavanje utvrđenih standarda.

6.3. POSTUPCI OBRADE KVALITATIVNIH PODATAKA

Izrada transkripata

Prvi korak u obradi podataka je izrada transkripata intervjua i fokusnih grupa. Iz tonskih zapisa izrađeni su prijepisi intervjua i fokusnih grupa čiji se sadržaj odnosi na bilo koja iskustva, razmišljanja, brige, mogućnosti, izazove ili druge potrebe koje je sugovornik izrekao.

Izrada kodnog plana

Na temelju uzorka 25 transkripata izrađen je kodni plan koji je provjeren na sljedećih 15 transkripata nezavisnim kodiranjem po dva istraživača. Sljedećih 10 transkripata nezavisno i dvostruko je kodiralo po dva procjenjivača, što je rezultiralo kodnim planom.

Za kodiranje transkripata su izrađena dva vrlo elaborirana kodna plana: 1) za kodiranje transkripata s predstavnicima jedinica regionalne i lokalne samouprave, javnih službi i organizacija civilnog društva i 2) za kodiranje transkripata s osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita. Kodni plan za predstavnike institucija sadrži 30 kodova prvog reda od kojih svi sadrže i kodove drugog reda (od 1 do 28 kodova drugog reda). Kodni plan za azilante sadrži 37 kodova prvog reda od kojih 36 sadrže kodove drugog reda (od 3 do 14)

(Prilozi 7 i 8). Uz kodne planove izrađene su *Upute za kodiranje transkripata intervjua s predstavnicima institucija* (Prilog 9) u kojima je detaljno navedeno kako se konstruira šifra svakog transkripta i koje standardne korake kodiranja treba primijeniti. Slična, ali kraća uputa napravljena je za kodiranje transkripata s osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Kodiranje transkripata

U kodiranju su sudjelovali članovi tima i četiri koderi koji su svi prošli detaljnu instruktažu i koji su slijedili spomenute *Upute za kodiranje transkripata*. Transkripte intervjua odnosno fokusnih grupa s azilantima kodirali su samo članovi istraživačkog tima. Radi ujednačavanja kriterija kodiranja i postizanja slaganja između različitih koderi provedeno je njihovo uvježbavanje sve do kriterija od najmanje 95% slaganja različitih parova koderi kod kodova prve razine. Ovaj visoki kriterij slaganja između koderi postignut je tako što su koderi nezavisno kodirali iste transkripte, te su se uspoređivale razlike kada su se one pojavile. U argumentiranoj raspravi su usuglašavani kriteriji, te se pristupalo daljnjem nezavisnom kodiranju. Nezavisno i višestruko je kodirano 30 transkripata što se pokazalo dovoljnim za postizanje unaprijed definiranog kriterija slaganja. Kada su se u nastavku kodiranja pojavile nedoumice, koderi su konzultirali voditelja istraživanja i drugog člana tima dok dvojbe nisu riješene.

Svaki transkript je označen jedinstvenom šifrom što je omogućilo anonimizaciju identiteta sugovornika. Izrađena je tablica u koju su uneseni relevantni podaci o provedenim intervjuima i fokusnim grupama, poput rednog broja transkripta, imena intervjuera, transkribera, koderi, te osobe koja je unosila podatke u program za kvalitativnu analizu, podataka o tipu institucije, regiji, lokaciji, nazivu institucije, adresi institucije i kontaktnim podacima, datumu intervjua, broju sugovornika, imenu i prezimenu sugovornika, te funkciji sugovornika u instituciji. Kod azilanata su upisani podaci koji su bili primjereni njihovoj ulozi. Ova tablica je omogućila praćenje rada na svakom transkriptu kao dio osiguravanja kvalitete procesa kodiranja i unosa podataka u program za kvalitativnu analizu.

Od svih provedenih intervjua i fokusnih grupa za analizu je pripremljeno 158 transkripata, jer ostali nisu sadržavali korisne informacije budući da su sugovornici, unatoč svojoj ulozi, bili potpuno neinformirani o temi istraživanja. U transkriptima su sadržani podaci dobiveni od 216 sugovornika.

Od tog broja su u 143 transkripta podaci od 191 predstavnika jedinica lokalne i regionalne samouprave, ureda državne uprave u županijama, javnih ustanova koje pružaju specifične usluge (poput Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, centara za socijalnu skrb, škola), te organizacija civilnog društva. Od ukupnog broja transkripata uzetih u analizu 15 je intervju ili fokusnih grupa s azilantima koji broje 26 sugovornika. Na njima je proveden postupak otvorenog kodiranja.

Kodirani transkripti su uneseni u bazu podataka programskog paketa MaxQDa kojim je provedena analiza. Kodirani materijal obrađen je uobičajenim postupcima koji uključuju: 1) definiranje jedinica analize, 2) identificiranje jedinica analize u transkriptima, 3) otvoreno kodiranje jedinica analize prema kodnom planu, 4) grupiranje kodiranih jedinica analize u pojmove, kategorije i teme istovrsnog značenja. Analiza je omogućila utvrđivanje specifičnosti u iskazima o potrebama, izazovima, mogućnostima i očekivanjima predstavnika odabranih lokalnih zajednica. Učinjena je usporedba između četiri regije i grada Zagreba te sličnosti i razlike između iskaza dionika koji pripadaju različitim sektorima.

U jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave nije bilo dostupne sekundarne dokumentacije relevantne za svrhu istraživanja.

6.4. REZULTATI ISPITIVANJA POTREBA LOKALNIH ZAJEDNICA

Rezultati provedenih analiza prikazani su u obliku tablice u Prilogu 10 *Tablična analiza kodiranih jedinica*.

6.4.1. ISKUSTVA S AZILANTIMA I PRIMJENA AKCIJSKOG PLANA

U svim regijama podjednako (osim Grada Zagreba)¹⁸, većina dionika sustava integracije u JLS (gradova i općina) uglavnom nije imala neposredno iskustvo kontakta i rada s azilantima ili,

¹⁸ U istraživanju su sudjelovali sugovornici iz četiri hrvatske regije: istočne, središnje (koja je uključila sjeverozapadnu regiju s Gradom Zagrebom), istarske i primorske, te dalmatinske. U tekstu, radi jasnoće, koristimo nazive istočna, središnja, primorska i dalmatinska regija, te Grad Zagreb, koji smo, zbog veličine i integracijskih specifičnosti komentirali kao posebnu jedinicu. Osim toga, nalazi relevantni za integracijske procese i politike dobiveni od domaćih sugovornika upotrijebljeni su analizom intervjua i fokusnih grupa s azilantima, što je u tekstu jasno označeno.

ako su ga imali, onda su se s azilantima susretali u rijetkim pojedinačnim slučajevima. U istočnoj regiji nešto iskustva ima nekoliko JLS u lokalnim zajednicama gdje je smješten manji broj azilanata (Slavonski Brod) ili u lokalnim zajednicama gdje je organiziran smještaj maloljetnika bez roditeljske pratnje u domove za odgoj djece i mladeži (Osijek). Dio sugovornika te regije, kao i oni iz središnje regije, referiraju se na iskustva migrant-ske krize. JLS u središnjoj regiji znaju, ali nemaju precizne informacije o tome jesu li azilanti u njihovoj lokalnoj zajednici i koliko je, ili se, u slučaju Kutine, referiraju na prisutnost tražitelja azila u prihvatilištu. Niti jedan sugovornik JLS iz primorske regije nema iskustva susreta ni rada s azilantima u svom dosadašnjem radu. U dalmatinskoj regiji JLS uglavnom nemaju neposredni susret s azilantima ili ga imaju samo posredno, sudjelujući u alokaciji posla stručnim službama koje rade s azilantima. S druge strane, s obzirom na to da je najveći broj azilanata smješten u Zagrebu, te da je tu najveći broj dionika sustava integracije, sugovornici iz gradskih struktura Zagreba navode i opisuju iskustva direktnog i posrednog susreta s azilantima, ponajviše kroz sudjelovanje u projektima s organizacijama civilnog društva i vladinim Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Slično vrijedi i za jedinice regionalne samouprave (županije) u svim regijama, koje uglavnom nisu imale neposredni susret s azilantima. Većina JRS u istočnoj, središnjoj i dalmatinskoj regiji nema neposrednog iskustva susreta, niti cjelovite informacije, no znaju za aktivnosti stručnih institucija koje su radile s azilantima (najčešće centri za socijalnu skrb, škole, Crveni križ). Od tri sugovornika JRS iz primorske regije samo jedan navodi kontakt s azilantima kroz aktivnost vezanu uz uključivanje izbjeglica u društvo, izbjeglice su napustile lokaciju prije nego je aktivnost završila. U istočnoj regiji imaju iskustvo smještaja djece bez pratnje u dom. JRS iz središnje regije su imale iskustvo s azilantima i prihvatom nekoliko obitelji na svom području (Sisak, Bjelovar), dok se ostali u svom djelokrugu rada nisu upoznali s azilantima i o njima saznaju preko medija.

Stručne institucije u svim regijama i u Zagrebu su zapravo te koje su imale najviše izravnog kontakta i iskustva rada s azilantima. U istočnoj i središnjoj regiji u JLS gdje ima azilanata, s njima rade ponajviše centri za socijalnu skrb, škole, Crveni križ i Zavod za zapošljavanje, liječničke službe i posebni skrbnici maloljetnih azilanata bez pratnje. Stručne institucije iz primorske regije govore o susretima s izbjeglicama, neke navodeći davnije susrete (od prije sedam godina), a neke recentnije, jednako s

odraslima i s maloljetnicima. Prilikom opisa iskustva najčešće navode okolnosti u kojima su izbjeglice pristigle u lokalnu zajednicu, te se opisuje susret s njima. U dalmatinskoj regiji većina stručnih institucija se jest susrela i preuzela skrb iz svoga područja djelovanja, dok su stručne institucije u Gradu Zagrebu imale najviše kontakata, te detaljno opisuju svoja iskustva susreta i rada s azilantima. OCD u svim regijama (osim Grada Zagreba) imaju vrlo malo direktnog iskustva s azilantima, npr. u primorskoj regiji tek dvije organizacije navode konkretni susret s izbjeglicama, a civilni sektor u dalmatinskoj regiji govori uglavnom o izbjegličkoj krizi, a ne opisuje neposredna iskustva rada. U istočnoj regiji imaju nešto iskustva s poučavanjem jezika za odrasle azilante i podrškom djeci bez pratnje. Nekoliko vjerskih organizacija (islamskih i evangeličkih) u središnjoj regiji provodile su neke programe i radionice s izbjeglicama, ili se pak referiraju na Zagreb u kojem se odvija većina kontakata s azilantima i rada na integraciji. Sve OCD u Gradu Zagrebu navode iskustva direktnog susreta s azilantima i detaljno opisuju ta iskustva.

Što se tiče upoznatosti s Akcijskim planom za integraciju veliki dio JLS i JRS u svakoj regiji izjavljuje kako nisu upoznati s planom, ili ako jesu, upoznati su samo djelomično s njegovim sadržajem. U istočnoj regiji nisu upoznati s Akcijskim planom osim da postoji, uz obrazloženje da to ne prate ili nemaju vremena, odnosno da će to napraviti ako bude potrebno. Iznimka je jedan predstavnik koji je sudjelovao u proširenoj radnoj skupini ULJPPNM-a. U središnjoj regiji jedan sugovornik tvrdi kako nisu upoznati s Akcijskim planom jer nisu „imali potrebe baviti se time“. Jedan dio JLS je generalno upoznat, ali tek odnedavno, kroz sastanke koje je u lokalnim zajednicama u proteklih godinu dana organizirao ULJPPNM. Sukladno percepciji uloge JLS-e u sustavu integracije i potrebe za postojanjem plana i provedbom njegovih mjera, jedan sugovornik procjenjuje ovako: ... *najveće težište kod mjera, kod nositelja mjera i postizanja ciljeva namijenjena uredu Vlade RH, Ministarstvima i tek na nekoliko mjesta lokalnoj zajednici. JLS se spominju tek na nekoliko mjesta i to po pitanju socijalne zaštite i davanju podataka kada se oni već smjeste. Sve drugo kao što je zapošljavanje, zdravstvena skrb i obrazovanje, zapravo je u nadležnosti institucija države, pojedinih ministarstava. Vidim da je prilično mala uloga lokalne zajednice, što ne znači da ne bi mogla biti i veća.* (14_1_059). Jedino u dalmatinskoj regiji JLS navode uglavnom opću upoznatost s Akcijskim planom, a jedna predstavnica grada bila je izravno uključena u radnu skupinu ULJPPNM-a. Ostali sugovornici, uključujući i predstavnike JRS, nisu izravno upoznati s dokumentom, ili su upoznati tek rubno i odnedavno, ali ne poznaju detaljnije sadržaj tog dokumenta.

U istočnoj regiji su od svih stručnih službi s planom najbolje upoznati lokalni CZSS, iako neki sugovornici, npr. u središnjoj regiji, ističu kako su bili pozvani da se intenzivno angažiraju u prihvatu azilanata, ali da zamjeraju ULJPPNM i MUP-u što nisu bili obaviješteni kada su azilanti konačno i stigli u njihovu zajednicu (npr. Varaždin). Dvije od pet stručnih institucija u primorskoj regiji navode da su dobro upoznate s Akcijskim planom, dok preostale navode „načelno“ poznavanje, a u dalmatinskoj regiji stručne institucije tvrde da jesu upoznate s Akcijskim planom. Među OCD se čini kako su vrlo slabo i tek okvirno upoznate s postojanjem i sadržajem plana, a jedino u istočnoj regiji dio OCD izjavljuje kako je upoznat s Akcijskim planom, od čega jedan sugovornik ističe kako je u Akcijskom planu premalo naglašena upravo uloga JLS. Dionici sustava u Gradu Zagrebu navode ili da su načelno upoznati s Akcijskim planom ili da su čuli za njega, ali nisu detaljnije upoznati sa sadržajem. Stručne institucije u Zagrebu uglavnom ističu da su načelno upoznate s Akcijskim planom, a jedna škola nije čula za njega. Gotovo sve OCD u Zagrebu su upoznate s postojanjem Akcijskog plana, a većina ih pozna i sadržaj, no neki ga vide tek kao popis želja. Neki sugovornici u OCD iznesene mjere ne smatraju naprednima. Npr. (...) *u nekim dijelovima te mjere nisu baš napredne i progresivne, već je ponavljanje nečeg što već jako dugo stoji u zakonu, a što se ionako ne provodi.* (8_15_147).

Niti u jednoj regiji kao niti kod jednog dionika sustava iz JLS i JRS sektora (osim jednog slučaja) nismo naišli na primjer vlastitog plana djelovanja za integraciju azilanata u lokalnoj zajednici, donesenog samoinicijativno ili pak izvedenog iz nacionalnog Akcijskog plana. Sugovornici uglavnom očekuju da će se snaći kada bude potrebno, pa će tek tada

poraditi na donošenju vlastitog plana djelovanja. Većina dionika to obrazlaže nedostatkom informacija u pogledu broja, vremena i strukture azilanata koji bi mogli doći u zajednicu, kao i nedostatkom vremena za izradu vlastitog plana, a smatraju da na nacionalnoj razini nije dovoljno jasno riješen sustav prijema azilanata osim što je Hrvatska preuzela određene kvote, te da realizacija razmještaja nije dovoljno transparentna. Iako nemaju vlastite akcijske planove, JLS i stručne institucije u svim regijama naglašavaju kako se drže postojećih pravilnika (npr. o uključivanju u školu i provjeri znanja za azilante), ili internih naputaka i preporuka svojih ministarstva, a jedan je sugovornik istaknuo kako to čine upravo zato jer je nacionalni Akcijski plan previše općenit za postupanje. U istočnoj regiji neke JRS smatraju da donošenje vlastitog plana nije njihova obaveza, a stručne institucije (škole, CZSS) naglašavaju kako se uglavnom vode uputama nadležnih ministarstava ili središnjeg ureda (npr. zavodi za zapošljavanje). JLS i JRS ističu da kada se problem integracije konkretizira, očekuju da će dobiti više informacija, a do tada ne mogu procijeniti kakve potencijale i mogućnosti imaju za integraciju kao lokalna zajednica i oni kao dionici sustava u njoj. Kada se prihvati i razmještaj azilanata dogodi, oni očekuju da će razviti vlastite planove sukladno zakonskim obavezama i ističu kako će postupiti sukladno propisima i mjerama u okviru svojih nadležnosti. Očekuju da će se snaći i organizirati ako azilanti dođu u prostor županije, što potkrepljuju sljedeće tvrdnje: *...nismo imali razloga za to, nije se postavilo kao problem, prvo nije bilo azilanata – da se azilanti sad pojave vjerojatno bismo morali nešto poduzimat, a druga stvar – nije bilo nikakvih zakonskih zahtjeva, u smislu da mi nešto trebamo poduzeti (24_2_110) ili: Na temelju tog Akcijskog plana u gradu mi nismo razvili plan djelovanja za integraciju. Ako bude potrebno poraditi ćemo na tome (3_1_021)", te: „nisu razvili planove, no ako azilanti dođu, oni će se snaći (6_4_020). Tek jedan akter iz središnje regije ističe kako do kraja tekuće godine planiraju napraviti plan djelovanja na osnovu iskustava Prihvatnog centra Kutina, a ako bude potrebno, npr. ako azilanti dosele u Županiju, donijet će vlastite planove u okviru svojih nadležnosti. I u primorskoj i u dalmatinskoj regiji postupanje je jednako *ad hoc*, sugovornici ističu da nemaju razvijen vlastiti plan djelovanja, uglavnom jer nisu imali razloga za to, budući da u njihovoj lokalnoj zajednici nema azilanata, niti je bilo kakvih zakonskih zahtjeva po kojima bi trebali razvijati takve planove. Oni se najčešće vode uputama koje dostave državne vlasti (npr. protokol MZO o uključivanju djece u obrazovni*

sustav). U Gradu Zagrebu samo jedan ured u cjelokupnoj gradskoj strukturi ima dokument koji bi se mogao smatrati nekim oblikom vlastitog (sektorskog) akcijskog plana za integraciju.

Među stručnim institucijama je naglašeno kako ni one nemaju svoje planove, no mnoge od njih poslove vezane uz integraciju azilanata obavljaju u skladu s djelokrugom njihova svakodnevnog posla i nadležnosti *prema uputama Ministarstva (26_5_120)*. Neke su službe počele razmišljati o razradi vlastitog plana djelovanja nakon sastanka s ULJPPNM i razmjene informacija oko plana razmještaja, ali to ne zovu posebnim planom, već razradom već postojećih operativnih standarda djelovanja sukladno uputama nadležnih ministarstava (npr. imenovanje osobe koja će posebno raditi s djecom bez pratnje). Poneki naglašavaju kako se to sve obavlja u djelokrugu njihova svakodnevnog posla i nadležnosti, ili da su odnedavno imenovali osobu-koordinatora koja bi se bavila samo radom s azilantima. U središnjoj regiji OCD nemaju posebne vlastite planove, ali se neki pozivaju na svoje opće akte, procjenu potreba u zajednici i postojeće resurse, ili ne izdvajaju rad s azilantima, ako ga uopće imaju, od svojih standardnih i redovnih aktivnosti skrbi. U dalmatinskoj regiji jedan je OCD razvio okvir za vlastiti akcijski plan u koordinaciji s drugim krovnim organizacijama, dok preostale nemaju nikakav plan. U Zagrebu, stručne institucije uglavnom nemaju razvijene vlastite planove, no neke su razvile vlastite interne protokole za postupanje, ali neovisno o akcijskom planu i na temelju dosadašnjeg iskustva s marginaliziranim skupinama. To isto vrijedi za neke OCD, koji imaju svoje interne smjernice za rad na integraciji.

Dionici u različitim sektorima i regijama nisu razvili vlastiti plan i protokol djelovanja za integraciju neovisno od Akcijskog plana. Navode, poput JLS i stručnih institucija, kako je njihov rad na integraciji azilanata uglavnom uklopljen u redovne aktivnosti institucije, u kojima postupaju po postojećim propisima i uredbama. Ipak, vrijedno je istaknuti razmišljanja samih dionika o tome što smatraju važnim u svom sadašnjem i budućem djelovanju u vezi integracijskih praksi, kao i to što su bile njihove dosadašnje aktivnosti u provedbi mjera integracije azilanta. Mnoge su aktivnosti jednake ili vrlo slične u većini regija i među dionicima istih sektora. U istočnoj regiji JLS nisu imale značajnijeg iskustva u provedbi aktivnosti oko mjera integracije, a tek jedan dionik iz JLS u primorskoj regiji navodi aktivnosti u okviru osiguranja socijalne skrbi za azilante. U središnjoj regiji dio JLS ističu da nisu provodili

mjere integracije u značajnoj mjeri, ali kada jesu, one su uključivale upis djece azilanata u vrtić i školu, te, u jednom slučaju, financijsku pomoć Crvenom križu koji je radio programe s azilantima. U dalmatinskoj regiji JLS dominantno spominju zapošljavanje, no čini se kako su JLS najaktivnije u pogledu uključivanja djece u obrazovni sustav, ali i kao podrška drugim institucijama, te iskazuju spremnost na veći angažman i na uključivanje u program hrvatskog jezika. Dionici iz Grada Zagreba spominju kao najvažniji aspekt vlastitog djelovanja koordiniranje škola, tj. uključivanje djece u osnovnoškolski obrazovni sustav (preko njih se odvija komunikacija MZO i škola), jer npr. *Svaka škola koja dobije takvog učenika, postoji jedan propisani postupak, svaka škola ima svoje povjerenstvo stručno, oni dostavljaju prijedlog nama, mi donosimo rješenje i kad Ministarstvo odobri, onda se to dijete uključuje u pripremnu nastavu u školi koja je stručno osposobljena, gdje su učitelji prošli prethodnu edukaciju.* (8_1_156). Pri tome ponekad rade na povezivanju škola s manje iskustva u radu s azilantima sa školama s više iskustva, da bi se ostvario prijenos znanja i iskustava, te su također podrška drugim institucijama, prvenstveno udrugama koje se direktno bave azilantima (doniraju, ustupe prostor, financiraju projekte). Uredi državne uprave u JRS istočne regije su najaktivniji u pogledu uključivanja djece u obrazovni sustav, odobravanja pripremne nastave hrvatskog jezika i upisa djece u školu, a obrazovanje se najčešće spominje i u odgovorima dalmatinskih JRS, kao i potreba da se na županijskoj razini koordiniraju različite aktivnosti. Poneki ističu rad s djecom kao najvažniji aspekt budućeg vlastitog plana, kao što među dosadašnjim aktivnostima ističu ponajviše one oko upisa djece u škole, ponegdje i oko organizacije tečajeva hrvatskog jezika, u jednom slučaju financiranje programa za senzibilizaciju mladih i cijele zajednice. Kao najvažniji aspekt mogućeg vlastita djelovanja JRS u primorskoj regiji navode povezivanje s drugim organizacijama, pri čemu tek jedna JRS (koja je imala konkretno iskustvo) navodi aktivnosti vezane uz integraciju izbjeglica i to one vezane uz uključivanje u obrazovni sustav i program učenja jezika, npr. *Mi smo tu, sukladno nalogu ministarstva i sukladno pravilnicima o pripremljenoj i dopunskoj nastavi i pravilniku o provođenju programa i provjeri znanja azilanata nadležni da uputimo azilante ustanovi za obrazovanje odraslih koja provodi učenje hrvatskog jezika za azilante* (24_3_113).

Donekle su slična razmišljanja i dijeljenje iskustava dionika stručnih institucija iz svih regija u vezi provedbe dosadašnjih i planiranja budućih mjera integracije. U istočnoj regiji samo je jedna stručna institucija izdvojila kao najvažniji aspekt svojeg djelovanja individualiziranu podršku za zapošljavanje, dok su aktivnosti stručnih institucija raznolike: pomoć u uključivanju u odgojno-obrazovni sustav, rad na informiranju djece azilanata o Hrvatskoj i nekim praktičnim stvarima, imenovanje posebnih skrbnika djeci bez roditeljske pratnje (CZSS), a u školama i domovima za odgoj osiguranje prehrane sukladno vjerskim običajima djece azilanata, te prikladna zdravstvena zaštita. Kao važne aspekte svog djelovanja poneke stručne institucije iz središnje i sjeverozapadne regije spominju nastavu hrvatskog jezika, te „povezivanje i umrežavanje“. Aktivnosti ostalih uključuju pomaganje kod uključivanja u obrazovni sustav, informiranje azilanata, savjetovanje i upućivanje na prava i mogućnosti njihova ostvarenja, senzibilizaciju i informiranje javnosti, održavanje kreativnih radionica za azilante, osiguranje socijalne skrbi i zdravstvene zaštite, pomoć pri pronalasku smještaja, zapošljavanju i drugo. Područje djelovanja stručnih institucija u primorskoj regiji je slično, pri čemu se najviše izdvajaju mjere vezane uz pomoć u zapošljavanju, osiguranje socijalne skrbi te pomoć u prihvatu azilanata i organiziranju smještaja, uključivanja u obrazovni sustav, osiguranja psihosocijalne pomoći te održavanja radionica i predavanja u vezi azilanata i za azilante, npr. *Imali smo edukaciju za skrbnike maloljetnih stranih državljana bez pratnje u Zadru koju je organizirao UNHCR i tamo smo mi predstavljali primjer dobre prakse (odgojiteljica i azilanti).* (26_10_117), kao i pomoći azilantima u ostvarivanju prvih kontakata u zajednici. Stručne institucije u dalmatinskoj regiji ističu nužnost osiguravanja svih prava azilantima, a civilni sektor svladavanje jezika. Dijapazon aktivnosti stručnih institucija je ovdje u skladu sa zakonom zagarantiranim pravima, pa tako sve rade u okviru svojega područja djelovanja i pokrivaju aktivnosti uključivanja u školu, pomoći pri zapošljavanju, osiguravanje zdravstvene zaštite, pomoć u pronalaganju odgovarajućeg smještaja, pri čemu je važno istaknuti da angažman službenika nerijetko nadilazi okvire

njihova profesionalnog angažmana. Npr. *Posao je našao preko poznanika od naše odgajateljice. Znači mi se i privatno angažiramo da im pronađemo neki posao preko prijatelja, poznanika i tako.* (28_10_128). Stručne institucije u Zagrebu s velikim iskustvom u radu s azilantima kao najvažnije aspekte spominju pomoć integraciji u okviru vlastitog područja djelovanja: socijalna skrb o maloljetnicima, smještaj, zapošljavanje (kontakt osoba, individualno savjetovanje i informiranje azilanata o njihovim pravima i mogućnostima) te povezivanje s drugim organizacijama. Vrlo su aktivne u okviru svog područja djelovanja te rade na uključivanja djece u obrazovni sustav, a slijedom toga i na senzibilizaciji nastavnika i osoblja škole, djece i roditelja. Osiguravaju psihosocijalnu pomoć, pružaju pomoć i informacije azilantima neophodne za normalno funkcioniranje u našem društvu, u suradnji s udrugama organiziraju tematske radionice, pružaju pomoć u zapošljavanju (programi poslovnog osposobljavanja, priprema za tržište rada), osiguravaju socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i smještaj, te brinu da djeca imaju sve potrebno za normalno funkcioniranje u školi. Također, stručne institucije su dosta toga rješavale *ad hoc* i izvan okvira svoje primarne funkcije.

OCD u svim regijama, iako ne s previše iskustva u radu s azilantima, također promišljaju na sličan način i govore o sličnim dosadašnjim aktivnostima ili onim planiranim. U istočnoj regiji OCD su bile angažirane kao veza i posrednik azilanata u kontaktu i interakciji sa službenim institucijama, kako bi se snašli u ophođenju s administracijom i ostvarili svoja prava. U prihvatu su azilante vodili kroz institucije kako bi regulirali formalne stvari, dobili zdravstvene usluge ili humanitarni paket hrane i higijenskih potrepština. Smatraju da su takvim radom također osnaživali JLS i institucije. Slično, u središnjoj regiji OCD su bile najviše angažirane u općem informiranju azilanata, pomoći u obraćanju s institucijama i kroz prevođenje, edukacije i programe senzibilizacije za građanstvo, te u pružanju materijalne (humanitarne) pomoći. U primorskoj regiji OCD navode široki dijapazon aktivnosti vezanih uz dolazak azilanata, kao što su pomoć azilantima u ostvarivanju prvih kontakata u zajednici i osiguranje hrane, odjeće i osnovnih higijenskih potrepština, pa sve do pomoći pri zapošljavanju i podrške u učenju nastavnih sadržaja i jezika. U dalmatinskoj su regiji OCD bile najviše angažirane u psihosocijalnom zbrinjavanju i pružanju psihološke podrške, ali i kao veza azilanata sa službenim institucijama, kod učenja jezika, te kao pratitelji u obavljanju različitih poslova, npr. *Razdoblje od mjesec i pol,*

dva dana kada su intenzivno kontaktirali našeg djelatnika gdje je trebala njegova fizička pomoć da ih vodi do policijske uprave, da ih vodi do zavoda za zapošljavanje da ih vodi do njihove ambulante na koju su oni prijavljeni, znači praktično pratnja, osiguravala se pratnja za svaki odlazak gdje su trebali osiguravati svoju papirologiju i ona svakodnevna životna pitanja, gdje im je doktor, gdje je ženama ginekolog, kad radi, znači niz tih informacija su dobivali od našeg gradskog Crvenog križa. (27_14_139). Dijapazon dosadašnjih aktivnosti OCD u Zagrebu je također raznolik, te uključuje inicijalni prihvati i informiranje azilanata (administracija), pomoć pri zapošljavanju (procjena vještina azilanata i povezivanje s poslodavcima), osiguravanje zdravstvene i psihosocijalne pomoći, uključivanje u obrazovni sustav i program učenja jezika (učenje jezika se često odvija na volonterskoj bazi), kao i koordiniranje te pružanje podrške drugim akterima u procesu integracije, npr. *Ovdje provodimo simultano i nekakve radionice s djecom, to su djeca koja ne idu u vrtić, tu imamo socijalnu radnicu koja nakon tečaja hrvatskog jezika provodi, rekla bih, psihosocijalne radionice, razgovore, kave, druženja sa ženama u nekoj opuštenoj atmosferi.* (8_19_153). Također je bitan aspekt djelovanja i pomoć pri uključivanju u zajednicu, senzibilizaciju te zajednice, kroz održavanje raznih radionica za azilante, pri čemu se nastoji uvažiti želje azilanata u vezi s temama tih edukacija.

Naposljetku, s obzirom na pitanje izdvajanja financijskih sredstava za integraciju azilanata, svi dionici u svim regijama slažu se kako je nedostatak sredstava ozbiljno strukturno ograničenje i kako je potrebno izdvajati više novca za integracijske aktivnosti. Dionici JLS i JRS u svim regijama uglavnom ističu kako nemaju posebno planirana sredstva u svojim proračunima namijenjena samo za integraciju azilanata, a vrlo rijetko ih je tko planirao u budućem proračunu. Ističu kako je cijeli njihov budžet centraliziran i da nemaju posebna sredstva namijenjena za integraciju, ali dio njih je istaknuo kako bi mogli prenamijeniti stavke u proračunu za tu svrhu, ili bi te stavke bilo moguće aktivirati ako i kad se ukaže potreba. Navode da u slučaju potrebe mogu rebalansom osigurati sredstva, ali da ona ne mogu biti velika, jer da često nemaju dovoljno sredstava niti za tekuće potrebe. Nekoliko sugovornika procjenjuje da su dovoljna i sredstva koja se uobičajeno izdvajaju za socijalnu skrb i zdravstvo, a jedan sugovornik ističe kako bi se sredstva mogla povući iz „interventnih stavki proračuna“ (središnja regija), ili tražiti dozvola da ih se može uvesti kao novu stavku u proračunu ukoliko se za time pokaže

potreba (primorska regija). U dalmatinskoj regiji JLS nemaju predviđena sredstva, nego ih pronalaze u okviru redovnih sredstava, dok JRS nemaju nikakvih sredstava. Slično, u Gradu Zagrebu uglavnom nemaju predviđena sredstva za integraciju, nego ih pronalaze u okviru redovnog budžeta. Predstavnici stručnih institucija također ističu da nemaju predviđena financijska sredstva za implementaciju navedenih mjera, već troškove pokrivaju iz redovne djelatnosti, jer pružaju usluge kao i svim drugim korisnicima, premda imaju povećane troškove. Ponegdje, kao u središnjoj i sjeverozapadnoj regiji, stručne institucije imaju predviđene stavke koje mogu (re)aktivirati po potrebi: *No, mi kao Centar, u biti kao i svaki drugi Centar, u planovima na godišnjoj razini, a koja se poslije razvodi na mjesečnu razinu, imamo predviđenu stavku i za naknade i za smještaj i za osobne potrebe za azilante. Mi još nemamo konkretni iznos u planu, jer nemamo za sada potrebu. A kada bude bilo potrebe, onda ćemo potraživati sredstva istog trena u planiranju na mjesečnoj razini. Dakle, postoje uređene pretpostavke koje je moguće aktivirati istog trena kada se ukaže potreba.* (19_5_052). Stručne institucije u Gradu Zagrebu, osim jedne, nemaju posebno izdvojena sredstva za azilante, nego sredstva uglavnom povlače iz redovnih troškova institucije. Vrlo je slično i kod OCD u vezi s financiranjem integracijskih aktivnosti. Niti jedna organizacija u istočnoj regiji nije izdvojila niti planirala posebna sredstva za integraciju azilanata jer, ili nemaju dovoljno informacija o potrebama, ili nemaju sredstava za provedbu integracijskih mjera. Ista je situacija i u drugim regijama. Jedini koji ima sredstva u okviru redovnog proračuna je Crveni križ. Jedan OCD u primorskoj regiji ističe kao mogućnost uvođenje nove stavke u proračunu ako se za time pokaže potreba, a u dalmatinskoj regiji civilni sektor jedini navodi da nastoji namaknuti dodatna sredstva za integracijske aktivnosti. OCD u Zagrebu uglavnom financiraju aktivnosti kroz domaće i međunarodne projekte ili imaju vlastita namjenska programska sredstva.

6.4.2. VAŽNOST DIMENZIJA INTEGRACIJE I PROCJENA NJENE USPJEŠNOSTI U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

Kao najvažniju dimenziju integracije svi dionici u svim regijama navode sporazumijevanje, odnosno učenje hrvatskog jezika, te ovu dimenziju ujedno izdvajaju i kao temeljni preduvjet svih drugih aspekata integracije, posebno za uključivanje djece u obrazovni sustav, te odraslih na tržište rada, kao i za opće snalaženje azilanata u lokalnim zajednicama u kojima su smješteni, te put k osamostaljivanju. Ovaj je aspekt integracije dobro ilustriran sljedećim izjavama sugovornika: *Ova aktivnost je jedna od najbitnijih zato što se uvijek postavlja pitanje kako će se ljudi brže i bolje integrirati u hrvatsko društvo, općenito u bilo koje društvo gdje žive. Znači jezik je jako bitan.* (8_14_159) ili *Pa gledajte, ja mislim da je najvažnije da oni što prije nauče što bolje hrvatski jezik, znači službeni jezik u školi je hrvatski jezik, inače za razumijevanje gradiva i svega je najvažnije da nauče hrvatski jezik.* (27_1_142) ili *U svakom slučaju je jezik najveći problem. Svugdje se detektiralo da je jezik apsolutno najveći problem i prevoditelji.* (24_3_113).

I azilanti također ovaj element ističu kao najvažniji i često naglašavaju da nema dovoljno tečajeva i da se jako dugo čeka na uključivanje u programe učenja jezika. Iz izjava azilanata se čini da su tečajevi ili neformalna pouka jezika češće organizirani u nevladinim organizacijama i na neformalne načine, nego što su im na raspolaganju tečajevi koje je organizirala država. Npr. *Kada smo došli tu u xxx¹⁹, pitali smo za učenje jezika, ali su nam svi rekli kako nemamo gdje ići učiti hrvatski jezik tu u xxx. Hrvatski Crveni križ ponudio nam je da dolazimo u Zagreb, ali to nam je tada bilo predaleko za putovanje. Onda je moja kćer krenula u prvi razred i njezina mi je učiteljica ponudila da dolazim kad mogu s njom na nastavu i tako učim jezik. To mi se učinilo vrlo prihvatljivim i tako sam pohađala redovnu nastavu sa svojom kćeri. Sjedila u zadnjoj klupi i tako cijelu školsku godinu njezinog prvog razreda. Bila sam uglavnom na satovima hrvatskog jezika, prirode, matematike, glazbenog.* (063_1.2.7._1_2). Osim toga, azilanti se ne osjećaju fluentnima u jeziku nakon završenog tečaja, pa čak i kada se mogu sporazumijevati, primjećuju da razina znanja jezika nije dovoljna za komu-

¹⁹ Radi zaštite identiteta sugovornice ispušteno je ime mjesta u kojem je ova azilantska obitelj smještena.

nikaciju u poslovnom okruženju. Npr. *Danas se mogu sporazumijevati i evo razgovarati. Sve razumijem, ali kada govorim gramatika mi je loša. To me i dalje priječi u pronalasku posla i nekih važnijih razgovora.* (064_1.2.7._1_1). No mnogi navode dodatan trud koji su uložili u samostalno učenje jezika preko interneta ili čitanjem.

Druge dimenzije integracije koje najčešće spominju svi dionici u svim regijama su uključivanje djece u obrazovni sustav, te zapošljavanje odraslih i rješavanje stambenog pitanja. U istočnoj regiji ovaj aspekt sugovornici dodatno elaboriraju i upozoravaju da će uspjeh integracije ovisiti i o načinu smještanja azilanata, tako da ih ne treba koncentrirati na jedno mjesto, a s druge strane da će im biti važno da su blizu njima poznatih ljudi i kulture. Često spominjani aspekti integracije u svim regijama i među svim dionicima su namjera azilanata da ostanu u Hrvatskoj, te uključivanje azilanata u aktivnosti zajednice. Potonje dobro ilustrira sljedeća izjava: *Jer po meni to druženje s lokalnim ljudima na istim poslovima zapravo ljude zbližava. Po meni je najgore ljude staviti u stan, ostaviti ih u stanu, osigurati minimum i tu statirati. To nije život po meni. Evo zaista mislim da treba osigurati (...) uključivanje (...) kroz te mogućnosti koje nudi lokalna zajednica.* (30_5_135). Često se navode i dimenzije opće prilagodbe na sredinu i prihvaćenost azilanata u društvenoj zajednici. O ovim aspektima nešto češće govore OCD nego drugi dionici, premda i drugi navode ove dimenzije. Tako npr. u pogledu dimenzije prihvaćenosti azilanata jedan od sugovornika u JLS kaže: *Prihvaćanje je prvi i najvažniji element, jer ako ih ne budu prihvatili oni budu tu živjeli u izoliranim zajednicama i to nije integracija. To je suživot koji isto tako može biti dobar, ali naš cilj je da oni funkcioniraju u našem društvu.* (21_2_040). Ili *Važno ih je informirati o pravima, obvezama, kulturi i običajima naše zemlje.* (11_14_093). Neki od sugovornika azilanata također su istaknuli da bi bilo važno da ljudi koji dolaze u Hrvatsku dobiju tečaj o ovdašnjoj kulturi. Tako jedan sugovornik azilant kaže: *Ljudi koji dolaze npr. iz Irana dolaze iz zatvorenije kulture, nisu imali toliko slobode, a kad prijeđu granicu, misle da imaju svakakva prava, što dovodi do nesporazuma. Meni je isto bilo teško na početku, ali opet bilo mi je lakše u odnosu na muslimane jer sam kršćanin, pa su neki vidici sličniji.* (122_1.3.4._1_1).

U pogledu namjere ostanka azilanata u Hrvatskoj u istočnoj regiji sugovornici navode primjer azilanata koji uopće ne koriste usluge koje im stoje na raspolaganju, poput slabog interesa za pohađanje

tečaja hrvatskog jezika i još rjeđe završavanje tečaja. U istočnoj regiji se također pojedinačno javlja stajalište da je za integracijski proces najvažnije da se „azilanti prilagode nama“ i „njihova socijalizacija“ zbog velikih kulturnih i vjerskih razlika. Često se kao važne dimenzije integracije spominju i dobra socijalna i zdravstvena skrb, te općenito dobro organiziran sustav skrbi za azilante i međuresorna povezanost. Ove aspekte češće ističu stručne institucije, ne nužno regionalno specifično, a stručne institucije u svim regijama ujedno navode i najviše različitih dimenzija važnih za dobru integraciju azilanata. Zanimljivo je da stručne institucije češće prepoznaju važnost integracije djece kao važnog elementa olakšavanja integracije odraslih. To dobro ilustrira sljedeća izjava: *Ključ bi po meni bio integriranje kroz sustav školstva najmlađih, jer na taj način može se najviše postići. (...) Ne možemo očekivati da ćemo mijenjati kulturu, način razmišljanja čovjeka od 40, 50 godina koji je došao tražiti azil. S djetetom od 10 godina je to puno lakše i ono se puno lakše može integrirati u naše društvo, prihvatiti vrijednosti koje su ovdje. (...) Ako djeca budu integrirana, ako budu prihvaćena šanse su da će ti roditelji biti sretniji, zadovoljniji, da će se pokušati više uklopiti u zajednice, nego ako im netko odbaci dijete, jer će onda, naravno, zamjerati zajednici, državi, bit će općenito jedna loša atmosfera.* (8_8_148). Važnost integracije djece, međutim, prepoznaju i drugi dionici u drugim regijama. I sami azilanti govore o važnosti uključivanja djece u odgojno-obrazovni sustav, a i prepoznaju da je to važno i za integraciju njih odraslih. Npr. *Onda je djelatnik Crvenog križa išao s nama na razgovor u vrtić i s njima razgovarao i upisali su dvoje djece bez problema. Odgajatelji su prema njima stvarno dobri. U početku su djeca bila uplašena jer ništa nisu razumjela, ali evo sada je jako dobro i oni su se stvarno lijepo prilagodili. Kćer je krenula u prvi razred osnovne škole i u toj školi je od samog početka bilo sve dobro organizirano. Mislim da bi bilo najvažnije dati priliku za učenje jezika i možda dati priliku da se predstavimo drugim roditeljima s kojima naša djeca idu u vrtić, da znaju razloge zbog kojih smo došli u njihov grad.* (063_1.2.7._1_2).

Zanimljivo da senzibilizaciju javnosti kao važan aspekt integracije navode samo sugovornici iz lokalnih zajednica u primorskoj i dalmatinskoj regiji.

Što se tiče procjene uspješnosti i neuspješnosti integracije, kao i pokazatelja koji ilustriraju jedan i drugi ishod, dionici se razlikuju primarno po tome imaju li iskustva s procesom integracije ili ne (uglavnom istočna regija). Međutim, čak i oni

koji nemaju neposredno iskustvo upuštaju se u ocjenu bi li integracija u njihovu zajednicu bila uspješna ili ne. Tako procjenjuju (npr. u središnjoj regiji) da bi bila uspješnija kada bi se azilante smještalo u zajednice kao susjede domicilnom stanovništvu, a ne izolirano ili na periferiji naselja, te kada bi im bila omogućena prikladna skrb, kontakt s domicilnim stanovništvom i uključenost u život zajednice. Slično stajalište susrećemo i u primorskoj regiji: *...na temelju iskustva mislim da ne dolazi u obzir neko getoiziranje tih ljudi, to nam je jasno, jer to stvara druge probleme. (24_2_110).*" Sugovornik iz središnje i sjeverozapadne regije kaže: *„Kada smo bili na ovom sastanku s predstavnicima Vladinog ureda za ljudska prava onda smo predlagali da ukoliko dođe do dolaska migranata na naše područje da se vodi računa o njihovom smještaju u veće centre (...) jer ukoliko budu smješteni u nekim udaljenim i rubnim dijelovima Županije bit će sigurno puno teže provoditi određene mjere integracije iz razloga što je ovdje bliže centru sve dostupnije. U udaljenijim ili rubnim dijelovima Županije nemamo adekvatnu zdravstvenu, socijalnu i psihološku pomoć koja bi im bila itekako potrebna. (15_2_067).* Općenito, uspješnost integracije procjenjuje se na temelju spremnosti sustava da odgovori na izazove, ali i na temelju individualne spremnosti azilanata na prilagodbu u novoj sredini.

Između sektora kao niti između regija nema bitnijih razlika u razumijevanju pokazatelja uspješne integracije. Usvajanje jezika se ponovo javlja kao temelj procjene uspješnosti integracije. Nadalje su pokazatelji uspješne integracije zaposlenost i financijska samostalnost odraslih, kao i neovisnost o institucijama sustava, ponajprije neovisnost o socijalnoj pomoći. Za djecu je pokazatelj uspješne integracije uključenost u vrtić i školu. Već je prethodno istaknuto da dionici nerijetko spominju kako uključenost djece u odgojno-obrazovni sustav olakšava integraciju i roditeljima, odnosno cijeloj obitelji. U tom pogledu dionici, posebno iz stručnih institucija, navode kako se lakše integriraju obitelji, npr. *Obitelji se brže integriraju zbog djece zato što su prisiljeni uključivati se u institucije, u školski obrazovni program, predškolski. Tako da nam se obitelji najčešće i dulje zadržavaju ovdje. Bolje su uključeni u sve, prije se zapošljavaju. Neki prije i nauče jezik, a to sve ovisi od obitelji, odakle dolaze i o njihovom obrazovanju naravno. (8_14_159),* kao i to da se lakše integriraju mlađa djece vrtićke dobi i ona u razrednoj nastavi, npr. *Što se tiče razredne nastave, tu je integracija puno bolja, puno brža jer ta djeca funkcioniraju uglavnom kroz igru, međusobna druženja i tome slično. (8_9_160).* No, jedan od sugovornika azilanata uočava i drugu perspektivu u činjenici da se bolje integriraju obitelji pa kaže: *...mislim da Hrvati imaju više povjerenja prema azilantima s obiteljima, nego ako je netko samac, tada kao da ih se malo boje (169_1.2.1._2_1 FG\53).*²⁰

OCD češće ističu (posebno u Zagrebu) kako je za integraciju važno da budu izjednačeni s domicilnim stanovništvom, bez „povlastica“, kako dio lokalnog stanovništva vidi pomoć koja se pruža azilantima, npr. *Čovjek kad dobije azil, boravišnu dozvolu i dozvolu za rad može postati aktivni građanin, da može raditi i na kraju ono što uglavnom stanovništvo zamjera je da izbjeglice azilanti imaju tu pomoć, imaju tri plaćena obroka, ali ovi ljudi u Hrvatskoj su gladni i tako dalje (8_15_149).* U dalmatinskoj regiji također prepoznaju ovaj aspekt, premda na sasvim općenitijoj razini. Tako jedan sugovornik iz JLS kaže: *...jel to obrazovni sustav da se djeca uključuju, najprije pripreme one da oni savladaju jezik i sve to, a onda obrazovanje, u biti sve ono što je bitno nama, bitno je i njima. Postoji prirodni proces kako idemo - vrtić, pa škola, pa fakultet ako su zainteresirani, pa posao. Dakle nema tu razlika nekako između nas i njih. (29_2_131).* Ističemo da u dalmatinskoj regiji koja ima tek nešto iskustva s integracijom, JLS i JRS zapravo nemaju informacija o pokazateljima je li integracija azilanata u njihovu zajednicu uspješna ili nije.

U dvije regije (istočnoj i dalmatinskoj) sugovornici iz stručnih institucija posebno ističu da će za procjenu uspješnosti integracije biti potrebno vrijeme i da se učinci ne mogu dobro ocijeniti sada, jer je proces relativno nov. Tako u istočnoj regiji kažu: *Pomaci postoje i to su pozitivni pomaci, idu prema naprijed. Vidljivo je da se radi na tome i da postoje nekakvi*

²⁰ Navodi azilanata prikupljeni u fokusnim grupama navode se kao i drugi citati (u kurzivu), premda nije u svakom pojedinom slučaju nužno riječ o upravnom govoru. Naime, fokusne grupe provedene su uz pomoć prevoditelja i transkribirane uglavnom u trećem licu, premda u nekim bilješkama ima i upravnog govora.

pozitivni rezultati. *Koliko su mjerljivi, to je nezahvalno reći, jer je riječ o vrlo kratkom vremenu (...) no obzirom na dosadašnju dinamiku, vjerujem da će kroz daljnje vrijeme biti vidljiviji i mjerljiviji.* (7_6_028), dok sugovornici iz dalmatinske regije kažu: *Treba ostaviti nekom proteku vremena od nekoliko godina, odnosno barem te dvije godine njihove subvencionirane stanarine (...) pa vidjeti kako će oni nakon toga krenuti u osobnu skrb i borbu za vlastitu egzistenciju, ali sada u svim segmentima življenja, stanovanje, režijski troškovi i sve ono što to nosi.* (27_5_140), te *Cilj države nije da ih integrira u društvo na način da im isplaćuje socijalnu pomoć, zajamčenu minimalnu naknadu ili bilo koji oblik pomoći – to može biti privremeno, ali treba im pomoći da se prijave na Zavod i recimo sa socijalnim radnikom koji će biti matični socijalni radnik toj osobi, pokušat' nać' posao i osamostaliti' je. Jer cilj svake države i politike je da što manje novih korisnika uđe, bilo to da su naši državljani ili azilanti.* (28_5_125). U tom kontekstu treba spomenuti i neke od stručnih institucija u primorskoj regiji koje navode da još uvijek imaju malo iskustva da bi mogle procijeniti uspješnost integracije za koju prepoznaju da ovisi o nizu faktora. U središnjoj regiji stručne institucije navode i kako bi facilitirajući faktor u integraciji azilanata moglo biti iskustvo zajednice u Domovinskom ratu, kad su primjenjivani modeli integracije izbjeglica iz drugih zemalja, prije svega Bosne i Hercegovine te Kosova.

Rjeđe se kao pokazatelji uspješnosti integracije navode razvijanje socijalne mreže i uključenost azilanata u život zajednice, ali i nepostojanje ekscesa povezanih s azilantima.

Vrlo rijetko sugovornici kao pokazatelje uspješne integracije navode integraciju kao dvosmjerni proces. Kada je tome tako, tada su to sugovornici iz stručnih institucija, a ilustrativne su izjave iz dvije regije. U dalmatinskoj regiji sugovornik kaže: *Pa oni su evo prošle godine u vrijeme Bajrama kada su imali onaj svoj veliki post, oni su navečer kuhali, izrazili su želju da bi oni tijekom večeri kuhali. Mi smo im to omogućili na način da bi oni napisali potrebne namirnice koje im trebaju, naša domaćica bi pripremila te namirnice, stavila im je na katu gdje oni žive, znači na katu gdje borave djeca školskog uzrasta postoji kuhinja, oni su te namirnice pripremali tokom večeri tako da su i sva druga djeca zajedno s njima probali i na taj način su pokazivali nekakvu svoju kulturu, svoja jela koja su poprilično drugačija (...). Tako da nastoje oni i pričama, mislim da u kontaktu s djecom puno više to pokazuju nego sa odraslima, odnosno sa svojim vršnjacima koji su im bliže po dobi. I glazbu i sve.* (28_10_128). Ili sugovornik iz središnje regije koji kaže: (...) a ta

sredina isto da se prilagodi, da razumije i njih. Ne možemo očekivat samo da se oni 100% prilagode životu kod nas, a da mi ništa od sebe ne damo da ih razumijemo i da prihvatimo i njihove neke običaje i to (18_8_079). Zanimljivo je da su sugovornici jedino u istočnoj i dalmatinskoj regiji kao pokazatelj integriranosti spomenuli i kontakt s lokalnom islamskom zajednicom.

Kada je riječ o pokazateljima neuspješne integracije, navodi dionika u četiri regije se uglavnom ne razlikuju. Tako se kao jasni pokazatelji ističu prije svega nesamostalnost i ovisnost o socijalnoj pomoći, kao i nepoznavanje jezika. Stručne institucije i OCD češće, a rjeđe JLS i JRS navode još nezainteresiranost za školovanje, rezidencijalnu i socijalnu izoliranost od domicilnog stanovišta, neriješene administrativne probleme, npr. oko prijave prebivališta/boravišta, te neinformiranost azilanata o pravima i procedurama.

U pogledu percepcije lokalnih sredina kao prostora integracije azilanata svi dionici u svim regijama izražavaju neki oblik zabrinutosti. Iznimka je samo primorska regija, gdje sugovornici ne očekuju nikakve teškoće i to se iskazuje na primjer sljedećim navodom: *Kod nas su ljudi što se tiče prihvaćanja puno otvoreniji, nemaju predrasuda (...) tako da mislim da tu u (...) ne bi bilo nikakvih problema.* (24_2_110). U ostalim zajednicama prevladava očekivanje nekog oblika negativnih reakcija domicilnog stanovništva, posebno u manjim sredinama, kako to navode u JLS i JRS u istočnoj i dalmatinskoj regiji, dok je opće mišljenje da bi veći gradovi bili spremniji prihvatiti azilante. OCD su uglavnom u svim sredinama one koje predviđaju najmanje poteškoća. Razlozi zbog kojih se očekuju teškoće pri integraciji azilanata u lokalne zajednice su višestruki. Tako, na primjer u istočnoj regiji sugovornici iz JLS i JRS spominju siromaštvo i opće nedaće stanovnika u toj regiji, što bi se onda moglo nepovoljno odraziti i na njihovo prihvaćanje pridošlica. Istočna je regija i jedina u kojoj sugovornici spominju strah od terorizma, kao i nelagodu zbog „miješanja“ stanovništva: *Većina ljudi je u strahu od azilanata zbog mnogih predrasuda, posebno u vezi s terorizmom.* (6_4_020); *Mi smo fenotipski različiti, nije ni na ulici da vidiš crnca, a ne da ti u dvorištu živi, pa da danas-sutra hoda s tvojom kćeri ili unukom.* (6_2_018). OCD i ovu sredinu vide kao otvorenu, no i one prepoznaju mogućnost negativnih reakcija stanovništva zbog siromaštva i doživljaja da se azilantima više daje u odnosu na domaće stanovništvo. Zanimljivo, na nužnost pravedne raspodjele sredstava i bojazan da bi domaće stanovništvo moglo doživjeti da azilanti u ostvarivanju prava imaju veće privilegije

od domaćeg stanovništva su posebno upozorile i stručne institucije i OCD i u Dalmaciji, središnjoj Hrvatskoj i Zagrebu. U središnjoj regiji sugovornici prepoznaju izazove u integraciji u lokalnim zajednicama zbog razlika u vjeri, kulturi i normama, ali i straha od nepoznatog i doživljaj nesigurnosti (posebno JLS i JRS). Kao prednosti njihovih lokalnih sredina sugovornici ističu iskustvo zbrinjavanja izbjeglica u vrijeme Domovinskoga rata, te povijest suživota s nacionalnim manjinama, posebno s Romima. U dalmatinskoj regiji sugovornici iz JLS uglavnom ne predviđaju teškoće s lokalnim stanovništvom u pogledu integracije azilanata, osim u malim sredinama. *Ali u ovim nekim našim ruralnim sredinama će biti teško prihvaćeni i onda to je opet problem sam po sebi.* (27_1_141). S druge strane, stručnjaci iz manjih sredina upravo u njima vide integracijske prednosti i pozivaju se na njihovu socijalnu osjetljivost. U JRS također misle da iskustva zbrinjavanja iz Domovinskog rata mogu pomoći, ali pozivaju i na oprez, jer će se reakcije građana moći vidjeti tek kada zajednice zaista počnu primati i upoznavati azilante: *Ja mislim da smo mi s obzirom na naše blisko povijesno iskustvo jako senzibilizirani, (...) i po meni nikakvih otpora nećemo imati prema ničemu. Ali tek kad se to konkretizira, kad se vi suočite s nečim konkretnim, kad imate konkretnu familiju, konkretnog čovjeka, onda ćete vidjeti šta to je...* (29_2_131). Premda Zagreb ima najviše iskustva s integracijom azilanata, sugovornici su ovdje najkritičniji prema lokalnoj zajednici kao povoljnom mjestu za integraciju i to je stajalište slično u svih dionika. Stručne institucije najveći problem vide u negativnim stavovima i sentimentima prema azilantima, koji primarno potječu iz straha domaćeg stanovništva. OCD također percipira lokalnu sredinu kao malu i zatvorenu te primjećuju negativne stavove i animozitet lokalnog stanovništva spram azilanata, to su najčešće ksenofobni komentari i ponašanja, ali i doživljaj da se azilantima daje više nego domaćem stanovništvu: *Pa se onda njih osposobljava za tržište rada, pa im se pomaže da nađu posao. E, ali s obzirom na to da mi imamo horde nezaposlenih, onda gle, njima se pomaže da oni nađu posao, a tko meni pomaže? Ja živim ovdje, ja sam osuđen na burzu, meni nitko neće pomoći da ja nađem posao, (...), međutim ona je izbjeglica iz Sirije i njima će se pomoć da nađu posao.* (8_19_151).

Iskustva azilanata o tome kako su prihvaćeni u sredinama u koje su došli povoljnija su od uglavnom negativnih očekivanja, koja su prethodno opisali sugovornici iz lokalnih sredina. Gotovo svi sugovornici azilanti navode da su imali samo pozitivna iskustva prihvaćenosti u lokalnoj zajednici, ali da je trebalo neko vrijeme da se počnu osjećati prihvaćeno od susjeda, odnosno da su ih susjedi trebali upoznati i shvatiti da se ne radi o problematičnim ljudima nego da su „normalni ljudi“. Npr. *Sada je drugačije. Valjda su nas ljudi upoznali i prestali promatrati kao neku opasnost. Ili Iskreno to mogu reći tek sada. U početku to baš nije bilo ugodno. Kada smo došli živjeti u naselje gdje se nalazila kuća u kojoj smo i sada, ljudi baš nisu bili ljubazni. Ni djeca nisu imala prijatelja.* (063_1.2.7._1_2). Istaknuta je važnost govorenja hrvatskog jezika jer to omogućuje da ih domaći ljudi prihvate, jer se inače osjećaju izolirano: Čim pričaš jezik oni te prihvaćaju kao na istoj razini. Barem ja tako mislim. Kad ne znaš pričati onda si nekako izoliran. (109_1.3.1._1_1). Dio sugovornika smatra da je osjećaju sigurnosti i prihvaćanja pridonijela sličnost mentaliteta Sirijaca i Hrvata, te da su domaći ljudi jako pristupačni. Troje sugovornika navodi da su imali negativna iskustva prilikom doseljenja u zajednicu. *Pa sve do prije nekih godinu dana nisam se osjećao prihvaćeno i nisam imao osjećaj da pripadam ovoj zajednici. Bilo je situacija kada nas nisu u ulici htjeli pozdraviti i nitko nam mjesecima nije došao u dvorište. Zbog takvog otpora zajednice nisam se osjećao sigurno i sam sam zatvorio sebe i obitelj.* (064_1.2.7._1_1). Za osjećaj uklopljenosti odraslih u zajednicu izuzetno je značajno da djeca idu u školu, jer to omogućuje upoznavanje roditelja suučenika s kojima se dijete druži. *Uključivanje u zajednicu najviše zahvaljujem školi i svojoj kćeri. Nju su prihvatila djeca u razredu (a tome je doprinijela učiteljica), počela su je pozivati na druženja i dolaziti na igranje kod nje.* (064_1.2.7._1_1). Važan je indikator prihvaćenosti u zajednici kada djeca i odrasli razvijaju socijalnu mrežu, posebno kada se uzajamno posjećuju u domovima. *Tako smo se i mi povezali sa roditeljima te djece i danas se jako lijepo i često družimo.* (064_1.2.7._1_1). Sugovornici ističu da je trebalo vremena da ih susjedi upoznaju kao ljude: *malo pomalo počeli smo se družiti, piti kavu i nekako su nas upoznali kao ljude. Danas i taj susjed koji nas u početku nikako nije prihvaćao sa nama se druži, pije kavu s nama.* (063_1.2.7._1_2). *Zanimanje za arapsku hranu je poticaj za širenje*

kruga prijatelja i druženje (170_1.2.1._2_2 FG\S3). Zanimljiv je iskaz jednog sudionika koji pokazuje postojanje specifične predrasude prema azilantima, a ne nužno prema ljudima s Bliskog Istoka: *kada ljudima s kojima se upozna kaže da je azilant, onda ga izbjegavaju, a kada kaže da je došao iz Iraka ovdje studirati onda ga prihvaćaju* (169_1.2.1._2_1 FG\S2). Jedan sugovornik misli da *Hrvati imaju više povjerenja prema azilantima s obiteljima, nego ako je netko samac, tada kao da ih se malo boje*. (169_1.2.1._2_1 FG\S3).

Zanimljivo je da sugovornici azilanti uglavnom ne vide postojanje značajnih kulturnih prepreka njihovom životu u Hrvatskoj, čak i kada one možda proizlaze iz pojedinih izjava. Pitanje nošenja marame navedeno je kao najistaknutiji izvanjski znak pripadanja tradiciji koja je drugačija o hrvatske. Sugovornice nisu imale problema zbog toga, ali su ih često pitali nose li maramu po kući, nije li im vruće. Jedan sugovornik je naveo *da se želi oženiti još jednom i legalizirati dvoženstvo s Hrvaticom i Iračankom*. (169_1.2.1._2_1 FG\S4) iako je sklapanje poligamnih brakova u Hrvatskoj zabranjeno zakonom.

Nekoliko je azilanata, međutim, opisalo i negativna iskustva u zajednicama u kojima su smješteni. Većina ih se odnosi na verbalne komentare i neugodna ponašanja pojedinaca. Primjer su komentari o Arapima „da su svi isti i da ubijaju odrasle i djecu“. Jedan sugovornik je objasnio da oni svi osjećaju posljedice kada neki migrant učini nešto loše ili kriminalno. Navodi da su *nakon što je u Dugavama tražitelj azila napao ženu, lokalni stanovnici mislili da su svi izbjeglice takvi, pa je sam osjetio da su drugi dan susjedi malo promijenili ponašanje prema njemu*. (169_1.2.1._2_1 FG\S2). Jedan sugovornik je naveo *da je u gradu jednom netko pljunuo na njih* (171_1.2.1._2_2 FG\S3), a jedna je sugovornica opisala da *kada je u autobusu stavila vrećicu na sjedalo pored sebe netko viknuo „bum“ (zvuk bombe)*. (171_1.2.1._2_2 FG\S A1). O verbalnom ponižavanju izvijestio je jedan sugovornik čijoj obitelji je jedan susjed govorio *da gdje smo došli i šta ćemo tu* (063_1.2.7._1_2). Bilo je i nekoliko fizičkih napada, o kojima je izvijestilo troje sugovornika azilanata.

U pogledu očekivanja koje lokalne zajednice imaju od azilanata odgovori sugovornika su vrlo rijetki i šturi, a svode se na očekivanje prilagodbe azilanata i njihove zahvalnosti. Daju ih samo dva sugovornika iz središnje i dalmatinske regije, pa ih ovdje navodimo. Sugovornik iz JLS središnje regije kaže: (...) *mi ćemo azilante tih koliko, jer niti ne znamo broj koji sad imamo, sigurno u cijeloj*

Hrvatskoj smjestiti i (...) neće osjetiti da oni tu nisu ni dobrodošli, ali sve ovisi o njima, jer se i oni isto moraju prilagoditi u zemlji ljudima, sredini u koju dolaze. (21_4_041). Slično razmišlja i predstavnik OCD u dalmatinskoj regiji: *Mislim da bi trebali biti i azilanti malo strpljiviji u tom slučaju iako razumijem i njihov strah i razočaranost, (...) ako su morali otići iz vlastite zemlje, razumijem, jer je u pitanju bilo preživjeti, spasiti živu glavu što se kaže, onda bi trebalo postojati i minimum zahvalnosti zemlji i narodu koja ih prima, a ne odmah očekivati da će im sve biti servirano i riješeno iako s druge strane jest na institucijama i građanima i organizacijama koje se bave da im život nastoje učiniti što snošljivijim i lakšim*. (27_14_139).

No, i azilanti govore o svojim očekivanjima, koja bi im pomogla da se lakše uključe u zajednicu u kojoj žive. Općenito gledajući sugovornici smatraju da sustav potpore integraciji azilanata nije dobro uređen i da postoje kontradiktornosti. Da će im u životu sve biti u redu ako budu mogli dobiti posao i plaću. Upozorili su da je primanje socijalne pomoći vezano uz to da nisu zaposleni, a da im taj iznos nije dovoljan za život, te da bi željeli raditi i zaraditi više, ali da im se ne uskrati ta pomoć. Na ovaj način nemaju sredstva da financiraju svoje brže učenje jezika što bi im omogućilo da traže bolje poslove. Jedan sugovornik navodi da *Iz Vlade dobiva 2.500,00 kuna. Da bi trebao dobivati dobru plaću od države da može učiti, da radi, da može nakon 2 godine biti bez brige za posao jer već radi i napreduje. Može se ženiti i živjeti normalno itd*. (169_1.2.1._2_1 FG\S1). Stoga smatraju da treba drugačije urediti sustav pomoći u integraciji u prve dvije godine boravka. To ne bi trebalo, po njihovom mišljenju, ograničiti samo na dvije godine, nego dok se ne nađe posao koji azilantu odgovara da može napredovati – *Sada traže i ne mogu naći posao*. (169_1.2.1._2_1 FG\S2).

Otvorenost azilanata prema novoj sredini i želja za uključivanjem u zajednicu također su istaknuti kao olakšavajuće za integraciju. Stoga, sugovornici ističu, *oni sami trebaju biti otvoreni, ne trebaju se zatvarati prema Hrvatima, to je prioritet da bi dobili boravak ovdje, važno je da se ne boje nove sredine, trebaju to prihvatiti*. (109_1.3.1._1_1). Neki smatraju da se već prepoznaju dvije grupe azilanata s kojima ima problema: *jedna koja se odvaja od društva, a druga se loše prilagodila, usvojila neke loše navike: puše, piju, idu po diskotekama, prihvatili su loše aspekte. (...) Ima migranata koji ne žele ostati u Hrvatskoj pa se niti ne uključuju u zajednicu* (167_1.2.1._1_1).

6.4.3. KAPACITETI LOKALNIH ZAJEDNICA PREMA DIMENZIJAMA INTEGRACIJE

Zabilježena visoka podudarnost u procjeni važnosti integracije azilanata među svim sudionicima istraživanja donekle je vidljiva i u procjeni kapaciteta lokalnih zajednica u vezi implementacije mjera integracije. Ipak, dionici integracije iz različitih lokalnih zajednica prilično se razlikuju već unutar regije, a osobito između regija u procjeni ovih kapaciteta. Te su razlike ponajprije vezane uz različita iskustva s azilantima u pojedinim zajednicama i među pojedinim dionicima integracije. Dimenzije integracije grupirane su u šest područja prema kojima su opisani glavni nalazi kvalitativnog istraživanja: 1) učenje jezika i obrazovanje; 2) smještaj i stanovanje; 3) zapošljavanje; 4) senzibilizacija javnosti i stručnjaka; 5) socijalna skrb i zdravstvena zaštita; 6) međuresorna suradnja.

6.4.3.1. UČENJE JEZIKA I OBRAZOVANJE

Načelno slaganje s izrazitom važnosti učenja hrvatskog jezika kao jednog od najvažnijih aspekata integracije prepoznato je među svim dionicima u svim regijama, no procjena ingerencija vezanih uz osiguranje i organizaciju tečajeva hrvatskog kao stranog jezika varira ovisno o dionicima.²¹ JLS većinom ne vide prostor za vlastito uključivanje u organizaciju tečajeva za učenje jezika. Smatra se da je za to odgovorno Ministarstvo znanosti i obrazovanja pri čemu se problematizira trajanje tečaja (fond sati smatra se premalim) te nejasnoće oko financiranja tečajeva. Ipak, neke JLS u središnjoj regiji uključene su u tečajeve tako da daju suglasnost za njihovo organiziranje i održavanje u školama, odnosno ističu da se tečajevi mogu pokrenuti ili preko upravnih odjela županija ili unutar sustava redovitih škola. To bi podrazumijevalo dodatni rad nastavnika uz određenu naknadu ili bi se tečajevi mogli organizirati preko programa otvorenih učilišta ako se radi o odraslima: *Vidim i mogućnost pri Pučkim otvorenim učilištima koje bi bez problema mogle organizirati takve edukacije. Tu je i Zavod za zapošljavanje koji bi se mogli uključiti. Imaju i prostorne kapacitete, a inače nam rade edukacije, prekvalifikacije, dokvalifikacije po iskazanim potrebama naše županije. To bi se moglo bez većih problema organizirati.* (12_2_100).

Predstavnici JRS još manje vide svoju ulogu u organizaciji tečajeva učenja jezika, te navode da nemaju kadrovske i logističke kapacitete, a odgovornost prebacuju na Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Agenciju za odgoj i obrazovanje. Neki također ističu problem premalog fonda sati tečaja, ali ne nude konkretne procjene postojećih institucionalnih i kadrovskih kapaciteta potrebnih za poučavanje jezika u lokalnim zajednicama.

S druge strane, predstavnici stručnih institucija odgovornost za organizaciju tečajeva jezika prebacuju na tijela uprave – od lokalne, preko regionalne do državne razine. Ističe se da nije jasno tko bi trebao organizirati i provoditi tečajeve, nejasna je količina sati učenja koje je država predvidjela kao obavezne, kao i mehanizmi financiranja tečajeva. Dodatno su istaknute i poteškoće vezane uz uniformni pristup, jer nemaju svi polaznici isti stupanj pismenosti, motivacije, predznanja ili sposobnosti za učenje. Tek su dionici stručnih institucija u dalmatinskoj regiji spremni preuzeti odgovornost za organizaciju tečajeva: *Čekajući taj javni natječaj vrijeme je jednostavno prolazilo i onda smo donijeli odluku da je puno bolje da ga mi samostalno uključimo u jedan od centara za učenje hrvatskog jezika, odnosno to su centri za učenje stranih jezika, ali koji u međuvremenu imaju i tečaj hrvatskog jezika, jer u kontaktu s njim vidimo da njegov hrvatski nije toliko dobar (...)* (28_10_128).

Organizacije civilnog društva na razini svih lokalnih jedinica općenito rijetko ističu svoju ulogu u organiziranju tečajeva jezika te smatraju da je odgovornost ovdje ponajprije na državi. Referiraju se eventualno na iskustva u pružanju usluga poučavanja jezika putem mreže svojih volontera. Predstavnici OCD iz Zagreba izravnije su uključeni u organizaciju tečajeva te ih neki nude u formaliziranim obliku (npr. JRSe, RCT), a azilanti ih većinom

²¹ Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 70/15) dužnost je azilanata pohađati tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture, te mu se garantira pokrivanje troškova pohađanja tečaja, no zakon ne predviđa modalitete osiguravanja tečaja jezika.

identificiraju kao jedine dostupne službene tečajevne jezika (uz tečaj u Centru za hrvatski kao drugi i strani jezik – Croaticum). Druge OCD iz Zagreba također omogućavaju ili su omogućavale azilantima učenje hrvatskog jezika ali više neslužbeno, kroz volonterski angažman (npr. AYS i CMS). OCD također smatraju kako azilanti najbolje i najbrže uče jezik kroz svakodnevnu interakciju s lokalnim stanovništvom te pritom zapošljavanje vide kao odličnu priliku za to. Kao primjer dobre prakse navode projekt Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u kojem se azilantima uz osposobljavanje na radnom mjestu paralelno organizira i tečaj hrvatskog jezika.

Sami azilanti ističu većinom probleme u pristupu organiziranim tečajevima hrvatskog jezika kao i sporost u organizaciji i provedbi tečaja. Često ne mogu točno procijeniti (ili se više ne sjećaju) koliki je bio broj sati učenja jezika. Većina azilanata smještenih u Zagrebu pohađa tečajevne u organizaciji OCD te na Croaticumu na Filozofskom fakultetu. U opisima svojih iskustava upućuju na neke aspekte provedbe tečajeva, primjerice pozitivnim smatraju opuštenost u okruženju u kojem su sudionici tečaja istog spola (istaknule sugovornice), zadovoljstvo predavačima i potrebu da se tečaj izvodi svaki dan, dok negativnim ističu preklapanje održavanja različitih tečajeva u isto vrijeme (npr. tečaj za osposobljavanje/prekvalifikaciju i tečaj jezika) ili izvođenje paralelnih tečajeva jezika u više institucija u istom terminu. Procjenjuju da je razina hrvatskog jezika po završetku tečaja bila dovoljna za obavljanje svakodnevnih jednostavnih aktivnosti poput odlaska u trgovinu i razgovora o svakodnevici, no ne i za obavljanje posla. Tek četvero sugovornika procjenjuje da je razina poznavanja hrvatskog jezika danas dovoljna za obavljanje složenijih aktivnosti (poput obavljanja posla, dobrog razumijevanja i sporazumijevanja). Trenutačna procjena razine jezika kod većine ostalih sugovornika i dalje je dovoljna za obavljanje svakodnevnih, jednostavnijih aktivnosti: *s ljudima se sporazumijeva bez problema. Ako mu nedostaje riječi, koristi slike, ruke, sporazumijeva se na sve načine.* (167_1.2.1._1_1) Pritom sugovornici ističu da su samostalno uložili dodatni trud u učenje jezika (preko interneta ili iz knjiga) te pritom ističu potrebu svladavanja konverzacije i svakodnevnog govora. Spominju različite oblike pomoći u svladavanju jezika (voditelje tečajeva, volontere JRS-a i HCK-a, učitelje djece i sl.) no navode potrebu za dodatnim satima. Također kao pomoć u komunikaciji koriste internetske servise, engleski jezik ili prijatelje i mlađe članove obitelji koji (bolje) govore hrvatski *Kćerka je brzo*

svladala jezik i ona mi je bila prevoditelj i nju sam tako malu vodio sa sobom da mi prevodi i pomaže (064_1.2.7._1_1).

U vezi uključivanja azilanata u obrazovni sustav,²² većina dionika ističe problem spore administracije i naglašava veliko nastavno opterećenje, pri čemu se procjenjuje da postoji potreba za dodatnim nastavnicima, što je u ingerenciji MZO: *Oni su sad upućeni, odluka je otišla u tu školu gdje će oni polaziti tih 70 sati pripreme nastave hrvatskog jezika. E, sad, jedino što škola mora tražit suglasnost za zaposlenje, opet to traje dugo, jednog nastavnika, profesora koji će njih učiti hrvatski.* (2_3_011). Više različitih dionika također upućuje na nužnost dodatnog rada s djecom azilantima, budući da postojeći fond sati učenja hrvatskog jezika nije dovoljan za praćenje redovne nastave na hrvatskom jeziku, što dalje otvara pitanja procjene stečenog znanja.

Predstavnici JRS nešto su upućeniji u probleme oko upisa u školu te prepoznaju izazove uključivanja starije djece u školu. Ističu poteškoće vezane uz nepostojanje osobnih dokumenata, pitanje priznavanja svjedodžbi i ranije stečenih kvalifikacija, što predstavlja određene izazove u procjeni već stečenog znanja i raspoređivanju po školama u razrednim odjeljenjima. U primorskoj i središnjoj regiji izdvajaju i nedostatak nastavnog osoblja, uključujući prevoditelje i asistente u nastavi kao nešto na što oni nemaju utjecaj nego ovisi o resornom ministarstvu, a od velike je važnosti za uspješno uključivanje djece u sustav.

Stručne institucije nešto su više usmjerene na sam nastavni proces te također ističu probleme koji djelomice proizlaze iz nedovoljnog poznavanja jezika i nemogućnosti komunikacije s djecom

²² Kao što je specificirano u Akcijskom planu za integraciju državljana trećih zemalja, temeljem Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine“, br. 87/2008, 86/2009, 92/2010, 105/2010-isp., 90/2011, 16/2012, 86/2012, 94/2013, 152/2014) i Pravilnika o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u 1. razred srednje škole („Narodne novine“, br. 49/2015) azilanti, tražitelji azila, stranci pod supsidijarnom zaštitom, stranci pod privremenom zaštitom, kao i stranci koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje. Kako bi njihova integracija u odgojno-obrazovni sustav bila što uspješnija, istim zakonom je propisano da su škole dužne pružiti posebnu pomoć djeci koja imaju pravo na školovanje u Republici Hrvatskoj, a ne znaju ili nedostavno poznaju hrvatski jezik. Radi učinkovite integracije navedenih učenika, škola je dužna organizirati individualne i skupne oblike odgojno-obrazovnog rada kojima se tim učenicima omogućuje učinkovito svladavanje hrvatskog jezika i nadoknađuje nedovoljno znanje u pojedinim nastavnim predmetima.

azilantima. Naglašavaju nužnost dodatnog rada s učenicima azilantima, no upozoravaju i na slabu motivaciju za učenje jezika i školovanje djece čiji roditelji namjeravaju nastaviti putovanje u druge zemlje (u istočnoj regiji i Gradu Zagrebu). Dodatno upozoravaju na preopširan nastavni sadržaj koji učenici azilanti trebaju svladati bez temeljnog znanja jezika, a što može imati negativan učinak na njihov uspjeh u školi: Što se tiče učenja jezika istaknuo bih kako je problem što taj tečaj ide paralelno s njihovom integracijom u nastavi. *Sa pedagoškog aspekta smatram da je potpuno neopravdano držati učenike u razredu 6-7 sati bez da oni razumiju jednu jedinu riječ od onoga što se tamo radi. To je neki oblik nasilja nad tom djecom. Oni bi prije ulaska u razrede ipak trebali proći neke osnovne učenja jezika.* (15_2_066). Predstavnici stručnih institucija, a poglavito škola u središnjoj regiji ističu ulogu škole u senzibilizaciji i edukaciji školskog okruženja, te upućuju na potrebu za edukacijom stručnih službi u školama kako bi se spriječilo diskriminaciju i promicalo toleranciju u školskom i izvanškolskom okruženju. Djelatnici škola također upozoravaju da način ocjenjivanja nije jasan kao ni financiranje specifičnih potreba, poput plaćanja školskih izleta, prehrane i sl. Općenito stručne institucije zapažaju da su djeca azilanti dobro prihvaćeni u razrednom okruženju u školama središnje regije, te da su zabilježene dobre reakcije domicilne djece i spremnost da pomognu svojim vršnjacima u integraciji, što je vidljivo iz sljedeće izjave: *Djeca su ih prihvatila. Znate da uvijek ima nekih zadirkivanja i svega, ali tu sada stvarno nismo imali nekakav ekscesni slučaj. Sve je to stvarno prošlo onako.... lijepo su se uključili, razredi su ih prihvatili.* (20_9_037).

Svoju ulogu u uključivanju u obrazovni sustav OCD nešto rjeđe ističu. U dalmatinskoj regiji njihov je primarni zadatak u senzibilizaciji djece domicilnog stanovništva kako bi bolje prihvatili svoje vršnjake azilante. U središnjoj regiji ističu, kao i drugi dionici, nedovoljni broj sati učenja hrvatskog jezika, specifične poteškoće vezane uz upis u škole te financiranje specifičnih potreba djece, koje OCD često preuzimaju na sebe (npr. troškovi za školski pribor).

Prema stajalištu azilanata velika je većina iskustava uključivanja djece u vrtić i školu (pa i u sustav visokog obrazovanja za jednog sugovornika) bila pozitivna. Iz izjava sugovornika stječe se dojam da su svi akteri koji su sudjelovali u organizaciji smještaja djece u škole ili vrtić (npr. djelatnici HCK, ravnateljice, učiteljice, nastavnici, djeca u školi) bili susretljivi i poduzeli što su mogli da se djeca uključe u nastavu/vrtićku grupu: *Kada je sin išao u školu prvi dan, profesorica je bila najbolja. Bila je super. Smijala se. Provela ga je kroz cijelu školu i mijenjala učenike da sjede kraj njega da se upoznaju. Jako ga je dobro primila. Jako je zadovoljna. Svi su u školi prijatelji.* (170_1.2.1._2_2 FG\S1). Ima sugovornika koji upis djece u školu i vrtić vide i kao priliku za razvoj vlastite socijalne mreže s roditeljima. Troje sugovornika je, međutim, navelo i negativna iskustva, koja su vezana uz čekanje na uključivanje u školu ili uz to da institucije nisu bile upoznate s načinom na koji se djeca mogu uključiti u školu.

6.4.3.2. SMJEŠTAJ I STANOVANJE

Iz odgovora većine dionika razvidno je da oni zapravo nemaju informacije o postojećim kapacitetima smještaja azilanata u lokalnoj zajednici, jer uglavnom odgovornost za rješavanje tog aspekta integracije pripisuju državi ili Središnjem državnom uredu za obnovu i stambeno zbrinjavanje.²³ Predstavnici JLS i JRS uglavnom ističu da oni u vlasništvu nemaju nikakav stambeni fond ili da je postojeći već raspoređen korisnicima određenih socijalnih kategorija. Kao moguće rješenje vide prenamjenu postojećih praznih objekata ili najam privatnih stanova, pri čemu predviđaju moguće probleme s najmodavcima, odnosno nespremnost iznajmljivača da iznajme stanove za smještaj azilanata i nametanje visokih

²³ Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 70/15) azilanti imaju pravo na smještaj najduže dvije godine od dana uručjenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite, ako ne posjeduje novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti. Postupak za priznavanje prava na smještaj pokreće se podnošenjem zahtjeva nadležnom centru za socijalnu skrb. Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje osigurava smještajne objekte sukladno dinamici donošenja odluka Ministarstva unutarnjih poslova o odobrenju međunarodne zaštite.

cijena najma: ...teško je naći nekretninu za najam bez obzira što je ona prazna kada se spomene koja je svrha: ili je podizanje cijene u nebesa ili je apsolutno odbijanje vlasnika stanova. (1_1_008).

Tek predstavnici JLS i JRS u pojedinim lokalnim zajednicama središnje regije procjenjuju da bi mogli osigurati smještaj azilantima, jer imaju određeni broj vlastitih gradskih stanova, te propituju i mogućnosti modela poticane stanogradnje (POS stanovi) koji bi bili namijenjeni smještaju azilanata. Predstavnici JRS primorske i dalmatinske regije upućuju pak na mogućnosti smještaja izvan urbanih središta, no i dalje u njihovoj neposrednoj blizini. Dionici JLS iz dalmatinske regije upućuju i na probleme s iznajmljivanjem stanova u privatnom vlasništvu, koji su povezani s turizmom: *Ono što je slobodno podređeno je turizmu i podstanari xxx nisu sigurni. Prvo im je teško i visoka im je cijena, prvo je teško doći do prostora, drugo je visoka cijena, a treće je što je većina njih imaju slobodan stan od listopada do lipnja, tako da ne vidim tu preveliku mogućnost – mislim da će to biti najveći problem ili najveća brana dolasku migranata u xxx* (28_1_123).

Dionici stručnih institucija i OCD uglavnom ne raspolažu nikakvim informacijama o mogućim smještajnim kapacitetima za azilante, te kao moguće rješenje također vide najam privatnih stanova. Izdvajaju se tek predstavnici OCD iz Zagreba koji procjenjuju kako nema dovoljno smještajnih kapaciteta za azilante, te kako ingerenciju nad stanovima ima samo država, a ne lokalna zajednica, pritom ističući da su: *javno podržali da Središnji državni ured za stambeno zbrinjavanje to preuzme s 1. 1., danas je 6. 6., po nama to baš nije profunkcioniralo, sad isto čujemo da dobivaju taj AMIF i da će napokon početi opremiti te državne stanove* (8_15_147). OCD iz Zagreba naglašavaju i problematičnu situaciju s osobama koje čeka iseljavanje iz prihvatnih centara: *U ovom trenutku još 36 osoba čeka u Porinu da se iselevan i njih 20-ak još u Kutini* (8_15_147).

Azilanti se u pogledu smještaja u prvom redu osvrću na trenutačne uvjete smještaja u privatnim stanovima ili kućama koje većina procjenjuje zadovoljavajućima. Primjedbe iznose većinom na prvotni smještaj u prihvatilištu s kojim su sugovornici bili djelomično (ne)zadovoljni zbog skućenog prostora i hrane koja im nije odgovarala. Nezadovoljni smještajem su u prvom redu maloljetnici bez pratnje smješteni u dom za odgoj, koji takav prostor *ne smatraju prikladnim za smještanje izbjeglica* (007c_1.1.1._1_1). Pozitivno iskustvo s traženjem stana u Hrvatskoj ističe tek jedan od sugovornika dok ostali navode negativna iskustva

većinom povezana s predrasudama stanodavaca. Npr. *Sada traži stan. Ugovor za stan ističe za dva mjeseca, mora tražiti drugi stan, plaću, režije i sve. Pitala je prijateljice, susjede i tete u vrtiću, ali kada vlasnici stanova čuju da su azilanti, ne žele iznajmiti* (170_1.2.1._2_2 FG\S2). Uz predrasude stanodavaca sugovornici su još istaknuli i previsoku cijenu najma, što je sukladno i procjenama institucionalnih dionika. Pomoć u rješavanju problema sa smještajem i stanovanjem sugovornici su u najvećem dijelu primili od djelatnika centara za socijalnu skrb (kojima je to i u djelokrugu aktivnosti vezanih uz integraciju azilanata). No, uz CZSS navode i HCK, prihvatilište Porin, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje te MZO, premda ističu i moguće čimbenike koji bi poboljšali kvalitetu stanovanja poput zaposlenja supružnika, jer bi to onda npr. *pomoglo u rješavanju opremanja i uređenja kuće* (063_1.2.7._1_2).

6.4.3.3. ZAPOŠLJAVANJE

Azilanti su u svim lokalnim zajednicama prepoznati kao vrlo poželjna radna snaga i to u sektorima gdje za to postoji potreba. Gotovo svi dionici govore kako bi ih bilo moguće zaposliti, no procjene sektora i vrste poslova donekle variraju između pojedinih dionika i regija. Većina dionika također propituje radne kompetencije i kvalifikacije te stručnu spremu azilanata.

Predstavnici JLS u najvećoj mjeri ističu potrebu za strukovnom radnom snagom u građevini i javnim radovima te u poljoprivredi u istočnoj regiji. Uz to što smatraju da i poslodavce treba informirati o mogućnostima zapošljavanja azilanata, JLS također nešto učestalije promišljaju o mogućim mehanizmima prekvalifikacije i dokvalifikacije te prevladavanju jezične barijere, pa upućuju na stručne službe koje bi taj posao trebale preuzeti: *Znam da kroz Zavod za zapošljavanje postoje programi prekvalifikacije i stručnog osposobljavanja i mislim da bi se svakako mogle ponuditi azilantima. To bi se sigurno nakon dobre međuresorne suradnje moglo ponuditi i realizirati. Mislim da je važno da kroz eventualno uključivanje azilanata na tržište rada dobro snimimo i vidimo njihove potencijale. Mislim da bi to svakako mogao provoditi Zavod za zapošljavanje.* (14_1_060). Ipak, neki od dionika JLS izražavaju sumnje u kvalifikacije azilanata te u njihovu provjeru: *U ovom trenutku nemamo ništa od programa. Pretpostavljam da brojni azilanti imaju različita zanimanja i završene škole. Sigurno je pitanje nostrifikacije diploma/kvalifikacija i uopće imaju li ih sa sobom.* (26_1_121). Nasuprot tome,

predstavnicima JRS u nekim regijama uopće ne iznose procjene vezane uz zapošljavanje azilanata (npr. u dalmatinskoj regiji i Gradu Zagrebu), a drugi predstavnici JRS vide mogućnosti zapošljavanja azilanata ponajprije u niskokvalificiranim i pomoćnim zanimanjima poput pomoćnika u kuhinji, u skladištu i slično, dok u istočnoj regiji smatraju da bi azilanti mogli naći posao u poljoprivredi te u industriji karakterističnoj za lokalnu zajednicu.

Stručne institucije su u najvećoj mjeri ujednačene u stavu da je veća mogućnost za zapošljavanje azilanata u niskokvalificiranim poslovima. Dionici iz stručnih institucija nešto učestalije upozoravaju na problem priznavanja kvalifikacija i procjenu radnih kompetencija azilanata: *Obzirom na mogućnost zapošljavanja govorimo o osobama, čije su radne kompetencije na tržištu rada prilično niske. Oni svoju stručnu spremu ne mogu dokazati, a ne mogu dokazati ni kroz praksu obzirom na jezičnu barijeru... potrajat će to neko vrijeme dok ti ljudi ne dokažu svoje kompetencije.* (7_6_028). Stručne institucije također ističu rodne razlike u pristupu tržištu rada kod samih azilanata, te pritom ističu kao izazov zapošljavanje žena: *Međutim, njima treba dosta vremena da one osvijeste da su one sada tu i da trebaju pokrenuti nekakvu aktivnost, naročito kod žena. To je naše iskustvo. One budu dosta pasivne i vrlo nisko motivirane za bilo kakvu promjenu u smislu uključivanja na tržište rada.* (8_6_144). Predstavnicima stručnih institucija iz središnje regije ističu potrebu informiranja poslodavaca o mogućim potporama za zapošljavanje, poslovno osposobljavanje na radnom mjestu i samozapošljavanje, no i u tom slučaju ističu problem administrativnog ograničenja koje postavlja HZZ: da bi se ušlo u verificirane programe/tečajeve osposobljavanja ili usavršavanja potrebno je imati potvrdu o završenoj osnovnoj školi i barem dovoljno poznavanje hrvatskog jezika. Jezik kao barijera uspješnom zapošljavanju ističe se u većini regija, no najveći naglasak no to stavljaju sugovornici iz primorske i istočne regije.

Predstavnicima OCD nešto veću mogućnost zapošljavanja azilanata vide u privatnom sektoru, ugostiteljstvu i turizmu te u građevini i poljoprivredi (središnja regija). Također se ističu teškoće s priznavanjem kvalifikacija, nepoznavanjem jezika i kulturnim razlikama te malim plaćama, ali i nevoljkost azilanata za zapošljavanjem u sezonskim zanimanjima zbog nesigurnosti i rizika koji nose takvi poslovi. Predstavnicima OCD iz primorske regije koji nemaju iskustvo u provedbi mjera integracije u ovome području smatraju da bi azilante bilo korisno uključiti u volonterske programe kako bi na taj način mogli pomoći azilantima koji dolaze u zajednicu.

Azilanti ističu poznavanje jezika i priznavanje stečenih kvalifikacija kao dva najvažnija percipirana preduvjeta da bi osoba našla i zadržala posao, no također se pokazuje važnim i nastavak tj. dovršetak školovanja te stjecanje kvalifikacije i iskustva. Iako su visoko motivirani za uključivanje na tržište rada jer zaposlenje smatraju osnovnim uvjetom za osamostaljivanje, svjesni su ekonomske situacije u Hrvatskoj te ne žele biti na teret državi nego aktivni i produktivni dio društva: *Mi znamo kako je ovdje financijski, ekonomija. Zato mi ne želimo da nam država daje novce, mi želimo raditi.* (169_1.2.1._2_1 FG\54). No, iskustva s traženjem posla nisu pozitivna. Dapače, sugovornici većinom ističu negativna iskustva koja su ponajprije vezana uz nedovoljno poznavanje jezika te zazor ponekih poslodavaca koji ne žele zapošljavati azilante, npr: *Nekim poslodavcima je odgovarala moja struka, ali su me tražili izvrsno znanje jezika, što nikako nije u mom slučaju. Tada su mi rekli da naučim jezik i da se javim. Neki su me poslodavci, posebno privatnici, pitali od kuda sam. I kada kažem da sam iz XY i da sam dobio azil u Hrvatskoj odmah mi kažu da me neće primiti.* (064_1.2.7._1_1). Isto tako, negativna iskustva tiču se i niskih plaća, primanja nižih naknada za rad nego domaći radnici, pa čak i izostanka novčane nadoknade za izvršeni posao, te situacija u kojima se azilantima nude nepovoljni ugovori ili ih se uopće ne informira o ugovornim odredbama.

Pozitivna iskustva azilanti vežu uz pomoć lokanih Zavoda za zapošljavanje u pronalasku posla te zadovoljstvo poslom, radnim uvjetima i korektnim odnosom s poslodavcem. Jedan je sugovornik istaknuo kao dodanu vrijednost to da kroz posao uči i savladava hrvatski jezik: *... Šefica je jako dobra i vlasnik je jako dobar. I sve cure rade zajedno. Jako dobro. I svaki dan učim riječi. Pomognu mi.* (170_1.2.1._2_2 FG\52). Pomoć u traženju posla najčešće

su azilantima pružile organizacije civilnog društva – Crveni križ, JRSe i AYS, te se u nekim slučajevima ističe i pozitivna uloga HZZ-a, iako jedan sugovornik naglašava i ograničenost tog modela pomoći kod traženja posla: *Burza radi svoj posao tako kako radi, uzme osobne podatke i neki životopis, njemu nisu našli ništa, ali drugim dečkima su našli i oni sad rade.* (172_1.2.1._2_1 FG\A4).

6.4.3.4. SENZIBILIZACIJA JAVNOSTI I STRUČNJAKA

U pogledu senzibilizacije javnosti postoji najveći konsenzus između svih dionika. Gotovo svi sugovornici pridaju veliki značaj programima informiranja i senzibilizacije javnosti o dolasku i integraciji azilanata u lokalne zajednice. Većina njih prepoznaje i ulogu medija u tom procesu te smatra kako je izrazito važno lokalnom stanovništvu približiti primjere dobre prakse i uspješne integracije azilanata, informirati ih o njihovoj kulturi i običajima kako bi se preveniralo razvijanje predrasuda i diskriminacije: *Definitivno se ljude mora upoznat što se očekuje i koliko, ovo što i mi moramo znat, ali to bi trebalo znati i građanstvo. Jedan ljudski pristup svemu tome i tim ljudima, zamolit ih ljudski da se odnose prema tim istim ljudima koji će doć. Naravno da to treba potrajat, to se ne može odjednom, sad ćemo mi to objavit. To bi trebalo, ako se tako planira onda bi to trebalo krenut s tim. Da se ljudi senzibiliziraju, ja sam sto puta čula: joj, mi smo bili izbjeglice, bili smo prognanici, mi imamo iskustva. Nije to isto.* (1_5_001).

Predstavnici JLS često svoju ulogu vide i u ovim aktivnostima te navode već postojeće planove djelovanja koji variraju od održavanja tribina i javnih predavanja do informacija i priloga plasiranih putem klasičnih medija te društvenih mreža. Pritom neki naglašavaju i važnost osobnog kontakta s azilantima kao učinkovit mehanizam suzbijanja strahova i otpora javnosti.

Tek poneki od predstavnika JRS ističu svoju ulogu u aktivnostima senzibilizacije javnosti, no uglavnom vide da je to uloga medija. Ipak, u središnjoj regiji smatraju da bi županija trebala biti *lider* u radu na senzibilizaciji javnosti, te da bi tu temu trebalo povezati i s izbjeglištvom u Domovinskom ratu kako bi se pridobile simpatije javnosti.

Stručne institucije također ulogu senzibilizacije prepuštaju medijima, no ističu važnost njenog provođenja u lokalnim zajednicama te u tom pogledu također očekuju i veći angažman organizacija civilnog sektora koje, sudeći prema

odgovorima predstavnika OCD, za sad ponajviše u Zagrebu, provode aktivnosti senzibilizacije u obliku radionica i kulturnih događaja.

Edukacija djelatnika i stručnjaka također je istaknuta kao izrazito važna, no i uglavnom nerealizirana u većini institucija, ureda i organizacija. U najvećoj su mjeri edukacije prošli djelatnici stručnih institucija – CZSS i škola (poglavito u Zagrebu), no i dalje ističu važnost provođenja dodatnih programa. Predstavnici nekih JLS i JRS navode tek radne sastanke koje je organizirao ULJPPNM ili neka od stručnih institucija na kojima se tek djelomično informiralo zaposlenike o azilantima: *Imali smo dva sastanka s Vladinim uredom, dva sastanka, onako, ajde, bili su edukativni, doduše ni oni nisu nama odgovorili na sva pitanja koja smo im postavljali.* (27_1_141). Neke OCD pripremaju i provode edukacije namijenjene stručnjacima uključenima u proces integracije azilanata, dok druge navode da djelatnici skupljaju iskustvo kroz međunarodne projekte i direktni rad s azilantima.

Azilanti navode niz prijedloga kojima bi mogli pridonijeti da Hrvati bolje upoznaju njihove kulture. To uključuje predavanja djeci, mladima, učiteljima, roditeljima djece koja idu u istu školu kao i djeca azilanta o zanimljivostima o vlastitoj zemlji: *Možda bi oni koji imaju poneki otpor prema nama, drugačije se ponašali kada bi im približili zemlju iz koje dolazimo* (064_1.2.7._1_1). Općenito, više je sugovornika navelo da imaju potrebu objasniti svoju kulturu, ali da odustaju kada vide da to njihove sugovornike ne zanima.

Sudjelovanje na javnim manifestacijama poput različitih festivala također je prema iskazima sugovornika prilika za prezentiranje vlastite kulture (npr. organiziranje proslave Nove godine koja se vezuje uz druge kalendare, poput iranske Nove godine). Ideju o pripremanju hrane iz vlastite zemlje je navelo više sugovornika, a uz to glazba i ples mogu stvoriti povoljne prilike za razgovore. U organiziranju aktivnosti koje bi mogle približiti njihovu kulturu lokalnom stanovništvu *očekuju pomoć organizacija i udruga koje su već imale priliku probati njihovu hranu – navode primjer pripremanja hrane za JRS i RCT i u Kutini* (170_1.2.1._2_2 FG\53). Više sugovornika navelo je da je uzorno ponašanje samih azilanata također element predstavljanja vlastite kulture i uključivanja u lokalnu zajednicu.

6.4.3.5. SOCIJALNA SKRB I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Gotovo svi dionici iz svih regija suglasni su u procjeni da je azilantima pružena prikladna socijalna skrb, kao što je pružena i svim drugim korisnicima, državljanima RH. Pritom su neke od JLS napomenule da su izmijenile odluku o upravljanju pomoćima u sustavu socijalne skrbi kako bi azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom mogle koristiti sva prava kao i državljani RH s prebivalištem na području grada, ali i dodatne oblike pomoći i prava kao i neke od ranjivih društvenih skupina. Nasuprot tome, neki od predstavnika JLS i stručnih institucija iz dalmatinske i istočne regije napomenuli su kako azilante ne bi trebalo posebno izdvajati, odnosno davati im veća prava i prioritete u odnosu na domaće korisnike socijalne skrbi, što se ogleda u stavu jednog od sugovornika: *Pa ja smatram da to ne bi smjelo ni biti, jer opet kažem oni ne bi mogli biti u toj mjeri pozitivno diskriminirani da se primjenjuje pravilo pozitivne diskriminacije ako već imate liste za socijalne stanove, za POS-ove stanove, na koje imaju pravo svi drugi građani, a mislim da bi se to trebalo i na njih odnositi, znači njima ne bi trebala nikakva druga posebna prava.* (27_1_142).

Iz izjava samih azilanata stječe se dojam da oni vide da sustav socijalne skrbi, a konkretno primanje novčane pomoći, ne funkcionira u potpunosti. Iako se navodi pokoje pozitivno iskustvo, naglasak je na njihovoj percepciji da primanja po osnovi socijalne pomoći kasne po više mjeseci ili da je ne dobivaju premda misle da imaju pravo na to. Posebno ističu kako gube pravo na novčanu pomoć u slučaju da počnu raditi ili ako su smješteni u prihvatilištu. Budući da se nakon rješenja o stečenom pravu isplata novčanih naknade odvija po automatizmu, činjenica da znatan broj azilanta to ne vidi tako upućuje na to da bi vjerojatno trebalo poraditi na njihovom boljem razumijevanju prava koja imaju i funkcioniranja sustava. Ovako se osjećaju zakinutima i pripisuju to nebrizi djelatnika. Moguće je da neki od njih nisu poduzeli korake koji prethode ostvarivanju prava na novčanu naknadu predviđenu propisima. Ovdje valja imati na umu da temeljem Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti i Zakona o socijalnoj skrbi osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita najčešće koriste pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, jednokratnu naknadu, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, doplatka za pomoć i njegu te pomoć za ogrjev i prehranu u pučkim kuhinjama. Osim novčanih prava, azilanti imaju pravo i na socijalne usluge, kroz koje se pojedincu pružaju informacije o pravima iz sustava socijalne skrbi (prva socijalna usluga), pomaže se pojedincu i obiteljima u prevladavanju poteškoća i razvoju osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa prema sebi, obitelji i društvu (usluga savjetovanja i pomaganja). Navedeno treba razmotriti u kontekstu administrativnog funkcioniranja stručnih službi, jer je nužno neko vrijeme od podnošenja zahtjeva do njegove realizacije. Isto tako treba uzeti u obzir i razlike u kapacitetima pojedinih dionika koji pružaju ove usluge. Više sugovornika azilanata je istaknulo da gubitak prava na novčanu naknadu iz socijalne skrbi ako počnu raditi, čak i na kratko vrijeme i slabo plaćeni posao, djeluje destimulirajuće na njihovo zapošljavanje.

Pitanje ostvarivanja zdravstvene zaštite također je slično procijenjeno u svim lokalnim zajednicama, te je azilantima osigurana prikladna zdravstvena zaštita. No, sugovornici upozoravaju na nedostatak liječnika i podkapacitiranost zdravstvenog sustava kao i na poteškoće u sporazumijevanju *Ja vjerujem da tu nije problem toga što liječnici ne bi htjeli njih primiti u skrb, nego da je tu problem i komunikacija jer se liječnici vjerojatno boje uzeti u skrb osobu s kojom ne mogu iskomunicirati stvari, jer naprosto preuzimaju odgovornost za tu osobu i njezino liječenje.* (2_2_010). Neki od sugovornika iz različitih institucija i regija upućuju na problem nedostatne psihosocijalne potpore koja bi bila namijenjena isključivo azilantima.

Iako azilanti većinom navode da im psihosocijalna pomoć nije bila potrebna kad su došli u Hrvatsku, većina njih upućuje na određene probleme s kojima su se susreli prilikom traženja zdravstvenih usluga. Pritužbe su vezane uz dugo vrijeme čekanja na pregled, neljubaznost zdravstvenog osoblja, doživljaj diskriminacije, nejednakost ostvarivanja zaštite nositelja prava i članova obitelji, neinformiranost medicinskih radnika (i liječnika i stručnih službi) o pravima azilanata, neinformiranost djelatnika u zdravstvu o tome tko

podmiruje troškove liječenja azilanata: *Supruga radi i ona ima svoga liječnika, ali djeca i ja nemamo. Iako sam ja pročitao i informirao se da imamo pravo na zdravstvenu zaštitu na teret državnog proračuna, ja se ne želim svađati sa službenim osobama, jer mišlim da bi one to trebale znati, ali kada kažu nemate pravo, ja onda zašutim.* (064_1.2.7_1_1).

U pružanju prikladne socijalne i zdravstvene skrbi najčešće se kao generalni problem koji ističu svi dionici u svim regijama navodi podkapacitiranost institucija. Pritom se navodi nedostatak stručnjaka u centrima za socijalnu skrb, te poglavito liječnika zbog povećanog opsega posla. Kao druge otegotne okolnosti u realiziranju socijalne i zdravstvene zaštite navode se problemi u komunikaciji zbog nepoznavanja jezika, sporost sustava, neinformiranost službenika/liječnika, nedostaci u praćenju i kontaktiranju azilanata, nejasnoće vezane uz financiranje zdravstvenih usluga te neusklađenost različitih dionika, što ističu i sami azilanti.

Općenito JLS i JRS ne vide svoju ulogu u osiguravanju socijalne skrbi i zdravstvene zaštite nego misle da bi to trebale raditi stručne institucije. Slično je i s predstavnicima OCD koji se rijetko uopće izjašnjavaju o ovim pitanjima. Jedino predstavnici OCD iz Zagreba konkretnije navode probleme primarno vezane uz područje zdravstvene zaštite, gdje također ističu poteškoće u sustavu financiranja zdravstvenih usluga za azilante, koje prema njihovoj procjeni nastaju zbog neinformiranosti liječnika, teškoća u sporazumijevanju te nelogičnosti i neusklađenosti djelovanja različitih dionika, što dobro ilustrira sljedeći primjer: *Ministarstvo zdravstva svim domovima zdravlja, dispanzerima, bolnicama, svim zdravstvenim ustanovama poslao jedan napatuk kako se osobama pod međunarodnom zaštitom pruža usluga i da se svi računi i troškovi šalju direktno na Ministarstvo zdravstva. Znači ne na HZZO, nego na Ministarstvo zdravstva i oni pokrivaju sve njihove troškove. Ali to vam je došlo do ravnatelja doma zdravlja, a nije se spustilo do svakog liječnika, pedijatra, zubara i tu je opet veliki problem.* (8_14_159).

6.4.3.6. MEĐURESORNA SURADNJA

Suradnja s drugim dionicima u procesu implementacije mjera integracije procjenjivana je u odnosu na trenutačno iskustvo i moguće buduće aktivnosti u tom području. Tako se izdvajaju dionici koji do sada nisu imali iskustvo i kontakt s azilantima, pa tako nisu niti ostvarili suradnju s drugim institucijama, primjerice neke od JLS i JRS iz istočne i primorske regije. Drugi dionici

opisuju postojeću suradnju većinom podjednako identificirajući tijela državne uprave, stručne institucije te organizacije civilnog društva kao postojeće i buduće suradnike. Predstavnici JLS većinom ističu postojeću suradnju s Ministarstvom unutarnjih poslova, centrima za socijalnu skrb, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, školama i vrtićima te Hrvatskim Crvenim križem. U Zagrebu je značajna i suradnja s drugim organizacijama civilnog sektora poput Rehabilitacijskog centra za stres i traumu, Isusovačke službe za izbjeglice i Centra za mirovne studije s kojima je ostvarena projektna suradnja. Predstavnici JRS također izdvajaju stručne institucije te organizacije koje su u njihovoj nadležnosti poput škola i zdravstvenih organizacija, no u nekim je lokalnim zajednicama dalmatinske regije njihova uloga isključivo u kontaktiranju tih relevantnih institucija te dalje od toga nije ostvarena suradnja.

Stručne institucije u najvećoj su mjeri već ostvarile suradnju s gotovo svim dionicima uključenima u proces integracije. Najčešće se tu izdvajaju resorna ministarstva – ponajprije MUP, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, lokalni i regionalni CZSS, HZZ, prihvatilišta, škole, domovi zdravlja pri čemu je CZSS jedna od zastupljenijih stručnih institucija. Dionici stručnih institucija također ističu značajnu suradnju s organizacijama civilnog društva – na razini Hrvatske to je ponajviše HCK, dok u Zagrebu značajniju ulogu imaju još i udruge poput JRS-a, CMS-a te AYS-a. Tek se u središnjoj regiji (uključujući i Zagreb) ističe postojeća suradnja s jedinicama lokalne uprave.

Organizacije civilnog sektora također izdvajaju slične partnere kao i predstavnici stručnih institucija. Nešto više postojećih partnera izdvajaju OCD iz Zagreba, navodeći pritom i jedinice lokalne samouprave i ULJPPNM. Međunarodne organizacije poput IOM-a, UNHCR-a i UNICEF-a spominju se kao partneri u Zagrebu i u istočnoj regiji među predstavnicima stručnih institucija te u središnjoj regiji među predstavnicima OCD.

U razmatranju mogućih budućih suradnji gotovo svi dionici očekuju suradnju sa svima s kojima su već surađivali, a u slučaju da suradnje još nije bilo, očekuju je od svih dionika uključenih u proces integracije. Predstavnici JLS i JRS nešto češće očekuju značajniji angažman organizacija civilnog društva, za koje se procjenjuje da su sposobnije u pisanju projekata i privlačenju sredstava za rad s azilantima ili računaju na njihove ljudske resurse. JRS posebno naglašavaju da od tijela državne

uprave očekuju takav oblik suradnje da su pravovremeno informirani o dolasku azilanata te u obliku uputa, protokola i očekivanja koje se nameću lokalnim zajednicama, a što se u više navrata ističe kao kritika upućena dionicima na državnoj razini. JRS također očekuju suradnju i s jedinicama lokalne samouprave, posebno u primorskoj i dalmatinskoj regiji.

Stručne institucije očekuju suradnju ili nastavak suradnje na svim razinama, od državne do specifičnih organizacija na lokalnoj razini. Pritom također naglašavaju značajnije uključivanje različitih organizacija civilnog društva, lokalnih i međunarodnih. Dionici iz središnje regije također su usmjereni međugradskoj i međužupanijskoj suradnji, primjerice „s drugim centrima za socijalnu skrb“ radi usporedbe iskustava i prenošenja dobrih praksi.

OCD, osim s postojećim dionicima, najviše očekuju ostvarivanje suradnje s jedinicama lokalne i regionalne samouprave. Pritom neki dionici ističu da državne i lokalne razine ne koriste dovoljno kapacitete i iskustva koje lokalne OCD imaju u vezi zajednice, te da bi one trebale biti uključene u taj proces od samog početka, a ne naknadno putem javnih natječaja.

Prilikom procjene aktivnosti i djelovanja pojedinih dionika uključenih u proces integracije azilanata ima i pozitivnih ocjena, ali su naglašenije kritike. Većina je kritika upućena državnoj upravi i to je tako kod svih dionika. To je prvenstveno usmjereno na viđenje da im s te razine nedostaju pravovremene i transparentne razmjene informacija, budući da je državna razina odgovorna za cijeli sustav. Dionici u JLS i JRS smatraju da funkcioniraju bez konkretnih uputa i odluka te da se sve prepušta improvizaciji. Stručne institucije uz kritike usmjerene na račun nepostojeće legislative i procedure procjenjuju da mjere definirane Akcijskim planom nisu primjenjive u stvarnoj situaciji na terenu, te ističu nespremnost sustava da odgovori na trenutne izazove i potrebe (primjerice osiguranje smještaja i prevoditelja): *Ma svi ti Akcijski planovi su puni fraza, sve su to fraze. Bez podcjenjivanja, ima to svoj sadržaj, samo kad dođeš na teren, kad vidiš da čovjeku trebaš dati posao, onda vidiš da to, kažem, ovo je teren koji zahvaljujući nekakvom turističkom boomu u Hrvatskoj najedanput nam fale ljudi. (...) Ali politika prema njima je opet vezana za čitav niz drugih politika koje se vode ili ne vode.* (25_5_115). Također se upozorava na preklapanja u djelovanju različitih institucija i organizacija te na prebacivanje odgovornosti na OCD. Pozitivne ocjene većinom su usmjerene na brze reakcije određenih stručnih institucija prilikom smještaja azilanata u lokalnu zajednicu.

6.4.4. POTREBE LOKALNIH ZAJEDNICA I NJIHOVE MOGUĆNOSTI UKLJUČIVANJA U INTEGRACIJSKE AKTIVNOSTI

Jedinice lokalne samouprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, stručne institucije i organizacije civilnog društva u svim regijama navode slične potrebe. Među njima se na prvom mjestu ističe nužnost protokola s opisom i uputama za provedbu slijeda koraka u integraciji azilanata. Taj protokol treba definirati slijed provođenja mjera integracije, njihove nositelje i odgovornosti, te oblike međusobne suradnje. Protokolom treba konkretno definirati način provođenja mjera integracije, poput prihvata, osiguravanja programa učenja hrvatskog jezika i njihove brze dostupnosti, osiguravanja smještaja na teret države, načina pristupa socijalnim i zdravstvenim uslugama, zapošljavanju. Protokol i upute bi omogućili da se JLS i JRS mogu u svojem radu pozivati na te dokumente i u skladu s njima postupati.

Osim toga, potreba jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave je da nadležna ministarstva usklade svoje stavove i postupke, te da donesu usuglašene upute koje će se primjenjivati na lokalnoj razini.

Sve JLS, JRS, stručne institucije i organizacije civilnog društva naglašavaju nužnost dobivanja pravodobnih i pouzdanih informacija o broju, strukturi i vremenu dolaska azilanata na njihovo područje, jer je to preduvjet da se mogu pripremiti za različite aspekte

njihove integracije. Plan razmještaja je dokument koji sve jedinice samouprave navode kao nužnu pretpostavku za započinjanje priprema za prihvat azilanata, sukladno spomenutom protokolu.

Među vrlo istaknutim potrebama u svim regijama svi dionici (JLS, JRS, stručne institucije, OCD) navode potrebe za prevoditeljima i kulturnim medijatorima radi učinkovite komunikacije s azilantima koji ne vladaju hrvatskim jezikom. Naglašavaju da je nužno osigurati financijska sredstva za njihov rad. Ova je potreba posebno istaknuta u situacijama kada se vodi upravni postupak u vezi prava azilanata i zastupanja najboljeg interesa djeteta, primjerice u centrima za socijalnu skrb, kao i u svim službama prvog kontakta s azilantima i njihovim obiteljima (škola, CZSS, zavod za zapošljavanje, dom zdravlja i ambulanta primarne zdravstvene zaštite, Crveni križ, OCD, domovi gdje su smještena djeca bez roditeljske pratnje). Istaknuto je da prevoditelji trebaju biti stručno osposobljeni, a ne priučeni, članovi obitelji, a posebno ne djeca.

Među prioritetnim potrebama JLS i JRS u svim regijama naglašavaju da država treba azilantima osigurati smještaj, budući da lokalne zajednice ne raspolažu slobodnim kapacitetima u koje bi ih se moglo smjestiti. U stvari, svi dionici vide da je stambeno zbrinjavanje ključna pretpostavka prihvata i integracije azilanata za čije rješavanje je odgovorna država, a ne lokalna zajednica. U istočnoj i dalmatinskoj regiji posebno je naglašena potreba primjerenog smještaja djece bez roditeljske pratnje pod međunarodnom zaštitom.

Također, svi dionici integracije smatraju da treba omogućiti ubrzanje administrativnih postupaka koji su važni azilantima (poput dobivanja OIB kao pretpostavke za niz drugih koraka). Uočili su da postoji nesklad između onoga što je predviđeno propisima i otežane provedivosti toga zbog tehničkih prepreka (poput upisa djece u školske e-matice, zdravstvenu evidenciju, pristup učenju hrvatskog jezika, utvrđivanje prethodno stečenih obrazovnih kvalifikacija i radnih kompetencija kao preduvjeta za školovanje ili zapošljavanje). Stručne institucije i OCD u svim regijama posebno naglašavaju potrebu za bržim i učinkovitijim postupcima u ostvarenju pristupa pravima azilanata i njihovom uključivanju u zajednicu, što pretpostavlja dobru međusektorsku suradnju.

Neke JLS i brojne OCD naglašavaju potrebu bržeg i lakšeg pristupa učenju hrvatskog jezika za odrasle azilante, jer je nemogućnost komuniciranja na hrvatskom jeziku identificirana kao temeljna

prepreka uključivanju u bilo koji oblik funkcioniranja u zajednici, pri čemu je posebno istaknuta važnost vladanja jezikom za zapošljavanje.

U stručnim institucijama u svim regijama ističu hitnu potrebu da se na razini države učinkovito riješi problem kada azilanti ne posjeduju osobne dokumente, te o priznavanju prethodno stečenih obrazovnih kvalifikacija i postojećih radnih kompetencija, kako bi ih se moglo uključiti u proces obrazovanja ili radnog osposobljavanja i tako unaprijediti njihovo zapošljavanje.

Jednoznačna je potreba dionika integracije u svim regijama za pripremu, senzibilizaciju i izobrazbu za susret i pružanje usluga azilantima onih zaposlenika koji su izravno uključeni u proces integracije. Uz zaposlenike JLS i JRS u velikom broju stručnih institucija i dijelu OCD je naglašena ova potreba. Kao posebno važni su istaknuti CZSS, domovi zdravlja, ambulante, vrtići, škole, zavodi za zapošljavanje. Budući da su stručne institucije mjesta gdje se s azilantima neposredno i trajno kontaktira, postoji potreba za kontinuiranom izobrazbom stručnih radnika (primjerice posebnih skrbnika djece bez roditeljske skrbi kojima je potrebna međunarodna zaštita, liječnika i medicinskih sestara, socijalnih radnika i psihologa, osoblja u odgojno-obrazovnim ustanovama, zavodima za zapošljavanje). U nekim stručnim institucijama (središnja regija) pojašnjavaju da izobrazba u svim dionicima integracije treba uključivati upoznavanje kulture i običaja azilanata i temeljiti se na načelima interkulture komunikacije. U nekim stručnim institucijama u kojima zaposlenici neposredno i intenzivno rade s obiteljima azilanata, poput savjetovanja i psihosocijalne podrške, naglašena je potreba kontinuirane brige o njihovom mentalnom zdravlju i prevenciji stresa putem supervizije i profesionalne podrške.

Svi dionici integracije u svim regijama istaknuli su potrebu pripreme javnosti i povećanja spremnosti građana da prihvate azilante u svoju zajednicu. Pri tome treba voditi računa da u javnosti postoji dio građana koji su posebno zabrinuti i protive se dolasku azilanata u njihovu zajednicu. U nekim stručnim institucijama u istočnoj regiji upozoravaju da se u zajednicama koje su tradicionalno zatvorenije i s većim brojem doseljenika iz BiH koji su morali napustiti svoje domove zbog ratnog sukoba s muslimanima može očekivati veći otpor dolasku azilanata.

Smatrajući da je odgovornost za pitanja integracije azilanata prvenstveno na razini države, veći broj JRS, stručne institucije i dio OCD očekuju

da država snosi s time povezane troškove, primjerice za materijalna prava, povećane troškove socijalne skrbi, zdravstva i školovanja, smještaja, učenja jezika za odrasle. Neke JRS smatraju da županije u tome ne trebaju imati ulogu, a niti imaju sredstva za posebno sudjelovanje u integrativnim procesima (istočna regija). Potreba JRS i JLS u svim regijama je da im se osiguraju dodatna financijska sredstva iz državnog proračuna namijenjena integraciji azilanata u zajednicu. JRS u središnjoj regiji vide mogućnost osiguravanja financijskih sredstava u javljanju na EU projekte i povlačenju sredstava iz EU fondova. U dalmatinskoj regiji JLS od države očekuju manje uputa, a više da izravno preuzme brigu o azilantima.

Po mišljenju JRS, Akcijski plan ne podrazumijeva nikakvu obavezu županija, a niti su od nadležnih tijela dobili upute o postupanju. Na temelju toga zaključuju da u procesu integracije prvenstvenu ulogu i odgovornost imaju gradovi i općine, dakle JLS. Ranije spomenutim uputama treba pojasniti eventualnu ulogu i obavezu županija u procesima integracije azilanata. No, naglašavaju da to onda znači i osiguravanje dodatnog osoblja i sredstava, jer integracijski poslovi s azilantima zahtijevaju dodatno vrijeme i kompetencije.

Neke JLS (istočna regija) navode potrebu da se uputama s razine države jasno definira odnos između prava, mogućnosti zajednice i obaveza azilanata tijekom prve dvije godine procesa integracije.

JRS procjenjuju da će uspješno provoditi sve zadaće koje proizlaze iz zakona i zadatke koje dobiju od nadležnih državnih tijela, a da će probleme rješavati tek kada azilanti dođu na njihovo područje. Općenito, u JLS i JRS smatraju da neće biti problema u integraciji azilanata zbog postojeće dobre umreženosti i visoke razine međusobne suradnje između različitih službi i organizacija. U primorskoj regiji JRS i Zagrebu smatraju da uz protokol i opći plan postupanja treba omogućiti određenu slobodu da se JRS organiziraju u skladu sa svojim mogućnostima i spustiti određene ovlasti na lokalnu razinu.

Pomoć u zadovoljavanju potreba zajednice u procesu integracije i svojem djelovanju JLS očekuju od Vlade RH, prvenstveno od Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske kao središnjeg koordinativnog tijela. Osim od ovih tijela, stručne institucije očekuju pomoć i od nadležnih ministarstava, ali i od JLS i nevladinog sektora.

JLS i JRS svoju prvenstvenu ulogu vide u koordiniranju različitih aktera u procesu integracije, poput stručnih institucija i organizacija civilnog društva, na razini grada odnosno županije. Neke JLS svoju ulogu vide i u podržavanju drugih dionika kad im nedostaje kapaciteta u procesu integracije, te povezivanju s drugim institucijama unutar zajednice. Pri tome ističu ulogu u unapređenju međusektorske suradnje jer „imaju dobar pregled aktivnosti raznih službi“, u informiranju samih azilanata i drugih institucija. U nekim JLS drže da u svakom dioniku integracije treba odrediti jednu osobu kao glavnog informatora o načinima ostvarivanja prava azilanata. S time u vezi CZSS naglašavaju da je nužno unaprijediti informiranost svih dionika integracije u lokalnoj zajednici, jer za sve vrste informacija drugi dionici upućuju azilante njima. Smatraju da drugi dionici trebaju dobiti precizne informacije od svojih nadležnih tijela i osposobiti se tako da svi znaju koje su im odgovornosti, te koja prava azilanti imaju, gdje i kako ih mogu ostvariti (istočna i središnja regija).

Mišljenja o potrebi ustroja koordinacijskog tijela na razini JRS su podijeljena. Premda sve JRS naglašavaju da će se njihove aktivnosti odvijati u okviru redovne djelatnosti, u dalmatinskoj te središnjoj regiji procjenjuju da treba ustrojiti koordinativno tijelo na razini županije za pitanja integracije azilanata, što zagovaraju i u manjem broju JLS.

JRS svoj prvenstveni doprinos integraciji vide u senzibilizaciji i informiranju javnosti o dolasku i procesu integracije azilanata, svjesni da u nekim sredinama postoji otpor njihovom dolasku. Pri tome neki posebno ističu educiranje putem pokretanja tematskih edukacija u školama i vrtićima (istočna regija). U svim regijama osim istočne, JRS navode svoju ulogu u uključivanju djece i odraslih u školovanje i učenje jezika, ali su ta uloga

i odgovornost izražena samo deklarativno, bez indikatora o preuzimanju inicijative. U središnjoj i primorskoj regiji i u Gradu Zagrebu smatraju da će im u procesu integracije azilanata pomoći iskustvo koje imaju s provjerenim mehanizama integracije socijalno ranjivih skupina, referirajući se na romsku populaciju.

JLS u svim regijama vide svoj mogući doprinos u provođenju programa senzibilizacije i informiranja javnosti i stručnih službi u svojoj zajednici. U Zagrebu postoji gradska strategija za promicanje ljudskih prava i antidiskriminacije koja je platforma za takve aktivnosti.

JLS u središnjoj i u dalmatinskoj regiji svoj izravn doprinos integraciji vide prvenstveno u uključivanju djece u vrtić i školu, uz financijsku pomoć (npr. plaćanje naknade za vrtić, prijevoz, školske knjige). Neke JLS u primorskoj regiji navode mogućnost svojeg uključivanja u program učenja jezika, ali bez konkretnih naznaka o promišljenim koracima kako to ostvariti.

JLS mogućnosti svojeg neposrednog podupiranja integracijskih aktivnosti također vide u početnoj financijskoj podršci azilantima, pomaganju u procesu prihvata i njihovog smještaja, pomoći u hrani i higijenskim potrepštinama, te procesu uključivanja djece u odgojno-obrazovne ustanove, podmirivanja troškova pohađanja dječjih vrtića (istočna i primorska regija, Zagreb). JLS u primorskoj regiji navode i pomoć u zapošljavanju azilanata. Neke JLS ističu da su već donijele odluke kojima je pristup socijalnim pravima koja su osigurana građanima njihovih gradova pod jednakim uvjetima omogućen i azilantima koji će dobiti boravak na području grada.

JLS i JRS ističu važnu ulogu centara za socijalnu skrb, kao dijela državnog sustava, koji nije u njihovoj nadležnosti, te očekuju izravnu pomoć nadležnog ministarstva ovim ustanovama na njihovom području.

Stručne institucije ističu potrebu planiranja rada u okolnostima povećanog broja korisnika, što je povezano s potrebom zapošljavanja dodatnih stručnjaka i povećanim troškovima, što znači nužnost za dodatnim financijskim sredstvima. To osobito ističu CZSS jer je njihov rad u prihvatu i skrbi za obitelji azilanata radno vrlo intenzivan, a porast broja azilanata, korisnika usluga socijalne skrbi, znatno povećava radno opterećenje stručnjaka kojih je i inače premalo.

Stručne institucije će na integraciji raditi u okviru svoje redovite djelatnosti pružajući usluge

azilantima kao i svim drugim korisnicima (npr. u školama, CZSS i zavodima za zapošljavanje). To će im olakšati definirani zadaci koje i inače ostvaruju. Tako uz temeljne aktivnosti u CZSS vide mogućnost pružanja savjetovanišne i psihosocijalne usluge azilantskim obiteljima kada to bude potreba. U školama vide mogućnost održavanja predavanja i radionica u vezi azilanata za učenike i roditelje, te uključivanja djece i roditelja u izvannastavne aktivnosti kao prilike za bržu integraciju, kao i svoje sudjelovanje u poučavanju hrvatskog jezika za odrasle. U nekim školama u istočnoj regiji su naveli da oni u pružanju podrške obiteljima azilanata nadilaze granice uobičajenog odgojno-obrazovnog rada s učenicima (poput brige da ta djeca dobiju pomoć na nestigmatizirajući način u okviru širih humanitarnih akcija koje škole organiziraju).

Stručne institucije prvenstveno očekuju pomoć od njima nadležnog ministarstva i nadređenih tijela na državnoj razini, te tijela JLS i JRS, a suradnju s Crvenim križem i OCD u svojoj zajednici. CZSS u središnjoj regiji ističu potrebu sinergijskog djelovanja sa zavodima za zapošljavanje u stvaranju boljih perspektiva zapošljavanja. Zavodi za zapošljavanje naglašavaju svoj mogući doprinos u integraciji pomažući u aktivnom traženju posla, izradi osobnog profesionalnog plana, sastavljanju životopisa, informiranju i savjetovanju o karijeri i informatičkim radionicama. Posebno ističu mogućnost osposobljavanja slabo zapošljivih azilanta, ali veliku teškoću zbog njihovog nevladanja hrvatskim jezikom i nepostojanju dokumenata o prethodno stečenim školskim kvalifikacijama i kompetencijama. U svim regijama je naglašena postojeća praksa i potreba povezivanja s drugim institucijama u sektoru i zajednici, te OCD.

Upozoreno je (istočna regija) da azilanti ne smiju imati privilegirani status u ostvarivanju prava u odnosu na druge korisnike u sličnom životnom položaju prilikom osiguravanja stambenog smještaja, zapošljavanja, ostvarivanja prava iz socijalne skrbi.

JLS, JRS i stručne institucije vide ulogu OCD kao važne dopune uslugama koje će azilantima pružati stručne institucije. To uključuje sudjelovanje u poučavanju hrvatskog jezika, u pružanju svih informacija potrebnih azilantima radi ostvarivanja prava na jednom mjestu (*one-stop-shop*), ali i u uspostavljanju socijalne mreže uzajamne podrške i međusobnog upoznavanja. JRS računaju na ljudske resurse OCD uz uvjet dobrog povezivanja na višoj organizacijskoj razini, poput županije. Pri tome najčešće navode Hrvatski Crveni križ,

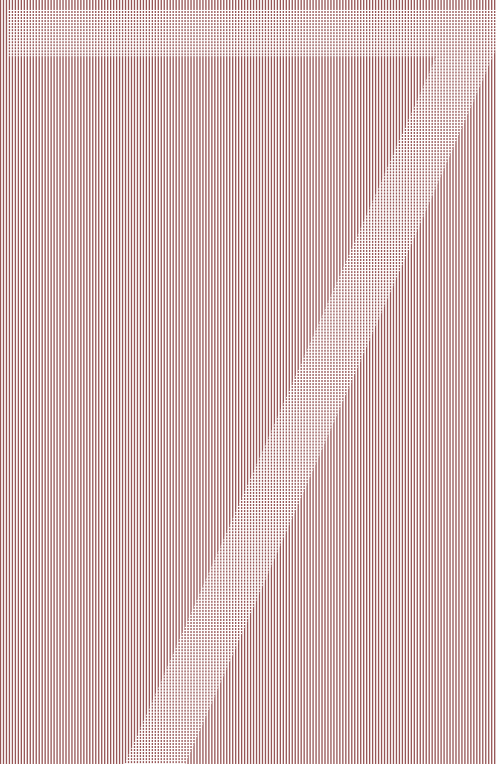
Isusovačka služba za izbjeglice i Caritas. U tom kontekstu ima mišljenja (JRS u središnjoj regiji) da bi država trebala financijski podržati ulogu volonterstva u integraciji.

Većina OCD namjerava proširiti svoje dosadašnje aktivnosti ususret specifičnim potrebama azilanata. One predstavljaju značajan integracijski potencijal lokalne zajednice. U dalmatinskoj regiji civilni sektor procjenjuje da je njihovo dosadašnje djelovanje sasvim dovoljno za potrebe integracije azilanata, te očekuju veći angažman lokalne samouprave. U svim drugim regijama OCD navode spremnost proširivanja svojih usluga, osobito u području senzibilizacije i informiranja javnosti. Uz to namjeravaju potaknuti povezivanje s institucijama unutar sektora i lokalne zajednice radi suradnje i koordinacije. Kao mogućnosti navode pružanje psihosocijalne/psihološke pomoći azilantima i njihovo uključivanje u različite aktivnosti u zajednici, zadovoljavanje osnovnih životnih potreba azilanta, pomoć u ostvarivanju prvih kontakata azilanata u zajednici, informiranje o njihovim pravima, dušebrižništvo u slučaju religijskih zajednica. S ciljem senzibilizacije javnosti spremni su održavati radionice i predavanja za javnost u kojima bi sudjelovali i sami azilanti kako bi se predstavili domaćoj javnosti i, s druge strane, upoznali hrvatsku kulturu, te suradnju s medijima radi predstavljanja životnih priča azilanata. Spominju organiziranje kulturnih događanja, tečajeva kuhanja, prilagođavanja poslova koje su azilanti ranije radili poslovima na kojima bi se mogli zaposliti (npr. pekar) i slično. Organizacije koje se inače bave smještajem djece izvan roditeljskog doma spremne su primiti djecu pod međunarodnom zaštitom bez roditeljske pratnje. Neke OCD ističu mogućnost uključivanja azilanata kao volontera u svoje aktivnosti. Neke imaju mogućnost osiguravanja kulturnih medijatora. Neke OCD naglašavaju mrežu volontera kao bitnog resursa u radu s azilantima.

OCD očekuju najbližu suradnju s JLS, stručnim institucijama, te posebno s Crvenim križem. No ističu da ne postoje koordinativna tijela koja su potrebna kako bi se umrežili svi kapaciteti u zajednici, te stoga nedostaje pouzdanih informacija o tome koje potrebe i mogućnosti postoje. Smatraju da je na razini JLS potrebno ustrojiti koordinaciju koja bi okupila sve dionike, uključujući i civilni sektor i omogućila transparentno financiranje usluga za azilante. OCD naglašavaju prednost civilnog sektora kao fleksibilnijeg i bržeg u odgovaranju na neke potrebe što je važan aspekt sinergije sa stručnim institucijama i JLS.

Među potrebama OCD u svim regijama ističu osiguravanje prevoditelja i kulturnih medijatora, te izobrazbu svojeg osoblja. Gotovo sve navode ograničenje zbog svoje podkapacitiranosti u osoblju i financijama, te nestabilnog financiranja, te ističu potrebu da se, ako država, JLS i JRS računaju da one preuzmu dio zaduženja i budu oslonac u integraciji, bolje uredi njihovo financiranje.

RASPRAVA I PREPORUKE

RASPRAVA I PREPORUKE

Provedeno anketno istraživanje odnosa hrvatskih građana prema socijalnoj integraciji azilanata na reprezentativnom uzorku za odabrane gradove u četiri regije i kvalitativno istraživanje potreba i izazova 30 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave omogućilo je donošenje niza preporuka. One su utemeljene na empirijskim podacima dobivenima od različitih dionika integracije – od samih građana, predstavnika tijela samouprava, stručnih institucija, organizacija civilnog društva i vjerskih zajednica, te osoba pod međunarodnom zaštitom. Preporuke koje slijede omogućuju unapređenje politika i praksi integracije azilanata i osoba pod međunarodnom zaštitu kako bi se lakše i uspješnije postigli ciljevi koji proizlaze iz obaveza Republike Hrvatske kao članice Europske unije, zakona i akcijskih planova Vlade Republike Hrvatske. No, valja naglasiti da te preporuke odražavaju aktualno stanje i razmišljanje sugovornika utemeljeno na njihovom iskustvu, a koje će se mijenjati dolaskom azilanata u zajednice.

Općenito govoreći, hrvatski građani većinom imaju neutralan stav prema azilantima. Takav stav je povezan s blago izraženim doživljajem prijetnje zbog dolaska azilanata koja se očituje u brigama u vezi konkurencije na društvene resurse, te ugrožavanja hrvatskog identiteta i kulture. Valja, međutim, istaknuti da, premda je sadržaj briga, odnosno doživljaj prijetnje građana, sličan kao i u prethodnim istraživanjima u nas provedenima na prigodnim i uglavnom studentskim uzorcima, rezultati na ovom reprezentativnom uzorku pokazuju samo blagi doživljaj prijetnje i brige za očuvanje vlastite kulture. U kontekstu integracijskih politika ovaj nalaz treba uzeti s primjerenom pažnjom, jer upućuje na to da postoji prostor za djelovanje na stavove i percepcije građana, pri čemu osmišljena politika treba voditi računa da ne poveća doživljaj ugroze domaćeg stanovništva, nego da istakne koristi i prednosti prihvata azilanata u društvo. To je povezano i s drugim važnim nalazom prema kojem hrvatski građani većinom podržavaju integracijski oblik uključivanja azilanata u hrvatsko društvo, što znači da očekuju da azilanti prihvate hrvatsku kulturu i običaje, ali pristaju da istodobno zadrže svoju kulturu. U ovom je kontekstu važno naglasiti i to da građani uglavnom neutralno procjenjuju očekivanja negativnih promjena u zajednici do kojih bi moglo doći u povodu dolaska azilanata, kao i to da iskazuju blagu podršku ostvarivanju prava azilanata. Stoga, kako se percepcija kulturne različitosti ne bi pojačavala i time dalo povoda za porast doživljaja prijetnje kod građana, posebno one simboličke, integracijske politike trebaju voditi računa o uključivanju azilanta u dobro pripremljene i temeljito senzibilizirane zajednice, a pozitivne ishode i primjere dobrih integracijskih praksi učiniti široko vidljivima i istaknutima. Pri tome valja istaknuti da se velika većina građana o azilantima informira iz javnih medija, a gotovo polovina i s društvenih mreža pa upravo ove medije valja koristiti kako bi se senzibilizirala šira javnost i prenijeli pozitivni integracijski primjeri. Takvi pozitivni primjeri mogu ojačati spremnost domaćeg stanovništva na kontakt s azilantima. To je posebno važno pod vidom nalaza da većina građana procjenjuje da je prikaz u medijima blago negativan. Iako percepcija medijskog prikaza azilanata može pokazivati visoki stupanj senzibiliteta građana o pitanjima azilanata (Kalebić Maglica, Švegar i Jovković, 2018.), ona posredno zahvaća i modalitete izvještavanja o azilantima. Naime, iako se to u ovome istraživanju nije posebno analiziralo, važni su aspekti medijskog prikaza azilanata tematska usmjerenost, način izvještavanja i stil, te iznesena argumentacija (usp. Župarić-Iljić, 2013.). Stoga se može pretpostaviti da građani mogu prepoznati neke od tih elemenata i ocijeniti ih na ponuđenoj skali pozitivnog, odnosno negativnog medijskog prikaza. To pruža dodatni uvid u elemente s mogućim učinkom na kreiranje stavova i općenito intonaciju odnosa prema azilantima kako u pojedinoj lokalnoj zajednici, tako i na nacionalnoj razini. Iz navedenog proizlazi da medijske poruke treba

pažljivo kreirati i osigurati da medijska vidljivost primjera dobre prakse i uspješne integracije bude dovoljna. Drugim riječima, u budućim bi istraživanjima valjalo kritički analizirati postojeću medijsku praksu te se usmjeriti osvještavanju/senzibilizaciji medija kako bi etički ispravno prenosili točne i provjerene informacije s obzirom da su oni uvijek iznimno utjecajni posrednici razine prihvaćenosti azilanata u društvu (usp. Benčić i sur., 2005.). Stoga su i među institucionalnim dionicima prepoznati kao najbolji (a često i jedini) akter koji dopire do javnosti.

Za sada, građani nisu spremni na bliskije odnose, ali jesu na odnose susjeda i suradnika na poslu. Tu činjenicu integracijske politike trebaju iskoristiti kao potencijalnu prednost, jer će upravo ti odnosi – susjedski i susreti u poslovnom okružju – biti ujedno i temeljni kontakti građana Hrvatske i azilanata. Imajući da umu da je kulturni obrazac života u razmjerno dobro povezanim socijalnim mrežama susjedstava u nas još uvijek prisutan, posebno u manjim sredinama, spremnost hrvatskih građana na susjedске odnose s novim sugrađanima može se dobro i korisno integracijski upotrijebiti, nastojeći djelovati upravo na razini susjedstava u pripremi mikro sredine zajednica u koje dolaze azilanti na njihov dolazak. U tom pogledu prvi, susjedski kontakt može imati ključnu važnost za razvoj kasnijih odnosa, onih prisnijih i prijateljskih, što je dobro poznat nalaz u teoriji kontakta (npr. Pettigrew i Tropp, 2011.). Na slična razmišljanja nailazimo i među predstavnicima nekih od upravnih i stručnih institucija, koji razmatraju pojedine mogućnosti smještaja azilanata u lokalnoj zajednici (što smatraju da bi ubrzalo i pospješilo integraciju), a ne rezidencijalno segregirano (npr. u primorskoj regiji). Valja imati na umu da gotovo polovica ispitanih hrvatskih građana nije imala nikakvog kontakta s azilantima, a oni koji jesu svoje susrete s njima procjenjuju neutralno – niti pozitivno, niti negativno. U skladu s time je i nalaz da su hrvatski građani neutralni u pogledu spremnosti na osobni angažman u pomaganju azilantima u procesu integracije, pa je važno u zajednicama osmisliti raznolike i ne pretjerano zahtjevne aktivnosti u kojima bi spremnost građana na pomoć mogla doći do izražaja (npr. akcije doniranja).

Ukupno, stavovi hrvatskih građana imaju potencijal otkloniti se i u pozitivnu i u negativnu stranu, pa je stoga važno osmišljenim, ciljanim i koordiniranim politikama naslanjati se na pozitivne stavove građana, usmjeravati ih i omogućiti građanima sudjelovanje u integraciji azilanata. Rezultati pokazuju da sugovornici u mnogim lokalnim zajednicama prepoznaju temelje pozitivnih stavova

građana u činjenici da su i sami prošli iskustvo izbjeglištva za vrijeme Domovinskog rata ili u iskustvu suživota s različitim nacionalnim manjinama. Međutim, nerijetko sugovornici iz JLS i JRS, kako čelnici, tako i stručnjaci iz različitih institucija, izvještavaju o negativnim, pa i predrasudnim stavovima lokalnog stanovništva. No taj dojam iz lokalnih zajednica ne odgovara rezultatima ispitivanja stavova reprezentativnog uzorka građana RH, kao niti iskustvima o kojima su u intervjuima i fokusnim grupama govorili azilanti. Oni uglavnom izvještavaju o dobroj prihvaćenosti u lokalnim zajednicama, uz vrlo mali broj opisanih incidentnih situacija.

Prethodno je istaknuto kako je Hrvatska prema indeksu politike integracije migranata u krugu istočnih zemalja i to ponajviše zbog nedovoljne državne potpore tim politikama, kao i zbog diskrecijskih praksi kod njihove provedbe (Vankova i sur. 2014.). Rezultati provedenog istraživanja stavova građana pokazuju da integracijski potencijal postoji, pa je na odgovornim državnim politikama da se taj potencijal iskoristi kako bi politike integracije bile što uspješnije i za domicilno stanovništvo i za azilante. Pri tome ključne napore treba usmjeriti na lokalne zajednice, specifično JLS i JRS, ponajprije na njihova vodstva i ciljane službenike, a onda i na lokalnu javnost.

Utvrđene su neke individualne osobine hrvatskih građana koje omogućuju predviđanje koje su kategorije stanovništva otvorenije za prihvata i integraciju azilanta. Sociodemografske varijable nisu posebno korisne u ovom predviđanju, osim što rezultati ponekad pokazuju pozitivniji stav žena. Također pozitivnije stavove i veću spremnost na kontakt s azilantima imaju uglavnom osobe koje nisu aktivni vjernici i češće oni lijeve političke orijentacije. Nadalje, pozitivnije stavove iskazuju stanovnici središnje i sjeverozapadne Hrvatske kao i oni u Primorju i Istri, u odnosu na istočnu i dalmatinsku regiju. Iz nalaza kvalitativnog dijela istraživanja proizlazi da u pogledu percepcije lokalnih sredina kao prostora integracije azilanata svi dionici u svim regijama izražavaju neki oblik zabrinutosti, pri čemu je iznimka samo primorska regija, gdje sugovornici ne očekuju nikakve teškoće. U ostalim zajednicama prevladava očekivanje nekog oblika negativnih reakcija domicilnog stanovništva, posebno u manjim sredinama, kako to navode u JLS i JRS u istočnoj i dalmatinskoj regiji, dok je opće mišljenje da bi veći gradovi bili spremniji prihvatiti azilante. Ovi nalazi jasno sugeriraju u kojim će regijama trebati pojačani napor u praksama informiranja i senzibilizacije stanovništva.

Uz to što općenito pozitivnije stavove imaju oni stanovnici Hrvatske koji vjeruju da broj azilanata u budućnosti treba povećati, kao i oni koji zagovaraju integraciju kao primjerenu politiku odnosa prema azilantima, najvažnije su odrednice spremnosti na kontakt s azilantima i osobni angažman u pomaganju azilantima doživljaj stvarne i simboličke prijetnje, te očekivanje negativnih promjena u zajednici u povodu njihova dolaska. Drugim riječima, osobe koje misle da će dolazak određenog broja azilanata ugroziti njihove životne interese i kulturni identitet, te koji očekuju da će to uzrokovati negativne promjene u njihovim zajednicama ujedno su i oni koji će imati negativan odnos prema azilantima. I ove odrednice jasno upućuju na prikladnu strategiju djelovanja: treba izbjegavati sve aktivnosti koje povećavaju doživljaj prijetnje u građana i koje mogu izazvati doživljaj negativnih promjena u zajednici nastalih povodom dolaska azilanata (npr. nenajavljeno raspoređivanje azilanata u zajednicu, prepuštanje azilantima da se sami snalaze, nedovoljna priprema samih azilanata na kulturne obrasce zajednica u koje se razmještaju i sl.). Neke od ovih nalaza potvrđuje i kvalitativna studija ispitivanja potreba i mogućnosti lokalnih zajednica, primjerice, strah od getoizacije azilanata, mogućnost stvaranja novih „socijalnih slučajeva“ ovisnih o institucijama, te moguće jačanje negativnih stavova na temelju pojedinačnih ekscesa koji uključuju azilante.

U Hrvatskoj je malo zajednica koje imaju iskustvo prihvata i integracije azilanta u svoje socijalno tkivo. Podaci pokazuju da većina zajednica koje su sudjelovale u istraživanju potreba i viđenja izazova u vezi integracije azilanta zapravo o tome ne razmišlja niti se priprema. To je jasno vidljivo iz činjenice da praktički niti jedna zajednica nije razvila svoj plan integracije azilanata, a da im je *Akcijski plan* Vlade Republike Hrvatske u velikom broju slučajeva slabo poznat i da ne vide svoje zadaće koje iz njega proizlaze. No dionici integracije u svim jedinicama uključenim u ovo istraživanje ističu da su im pravodobne i vjerodostojne informacije o planovima dolaska i razmještaja azilanata ključna potreba. Dionici integracije u većini regija čvrsto su uvjereni da će im informacije koje očekuju od nadležnih ministarstava, ali ponajprije od Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, omogućiti da započnu pripreme za integracijske aktivnosti i eventualni prihvata azilanata.

Naposljetku, važno je istaknuti da se nalazi kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja u najvećoj mjeri preklapaju u procjeni uspješnosti integracije azilanata u lokalnoj zajednici, te u dimenziji senzibilizacije javnosti. Premda dionici kvalitativnog istraživanja (ponajprije JLS i JRS) često govore o mogućim poteškoćama u lokalnoj zajednici vezanima uz (potencijalno negativan) stav prema azilantima i njihov prihvata, te o brizi zbog predrasuda lokalnog stanovništva prema azilantima, iz rezultata kvantitativnog istraživanja ne stječe se takav dojam. Dapače, sami azilanti govore o dobroj prihvaćanosti u lokalnim zajednicama dok su građani u većem dijelu neutralnih stavova te spremni prihvatiti azilante u svom susjedstvu ili u radnom okruženju.

Slijedom svega navedenog preporuča se sljedeće:

Opće preporuke

- Organizirati sustavno upoznavanje svih dionika u lokalnim zajednicama s *Akcijskim planom*, njegovim ciljevima, mjerama, aktivnostima i odgovornostima dionika sustava.
- Imenovati glavnog kontakt-koordinatora u ULJPPNM odgovornog za upoznavanje s *Akcijskim planom* na svim razinama (od državne do JLS) i diseminaciju svih potrebnih informacija kako bi svi dionici bili upoznati s dokumentom po kojem trebaju postupati.
- Potaknuti donošenje lokalnih akcijskih planova izvedenih iz nacionalnog *Akcijskog plana* na razini JLS i JRS, kojima bi se odredile nadležnosti, odgovornosti i preduvjeti (materijalni, logistički) za provedbu integracijskih aktivnosti.

- Potaknuti sve dionike integracije u JLS na izradu vlastitih planova djelovanja za integraciju na razini lokalne zajednice. Poticaj za to treba doći od vodstva JLS, koje onda treba i koordinirati aktivnosti u lokalnoj zajednici. Da bi to bilo moguće, JLS trebaju jasne naputke relevantnih državnih tijela.
- Osigurati dodatna financijska sredstva institucijama koje imaju povećane troškove zbog dolaska azilanata.
- Sustavno educirati i informirati sve dionike sustava o korištenju pravilne terminologije i o pravima koje pojedine kategorije stranaca u Hrvatskoj imaju prema zakonima i pravilnicima koji uređuju ovo područje.
- Formirati bazu aktivnosti u kojoj će biti informacije o svim aktivnostima koje provode različiti dionici u pojedinim JLS i JRS. Potrebno je izbjegavati trošenje resursa na iste aktivnosti, tj. sinergijski dogovarati i raspoređivati zadatke kada je to moguće.
- JLS trebaju razvijati odgovornost za dugoročnije integracijske programe i aktivnosti unutar JLS, te aktivno surađivati sa stručnim službama i civilnim sektorom.
- Osigurati pravovremenu informiranost svih dionika sustava o svakoj novini u pravnom i institucionalnom okviru međunarodne zaštite na EU i nacionalnoj razini.
- Potaknuti suradnju državnog i civilnog sektora prepoznajući potencijale i mogućnosti zajedničkog djelovanja.

Učenje jezika i obrazovanje

- Učiniti učenje hrvatskog jezika i kulture dostupnijim u čemu JLS i JRS trebaju imati aktivnu ulogu i oslanjati se na lokalne resurse (npr. suradnja s lokalnim školama i nevladinim organizacijama).
- Omogućiti da se pripremna nastava hrvatskog jezika odvija u školi na zadovoljavajući način (npr. da ne ide istovremeno s uključivanjem djeteta azilanta u redovnu nastavu) i osigurati veći broj dodatnih sati prilagođen individualnim potrebama učenika.
- Osigurati stručne prevoditelje u školama.
- Pripremiti početnički udžbenik za hrvatski jezik i prevesti ga na tri najčešća jezika koja azilanti koriste i razumiju: arapski, farski i kurdski.
- Uvesti mogućnost zapošljavanja asistenata u nastavi za rad s djecom azilantima.
- Osigurati bolju provedbu učenja hrvatskog jezika za azilante (i djecu i odrasle) na državnoj razini. Nužna je veća satnica, kao i bolja i svrsishodnija provedba javnih natječaja za odabir proveditelja programa učenja jezika.
- Osigurati više sati učenja hrvatskog jezika u školi te financijsku pomoć u vezi specifičnih školskih potreba djece azilanata (izleti, školski pribor, udžbenici) kako bi se olakšalo uključivanje te djece u obrazovni sustav.
- Planirati postupke za specifične situacije uključivanja djece i mladih u odgojno-obrazovni sustav (npr. uključivanje djece s teškoćama, onih koji su postali punoljetni, no nisu imali priliku završiti školu i sl.), te riješiti pitanje upisa djece azilanata u e-maticu.
- Osigurati dovoljan broj nastavnika koji su osposobljeni za poučavanje hrvatskoga kao stranog jezika.
- Poticati rad na zapošljavanju i uključivanju u aktivnosti lokalne zajednice kako bi se u kontaktu s lokalnim stanovništvom omogućilo brže savladavanje hrvatskog jezika.

Smještaj i stanovanje

- Prilikom osiguravanja smještaja voditi računa o drugim dimenzijama integracije, poput mogućnostima zaposlenja i školovanja u tim lokalnim zajednicama.
- Povećati smještajne kapacitete za azilante te brže reagirati u pogledu osiguravanja i uređivanja smještaja.
- Pripremiti zajednicu u koju se smješta azilanta/e za njihov dolazak i nastojati osmisliti institut „prvog susjeda“, člana zajednice koji će biti na pomoći azilantima u prvim danima boravka u novoj sredini.

Zapošljavanje

- Omogućiti učinkovito utvrđivanje prethodno stečenih kompetencija kao preduvjeta obuke za poslove koji su potrebni na tržištu rada ili zapošljavanja, kako se zapošljavanje azilanata ne bi svelo na popunjavanje radnih mjesta deficitarnih zanimanja (vezanih većinom uz pomoćne i strukovne poslove), koje domaće stanovništvo ne želi ili nisu cijjenjena.
- Omogućiti prekvalifikacije ili obuke za poslove koji su potrebni na tržištu rada i uz slabo poznavanje hrvatskog jezika.
- Omogućiti azilantima da neko ograničeno vrijeme (npr. 6 mjeseci) mogu i raditi i primati socijalnu naknadu.
- Poticati žene na poslovno osposobljavanje i zapošljavanje.
- Kada je moguće kombinirati tečaj učenja jezika s tečajem osposobljavanja na radnom mjestu.

Socijalna skrb i zdravstvena zaštita

- Stručno ocijeniti stajališta koja s jedne strane zagovaraju jednakost pristupa socijalnim pravima i uslugama azilanata i domicilnog stanovništva u stanju socijalne potrebe, a s druge strane se ističe pristup ekvivalentnosti ciljeva skrbi jer su azilanti višestruko deprivirane skupine sa specifičnim izazovima. Stoga različita socijalna problematika treba imati različite ciljeve skrbi i s tim usklađene instrumente usluga i prava. Ishod takve stručne i političke rasprave treba jasno prezentirati u javnim kampanjama namijenjenima općoj javnosti i senzibilizaciji stručnjaka.
- Olakšati azilantima pristup zdravstvenim uslugama i osigurati da zdravstveni radnici i institucije imaju potpune i jasne upute u pogledu naplaćivanja usluga za azilante, te omogućiti upisivanje korisnika (pacijenta) u odgovarajuće baze podataka.
- Osigurati prevoditelje u zdravstvenom sustavu, a kada je to potrebno i kulturnog medijatora.
- Osigurati brzo i jednostavno dobivanje OIB-a osobama u azilu, jer je to preduvjet za obavljanja svih administrativnih poslova.
- Uvesti institut zastupanja azilanata, odnosno ulogu zastupnika korisnika socijalne skrbi posebice onda kada njihova zakonom zajamčena prava nisu ostvarena.

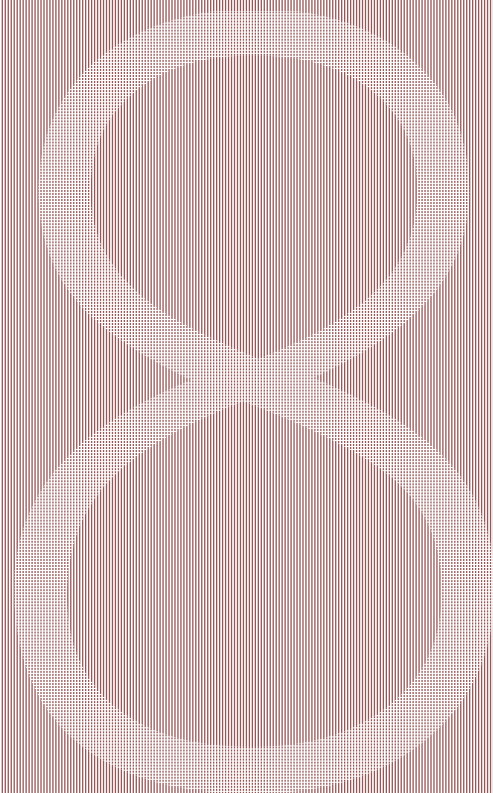
Međuresorna suradnja

- Organizirati redovne periodične međuresorne sastanke i protok informacija o zaključcima kako bi se različiti dionici u sustavu bolje povezali i integracijske aktivnosti bile uspješnije.
- Ustrojiti učinkovito koordinacijsko tijelo pri upravi JLS i JRS.
- Izraditi i ažurirati institucionalni vodič/priručnik za integraciju azilanata s adresarom svih dionika u sustavu integracije koji bi uključivao i primjere dobre prakse te ga prevesti na engleski i arapski.

Senzibilizacija javnosti i stručnjaka

- Provesti sustavnu edukaciju zaposlenika koji rade u sustavu integracije azilanata i međusobno ih povezati.
- Senzibilizirati lokalnu zajednicu i širu javnost o prihvatu i integraciji azilanata kroz korištenje dostupnih javnih medijskih servisa, na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.
- Informirati dodatno službenike zdravstvenog sustava o pravima azilanata i načinima pružanja usluga.
- Osigurati superviziju i sustručnjačku podršku stručnim djelatnicima koji izravno rade s većim brojem azilanata.
- Provesti temeljitu i nestigmatizirajuću edukaciju čelnika i službenika jedinica samouprave o pravima azilanata i obvezama Republike Hrvatske, s ciljem borbe protiv predrasuda, i diskriminirajućih praksi na lokalnim razinama.
- Posvetiti posebnu pažnju pitanjima pravedne distribucije različitih vrsta pomoći i ostvarivanja prava azilanata u sklopu javnih kampanja, te poslati poruku da ostvarivanje prava azilanata nije u sukobu i neće uskratiti ostvarivanje prava domaćem stanovništvu. Građane je također važno informirati o (malom) broju azilanata u lokalnim zajednicama i Hrvatskoj.
- Pobuditi u javnim kampanjama empatiju i solidarnost prema ljudima u nevolji, te jasno artikulirati na koje sve načine azilanti mogu pridonijeti zajednicama u koje dolaze.
- Artikulirati u javnim kampanjama pitanje različitosti koje neće biti ugrožavajuće za domicilnu kulturu. U tom pogledu treba angažirati stručnjake, a ne prepustiti upravljanje različitostima slučaja ili to pitanje ignorirati.

OGRANIČENJA I PREDNOSTI ISTRAŽIVANJA

OGRANIČENJA I PREDNOSTI ISTRAŽIVANJA

8

Provedeno istraživanje ima neka ograničenja koja valja uzeti u obzir prilikom razumijevanja njegovih nalaza i preporuka. Prvo ograničenje vezano je za specifičnu konstrukciju uzorka u anketnom istraživanju. Naručitelj istraživanja je financijskim sredstvima i brojem definirao veličinu uzorka na 1 200 sudionika anketnog istraživanja. Ta veličina uzorka je inače dovoljna da se provede nacionalno reprezentativno istraživanje za Republiku Hrvatsku u kojem bi se vodilo računa o uključivanja svih vrsta i različitih veličina mjesta u državi. Jasno je da bi takav uzorak odražavao stavove čitave populacije, pa bi omogućio sliku stanja i u vrlo malim mjestima i selima u dijelovima Hrvatske u kojima sigurno nema nikakvog iskustva s dolaskom osoba pod međunarodnom zaštitom i nije vjerojatno da će ih u dogledno vrijeme biti. Premda bi načelno bilo zanimljivo utvrditi kakav odnos prema prijemu i integraciji azilanata imaju npr. stanovnici vrlo malog mjesta u Ličko-senjskoj ili Dubrovačkoj županiji, ovo istraživanje ima akcijski potencijal, pa je svrhovitim odabirom klastera od 12 županija i 15 većih i manjih gradova u njima dana prednost onim sredinama u kojima su stanovnici već mogli imati iskustvo susreta i procesa integracije azilanata ili se s razlogom može očekivati da će u njihove zajednice biti razmješten određeni broj njih. Premda u vrijeme provedbe istraživanja nije bio izrađen plan razmještaja državljana trećih zemalja pod međunarodnom zaštitom, jasno je da neka područja Republike Hrvatske i neki gradovi predstavljaju gravitacijske centre zbog mogućnosti smještaja azilanata u objekte u državnom vlasništvu i dostupnosti usluga neophodnih za proces integracije. Stoga ovo istraživanje nije nacionalno reprezentativno usprkos rigorozno provedenom probabilističkom uzorkovanju, jer mu to nije bila niti svrha. No, ovo je prvo istraživanje na reprezentativnim populacijama većih gradova u više od polovice hrvatskih županija u kojima je vjerojatno razmještanje azilanata.

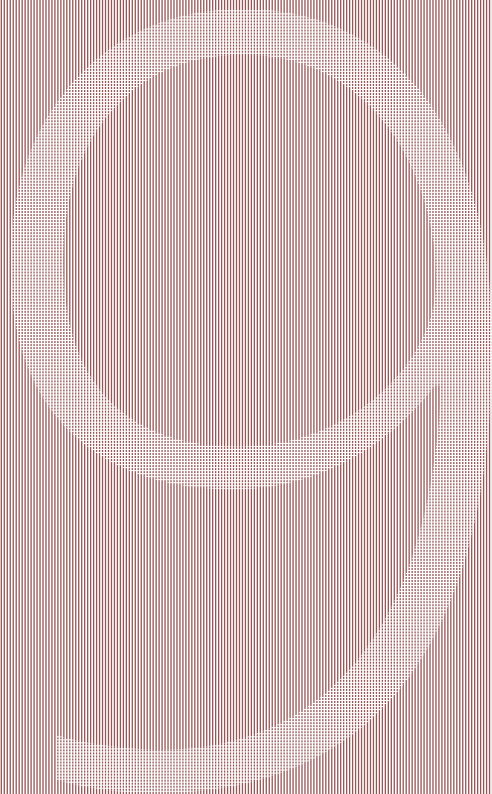
Drugo moguće ograničenje istraživanja vezano je uz tehniku intervjuiranja stanovnika odabranih gradova. Primijenjena tehnika individualnog anketiranja u domu sudionika pomoću računala (CAPI) omogućuje vrlo brzo registriranje odgovora sudionika u bazu podataka, smanjuje moguće pogreške anketara na minimum i osigurava nadzor nad kvalitetom prikupljanja podataka i njihov unos u bazu. Sudionik je imao pred sobom tiskani anketni upitnik u kojem je samostalno čitao pitanja i izgovarao svoje odgovore koje je anketar jednim klikom unosi u računalo (tablet). Ovako individualno i jasno davanje odgovora moglo je povećati opasnost od davanja socijalno poželjnih odgovora na neka za sudionika možda osjetljiva osobna pitanja (poput prakticiranja vjere, političkog opredjeljenja itd.). Istodobno, kada je riječ o odgovorima na pitanja o stavovima, ponašajnim namjerama i mišljenjima u vezi prihvata i integracije azilanata, ne može se jednoznačno odrediti što bi bili socijalno poželjni odgovori. Naime, u javnom prostoru, medijima i izjavama političkih elita nije prepoznatljiv dominantan diskurs koji bi sudionicima sugerirao trebaju li oni podržavati ili ne prijem i integraciju azilanata. Uzevši u obzir podatak da sudionici u prosjeku smatraju da je prikaz azilanata u medijima blago negativan, također nije jasno u kojem smjeru bi socijalna poželjnost mogla djelovati kada je riječ o sadržajnim varijablama ovog istraživanja. U vezi izjašnjavanja o osobnoj važnosti vjere i njenom prakticiranju, te političkoj preferenciji, usporedba s istraživanjem provedenim na velikom prigodnom i heterogenom uzorku u Zagrebu (Ajduković i sur., 2017.) korištenjem drugih tehnika prikupljanja podataka pokazuje da se dobivaju praktički isti omjeri odgovora sudionika u vezi ovih potencijalno socijalno osjetljivih tema. Na temelju toga možemo zaključiti da u ovom istraživanju zbog primijenjene CAPI tehnike prikupljanja podataka

nije povećana izloženost socijalno poželjnom odgovaranju.

Moguće ograničenje kvalitativnog dijela istraživanja leži u pogledu odabira sugovornika u JLS i JRS. Zahtjevima Naručitelja bilo je definirano da u svakoj odabranoj jedinici treba provesti najmanje po 5 intervjua s čelnim osobama. Izbor jedinica načinjen je u dogovoru s Naručiteljem, a vodeći se dostupnim podacima koji su detaljno navedeni u opisu metodologije. Ponovo su odabrane one jedinice za koje je bilo poznato da imaju iskustva s prihvatom azilanata ili je vjerojatno da će ih imati u skoroj budućnosti. Kako je cilj bio procijeniti potrebe i izazove koji su s time povezani, izbor jedinica u uzorak je bio namjeran i svrhovit. Isto tako je odabir potencijalnih sugovornika u JLS i JRS bio ciljan na ključne informatore koji zbog svoje uloge u relevantnim dionicima integracije imaju ili bi trebali imati dobar uvid u stanje integracijskih aktivnosti. To su prvenstveno bili čelnici jedinica, stručnih institucija i OCD ili osobe koje su oni odredili, vjerojatno zato što tematika integracijskih aktivnosti pripada u njihov djelokrug rada. Velika većina sugovornika je mogla dati informacije o potrebama, izazovima, očekivanjima i mogućnostima zajednice u procesu postojeće ili moguće integracije azilanata. To što u velikoj većini JLS i JRS nije bilo vlastitih planova aktivnosti je također vrlo vrijedna informacija s akcijskim potencijalom.

Prednost ovog istraživanja je da se radi se o jednom od prvih, ali sveobuhvatnom istraživanju o pitanjima integracije azilanata. Stoga je ono vjerojatno jedna od referentnih točaka za sva buduća istraživanja i za praćenje trendova promjena stavova građana. U istraživanju se problemu integracije i integracijske politike pristupilo iz različitih perspektiva, uzimajući u obzir iskustva, stavove i potrebe više relevantnih skupina dionika, od građana preko različitih institucionalnih aktera do samih azilanata, što je inače rijetko korišten pristup. Primijenjena je mješovita metodologija koja je omogućila zahvaćanje različitih perspektiva. Na temelju empirijskih podataka formulirane su preporuke za mjere i aktivnosti na razini javnih politika, čime istraživanje ostvaruje svoju svrhu, a to je da bude podloga unapređenju sustava integracije azilanata.

ZAKLJUČCI

9 ZAKLJUČCI

Zaključno, analiza regionalnih razlika pokazuje najmanje pozitivne stavove prema azilantima, najvišu percepciju i realistične i simbolične prijetnje, najnižu podršku pravima azilanata, najviša očekivanja negativnih promjena, te najmanju spremnost za pomoć kod sudionika u dalmatinskoj regiji. Nakon ove regije slijedi istočna Hrvatska, potom primorska i središnja Hrvatska, u kojima su ovi stavovi pozitivniji. Učestalost kontakta s azilantima je u svim regijama niska, a najniža u istočnoj, te u dalmatinskoj regiji. U kvaliteti kontakta, međutim, nema regionalnih razlika i u svima se on procjenjuje neutralnim. Spremnost na bliske kontakte najmanja je u dalmatinskoj regiji, potom u istočnoj Hrvatskoj, a najviša u primorskoj i središnjoj. U svim regijama stanovnici preferiraju integraciju kao poželjnu akulturacijsku strategiju, dok su u dalmatinskoj regiji sudionici podijeljeni između preferiranja asimilacije i integracije. Broj azilanata se ne procjenjuje točno niti u jednoj regiji, no dok se on u svim regijama precjenjuje, u istočnoj Hrvatskoj se taj broj podcjenjuje. Također, dok su stanovnici središnje i primorske Hrvatske skloniji broj azilanata ostaviti istim i u budućnosti, stanovnici istočne i dalmatinske regije skloniji su ga u budućnosti smanjiti. Ovi nalazi jasno pokazuju u kojem smjeru i gdje treba s posebnom osjetljivošću planirati i provoditi pripremu stanovništva za prihvata i integraciju azilanata i njihovih obitelji.

Povoljniji odnos građana Hrvatske prema azilantima može se očekivati ako građani doživljavaju manju prijetnju od azilanata, dakle, ako razumiju da njihov dolazak ne predstavlja prijetnju postojećem identitetu i kulturi, niti da ugrožava resurse lokalnih zajednica, ako očekuju manje negativnih promjena u svojim zajednicama u povodu dolaska azilanata, ako misle da broj azilanata u budućnosti u Republici Hrvatskoj treba povećati i ako vjeruju da je integracija prikladna akulturacijska strategija u Hrvatskoj. Na temelju ovih spoznaja moguće je koncipirati sadržaj pripreme stanovnika za prihvata i integracijske aktivnosti, uzevši u obzir da sadašnji neutralni stav prema azilantima, blaga zabrinutost zbog mogućeg ugrožavanja hrvatske kulture i vrijednosti, ali isto tako održavanje zakonom zajamčenih prava i spremnosti na uspostavu susjedskih odnosa mogu prevagnuti u anti-integracijskom ili pro-integracijskom smjeru.

Stoga u aktivnostima informiranja, senzibilizacije i pripreme zajednice, te vođenja integracijskih mjera treba umanjiti brige koje domicilno stanovništvo ima u vezi dolaska azilanata.

Najveći broj jedinica lokalne samouprave, jedinica područna (regionalne) samouprave, stručnih institucija i organizacija civilnog društva nije dovoljno upoznata s *Akcijskom planom* i nije razvila vlastite planove djelovanja u području integracije azilanata. Podaci pokazuju da nema bitnih razlika između JLS i JRS u pogledu procjene njihovih potreba i izazova, te su zbog toga nalazi interpretirani zajedno. U Prilogu 10 *Tablična analiza kodiranih jedinica* prikazani su podaci koji to pokazuju. Njihova glavna očekivanja povezana su s boljim pristupom informacijama o planu razmještaja azilanata, njihovoj strukturi i vremenu dolaska, te očekivanje da država snosi troškove integracije, jer se može očekivati da će tada proaktivnije pristupiti pripremanjima za prihvata i integraciju azilanata.

S obzirom da većina lokalnih zajednica uključenih u istraživanje nije imala iskustvo s azilantima (niti na institucionalnoj i infrastrukturnoj razini niti na individualnoj) važno je razmišljati o mogućim posljedicama nesustavnog i nedosljednog informiranja svih dionika o mogućnostima, ali i obavezama u vezi integracije azilanta. Pritom je važno uzeti u obzir i stavove građana prema azilantima koji su sada oslikani neutralno prema blago negativno (posebice u pogledu percepcije simboličke prijetnje), kao i kapacitete institucionalnih dionika. Stoga, osim u pogledu smanjivanja doživljaja simbolične prijetnje koju azilanti predstavljaju domicilnoj kulturi, potrebno je, kao što i sam *Akcijski plan* pretpostavlja „preventivno i proaktivno djelovati kako bi se omogućio stvarni pravni i društveni okvir interkulturalnog dijaloga i integracije stranaca u hrvatsko društvo“. Drugim riječima, potrebno je razvijati kompleksnije mehanizme senzibilizacije javnosti koji bi nadilazili razinu pukog informiranja (iako i nju tek treba primijeniti!) i svođenja na multikulturalnu razinu, te bi bili usmjereni na uspostavljanje interkulturalnog dijaloga i prezentaciju kulturnog prožimanja kao pozitivnog ishoda suživota osoba različitog kulturnog porijekla.

U okviru trećeg cilja istraživanja izrađene su *Lista za procjenu potreba i izazova integracije lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava* i *Lista za procjenu potreba osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita*. Prva lista namijenjena je čelnicima i službenicima u JLS i JRS kako bi mogli procijeniti postojeće potrebe, resurse i kapacitete u svojoj zajednici pod vidom planiranja ili provedbe aktivnosti za integraciju. Druga lista služi čelnicima i službenicima kako bi stekli uvid u perspektivu osoba pod međunarodnom zaštitom u svojoj zajednici kojom mogu upotpuniti cjelovitu procjenu potreba u svojoj zajednici. Pomoću te liste azilanti imaju priliku procijeniti način i stupanj zadovoljavanja njihovih potreba. To omogućuje usporedbu informacija iz perspektive različitih i specifičnih dionika politika, mjera i aktivnosti integracije.

LITERATURA

10

LITERATURA 10

- Ajduković, D., Bakić, H., Stanković, N. i Matić, J. (2017.a). Stavovi mladih prema integraciji azilantata i njihovim ljudskim pravima. Međunarodna konferencija „IM.in – Integracija imigranata u gradovima Europe“, Zagreb, 21. lipanj 2017.
- Ajduković, D., Bakić, H., Stanković, N. i Matić, J. (2017.b). Odnos mladih prema integraciji azilantata. Zadar: 25. Godišnja konferencija hrvatskih psihologa, 8.-11. studenog 2017.
- Allport, G. W. (1954.) *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Benčić, S., Bosanac, G., Miletić, G., Parić, A. i Župarić-Iljić, D. (2005.) *Azil u Hrvatskoj: Integracijske politike*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Bužinkić, E. i Kranjec, J. (2012.) *Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj. Uključivanje azilantata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Centar za mirovne studije (2017.) *Istraživački izvještaj - Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj u 2017.* Zagreb: Centre for Peace Studies. https://www.cms.hr/system/publication/pdf/98/Zastupljenost_i_indikatori_diskriminacijskih_i_ksenofobnih_stavova_u_Republici_Hrvatskoj_u_2017..pdf
- Čačić-Kumpes, J., Gregurović, S. i Kumpes, J. (2012.) Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 42(3), 305-336.
- Čorkalo Biruški, D. (2014.) Etički izazovi kvalitativnih istraživanja u zajednici: Od planiranja do istraživačkog izvještaja. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(3), 393-423.
- Davidov, E. i Semyonov, M. (2017.) Attitudes toward immigrants in European societies. *International Journal of Comparative Sociology*, 58(5), 359-366.
- Davies, K., Wright, S., Aron, A. i Comeau, J. (2013.) Intergroup contact through friendship. U: G. Hodson i M. Hewstone (Ur.). *Advances in intergroup contact* (str. 200-229). London: Psychology Press.
- Erisen, C. i Kentmen-Cin, C. (2017.) Tolerance and perceived threat toward Muslim immigrants in Germany and the Netherlands. *European Union Politics*, 18(1), 73-97.
- Esses, V. M., Hamilton, L. K. i Gaucher, D. (2017.) The global refugee crisis: Empirical evidence and policy implications for improving public attitudes and facilitating refugee resettlement. *Social Issues and Policy Review*, 11, 78-123.
- Ford, R. i Heath, A. (2014.) Immigration: a nation divided? U: *British social attitudes: The 31st Report*, London: NatCen Social Research.
- Ford, R. i Lymperopoulou, K. (2017.) *British social attitudes 34*. London: NatCen Social Research, 1-30.
- Giljević, T. i Lalić Novak, G. (2018.) Coordination Instruments in Croatian Integration Policy: Classification, Evaluation, and Proposals for Improvements. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 18(3): 373-396.
- Gregurović, M., Kuti, S. i Župarić-Iljić, D. (2016.) Attitudes towards immigrant workers and asylum seekers in Eastern Croatia: Dimensions, determinants and differences. *Migracijske i etničke teme*, 32(1), 91-122.
- Gregurović, S.; Župarić-Iljić, D.; Kuti, S.; Klempić-Bogadi, S.; Podgorelec, S.; Mlinarić, D. i Gregurović, M. (2016.) *Integracija migranata u Europskoj uniji s osvrtom na Hrvatsku: Strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti. http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=8aa-80cd9-f191-4f01-b4cb-a302b8d14a0d&groupId=10156
- Grice, A. (2015.) These are the countries where refugees are most welcome. *The Independent*, Independent Digital News and Media, 17 Dec. 2015, www.independent.co.uk/news/uk/home-news/british-public-among-least-welcoming-in-europe-towards-refugees-survey-says-a6775746.html.

- Hercowitz-Amir, A., Raijman, R. i Davidov, E. (2017.) Host or hostile? Attitudes towards asylum seekers in Israel and in Denmark. *International Journal of Comparative Sociology*, 58, 416-439.
- Huddleston, Thomas; Bilgili, Özge; Joki, Anne-Linde and Vankova, Zvezda (2015.) *Migrant Integration Policy Index 2015*. Barcelona/ Brussels: CIDOB and MPG.
- Jurković, R. i Rajković Iveta, M. (2016). "Okus doma": integracija azilanata protkana transnacionalnim procesima i promicanjem kulinarskih tradicija. *Studia ethnologica Croatica*, 28(1): 147-178.
- Kalebić Maglica, B., Švegar, D. i Jovković, M. (2018.) Odnos osobina ličnosti, efekta okvira i stavova prema migrantima. *Društvena istraživanja*, 27(3), 495-517. <https://doi.org/10.5559/di.27.3.06>
- Kim, M.-s., & Hunter, J. E. (1993.) Relationships among attitudes, behavioral intentions, and behavior: A meta-analysis of past research: II. *Communication Research*, 20(3), 331-364. <http://dx.doi.org/10.1177/009365093020003001>
- Koturović, V. i Bošković, S. (2017.) Razvoj politike azila EU. *Forum za sigurnosne studije*, 1(1), 97-129.
- Kuti, S. (2014.) *Integration Policies: Country Report for Croatia*. Migration Policy Centre (EUI, Florence, Italy) ; INTERACT Research Report ; Country Report ; 2014/13
- Lalić Novak, G. i Vukojičić Tomić, T. (2017.) Integracija stranaca i manjina u lokalnu zajednicu kao zadatak lokalne samouprave. U: I. Koprić, A. Musa i T. Giljević (ur.). *Građani, javna uprava, lokalna samouprava: jesu li mogući povjerenje, suradnja i potpora*. Zagreb : Institut za javnu upravu, str. 273-294.
- Lopižić, I. i Lalić Novak, G. (2018.) The Role of Decentralized State Administration in Migration and Integration Affairs: A Way Forward. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 18(2): 287-312.
- Matić, J., Löw, A. i Bratko, D. (2018.) Personality and ideological bases of anti-immigrant prejudice among Croatian youth. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Online objava. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1444470>
- O'Rourke, K. H. i Sinnott, R. (2006.) The determinants of individual attitudes towards immigration. *European Journal of Political Economy*, 22(4), 838-861.
- Penninx, R. (2007.) Integracijski procesi migranata: nalazi istraživanja i izazovi za javne politike. *Migracijske i etničke teme*, 23(1-2): 7-32.
- Penninx, R., B. Garcés-Mascareñas (2016.) The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept. U: R. Penninx, B. Garcés-Mascareñas (eds.) *Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors*. (str. 11-29). Cham: Springer Open.
- Pettigrew, T. F. (1998.) Reactions toward the new minorities of western Europe. *Annual Review of Sociology*, 24, 77-103.
- Pettigrew, T. F. i Tropp, L. R. (2006.) A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90, 751-783.
- Pettigrew, T. F. i Tropp, L. R. (2008.) How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, 38, 922-934.
- Pettigrew, T. F. i Tropp, L. R. (2011.) *When groups meet: The dynamics of intergroup contact*. Psychology Press.
- Pozniak, R. i Petrović, D. (2014.) Tražitelji azila kao prijatelja. *Studia ethnologica Croatica*, 26(1): 47-72. <https://doi.org/10.17234/SEC.26.3>
- Quillian, L. (1995.) Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American Sociological Review*, 60(4), 586-611.
- Stephan, W. G. i Renfro, C. L. (2002.) The role of threat in intergroup relations. U: D. M. Mackie i E. R. Smith (Ur.), *Prejudice to intergroup emotions: Differentiated reactions to social groups* (str. 191-207.+). New York: Psychology Press.
- Stephan, W. G., Ybarra, O. i Bachman, G. (1999.) Prejudice toward immigrants: An integrated threat theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 29, 2221-2237.
- Strabac, Z. i Listgaug, O. (2008.) Anti-Muslim prejudice in Europe: A multilevel analysis of survey data from 30 countries. *Social Science Research*, 37, 268-286.
- Strang, A. i Ager, A. (2010.) Refugee integration: Emerging trends and remaining agendas. *Journal of Refugee Studies*, 23(4), 589-607.

Tecilazić Goršić, A. (2018.) Socijalna integracija azilanata i izbjeglica u hrvatsko društvo. *Ljetopis socijalnog rada*. 24(3): 437-451.

ULJPPNM (2017.) *Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. godine do 2019. godine*. Vlada Republike Hrvatske – Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Svibanj 2017.

Vankova, Z., Gregurović, S., Župarić- Iljić, D., Kranjec, J., Lalić Novak, G., Špadina, H. i Zlatković Winter, J. (2014.) Hrvatska - Indeks razvijenosti politika integracije migranata (MIPEX), http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=59d7e46c-5152-4a8d-ad14-a296e468d6ca&groupId=10156

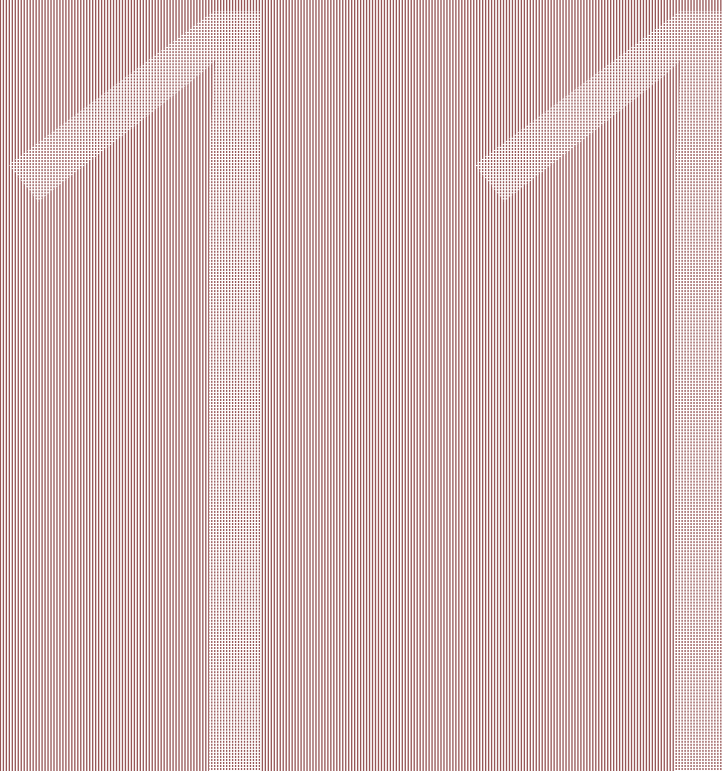
Wiles, R., Heath, S., Crow, G. i Charles, V. (2005.) Informed consent in social research: A Literature review. ESRC National Centre for Research Methods.

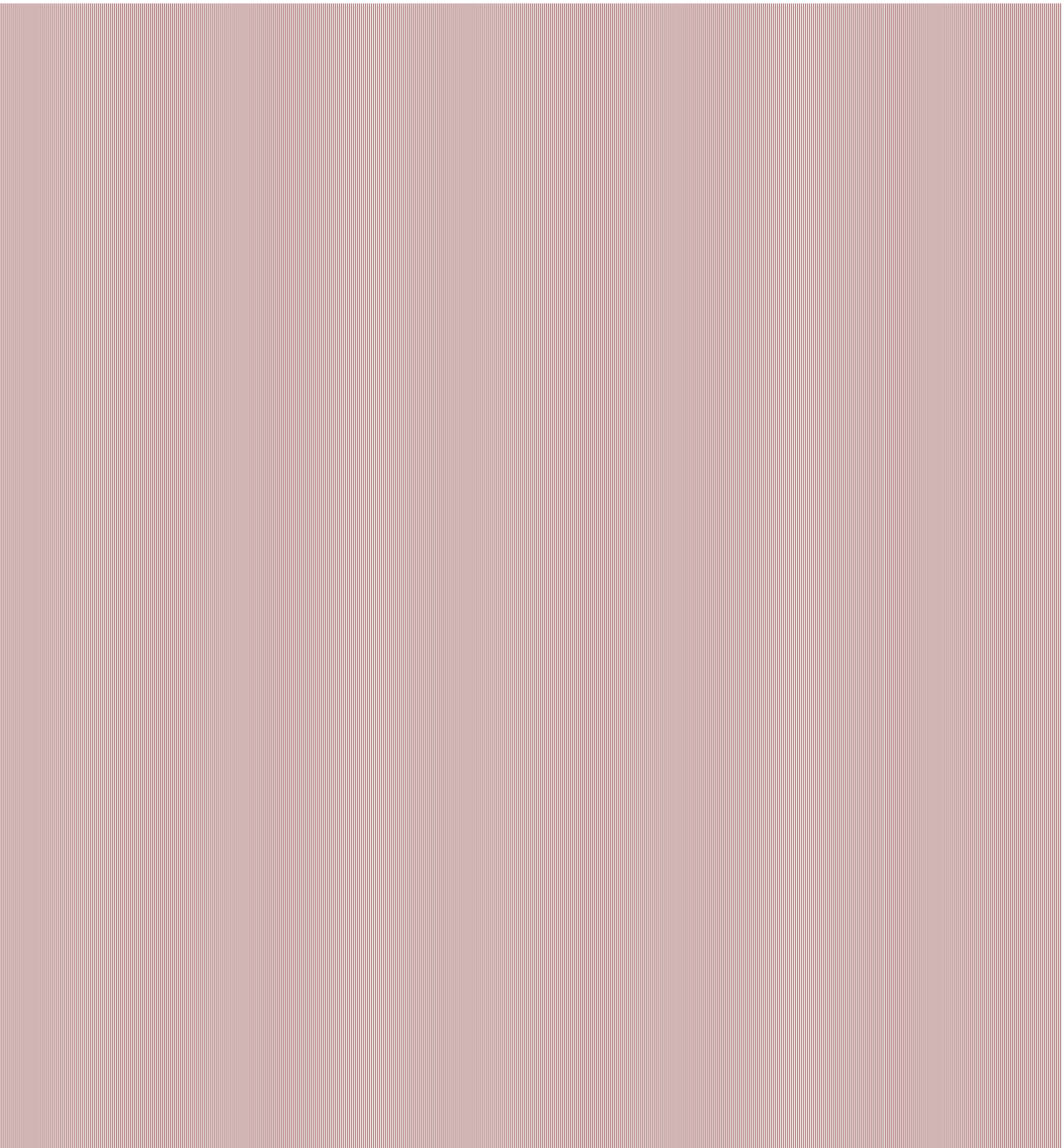
Župarić-Iljić, D. (2013.) Percepcija tražitelja azila u javnosti i medijski prikazi problematike azila u Hrvatskoj. U: D. Župarić-Iljić (Ur.), Prvih deset godina razvoja sustava azila u Hrvatskoj (s osvrtom na sustave azila u regiji) (str. 201-220). Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, Centar za mirovne studije, Kuća ljudskih prava.

Župarić-Iljić, D. i Gregurović, M. (2013.) Stavovi studenata prema tražiteljima azila u Republici Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*, 22(1): 41-62.

Župarić-Iljić, D. i Mlinarić, D. (2015.) Strani maloljetnici bez pratnje u Republici Hrvatskoj: Problematika učenja jezika i obrazovanja. *Migracijske i etničke teme*. 31(3): 333-363.

PRILOZI

PRILOG 1.

Anketni upitnik

PRILOG 2.

Korelacijska matrica svih varijabli u istraživanju

PRILOG 3.

Lista za procjenu i samoprocjenu ključnih potreba i izazova integracije lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava

PRILOG 4.

Lista za procjenu i samoprocjenu ključnih potreba i izazova integracije osoba pod međunarodnom zaštitom

PRILOG 1

ANKETNI UPITNIK

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

Institut za migracije i narodnosti
Trg Stjepana Radića 3, Zagreb

Zahvaljujemo Vam što ste pristali sudjelovati u ovom istraživanju o mišljenjima koje ljudi mogu imati prema **azilantima u Hrvatskoj**.

Sigurno znate da je proteklih godina mnogo ljudi napustilo svoju zemlju zbog progona i rata kako bi pronašli sigurnost i bolji život u europskim zemljama. O njima govorimo kao **izbjeglicama**. Neki od njih su **kao tražitelji azila** zatražili od Republike Hrvatske da ih zaštiti i omogući im da sa svojim obiteljima ostanu (privremeno) živjeti u Hrvatskoj, dok najveći broj njih nastoji zaštitu dobiti u drugim zemljama. Oni kojima je Republika Hrvatska odobrila **zaštitu i boravak** dobili su **azil** i njih se naziva **azilantima**.

Dakle, pod **pojmom azilanti** mislimo na ljude kojima je **odobren ostanak u Hrvatskoj, jer su u svojoj zemlji bili progonjeni zbog rase, vjeroispovijesti, nacionalnosti, političkog mišljenja ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini**.

Ovo se istraživanje odnosi samo na te osobe, tj. na azilante. Pod tim pojmom u ovom istraživanju podrazumijevamo i muškarce i žene azilante.

U ovom upitniku nalazi se niz tvrdnji, te Vas molimo da procijenite koliko se slažete ili ne slažete s njima ili da odaberete onaj odgovor koji se najviše odnosi na Vas. Molimo Vas da svako pitanje pažljivo pročitate, odaberete samo jedan od ponuđenih odgovora, te da odgovorite iskreno i na sva pitanja.

Istraživanje je potpuno anonimno i nigdje nećemo tražiti da napišete svoje ime ili podatke po kojima bi Vas bilo tko mogao prepoznati. Osim toga, odgovori su potpuno povjerljivi i mogu ih vidjeti samo istraživači.

Vaše je sudjelovanje u ovom istraživanju potpuno dobrovoljno i možete odustati od njega u bilo kojem trenutku bez ikakvih loših posljedica za vas. Međutim, Vaše nam je mišljenje dragocjeno i jako važno te bismo voljeli da iskreno odgovorite na sva pitanja.

Ako imate kakvo pitanje ili pritužbu na ovaj postupak, možete se obratiti voditelju istraživanja prof. dr. Deanu Ajdukoviću na e-mail adresu: dean.ajdukovic@ffzg.hr.

Ako nastavite ispunjavati upitnik, to ćemo smatrati znakom da ste pristali sudjelovati u ovom istraživanju, na čemu Vam najljepše zahvaljujemo.

Publikacija je nastala u okviru projekta „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“ koji je sufinanciran iz Nacionalnog programa Fonda za azil, migracije i integraciju Europske unije.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

Sufinancirano iz Fonda za azil,
migracije i integraciju
Europske unije

1. Molimo da označite svoj stupanj slaganja s navedenim tvrdnjama na ljestvici od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem).

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem, niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	Potpuno se slažem
1. Osjećam neugodu kad na ulici ili u javnom prijevozu vidim osobu za koju procijenim da je azilant.	1	2	3	4	5
2. Trebalo bi spriječiti boravak većeg broja azilanata u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
3. Suosjećam s azilantima zbog problema koje bi mogli doživjeti u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
4. Rado bih se sprijateljio/la s azilantom/icom.	1	2	3	4	5
5. Hrvati imaju puno toga zajedničkog s azilantima.	1	2	3	4	5
6. Ako Hrvat/ica i azilant rade isti posao, pošteno je da su za njega jednako plaćeni.	1	2	3	4	5
7. Da sam vlasnik/ca tvrtke i da tražim radnika, prednost bih dao/la kandidatu iz Hrvatske pred azilantom.	1	2	3	4	5
8. Radije bih surađivao/la s kolegom/icom iz Hrvatske nego s azilantom/icom.	1	2	3	4	5
9. Kad bi se u moj kvart doselilo mnogo azilanata, najradije bih se odselio/la u drugi dio grada.	1	2	3	4	5
10. Ne bih se osjećao/la sigurno u blizini azilanta/ice.	1	2	3	4	5
11. Kad bih imao/la priliku, pomogao/la bih azilantu da se bolje snađe u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
12. Bojim se da će prisutnost azilanata dovesti do slabljenja zajedništva među hrvatskim narodom.	1	2	3	4	5
13. Ne bih volio/voljela dolaziti u kontakt s azilantima.	1	2	3	4	5
14. Nakon useljenja u Hrvatsku, azilanti bi trebali napustiti svoje običaje.	1	2	3	4	5
15. Kao članovi društva premalo znamo o problemima s kojima se suočavaju azilanti u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
16. Kada bih imao/la priliku, uživao/la bih u upoznavanju drugih kultura putem kontakta s azilantima.	1	2	3	4	5
17. Naša zemlja može imati koristi od kulturalne raznolikosti stanovništva.	1	2	3	4	5
18. Svi azilanti su imali valjane razloge za napuštanje svoje države.	1	2	3	4	5
19. U Hrvatskoj se pitanju azilanata pridaje prevelika važnost.	1	2	3	4	5
20. Bojim se da bi se kriminal u Hrvatskoj mogao povećati zbog azilanata.	1	2	3	4	5

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem, niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	Potpuno se slažem
21. Bojim se terorističkih napada azilanata koji su u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
22. Azilanti su uglavnom dobri za naše gospodarstvo.	1	3	3	4	5
23. Azilanti uzimaju mjesto na fakultetu ili posao hrvatskim državljanima.	1	2	3	4	5
24. Azilanti bi se trebali prilagoditi običajima našeg društva ako žele živjeti u Hrvatskoj.	1	2	3	4	5
25. Azilanti bi mogli ugroziti hrvatske vrijednosti i način života.	1	2	3	4	5
26. Religijska i moralna vjerovanja azilanata protivna su hrvatskima.	1	2	3	4	5
27. Uvjerenja azilanata o načinu funkcioniranja društva protivna su hrvatskima.	1	2	3	4	5
28. Azilanti donose nove ideje koje mogu biti korisne za naše društvo.	1	2	3	4	5
29. Azilante ni u kojem slučaju ne treba vraćati u zemlju iz koje su došli ako bi im time bili ugroženi život ili sloboda.	1	2	3	4	5
30. Azilante koji su nezakonito ušli u Hrvatsku ne treba kažnjavati ako su bili proganjeni u svojoj zemlji.	1	2	3	4	5
31. Obitelji azilanta/ice treba omogućiti da se doseli u Hrvatsku.	1	2	3	4	5
32. Azilantima koji si to ne mogu priuštiti država treba osigurati besplatan smještaj.	1	2	3	4	5
33. Azilantima u Hrvatskoj treba omogućiti da se zaposle.	1	2	3	4	5
34. Azilantima treba omogućiti da koriste poticaje za zapošljavanje (na primjer, stručno usavršavanje za rad ili prekvalifikacije) kao i hrvatskim državljanima.	1	2	3	4	5
35. Azilanti trebaju imati besplatnu zdravstvenu zaštitu kao i hrvatski državljani.	1	2	3	4	5
36. Azilanti i njihove obitelji trebaju imati pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje.	1	2	3	4	5
37. Ako azilanti nemaju dokumente kojima mogu potvrditi svoje obrazovne kvalifikacije, treba ih priznati ako zadovolje procjenu nadležnog tijela.	1	2	3	4	5
38. Azilanti trebaju moći odgajati svoju djecu u skladu sa svojom kulturom i uvjerenjima.	1	2	3	4	5
39. Ako azilanti nemaju dovoljno novca, treba im omogućiti besplatnu pravnu pomoć.	1	2	3	4	5
40. Azilantima treba pomoći u integraciji u naše društvo (npr. učenje hrvatskog jezika, upoznavanje naše kulture, psihološka i socijalna pomoć).	1	2	3	4	5

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem, niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	Potpuno se slažem
41. Azilanti trebaju imati jednaka prava kao i hrvatski državljani.	1	2	3	4	5
42. Dolazak azilanata u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za život.	1	2	3	4	5
43. Dolazak azilanata u moju zajednicu učinit će je manje privlačnom za ulaganja i razvoj.	1	2	3	4	5
44. Azilante u mojoj zajednici treba smjestiti u rubne dijelove mjesta/grada.	1	2	3	4	5
45. Azilanti u mojoj zajednici mogu nepovoljno utjecati na njen demografski razvoj.	1	2	3	4	5
46. Prazne objekte koji postoje u mojoj zajednici ne treba koristiti za smještaj azilanata.	1	2	3	4	5

2. Molimo označite jeste li spremni učiniti nešto od dolje navedenog, odgovarajući na ljestvici od 1 (sigurno ne) do 5 (sigurno da).

	Sigurno ne	Vjerojatno ne	Nisam siguran/a	Vjerojatno da	Sigurno da
1. Bio bih spreman/na privremeno brinuti o djetetu azilantu bez pratnje.	1	2	3	4	5
2. Ustupio/la bih azilantima privremeno svoju nekretninu koju ne koristim.	1	2	3	4	5
3. Odnio/odnijela bih azilantima hranu i/ili druge životne potrepštine.	1	2	3	4	5
4. Bio/la bih spreman/na odvojiti svoje vrijeme kako bih pomogao/la da se azilanti uključe u život naše zajednice.	1	2	3	4	5

3. Koliko često susrećete azilante u svojoj zajednici? Molimo odaberite jedan odgovor.

- a) Uopće ne b) Rijetko c) Ponekad d) Često e) Vrlo često

4. Kakvi su ti susreti? Molimo odaberite odgovor koji najbolje opisuje Vaše osobno iskustvo.

- a) Uglavnom pozitivni b) Niti pozitivni, niti negativni c) Uglavnom negativni

5. Molimo odaberite do tri glavna izvora iz kojih dobivate informacije o azilantima.

a) Javni mediji (tiskana i *online* izdanja novina, televizija, radio)

b) Društvene mreže (Facebook, Twitter i sl.)

c) Nevladine organizacije/Organizacije civilnog društva

d) Lokalna ili državna uprava

e) Osobni kontakt

f) Nešto drugo (navedite što):

6. Kako su azilanti prema Vašem mišljenju prikazani u medijima? Molimo odaberite jedan odgovor.

-3	-2	-1	0	1	2	3
Vrlo negativno			Niti negativno niti pozitivno			Vrlo pozitivno

7. Molimo da odgovorima *Da* ili *Ne* navedete biste li prihvatili dolje navedene odnose s osobom koja je azilant/ica.

1. Prihvatio/la bih azilanta/icu za člana/icu svoje obitelji.	Da	Ne
2. Prihvatio/la bih ljubavnu vezu s azilantom/icom.	Da	Ne
3. Prihvatio/la bih azilanta/icu za prijatelja/icu.	Da	Ne
4. Prihvatio/la bih azilanta/icu za susjeda/u.	Da	Ne
5. Prihvatio/la bih azilanta/icu za kolegu/icu na poslu.	Da	Ne
6. Prihvatio/la bih azilanta/icu za državljanina/anku Hrvatske.	Da	Ne
7. Prihvatio/la bih azilanta/icu kao prolaznika/icu kroz Hrvatsku.	Da	Ne

8. Molimo odaberite samo jednu tvrdnju s kojom se najviše slažete.

Azilanti bi trebali zadržati svoju izvornu kulturu i ne bi trebali usvojiti hrvatsku kulturu.

Azilanti bi trebali zadržati svoju izvornu kulturu i također usvojiti hrvatsku kulturu

Azilanti bi se trebali odreći svoje izvorne kulture i usvojiti hrvatsku kulturu.

9. Molimo da procijenite koliko danas u Hrvatskoj ima osoba kojima je odobren azil (odaberite jedan odgovor).

a) manje od 50 b) 51 - 100 c) 101 - 400 d) 401 - 700 e) 701 - 1000 f) više od 1000

10. Broj azilanata u Hrvatskoj trebalo bi (odaberite jedan odgovor):

a) jako smanjiti b) smanjiti c) ostati isti d) povećati e) jako povećati

11. Na kraju Vas molimo da odgovorite na nekoliko pitanja o sebi.

1. Koliko imate godina? _____ godina

2. Spol: a) Muški b) Ženski

3. Imate li supružnika(icu)/ partnera(icu) i ako da, živite li u istom kućanstvu?

- a) Imam supružnika(icu)/partnera(icu) i živimo u istom kućanstvu
- b) Imam supružnika(icu)/partnera(icu), ali ne živimo u istom kućanstvu
- c) Nemam supružnika(icu)/partnera(icu)

4. Koji je Vaš trenutni radni status? Molimo da odaberete jedan odgovor.

- a) zaposlen/a
- b) nezaposlen/a
- c) umirovljenik/ca
- d) student/ica

5. Koliko imate završenih godina školovanja? Molimo da zbrojite sve završene godine školovanja od početka osnovne škole do danas. Molimo uključite samo uspješno završene godine školovanja, bez eventualnih ponavljanja razreda/godina studija

_____ godina

6. Molimo procijenite standard svojega kućanstva u usporedbi s općim uvjetima života u Vašoj zajednici? Molimo odaberite jedan odgovor.

- a) znatno ispod prosjeka
- b) ispod prosjeka
- c) prosječan
- d) iznad prosjeka
- e) znatno iznad prosjeka

7. Jeste li praktični vjernik/ca? (Odlazite li na bogoslužja i živite li u skladu sa svojim religijskim uvjerenjima?)

- a) Da
- b) Ne

8. Koliko Vam je vjera važna u životu?

1	2	3	4	5
Uopće ne		Osrednje		Izrazito

9. Koje je Vaše političko opredjeljenje?

1	2	3	4	5	☐
Lijevo		Centar		Desno	Nisam politički opredijeljen/a

Hvala Vam na trudu i vremenu koje ste uložili u ispunjavanje ovog upitnika!

TABLICA A: POVEZANOSTI VARIJABLI KORIŠTENIH U ISTRAŽIVANJU

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	-	-.80**	-.82**	.85**	-.83**	.76**	-.03	.57**	.04	.78**	.51**	-.51**	.02	.67**	.07*	-.06	.15**	-.09**	.13**	.04	-.11**	-.02	-.17**
2		-	.78**	-.68**	.77**	-.58**	.02	-.50**	-.08**	-.64**	-.41**	.41**	.02	-.64**	-.03	.06*	-.10**	.09**	-.15**	-.07*	.10**	.01	.10**
3			-	-.73**	.77**	-.64**	-.04	-.56**	-.04	-.67**	-.51**	.51**	.02	-.63**	-.03	.09**	-.13**	.10**	-.12**	-.03	.13**	.07*	.21**
4				-	-.71**	.73**	-.02	.53**	.06	.72**	.51**	-.51**	.01	.65**	.08*	-.04	.12**	-.07*	.11**	.01	-.13**	-.03	-.19
5					-	-.60**	.08**	-.47**	.02	-.67**	-.43**	.43**	-.04	-.63**	.00	.08**	-.13**	.07*	-.10**	-.05	.10**	.02	.12**
6						-	.15**	.52**	.06	.71**	.45**	-.45**	.02	.60**	.09**	-.03	.18**	.00	.10**	.08**	-.04	.02	-.24**
7							-	.06	.14**	.06*	.10**	-.10**	-.03	.07*	.19**	-.05	-.04	-.02	.05	.04	-.01	-.06*	-.18**
8								-	.11**	.48**	.34**	-.34**	.07	.43**	-.03	-.03	.06	-.05	.05	.04	-.04	-.03	-.13*
9									-	.10**	.14**	-.14**	.02	.07*	.03	.02	-.05	-.02	.00	-.02	-.07*	-.03	-.10**
10										-	.55**	-.55**	.05	.63**	.10**	-.09**	.08*	-.11**	.12**	.04	-.20**	-.11**	-.25**
11											-	-.10**	.00	.41**	.02	-.05	.08**	-.04	.03	-.03	-.05	.01	-.16**
12												-	.00	-.41**	-.02	.05	-.08**	.04	-.03	.03	.05	-.01	.16**
13													-	-.01	.03	.01	.04	.04	-.03	.04	.02	.00	.00
14														-	.03	-.01	.08*	-.06	.17**	.02	-.15**	-.09**	-.24**
15															-	.00	-.02	-.06*	-.01	.02	-.13**	-.08**	-.13**
16																-	-.05	.27**	-.16**	-.19**	.06*	.10**	.01
17																	-	.03	.08**	.03	.13**	.17**	-.06
18																		-	-.01	.09**	.08**	-.07*	-.08*
19																			-	.27**	-.03	-.04	-.07
20																				-	.08**	.09**	.09*
21																					-	.72**	.44**
22																						-	.49**
23																							-

* p < .05; ** p < .01; 1=Stavovi prema azilantima (veći rezultat – pozitivniji stav); 2=Percepcija realistične prijetnje; 3=Percepcija simbolične prijetnje; 4=Podrška pravima azilantata; 5=Percepcija negativnih promjena u zajednici; 6=Spremnost na pomaganje azilantima; 7=Učestalost kontakata s azilantima; 8=Kvaliteta kontakata s azilantima; 9=Percepcija medijskog prikaza azilantata (veći rezultat – pozitivnija percepcija); 10= Socijalna bliskost s azilantima; 11=Očuvanje migrantske kulture; 12=Očuvanje kulture primateljice; 13=Procjena broja azilantata (1=procjenjuju točno, 2=procjenjuju netočno); 14=Promjena broja azilantata (1=smanjiti, 2=ostaviti istim, 3=povećati); 15=Stupanj razvijivosti gradova; 16=Dob; 17=Spol (1=muški, 2=ženski); 18=Bračni status (1=slobodan, 2=u vezi); 19=Stupanj obrazovanja; 20=Samoprocjena životnog standarda; 21=Prakticiranje vjere; 22=Važnost vjere; 23=Političko opredjeljenje (1=lijevo, 3=centar, 5=desno)

PRILOG 3

LISTA ZA PROCJENU I SAMOPROCJENU KLJUČNIH POTREBA I IZAZOVA INTEGRACIJE LOKALNIH I PODRUČNIH (REGIONALNIH) SAMOUPRAVA

LISTA ZA PROCJENU I SAMOPROCJENU KLJUČNIH POTREBA I IZAZOVA INTEGRACIJE LOKALNIH I PODRUČNIH (REGIONALNIH) SAMOUPRAVA

Pred vama se nalazi Lista za procjenu i samoprocjenu ključnih potreba i izazova integracije lokalnih i regionalnih samouprava, koja služi tome da jedinica lokalne i regionalne samouprave **procijeni vlastite potrebe i mogućnosti za prihvatazilanata**. Azilanti su osobe pod međunarodnom zaštitom kojima je odobren boravak u Republici Hrvatskoj, jer su u svojoj zemlji bili progonjeni zbog rase, vjeroispovijesti, nacionalnosti, političkog mišljenja ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini.

Ovaj se upitnik ne odnosi na osobne stavove i viđenja pojedinih službenika lokalne i regionalne samouprave, nego na procjenu potreba, izazova i pripremljenosti lokalne zajednice za prihvat azilanata. Stoga ovu Listu treba ispunjavati službena osoba u jedinici lokalne i regionalne samouprave koja je najbolje upoznata s aktivnostima koje se provode, trebaju se provesti ili se planiraju provesti u vezi integracije azilanata u lokalnu zajednicu.²⁴

Glavne dimenzije integracije azilanata obuhvaćene su *Akcijskim planom za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine*, koji je donijela Vlada Republike Hrvatske.²⁵ To su sljedeće dimenzije: socijalna skrb i zdravstvena zaštita, smještaj i stanovanje, učenje jezika i obrazovanje, zapošljavanje, međuresorna suradnja, te senzibilizacija javnosti i stručnih djelatnika. Na što se odnosi svaka od ovih dimenzija i kojim je zakonskim rješenjima regulirana kratko je opisano ispod naziva svake dimenzije. Opširniji opis sadržaja svake dimenzije, ciljeva aktivnosti, mjera, te njihovih nositelja može se naći u samom Akcijskom planu.

Prilikom ispunjavanja upitnika važno je cjelovito i realistično procijeniti mogućnosti i pripremljenost lokalne zajednice za mogući prihvat i integraciju azilanata. Stoga bi ovaj upitnik trebao poslužiti samim jedinicama lokalne i regionalne samouprave kako bi prepoznale snage i slabosti lokalnog sustava cjelovite skrbi za azilante, identificirale moguće partnere za suradnju, te ukupno poboljšale svoju pripremljenost za prihvat i integraciju azilanata.

Ujedno, promišljajući o najvažnijim dimenzijama integracije uključenima u ovaj upitnik i prepoznajući vlastite snage i slabosti, jedinice lokalne i regionalne samouprave mogu se pravovremeno početi pripremati kako bi primjereno odgovorile na izazove integracije osoba pod međunarodnom zaštitom u budućnosti.

²⁴ Ovoj Listi za procjenu i samoprocjenu ključnih potreba i izazova integracije lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava pridružena je i Lista za procjenu i samoprocjenu ključnih potreba i izazova integracije osoba pod međunarodnom zaštitom, koja je također na raspolaganju jedinicama lokalne i regionalne samouprave kako bi svoju perspektivu integracijskih izazova i pripremljenosti nadopunili i perspektivom azilanata koji su smješteni u lokalnim zajednicama i njihovim viđenjem vlastitih potreba i učinkovitosti sustava u odgovoru na te potrebe.

²⁵ <https://ljudskaprava.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf>

Publikacija je nastala u okviru projekta „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“ koji je sufinanciran iz Nacionalnog programa Fonda za azil, migracije i integraciju Europske unije.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

Sufinancirano iz Fonda za azil,
migracije i integraciju
Europske unije

Jedinica lokalne samouprave (upisati naziv)

Jedinica regionalne samouprave (upisati naziv)

	DA	NE
Je li vaša jedinica lokalne/regionalne samouprave upoznata s Akcijskim planom za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita?	☐	☐

	DA	NE
Je li vaša jedinica lokalne/regionalne samouprave razvila vlastiti plan djelovanja vezano za integraciju azilanata?	☐	☐

	DA	NE
Ima li vaša jedinica lokalne/regionalne samouprave financijska sredstva predviđena za integraciju azilanata?	☐	☐

1. Socijalna skrb i zdravstvena zaštita

Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita temeljem Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti („Narodne novine“ br. 70/15) ostvaruju pravo na socijalnu skrb u djelokrugu nadležnosti Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Nadalje, temeljem članka 22. stavak 2. Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ br. 157/13, 152/14, 99/15 i 52/16), azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom ostvaruju sva prava u sustavu socijalne skrbi u jednakom opsegu kao i ostali hrvatski državljani s prebivalištem u Hrvatskoj. Pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruju osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj sukladno Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj („Narodne novine“, br. 80/2013).

Od prava iz sustava socijalne skrbi, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita najčešće koriste pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, jednokratnu naknadu, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, doplatak za pomoć i njegu te pomoć za ogrjev i prehranu u pučkim kuhinjama. Osim novčanih prava, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita imaju pravo i na socijalne usluge, kroz koje se pojedincu pružaju informacije o pravima iz sustava socijalne skrbi (prva socijalna usluga), pomaže se pojedincu i obiteljima u prevladavanju poteškoća i razvoju osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa prema sebi, obitelji i društvu (usluga savjetovanja i pomaganja). Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao i osigurana osoba iz obveznog zdravstvenog osiguranja na teret državnog proračuna.

	DA	NE
1.1. Je li sustav socijalne skrbi u vašoj lokalnoj zajednici prilagodio odluku o upravljanju pomoćima kako bi ona bila dostupna i azilantima?	☐	☐

Koje oblike pomoći azilanti mogu dobiti u vašoj lokalnoj zajednici?		DA	NE
1.2.	Jednokratnu novčanu pomoć	☐	☐
1.3.	Zajamčenu minimalnu naknadu	☐	☐
1.4.	Troškove lokalnog prijevoza	☐	☐
1.5.	Troškove stanovanja	☐	☐
1.6.	Dopunske troškove zdravstvene zaštite	☐	☐
1.7.	Troškove vezane uz školovanje	☐	☐
1.8.	Hranu, odjeću, obuću i higijenske potrepštine	☐	☐
1.9.	Korištenje pučke kuhinje ili socijalnih samoposluga	☐	☐
1.10.	Nešto drugo. Molimo navedite:		

		DA	NE
1.11.	Postoji li u vašoj lokalnoj zajednici dovoljno ambulanti obiteljske medicine/liječnika koji u lokalnoj zajednici mogu pružiti odgovarajuću zdravstvenu zaštitu azilantima?	☐	☐
1.12.	Jesu li zdravstvene ustanove u vašoj lokalnoj zajednici upoznate s postupkom naplate zdravstvenih usluga azilantima?	☐	☐
1.13.	Postoji li u vašoj lokalnoj zajednici mogućnost angažiranja prevoditelja prilikom pružanja zdravstvenih usluga?	☐	☐
1.14.	Postoje li u lokalnoj zajednici organizacije/institucije koje mogu pružiti psihosocijalnu podršku azilantima?	☐	☐

2. Smještaj i stanovanje

Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 70/15) ima pravo na smještaj najduže dvije godine od dana uručenja odluke o odobrenju međunarodne zaštite, ako ne posjeduje novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti. Postupak za priznavanje prava na smještaj pokreće se podnošenjem zahtjeva nadležnom centru za socijalnu skrb, a Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje dužan je osigurati smještaj. Također, Republika Hrvatska sudjeluje u europsko-unijskom programu premještaja i preseljenja državljana trećih zemalja koji ispunjavaju uvjete za odobrenje međunarodne zaštite, te će sukladno tome do kraja 2018. donijeti operativni „Plan razmještaja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj u 2019. godini“, u kojem sudjeluje Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, a prema Akcijskom planu, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje osigurava smještajne objekte sukladno dinamici donošenja odluka Ministarstva unutarnjih poslova o odobrenju međunarodne zaštite. Navedeni plan će se revidirati i donositi preporuke sukladno evaluaciji njegove implementacije.

		DA	NE
2.1.	Postoje li smještajni kapaciteti za trajniji individualni ili obiteljski smještaj azilanata u vašoj lokalnoj zajednici?	☐	☐

Ima li u vašoj lokalnoj zajednici odgovarajućih, uveljivih stanova/kuća koji su na raspolaganju za smještaj azilanata:		DA	NE
2.2.	U državnom vlasništvu	☐	☐
2.3.	U vlasništvu grada	☐	☐
2.4.	U vlasništvu županije	☐	☐

		DA	NE
2.5.	Postoje li objekti u lokalnoj zajednici koji bi se mogli prenamijeniti za stanovanje azilanata?	☐	☐
2.6.	Postoje li objekti u lokalnoj zajednici koji su u privatnom vlasništvu a mogli bi se unajmiti za stanovanje azilanata?	☐	☐

3. Učenje jezika i obrazovanje

Temeljem Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine“, br. 87/2008, 86/2009, 92/2010, 105/2010-isp., 90/2011, 16/2012, 86/2012, 94/2013, 152/2014) i Pravilnika o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis u I. razred srednje škole („Narodne novine“, br. 49/2015) azilanti, tražitelji azila, stranci pod supsidijarnom zaštitom, stranci pod privremenom zaštitom, kao i stranci koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje. Kako bi njihova integracija u odgojno-obrazovni sustav bila što uspješnija, istim zakonom je propisano da su škole dužne pružati posebnu pomoć djeci koja imaju pravo na školovanje u Republici Hrvatskoj, a ne znaju ili nedostatan poznaju hrvatski jezik.

Radi učinkovite integracije navedenih učenika, škola je dužna organizirati individualne i skupne oblike odgojno-obrazovnog rada kojima se tim učenicima omogućuje učinkovito svladavanje hrvatskog jezika i nadoknađuje nedovoljno znanje u pojedinim nastavnim predmetima.

U vašoj lokalnoj zajednici:		DA	NE
3.1.	Postoje li uvjeti za organiziranje tečajeva hrvatskog jezika za azilante?	☐	☐
3.2.	Postoje li obučeni nastavnici za predavanje hrvatskog jezika kao stranog jezika?	☐	☐
3.3.	Možete li osigurati financijska sredstva za organiziranje tečajeva?	☐	☐
3.4.	Postoji li osoba koja bi mogla pomoći u prevođenju (sunarodnjaci, osobe koje govore ili razumiju jezik azilanata)?	☐	☐
3.5.	Postoji li mogućnost angažiranja službenih prevoditelja u lokalnoj zajednici?	☐	☐
3.6.	Što vaša jedinica lokalne/regionalne samouprave može poduzeti u pogledu organizacije/provedbe tečajeva hrvatskog jezika? Molimo opišite:		

Postoji li u vašoj lokalnoj zajednici:		DA	NE
3.7.	Vrtić	☐	☐
3.8.	Osnovna škola	☐	☐
3.9.	Srednja škola	☐	☐
3.10.	Pučko otvoreno učilište, veleučilište, fakultet	☐	☐

U vašoj lokalnoj zajednici:		DA	NE
3.11.	Može li se u unutar školskog sustava organizirati učenje hrvatskog jezika za djecu azilante?	☐	☐
3.12.	Može li se izvan školskog sustava organizirati pomoć u učenju hrvatskog jezika za djecu azilante?	☐	☐
3.13.	Jesu li odgojno-obrazovne institucije upoznate s postupkom uključivanja djece u obrazovni sustav?	☐	☐
3.14.	Jesu li organizirane pripremne radionice za nastavnike/stručne službe škola za rad s djecom azilantima?	☐	☐
3.15.	Može li se iz proračuna vaše JLS/JRS osigurati školska prehrana koja je prilagođena potrebama i kulturi djece azilanata?	☐	☐
3.16.	Može li se iz proračuna vaše JLS/JRS osigurati financijska podrška školovanju djece azilanata?	☐	☐
3.17.	Je li moguća vjerska naobrazba djece azilanata primjerena njihovoj religijskoj pripadnosti?	☐	☐

4. Zapošljavanje

Za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, tražitelje zaposlenja, potrebno je identificirati prepreke prilikom integracije na tržište rada te poticati orijentaciju na one kompetencije koje će najbrže voditi zapošljavanju. To primarno uključuje sastavljanje radnog profila putem intervjua i savjetovanja te izradu plana traženja posla, čiju bi realizaciju trebao pratiti dodijeljeni savjetnik za zapošljavanje.

		DA	NE
4.1.	Postoje li mogućnosti zapošljavanja azilanata u vašoj lokalnoj zajednici?	☐	☐
4.2.	Postoji li posebna vrsta lokalnih olakšica poslodavcima za zapošljavanje azilanata?	☐	☐

U kojem području postoje mogućnosti zapošljavanja azilanata u vašoj lokalnoj zajednici?		DA	NE
4.3.	U lokalnoj industriji	☐	☐
4.4.	U poljoprivredi	☐	☐
4.5.	U javnim radovima	☐	☐
4.6.	U građevini	☐	☐
4.7.	U pomoćnim zanimanjima	☐	☐
4.8.	U turizmu i ugostiteljstvu	☐	☐
4.9.	U nekom drugom području. Molimo navedite kojem:		

		DA	NE
4.10.	Postoje li u vašoj lokalnoj zajednici mogućnosti za poslovno (stručno) osposobljavanje, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju?	☐	☐
4.11.	Koji su mogući oblici poslovnog (stručnog) osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije u vašoj lokalnoj zajednici? Molimo navedite:		

5. Međuresorna suradnja

Integracija osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita je proces koji zahtijeva aktivno uključivanje svih nadležnih tijela državne uprave, ali i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, u pružanje potpore i pomoći ovim osobama u području zapošljavanja, zdravstvene zaštite, stanovanja, obrazovanja, učenja hrvatskog jezika i svih ostalih prava koje ostvaruju i svi ostali državljani ove zemlje. Pritom je od velikog značaja ostvariti i sustavno jačati suradnju svih navedenih tijela s organizacijama civilnoga društva i međunarodnim organizacijama, vjerskim ustanovama koje redovito djeluju u području zaštite i promicanja prava osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Jeste li dosad surađivali s dolje navedenim institucijama/organizacijama u provedbi mjera integracije azilanata u vašoj lokalnoj zajednici?		DA	NE
5.1.	Nadležna ministarstva	☐	☐
5.2.	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske	☐	☐
5.3.	Ured državne uprave u vašoj županiji	☐	☐
5.4.	Jedinice lokalne samouprave (npr. drugi gradovi)	☐	☐
5.5.	Druge jedinice regionalne samouprave	☐	☐
5.6.	Stručne institucije (npr. CZSS, HZZ, ...)	☐	☐
5.7.	Odgojno-obrazovne institucije	☐	☐
5.8.	Zdravstvene institucije	☐	☐
5.9.	Organizacije civilnog društva	☐	☐
5.10.	Vjerske zajednice	☐	☐
5.11.	Neke druge institucije/organizacije. Molimo navedite:		

Kako ocjenjujete postojeću suradnju s navedenim institucijama/organizacijama?		Zadovoljavajuće	Djelomično zadovoljavajuće	Nezadovoljavajuće	Nije bilo potrebe za suradnjom
5.12.	Nadležna ministarstva	☐	☐	☐	☐
5.13.	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske	☐	☐	☐	☐
5.14.	Ured državne uprave u vašoj županiji	☐	☐	☐	☐
5.15.	Jedinice lokalne samouprave (npr. drugi gradovi)	☐	☐	☐	☐
5.16.	Jedinice regionalne samouprave	☐	☐	☐	☐
5.17.	Stručne institucije (CZSS, HZZ,...)	☐	☐	☐	☐
5.18.	Obrazovne institucije	☐	☐	☐	☐
5.19.	Zdravstvene institucije	☐	☐	☐	☐
5.20.	Organizacije civilnog društva	☐	☐	☐	☐
5.21.	Vjerske zajednice	☐	☐	☐	☐

Od koga i u čemu konkretno očekujete suradnju u budućnosti?		DA	NE
5.22.	Nadležna ministarstva	☐	☐
U čemu:			
5.23.	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske	☐	☐
U čemu:			
5.24.	Ured državne uprave u vašoj županiji	☐	☐
U čemu:			
5.25.	Jedinice lokalne samouprave (npr. drugi gradovi)	☐	☐
U čemu:			
5.26.	Jedinice regionalne samouprave	☐	☐
U čemu:			
5.27.	Stručne institucije (npr. CZSS, HZZ,...)	☐	☐
U čemu:			
5.28.	Obrazovne institucije	☐	☐
U čemu:			

Od koga i u čemu konkretno očekujete suradnju u budućnosti?	DA	NE
5.29. Zdravstvene institucije	☐	☐
U čemu:		
5.30. Organizacije civilnog društva	☐	☐
U čemu:		
5.31. Vjerske zajednice	☐	☐
U čemu:		
5.32. Neke druge organizacije/institucije. Molimo navedite:		

6. Senzibilizacija javnosti i stručnjaka

Budući da se može očekivati kako će se eventualnim novim migracijskim kretanjima pojačati predrasude prema osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, važno je poraditi na podizanju svijesti o problematici i raznim aspektima postmigracijskih procesa kroz informiranje i senzibiliziranje javnosti i državnih i javnih službenika o prisustvu i pravima raznih kategorija stranaca u Hrvatskoj. Važeći Zakon o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/08, 112/12) uređuje pitanja sankcioniranja tih negativnosti u hrvatskom društvu. Međutim, potrebno je preventivno i proaktivno djelovati kako bi se omogućio stvarni pravni i društveni okvir interkulturalnog dijaloga i integracije stranaca u hrvatsko društvo. Iz navedenog proizlazi potreba za osmišljavanjem i provedbom kampanje za senzibiliziranje javnosti o nužnosti prihvaćanja osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u hrvatsko društvo.

	DA	NE
6.1. Postoje li u vašoj lokalnoj zajednici aktivnosti informiranja, senzibilizacije i pripreme građana za prihvat i integraciju azilanata?	☐	☐
Za koje organizacije/institucije u vašoj lokalnoj zajednici bi bile potrebne aktivnosti informiranja, senzibilizacije i pripreme za prihvat i integraciju azilanata?		
6.2. Za škole	☐	☐
6.3. Za centar za socijalnu skrb	☐	☐
6.4. Za zdravstvene ustanove	☐	☐
6.5. Za službenike u jedinici lokalne samouprave	☐	☐
6.6. Za službenike u jedinici regionalne samouprave	☐	☐
6.7. Za medije	☐	☐
6.8. Za civilni sektor	☐	☐
6.9. Za lokalnu javnost	☐	☐
6.10. Za nekog drugog. Molimo navedite:		

Tko je u vašoj lokalnoj zajednici odgovoran za organiziranje i provedbu aktivnosti informiranja, senzibilizacije i pripreme za prihvat i integraciju azilanata?	DA	NE
6.11. Jedinica lokalne samouprave	☐	☐
6.12. Jedinica regionalne samouprave	☐	☐
6.13. Škole	☐	☐
6.14. Stručne institucije poput HZZ, CZSS i zdravstvenih institucija	☐	☐
6.15. Civilni sektor	☐	☐
6.16. Vjerske zajednice	☐	☐
6.17. Netko drugi. Molimo navedite:		

6.18. Kakvi oblici aktivnosti informiranja, senzibilizacije i pripreme za prihvat i integraciju azilanata su potrebni u vašoj lokalnoj zajednici? Molimo opišite:

	DA	NE
6.19. Postoje li u lokalnoj zajednici lokalne medijske (RTV) postaje?	☐	☐
	DA	NE
Ima li vaša jedinica lokalne/regionalne samouprave iskustvo s prihvatom, smještajem integracijom azilanata?	☐	☐

	DA	NE
Žive li sada azilanti u vašoj lokalnoj zajednici?	☐	☐

Upišite broj:

Molimo procijenite broj azilanata (uključujući djecu) koji bi se mogli uključiti u život vaše lokalne zajednice?

Na sljedeća pitanja odgovaraju samo one lokalne zajednice koje IMAJU ISKUSTVA s prihvatom i integracijom azilanata i osoba pod zaštitom:

Kako procjenjujete dosadašnju provedbu integracijskih mjera u svojoj lokalnoj zajednici u vezi sljedećih dimenzija integracije:	Zadovoljavajuće	Djelomično zadovoljavajuće	Nezadovoljavajuće
Uključivanje u obrazovni sustav	☐	☐	☐
Organizacija tečaja učenja hrvatskog jezika	☐	☐	☐
Smještaj i stanovanje	☐	☐	☐
Socijalna skrb	☐	☐	☐
Zdravstvena zaštita	☐	☐	☐
Zapošljavanje	☐	☐	☐
Senzibilizacija i informiranje javnosti	☐	☐	☐
Senzibilizacija i informiranje stručnjaka	☐	☐	☐
Međuresorna suradnja	☐	☐	☐

Na sljedeća pitanja odgovaraj samo one lokalne zajednice koje do sada NISU IMALE ISKUSTVA s prihvatom i integracijom azilanata i osoba pod zaštitom:

Koliko bi po vašem mišljenju bila uspješna integracija azilanata u vašoj lokalnoj zajednici kada bi oni tu bili smješteni? Procijenite potencijalnu uspješnost integracije na svakoj dimenziji:	Potpuno neuspješna	Uglavnom neuspješna	Niti neuspješna niti uspješna	Uglavnom uspješna	Potpuno uspješna
Uključivanje u obrazovni sustav	☐	☐	☐	☐	☐
Organizacija tečaja učenja hrvatskog jezika	☐	☐	☐	☐	☐
Smještaj i stanovanje	☐	☐	☐	☐	☐
Socijalna skrb	☐	☐	☐	☐	☐
Zdravstvena zaštita	☐	☐	☐	☐	☐
Zapošljavanje	☐	☐	☐	☐	☐
Senzibilizacija i informiranje javnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Senzibilizacija i informiranje stručnjaka	☐	☐	☐	☐	☐
Međuresorna suradnja	☐	☐	☐	☐	☐

PRILOG 4

LISTA ZA PROCJENU I SAMOPROCJENU KLJUČNIH POTREBA I IZAZOVA INTEGRACIJE OSOBA POD MEĐUNARODNOM ZAŠTITOM

LISTA ZA PROCJENU I SAMOPROCJENU KLJUČNIH POTREBA I IZAZOVA INTEGRACIJE OSOBA POD MEĐUNARODNOM ZAŠTITOM

Poštovani,

hvala Vam što ćete odgovoriti na pitanja u ovom upitniku kojim želimo utvrditi ključne potrebe i izazove Vas i drugih osoba kojima je u Republici Hrvatskoj odobrena međunarodna zaštita. Pitanja se odnose na Vaša iskustva uključivanja u lokalnu zajednicu u kojoj živite.

Na temelju Vaših odgovora nadležna će tijela moći dati preporuke za poboljšanje postupaka integracije stranaca u hrvatsko društvo.

Odgovori na ovaj upitnik neće pomoći izravno Vama u rješavanju Vaših životnih potreba, ali mogu poslužiti da se ubuduće pomogne drugim ljudima koji će biti u sličnoj situaciji.

Publikacija je nastala u okviru projekta „Podrška integraciji državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“ koji je sufinanciran iz Nacionalnog programa Fonda za azil, migracije i integraciju Europske unije.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i
prava nacionalnih manjina

Sufinancirano iz Fonda za azil,
migracije i integraciju
Europske unije

Mjesto stanovanja (upiшите)

Kad ste došli u Hrvatsku?
(upiшите godinu)

Kad Vam je odobren status azilanta?
(upiшите godinu)

1. Koja od navedenih prava mislite da imate kao osoba pod međunarodnom zaštitom?

	DA	NE
1.1. Boravak i smještaj	☐	☐
1.2. Učenje hrvatskog jezika	☐	☐
1.3. Obrazovanje	☐	☐
1.4. Socijalnu skrb	☐	☐
1.5. Zdravstvenu zaštitu	☐	☐
1.6. Zaposlenje	☐	☐
1.7. Pravo na spajanje obitelji	☐	☐
1.8. Slobodu vjeroispovijesti	☐	☐
1.9. Besplatnu pravnu pomoć	☐	☐
1.10. Pomoć pri integraciji u društvo	☐	☐
1.11. Mogućnost kupovine nekretnine	☐	☐
1.12. Stjecanje hrvatskog državljanstva	☐	☐
1.13. Nešto drugo. Molimo navedite:		

2. Tko Vas je upoznao s Vašim pravima?

	DA	NE
2.1. Djelatnici policije (MUP)	☐	☐
2.2. Djelatnici prihvatilišta	☐	☐
2.3. Djelatnici centra za socijalnu skrb (CZSS)	☐	☐
2.4. Organizacije civilnog društva	☐	☐
2.5. Vjerske zajednice	☐	☐
2.6. Informativne brošure	☐	☐
2.7. Djelatnici UNHCR-a	☐	☐
2.8. Odvjetnici ili prevoditelji	☐	☐
2.9. Prijatelji, rodbina, drugi azilanti	☐	☐
2.10. Netko drugi. Molimo navedite:		

3. Gdje stanujete?

3.1. U iznajmljenom stanu ili kući	☐
3.2. U stanu ili kući u mojem vlasništvu	☐
3.3. U prihvatilištu	☐
3.4. Kod prijatelja ili člana obitelji	☐

4. Tko Vam je pomogao u traženju smještaja?

4.1.	Nitko	☐
4.2.	Djelatnici centra za socijalnu skrb (CZSS)	☐
4.3.	Djelatnici policije (MUP)	☐
4.4.	Organizacije civilnog društva (npr. Are You Syrious – AYS, Jesuit Refugee Service – JRS)	☐
4.5.	Djelatnici Hrvatskog Crvenog križa (HCK)	☐
4.6.	Vjerske organizacije (npr. Islamska zajednica)	☐
4.7.	Netko drugi. Molimo navedite:	
-

5. Pomaže li Vam netko plaćati troškove stanovanja?

5.1.	Ne	☐
5.2.	Centar za socijalnu skrb (CZSS)	☐
5.3.	Hrvatski Crveni križ (HCK)	☐
5.4.	Organizacija civilnog društva	☐
5.5.	Netko drugi. Molimo navedite:	
-

6. Koliko ste općenito zadovoljni smještajem?

☐	☐	☐	☐	☐
Potpuno nezadovoljan	Djelomično nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Djelomično zadovoljan	Potpuno zadovoljan
-

7. Jeste li pohađali program učenja hrvatskog jezika i kulture?

DA	NE
☐	☐
-

8. Koliko sati je trajao tečaj?

8.1.	Manje od 70 sati	☐
8.2.	70 sati	☐
8.3.	Više od 70 sati	☐
8.4.	Ne znam	☐
-

9. Gdje ste pohađali tečaj?

9.1.	Lokalno pučko otvoreno učilište	☐
9.2.	Croaticum / Filozofski fakultet u Zagrebu	☐
9.3.	Privatna škola stranih jezika	☐
9.4.	Prihvatište (Kutina, Porin)	☐
9.5.	Prostor nevladinih organizacija izvan prihvatilišta (Hrvatski Crveni križ – HCK, Jesuit Refugee Service/SOL, Rehabilitacijski centar za stres i traumu – RCT)	☐
9.6.	Osnovna ili srednja škola	☐
9.7.	Negdje drugdje. Molimo navedite gdje:	

10. Koliko znate hrvatski jezik?

10.1.	Nedovoljno, niti za obavljanje jednostavnih aktivnosti	☐
10.2.	Dovoljno za obavljanje svakodnevnih jednostavnijih aktivnosti	☐
10.3.	Dovoljno za obavljanje i složenijih aktivnosti (npr. administrativni poslovi)	☐

11. Koliko ste općenito zadovoljni organizacijom tečajeva hrvatskog jezika?

☐	☐	☐	☐	☐
Potpuno nezadovoljan	Djelomično nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Djelomično zadovoljan	Potpuno zadovoljan

12. Ide li netko iz Vaše obitelji u vrtić ili školu u Hrvatskoj?

DA	NE
☐	☐

13. Tko i u koju instituciju?

	Vrtić	Osnovna škola	Srednja škola	Fakultet
13.1. Vi osobno	☐	☐	☐	☐
13.2. Suprug/supruga	☐	☐	☐	☐
13.3. Djeca	☐	☐	☐	☐
13.4. Brat/sestra	☐	☐	☐	☐
13.5. Drugi članovi obitelji	☐	☐	☐	☐

14. Jeste li naišli na teškoće prilikom uključivanja u vrtić, školu ili fakultet? Molimo opišite:

15. Koliko ste općenito zadovoljni iskustvom uključivanja u vrtić, školu ili fakultet sebe ili nekog iz Vaše obitelji?

Potpuno nezadovoljan Djelomično nezadovoljan Niti zadovoljan niti nezadovoljan Djelomično zadovoljan Potpuno zadovoljan

16. Socijalna skrb i zdravstvena zaštita**DA****NE****Nije bilo potrebno**

16.1.	Jeste li primili novčanu socijalnu pomoć?	☐	☐	☐
16.2.	Jeste ili bili zadovoljni odnosom službenika u centru za socijalnu skrb (CZSS) prema Vama?	☐	☐	☐
16.3.	Jeste li trebali zdravstvene usluge?	☐	☐	☐
16.4.	Jesu li nekome od članova Vaše obitelji bile potrebne zdravstvene usluge?	☐	☐	☐
16.5.	Jeste li imali teškoća u vezi naplate zdravstvenih usluga?	☐	☐	☐
16.6.	Jeste li imali teškoća u sporazumijevanju s medicinskim osobljem?	☐	☐	☐
16.7.	Jeste ili bili zadovoljni odnosom zdravstvenog osoblja prema Vama?	☐	☐	☐
16.8.	Jeste li tražili psihološku pomoć?	☐	☐	☐
16.9.	Je li nekome od članova Vaše obitelji bila potrebna psihološka pomoć?	☐	☐	☐
16.10.	Je li pružena psihološka pomoć bila zadovoljavajuća?	☐	☐	☐

17. Je li Vam potrebna kakva dodatna pomoć? Molimo opišite:

18. Zaposlenje		DA	NE
18.1.	Jeste li zaposleni?	☐	☐
18.2.	Je li netko iz Vaše obitelji zaposlen?	☐	☐
18.3.	Jeste li zaposleni sukladno Vašem zanimanju i stručnoj spremi?	☐	☐
18.4.	Jeste li išli na stručno osposobljavanje, prekvalifikaciju / dokvalifikaciju?	☐	☐

19. Što radite? Molimo opišite:

20. Kakva su Vaša iskustva s traženjem posla?				
☐	☐	☐	☐	☐
Potpuno negativna	Djelomično negativna	Niti negativna niti pozitivna	Djelomično pozitivna	Potpuno pozitivna

21. Što je po vašem mišljenju najvažniji uvjet da bi osoba našla (i zadržala) posao?	
21.1.	Poznavanje jezika ☐
21.2.	Priznavanje stečenih kvalifikacija ☐
21.3.	Prekvalifikacija ☐
21.4.	Poznavanje osoba koje mogu pomoći u traženju posla ☐
21.5.	Nešto drugo. Molimo navedite:

22. Tko Vam je pomogao u traženju posla?

22.1.	Nitko	☐
22.2.	Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ)	☐
22.3.	Djelatnici centra za socijalnu skrb (CZSS)	☐
22.4.	Djelatnici policije (MUP)	☐
22.5.	Organizacije civilnog društva (npr. Isusovačka služba za izbjeglice – JRS, Are You Syrious – AYS)	☐
22.6.	Djelatnici Hrvatskog Crvenog križa (HCK)	☐
22.7.	Vjerske organizacije	☐
22.8.	Netko drugi. Molimo navedite:	

23. Prihvaćenost u lokalnoj zajednici**DA****NE**

23.1.	Osjećate li se Vi (i Vaša obitelj) prihvaćeno u lokalnoj zajednici u kojoj živite?	☐	☐
23.2.	Jeste li osobno doživjeli kakve neugodnosti u mjestu stanovanja?	☐	☐
23.3.	Je li netko od članova Vaše obitelji doživio neugodnosti u mjestu stanovanja?	☐	☐
23.4.	Jeste li doživjeli neke neugodnosti u odnosu s ljudima koji rade u državnim institucijama?	☐	☐

24. Ako ste doživjeli neke neugodnosti, kakve su one bile?**DA****NE**

24.1.	Fizički napad	☐	☐
24.2.	Verbalni napad i prijetnje	☐	☐
24.3.	Domaće stanovništvo me izbjegava	☐	☐
24.4.	Drugi se ponašaju kao da me nema (ignoriraju me)	☐	☐
24.5.	Ljudi koji bi mi trebali pomoći to ne čine i teško ostvarujem svoja prava (osjećam se marginalizirano)	☐	☐

25. Što bi Vam olakšalo uključivanje u zajednicu u kojoj živite?**DA****NE**

25.1.	Dodatni sati hrvatskog jezika i kulture	☐	☐
25.2.	Potvrda o znanju hrvatskog jezika	☐	☐
25.3.	Moja bolja informiranost o mojim pravima i mogućnostima	☐	☐
25.4.	Bolji materijalni uvjeti života (smještaj, posao, plaća)	☐	☐
25.5.	Moja otvorenost prema novoj sredini i želja mene i moje obitelji da ostanemo u Hrvatskoj	☐	☐
25.6.	Veća otvorenost Hrvata prema nama azilantima	☐	☐
25.7.	Moje izbjegavanje problema i loših navika	☐	☐
25.8.	Bolje funkcioniranje prihvata i integracije	☐	☐
25.9.	Drugačije uređenje sustava pomoći u prve dvije godine boravka	☐	☐
25.10.	Bolji medijski prikaz nas azilanata	☐	☐
25.11.	Nešto drugo. Molimo navedite:		

26. Koliko ste općenito zadovoljni radom državnih institucija u procesu Vaše integracije?

☐	☐	☐	☐	☐
Potpuno nezadovoljan	Djelomično nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Djelomično zadovoljan	Potpuno zadovoljan
-

27. Koliko ste zadovoljni s pomoći koju su vam pružile organizacije civilnog društva?

☐	☐	☐	☐	☐
Potpuno nezadovoljan	Djelomično nezadovoljan	Niti zadovoljan niti nezadovoljan	Djelomično zadovoljan	Potpuno zadovoljan
-

28. Postoji li kakva značajna kulturna prepreka Vašoj integraciji u hrvatsko društvo? Molimo opišite:

29. Želite li nešto preporučiti državnim institucijama kako bi integracija azilanata bila lakša i brža? Molimo opišite:

IZVODI IZ RECENZIJA

Istraživačko izvješće, kao i ukupan istraživački proces, predstavlja složen, višedimenzionalan i intenzivan napor istraživača kako bi se progovorilo o aktualnoj, gotovo "gorućoj" društvenoj temi koja nadilazi nacionalni interes. Autori nastoje obuhvatiti individualnu razinu građana i razinu lokalnih zajednica, uz svijest da je riječ o temi koja ima globalno izvorište te da složeni međunarodni odnosi diktiraju njezinu pojavnost i razvoj. Riječ je o istraživanju temeljenom na pažljivo donesenim i provedenim metodološkim odlukama koje jamče reprezentativnost podataka, bogatstvo i valjanost zaključaka.

S tim u vezi, ovo istraživanje može biti kvalitetna podloga za koncipiranje javnih politika, stručne prakse na nacionalnoj razini u procesu integracije državljana trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita, ali i vrijedan izvor informacija za stručnjake i donositelje odluka na europskoj razini.

doc. dr. sc. ANA OPAČIĆ

Publikacija *Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i pripremljenost lokalnih zajednica* vrlo je vrijedno znanstvenoistraživačko djelo na više razina. Prije svega, radi se o prvom obuhvatnom istraživanju o problematici integracije azilanata, ali i općenito istraživanju o integraciji stranaca, bez obzira na motive njihovog useljavanja i pravni status.

Ovo istraživanje će postati jedna od referentnih točaka, pogotovo njegov anketni dio, za sva buduća istraživanja i za praćenje trendova promjena stavova, prije svega, građana.

Drugo, radi se o istraživanju koje je problemu integracije i integracijske politike pristupilo iz različitih perspektiva, uzimajući u obzir iskustva, stavove i potrebe ne samo jednog aktera, nego više relevantnih skupina aktera, počevši od građana preko različitih institucionalnih aktera do samih useljenika (azilanata). Takvi cjeloviti pristupi ovoj problematici su nužni, a ipak relativno rijetki. Stoga valja istaknuti i pohvaliti primjenu mješovite metodologije (mixed method) u ovom istraživanju.

Treće, iz istraživanja su izvučene relevantne i primjenjive preporuke za mjere i aktivnosti na razini javnih politika, čime istraživanje ostvaruje svoju osnovnu svrhu, a to je da bude podloga unapređenju sustava integracije azilanata.

izv. prof. dr. sc. DRAGAN BAGIĆ

